

TOLNA INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

I. kötet: Megalapozó vizsgálat 2015. július

Projekt azonosító: DDOP-6.2.1/K-13-2014-0002

„Dél-Dunántúli Operatív Program - Fenntartható településfejlesztés
a kis- és középvárosokban – Integrált Településfejlesztési Stratégiák
kidolgozása”

Készítette:
Terra Studio Kft.
1034 Budapest, Szomolnok u. 14.

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

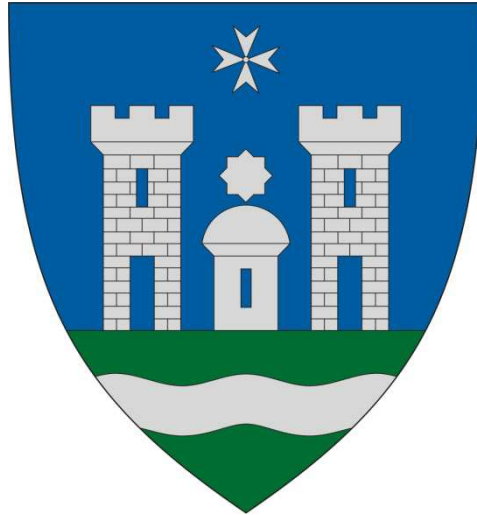
SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Regionális
Fejlesztési Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Megalapozó vizsgálat Tolna Integrált Településfejlesztési Stratégiájának teljes körű felülvizsgálatához és átdolgozásához

Készítették:

projektvezető
megyei koordinátor
vezető településtervező
társadalompolitikai szakértő
gazdaságfejlesztő szakértő
tájrendezési és zöldfelületi szaktervező
közlekedési szaktervező
közmű szaktervező
antiszegregációs szakértő

Dulicz László és Kukely György
Imecs Anikó és Rácz Andrea
Csaba Gyula
Hohl Zsófia és Rácz Andrea
Borbély Marcell és Kukely György
Vincze Attila és Herczeg Ágnes
Szálka Miklós és Varga Zsolt
Jordán Péter és Dima András
Herczeg Béla

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	12
1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ.....	15
1.1 Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok.....	16
1.1.1 A település szerepe az országos településhálózatban	17
1.1.2 A település szerepe a regionális, a megyei és a járási településhálózatban	18
1.1.3 A település vonzáskörzete.....	19
1.2 A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	23
1.2.1 Európai Unió Duna Régió Stratégiája	24
1.2.2 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)	24
1.2.3 Tolna megye Területfejlesztési Koncepciója	26
1.2.4 Tolna megye Területfejlesztési Programja	29
1.2.5 A Szekszárdi kistérségi fejlesztési programja 2014-2020	29
1.2.6 A Szekszárdi fejlesztési koncepciója 2014-2030.....	30
1.3 A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata.....	31
1.3.1 Országos tervhierarchia és összefüggései	31
1.3.2 Tolna az Országos Területrendezési Tervben.....	32
1.3.3 Tolna a megyei területrendezési tervben	40
1.4 A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai.....	44
1.4.1 Szekszárd	45
1.4.2 Bogyiszló.....	45
1.4.3 Fadd	45
1.4.4 Tengelic.....	45
1.4.5 Fácánkert.....	45
1.4.6 Szedres.....	46
1.5 Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	47
1.5.1 A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai	47
1.5.2 Az Integrált Városfejlesztési Stratégia vonatkozó megállapításai	47
1.5.3 Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések.....	49
1.6 A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	50
1.6.1 A hatályban lévő településrendezési eszközök	50
1.6.2 A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek	50

1.6.2.1	A hatályos településszerkezeti terv megállapításai.....	50
1.6.2.2	A hatályos településszerkezeti terv megvalósult elemei	53
1.7	A település társadalma.....	55
1.7.1	Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség.....	55
1.7.1.1	Demográfia, népeség.....	55
1.7.1.2	Háztartás, család.....	57
1.7.1.3	Nemzetiségek	57
1.7.1.4	Iskolai végzettség.....	58
1.7.1.5	Foglalkoztatottság	59
1.7.1.6	Jövedelmi viszonyok	60
1.7.1.7	Életminőség	62
1.7.2	Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	62
1.7.3	Települési identitást erősítő tényezők	63
1.8	A település humán infrastruktúrája	64
1.8.1	Humán közszolgáltatások	64
1.8.1.1	Köznevelés	64
1.8.1.2	Egészségügy.....	67
1.8.1.3	Szociális közszolgáltatások	68
1.8.1.4	Közösségi művelődés, kultúra	69
1.8.2	Esélyegyenlőség biztosítása	70
1.9	A település gazdasága	72
1.9.1	A település gazdasági súlya, szerepköre	72
1.9.2	A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	74
1.9.2.1	Mezőgazdaság	74
1.9.2.2	Ipar.....	74
1.9.2.3	Turizmus, vendéglátás.....	75
1.9.2.4	Szolgáltatások.....	76
1.9.3	A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése	77
1.9.4	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.).....	77
1.9.4.1	A település külső elérhetősége, helyzete és kapcsolatai a térségben	77
1.9.4.2	Munkaerő képzettsége.....	78
1.9.4.3	K+F helyzete	80
1.9.5	Ingatlanpiaci viszonyok.....	80

1.10	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	82
1.10.1	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	82
1.10.2	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	83
1.10.3	Gazdaságfejlesztési tevékenység.....	83
1.10.4	Foglalkoztatáspolitiká.....	84
1.10.5	Lakás- és helyiséggazdálkodás.....	85
1.10.6	Intézményfenntartás	85
1.10.7	Energiagazdálkodás	86
1.11	Településüzemeltetési szolgáltatások.....	87
1.12	A táji és természeti adottságok vizsgálata	87
1.12.1	Természeti adottságok	87
1.12.1.1	Geológia és domborzat, talaj.....	88
1.12.1.2	Vízrajz	88
1.12.1.3	Talaj	88
1.12.1.4	Klimatikus viszonyok.....	88
1.12.1.5	Élővilág.....	89
1.12.2	Tájhasználat, tájszerkezet.....	89
1.12.2.1	Tájtörténeti vizsgálat	89
1.12.2.2	Tájhasználat értékelése	91
1.12.3	Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek:.....	93
1.12.3.1	Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek	93
1.12.3.2	Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék	94
1.12.3.3	Ökológiai hálózat	95
1.12.4	Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése.....	96
1.13	Zöldfelületi rendszer vizsgálata	97
1.13.1	A települési zöldfelületi rendszer elemei	97
1.13.1.1	Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek.....	97
1.13.1.2	Zöldfelületi ellátottság értékelése.....	99
1.13.2	A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	99
1.14	Az épített környezet vizsgálata.....	101
1.14.1	Területfelhasználás vizsgálata	101
1.14.1.1	A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata	101
1.14.1.2	Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján a művelési ágak szerinti megoszlás... ..	102

1.14.1.3	Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek	102
1.14.1.4	Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos).	103
1.14.1.5	Alulhasznosított barnamezős területek	103
1.14.1.6	Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület	103
1.14.2	A telekstruktúra vizsgálata	104
1.14.3	Az épített környezet értékei	106
1.14.3.1	Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület	106
1.14.3.2	Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők 108	
1.14.3.3	Világörökségi várományos terület.....	108
1.14.3.4	Műemlékek,.....	109
1.14.4	Az épített környezet konfliktusai, problémái	109
1.15	Közlekedés.....	110
1.15.1	Hálózatok és hálózati kapcsolatok.....	110
1.15.2	Közúti közlekedés	111
1.15.3	Közösségi közlekedés	114
1.15.3.1	Közúti.....	114
1.15.3.2	Kötőpályás.....	115
1.15.4	Kerékpáros és gyalogos közlekedés	116
1.15.5	Parkolás	116
1.15.6	Vízi közlekedés.....	116
1.16	Közművesítés és elektronikus hírközlés	117
1.16.1	Víziközművek.....	117
1.16.1.1	Vízellátás.....	117
1.16.1.2	Csatornázás.....	119
1.16.2	Energia közművek.....	121
1.16.2.1	Villamosenergia-ellátás	121
1.16.2.2	Gázellátás	122
1.16.3	Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények).....	123
1.16.3.1	Távbeszélő-hálózatok.....	123
1.16.3.2	Mobil távközlés.....	123
1.16.3.3	Telekommunikáció	123
1.17	Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	123
1.17.1	Talaj	123

1.17.2	Felszíni és a felszín alatti vizek.....	124
1.17.3	Levegőtisztaság és védelme	126
1.17.4	Zaj- és rezgésterhelés	126
1.17.5	Sugárzás védelem	126
1.17.6	Hulladékkezelés	126
1.17.7	Vizuális környezetterhelés.....	128
1.17.8	Árvízvédelem	128
1.17.9	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	129
1.18	Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők) 130	
1.18.1	Építésföldtani korlátok	130
1.18.1.1	Csúszás-, süllyedésveszélyes területek.....	130
1.18.1.2	Földrengés veszélyeztetett területei.....	130
1.18.2	Vízrajzi veszélyeztetettség.....	131
1.18.2.1	Árvízveszélyes területek	131
1.18.2.2	Belvízveszélyes területek.....	131
1.18.2.3	Árvíz és belvízvédelem	132
1.18.2.4	Mélységi, magassági korlátozások.....	132
1.18.2.5	Tevékenységből adódó korlátozások	133
1.19	Ásványi nyersanyag lelőhely.....	134
1.20	Városi klíma	135
2	HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ	136
2.1	A vizsgált tényezők elemzése, egymásra hatásuk összevetése.....	137
2.1.1	Településhálózat.....	137
2.1.2	Társadalom	137
2.1.3	Gazdaság.....	137
2.1.4	Táji és természeti adottságok.....	138
2.1.5	Zöldfelületek.....	138
2.1.6	Épített környezet	138
2.1.7	Közlekedés.....	139
2.1.8	Közművek	140
2.1.9	Környezetvédelem.....	140
3	HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	142
3.1	A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	143
3.1.1	A folyamatok értékelése.....	143

3.1.2	A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	143
3.1.2.1	A településhálózat SWOT-analízise	143
3.1.2.2	A társadalom SWOT-analízise.....	144
3.1.2.3	A gazdaság SWOT-analízise	144
3.1.2.4	A táji- és természeti adottságok SWOT-analízise	145
3.1.2.5	A zöldfelületek SWOT-analízise	146
3.1.2.6	Az épített környezet SWOT-analízise	147
3.1.2.7	A közlekedés SWOT-analízise	148
3.1.2.8	A közművek SWOT-analízise.....	148
3.1.2.9	A környezetvédelem SWOT-analízise	149
3.1.2.10	Összefoglaló SWOT-analízis.....	150
3.1.2.11	Kockázatok felsorolása	152
3.1.3	A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata	152
3.2	Problématérkép/értéktérkép	153
3.3	Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	155
3.3.1	Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása.....	156
3.3.2	Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)	162
4	MELLÉKLETEK.....	168
4.1	A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata	169
	A település társadalma	172
4.2	.....	172
4.3	A település humán infrastruktúrája	173
4.4	Az épített környezet	176

Ábrajegyzék

1.1-1. ábra: A városi ranggal rendelkező települések (balra) és az aprófalvak elhelyezkedése (jobbra) a Dél-Dunántúli Régióban (Adatok forrás: KSH, Tájékoztatói adatbázis, 2013.)	16
1.1-2. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon (Forrás: OFTK, pp. 109.).....	17
1.1-3. ábra: Városhálózati struktúra Magyarországon (Forrás: OFTK, pp. 142.).....	18
1.1-4. ábra: Tolna autóbuzos elérhetősége a járás településeiről.....	19
1.1-5. ábra: Tolna igazgatási vonzáskörzete.....	20
1.1-6. ábra: A Tolnára naponta ingázó foglalkoztatottak aránya.....	21
1.1-7. ábra: Tolna közmű-agglomerációi.....	22
1.1-8. ábra: Tolna komplex vonzáskörzete.....	23
1.2-1. ábra: Tolna megye Területfejlesztési Konceptiójának céljai.....	26
1.3-1. ábra: Tolna az OTrT Országos Szerkezeti Tervlapján (Forrás: OTrT)	32
1.3-2. ábra: Országos ökológiai hálózat övezete (Forrás: OTrT)	33
1.3-3. ábra: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (Forrás: OTrT)	34
1.3-4. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTrT)	35
1.3-5. ábra: Országos vízminőség-védelmi terület övezete (Forrás: OTrT).....	36
1.3-6. ábra: Nagyvízi meder területének övezete (Forrás: OTrT).....	37
1.3-7. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: OTrT)	37
1.3-8. ábra: Jó termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTrT).....	38
1.3-9. ábra: Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete (Forrás: OTrT).....	39
1.3-10. ábra: Tolna térségi területfelhasználási egységei (Forrás: Tolna MTrT Térségi Szerkezeti Terv, 2012).....	40
1.3-11. ábra: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete – világoszöld - (Forrás: Tolna MTrT).....	42
1.3-12. ábra: Rendszeresen belvíz járta terület övezete (Forrás: Tolna MTrT).....	43
1.6-1. ábra: Tolna Településszerkezeti terve (forrás: Pécsépterv Stúdió Kft.)	54
1.7-1. ábra: Népsűrűség (fő/km ²), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)	55
1.7-2. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos népességnövekedés a 2000. év végi lakónépesség arányában (%), (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis).....	55
1.7-3. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos természetes szaporodási ráta a 2000. év végi lakónépesség arányában (%), (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)	56
1.7-4. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos vándorlási egyenleg a 2000. év végi lakónépesség arányában (%), (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis).....	56
1.7-5. ábra: 100 gyermekkorúra jutó időskorú az állandó népességből (fő), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)	57
1.7-6. ábra: A német nemzetiségűek aránya a népességből (%), 2011 (forrás: KSH Népszámlálás)	58
1.7-7. ábra: A 17 éven felüliek között a legalább érettségivel rendelkezők aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Tolnán és térségében, 2001, % (Forrás: KSH, Népszámlálás, 2011., saját szerkesztés)	58
1.7-8. ábra: A foglalkoztatottak aránya a teljes népességből (%), 2013 (Forrás: KSH Népszámlálás) ..	59
1.7-9. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó (Ft), 2013 (Forrás: TeIR T-STAR adatbázis)	60
1.7-10. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma, 2000-2012, fő (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.).....	61
1.7-11. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2005-2012, Ft (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)	61

1.7-12. ábra: Az összkomfortos és komfortos lakások együttes aránya (%), 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás).....	62
1.8-1. ábra: Egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma Tolnában 2001-2013 (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.).....	65
1.8-2. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Tolnában 2001 és 2013 között (fő) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.).....	66
1.8-3. ábra: Más településről bejáró általános iskolások aránya (%), 2013 (Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)	66
1.8-4. ábra: A középfokú oktatási intézményekben tanulók számának alakulása Tolnában 2001 és 2013 között (fő) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)	67
1.8-5. ábra: Az egy házi orvosra jutó lakosok száma a járásban 2013-ban (fő/házi orvos) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.).....	68
1.8-6. ábra: Helyi Esélyegyenlőségi Program	71
1.9-1. ábra: 10 fő feletti foglalkoztatottal rendelkező regisztrált vállalkozások aránya (%), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)	73
1.9-2. ábra: A Dél-Dunántúl turisztikai magterületei (sárgával jelölve a Dunamente turisztikai régió). Forrás: Magyarország turisztikai régiói (szerk.: Aubert A. – Pirkhoffer E. – Szabó G.), 2007.....	75
1.9-3. ábra: Az eltöltött vendégéjszakák száma (db/év), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)..	75
1.9-4. ábra: 1000 főre jutó regisztrált vállalkozások száma (db), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)	77
1.9-5. ábra: Az ingázási egyenleg alakulása Tolnában és térségében	78
1.9-6. ábra: Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában - Népszámlálás 2011	79
1.9-7. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül - Népszámlálás 2011.....	79
1.9-8. ábra: átlagos négyzetméterenkénti átlagárak a Dél-Dunántúlon, 2013. Forrás: http://www.ingatlanet.hu/statisztika	81
1.10-1. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó (Ft), 2013 (forrás: TeIR T-STAR adatbázis)	82
1.10-2. ábra: A helyi önkormányzat saját folyó bevételei a tárgyévi bevételből (%) 2011, (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)	83
1.12-1. ábra: Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: OTrT) - Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012).....	92
1.12-2. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTrT) - Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (s.zöld) és Erdőtelepítésre javasolt terület övezete (v.zöld) (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012).....	93
1.12-3. ábra: Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete (Forrás: OTrT)	93
1.12-4. ábra: Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei: Magterület (zöld) Pufferterület (sárga) Ökológiai folyosó (narancs) (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Országos ökológiai hálózat övezete (Forrás: OTrT).....	96
1.14-1. ábra: A város területének beépítési periódusai	101
1.14-2. ábra: Átértékelést igénylő területek	103
1.14-3. ábra: Problématérkép	104
1.14-4. ábra: Telekvizsgálat	105

1.14-5. ábra: Régészeti lelőhelyek.....	107
1.15-1. ábra: Tolna járás közlekedési hálózata (Forrása: utadat.hu)	110
1.15-2. ábra: Tolna belterület közúti hálózata	113
1.15-3. ábra: Személyi sérüléssel járó közúti balesetek száma 1000 főre vetítve (Forrása: KSH, 2013.)	114
1.15-4. ábra: Tolna-Mözs állomás utasforgalmi adatai.....	115
1.16-1. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba kapcsolt lakások számának alakulása 2000-2013 év között.....	118
1.16-2. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hosszának alakulása 2000-2013 év között.....	118
1.17-1. ábra: Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Országos vízminőség védelmi terület övezete (Forrás: OTrT).....	124
1.18-1. ábra: Magyarország földrengés-veszélyeztetettsége (Forrás: http://mkweb.uni-pannon.hu/tudastar/ff/10-vesz/images/001.png).....	130
1.18-2. ábra: Rendszeres belvízjárta terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Nagyvízi meder övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012).....	131
1.18-3. ábra: Honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete (Tolna m TrT- VÁTI, 2004).....	132
3.2-1. ábra: Problématérkép	154
3.2-2. ábra: Fejlesztési területek	155
3.3-1. ábra: Tolna városrészeinek népességmegoszlása (Forrás: Népszámlálás, 2011)	156
3.3-2. ábra: Tolna városrészei	156
3.3-3. ábra: Tolna városközpont.....	157
3.3-4. ábra: Tolna Újváros	159
3.3-5. ábra: Tolna Mözs.....	161
3.3-6. ábra: Szegregált területek.....	164
3.3-7. ábra: 1. szegregátum.....	164
3.3-8. ábra: 2. szegregátum.....	165
4.1-1. ábra:: Az OFTK célrendszere (Forrás: OFTK).....	169
4.1-2. ábra:: Tolna megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszere (Forrás: Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2014-2020, pp: 37)	170
4.1-3. ábra:: A Területfejlesztési Konceptió és Program célrendszerének kapcsolódása (Forrás: Tolna Megye Területfejlesztési programja)	171

Táblázatok:

1.12-1. táblázat: Tolna és Mőzs összesített területének alakulása művelési ágak szerint az elmúlt 100 évben (ha).....	90
1.12-2. táblázat: Tolna területének művelési ágak szerinti megoszlása	91
1.12-3. táblázat: Duna-Dráva nemzeti park adatai	94
1.13-1. táblázat: Tolna közparkjai	98
1.14-1. táblázat: Tolna művelési ágak szerinti megoszlása	102
1.15-1. táblázat: Különböző szintű térségi központok elérhetősége	111
1.15-2. táblázat: Tolna elérhetősége a járás településeiről helyközi autóbusz járáttal.....	115
1.15-3. táblázat: Tolna vasúti elérhetősége a járásból.....	116
3.1-1. táblázat: A településhálózat SWOT-analízise	144
3.1-2. táblázat: A társadalom SWOT-analízise	144
3.1-3. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise	145
3.1-4. táblázat: A táji- és természeti adottságok SWOT-analízise.....	146
3.1-5. táblázat: A zöldfelületek SWOT-analízise.....	147
3.1-6. táblázat: Az épített környezet SWOT-analízise	147
3.1-7. táblázat: A közlekedés SWOT-analízise	148
3.1-8. táblázat: A közművek SWOT-analízise	149
3.1-9. táblázat: A környezetvédelem SWOT-analízise.....	150
3.1-10. táblázat: A lakhatás SWOT-analízise	151
3.1-11. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise	152
3.3-1. táblázat: A városközpont SWOT-analízise.....	158
3.3-2. táblázat: Az Újváros SWOT-analízise.....	160
3.3-3. táblázat: Mőzs SWOT-analízise	162
3.3-4. táblázat: A szegregáció besorolása	163
3.3-5. táblázat: A szegregátum adatai.....	166
4.2-1. táblázat: A település társadalmi adatai.....	172
4.3-1. táblázat: Tolnai civil szervezetek jegyzéke	175
4.3-2. táblázat: Kiemelt sportegyesületek.....	176
4.3-3. táblázat: Önkormányzat alapítványai	176
4.4-1. táblázat: Régészeti lelőhelyek jegyzéke	180
4.4-2. táblázat: Műemlékjegyzék	182

A 2007-2013-as programozási időszakban a magyarországi városok nagyjából kétharmada készítette el a 2007-ben megjelenő, majd 2009-ben felülvizsgált, a várospolitikáért felelős minisztérium által kiadott Városfejlesztési Kézikönyv útmutatásai alapján az Integrált Városfejlesztési Stratégiáját (IVS).

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiák felülvizsgálata, az azóta eltelt nagyjából 5-7 év után több szempontból is aktuálissá vált, illetve különösen fontos a stratégia elkészítése ott, ahol ilyen dokumentum még nem áll rendelkezésre.

A fentiek figyelembe vételével a Belügyminisztérium 2014 júniusában közbeszerzési eljárást írt ki a járasszékhely városok IVS-nek felülvizsgálatára, valamint bizonyos esetekben a Városfejlesztési Koncepció elkészítésére. A Dél-Dunántúli Régióban az eljárást a Terra Stúdió Kft. nyerte meg. A nyertes ajánlattevő szakemberek bevonásával a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet tartalmi követelményeinek megfelelően 2014 decemberében megkezdte a munkát.

A megalapozó vizsgálat követte a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet (továbbiakban: Kormányrendelet) mellékletében foglaltakat, így helyzetfeltáró, helyzetelemző és helyzetértékelő munkarészt tartalmaz.

A részletesebb és bővebb helyzetfeltáró munkarész fogja át Tolna város térségi kapcsolatait, a különféle tervekben, koncepciókban való megjelenését, a területrendezési tervekkel kapcsolatos magállapításokat, a szomszédos településekkel terveinek a vizsgált településre vonatkozó észrevételeit és a hatályos fejlesztési dokumentumokat. Részletes elemzések készültek a település társadalmáról, a gazdaságra vonatkozó fejezetben pedig kitértünk a gazdasági szerkezet jellemzőire és annak változására. Az önkormányzati gazdálkodás és a településüzemeltetési szolgáltatások vizsgálatánál törekedtünk azokra a tényezőkre felhívni a figyelmet, amelyek az önkormányzati kompetenciában és tevékenységben a településfejlesztésre, hangsúlyozottan a gazdaságfejlesztésre vonatkoznak. A táji, települési adottságokban és a zöldfelületet kezelésében történt változásokat regisztráltuk.

Alapos elemzésnek vettük alá az épített környezetet, támaszkodva a rendelkezésre álló dokumentumokra és a változásokra, az elmozdulásokra fókuszáltunk, kijelölve azokat a főbb megállapításokat, amelyek a település fejlesztésében a 2010-ben készült IVS-hez viszonyítva a napjainkig lezajlottak.

Részletes elemzéseket és áttekintést végeztünk a város közlekedési hálózatával kapcsolatban. A leggyakrabban jelentkező problémákat és azok összefüggéseit vizsgálatuk.

A környezeti, katasztrófavédelmi összefüggéseket külön ismertettük. A városi tér a környezet vonatkozásában jelentős értékeket mutat, így külön hangsúlyt adtunk ezen tényező bemutatásának.

A helyzetelemző és -értékelő munkarészben nagy hangsúlyt helyeztünk az összefoglalást jelentő SWOT elemzésre, amelyet kiegészítettünk egy rövid kockázatelemzéssel, így a fejlesztés kereteihez olyan információkat kínálhatunk, amik a gondolkodás kereteiként is számba vehetők. A településrészeket egyenként értékeltük, itt a társadalmi, demográfiai paraméterek mellett a településszerkezeti elemeket is összefoglaltuk kijelölve a problémapontokat, felhívva a tervezők figyelmet a szükséges vagy kívánatos beavatkozásokra.

A város terv-ellátottsága kedvezőnek mondható. Folyamatosan készülnek elemzések a különféle funkciókra. Ezeket az anyagokat a felméréshez felhasználtuk, megismertük.

Elemzési szemléletünk volt, hogy a város és térségére is kitekintettünk, bemutatva azokat településeket, amelyek szoros kapcsolatban vannak a várossal, annak szolgáltatásait használják.

Hasonlóan elemzési szempont és szemléletmód volt, hogy az Európai Unió 2014-2020 tervezési időszak célrendszerére, valamint az Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Konceptió 2014-2020, illetve a Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója 2014-2020 dokumentumok iránymutatásait is kövessük, hogy Tolna város fejlesztései – éppen a helyzetfeltárás segítségével – ezekhez jól illeszkedjenek.

1 HELYZETFELTÁRÓ MUNKARÉSZ

1.1 TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, A TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

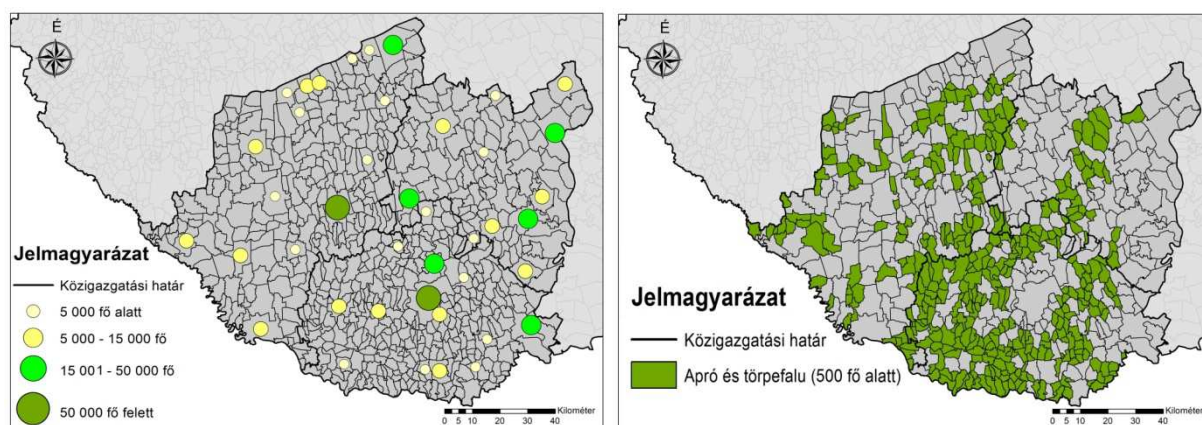
Tolna a Dél-Dunántúli Régióban, Tolna megyében fekszik. A régió településszerkezete kedvezőtlen, arra egyrészt a városhálózat fejletlensége, másrészt az aprófalvak- és kistelepülések nagy aránya jellemző.

A dél-dunántúli régiót 656 település alkotja, amelyből 41 városi jogállású (6,25%) A városi népesség az ország összes régióját tekintve Észak-Magyarország után ebben a régióban a legalacsonyabb, a lakosság mindössze 58,3 %-a él városokban. A régió társadalmi-gazdasági életében, a lakossági szolgáltatások biztosításában meghatározó jelentősége van a megyékben központi szerepet betöltő nagyvárosoknak (Pécs, Szekszárd, Kaposvár)

A régió városhálózatának gerincét a tizenegy 10-30 ezer fő közötti lakosságú város adja. A régióban a tízezer főnél kisebb népességű városok (27 db) ellátó intézményrendszere erősen hiányos, a nem mindennapos szolgáltatásokat az ott élők kénytelenek másutt igénybe venni. E városok saját települési infrastruktúrájának kiépítettsége is elmarad a nagyobb városok színvonalától. Mindezek mellett a térségben még jelenleg is vannak városhiányos területek, ilyenek Tolna megye középső részének vidékei, a Zselicség, az Ormánság vagy a Somogyi dombvidék.

A városhiányos területek nagyrészt megegyeznek az aprófalvas területekkel. A régió településhálózatának körülbelül 55 %-át aprófalvak alkotják, ezekben él a lakosság 10 %-a. Az falvak közül 361 számít aprófalunak, vagyis itt az 500 főt sem éri el a lakosság száma. Az aprófalvas településszerkezetet rendszerint kedvezőtlen gazdaságföldrajzi környezetben találjuk. A kimondottan aprófalvas Baranyában a községek közel 70 %-a 500 lakos alatti falu (Tolnában valamivel 30 %, Somogyban 50 % alatt).

A Duna menti területeken ugyanakkor jóval népesebb települések helyezkednek el, 500 fő alatti település nincs is, az átlagos népességszám pedig 2,5-szerese a belső területekének.

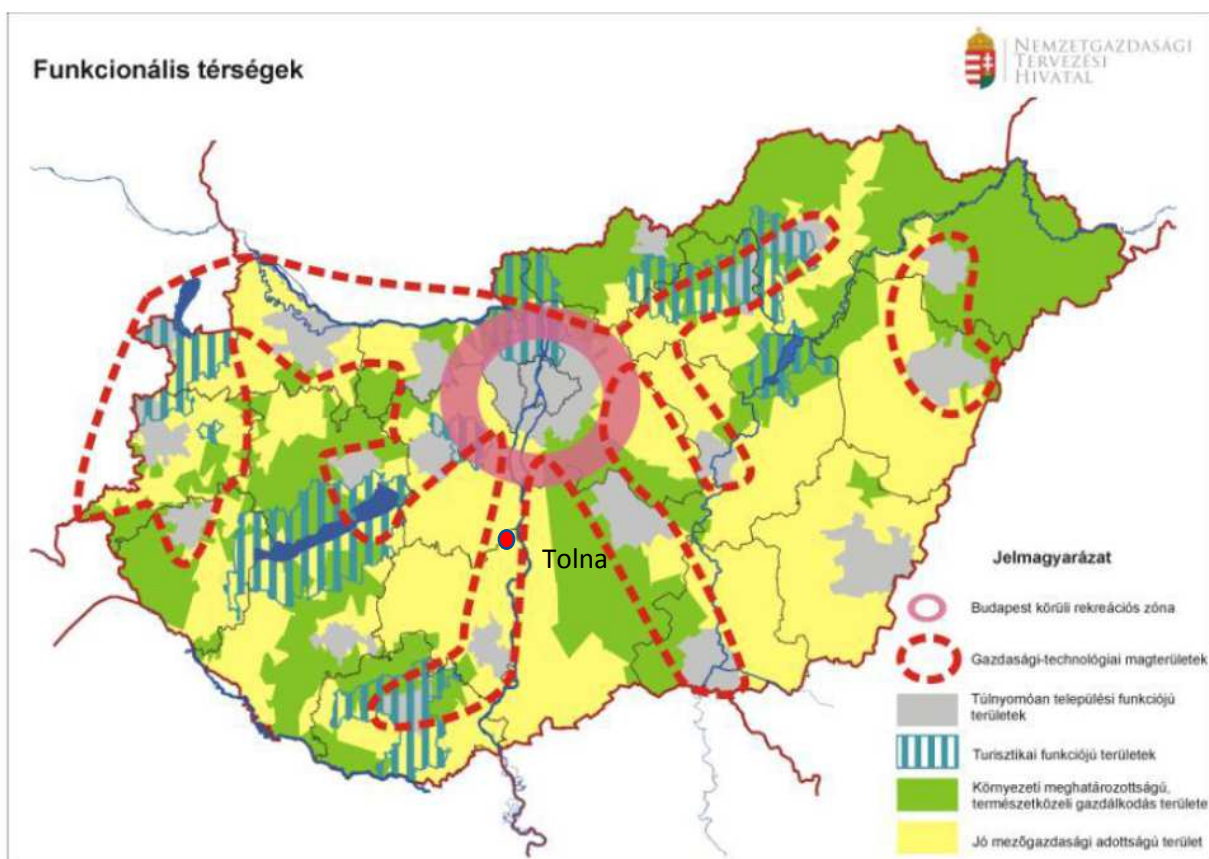

1.1-1. ábra: A városi ranggal rendelkező települések (balra) és az aprófalvak elhelyezkedése (jobbra) a Dél-Dunántúli Régióban (Adatok forrás: KSH, Tájékoztatói adatbázis, 2013.)

1.1.1 A település szerepe az országos településhálózatban

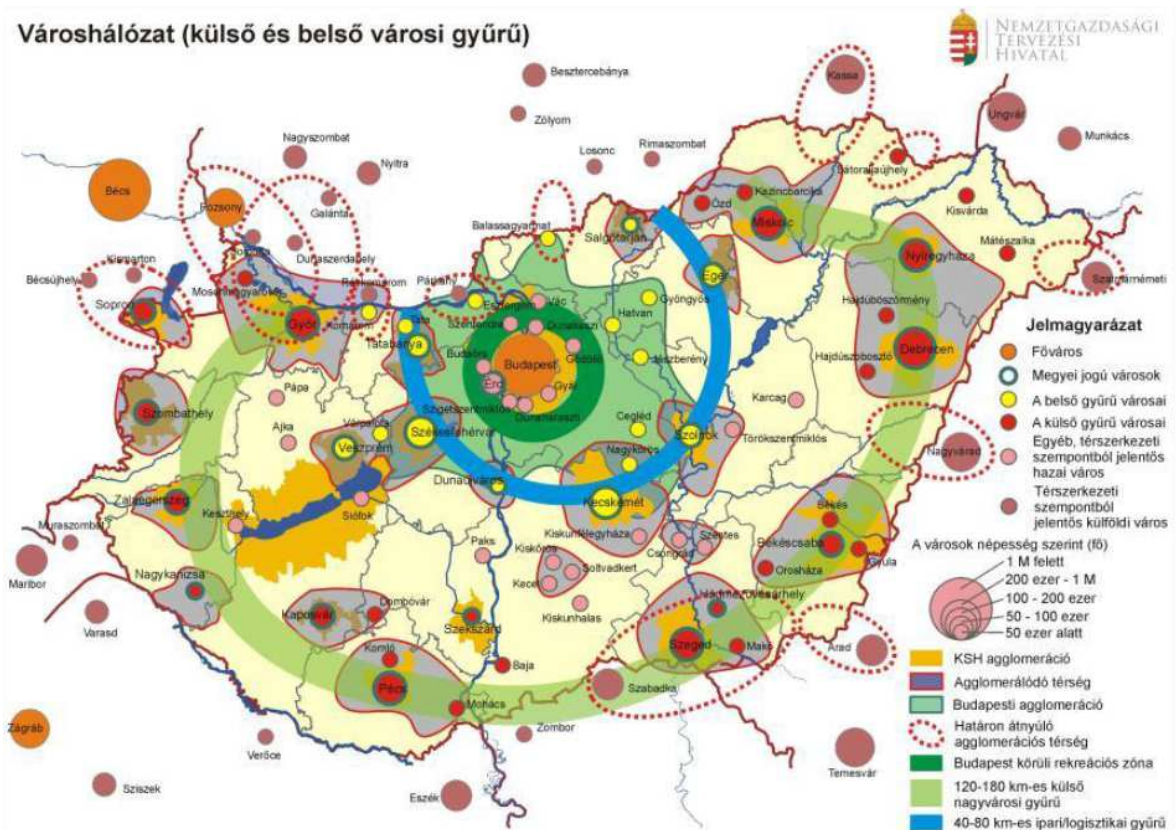
OFTK: <https://www.nth.gov.hu/hu/tevekenysegek/eu-2014-2020/orszagos-fejlesztési-es-teruletfejlesztési-koncepcio>

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK; elfogadva az Országgyűlés 1/2014. (I. 3.) OGY határozatával) értelmében a városstratégiák célja a többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózatok kialakulása, valamint a kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése. Mindezek szem előtt tartásával az OFTK olyan funkcionális térségeket határoz meg (1.1-2. ábra), amelyek a jövőben egy-egy, nemzeti szinten is jelentős gazdasági, társadalmi vagy környezeti feladatot fognak ellátni, integrálódva a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba.

1.1-2. ábra: Funkcionális térségek Magyarországon (Forrás: OFTK, pp. 109.)

A városok és térségeik az ország gazdasági növekedésében és területi fejlődésében is jelentős szerepet játszanak. A térségi szemlélet érdekében az OFTK kijelölte a növekedés elsődleges színtereit és hálózatait. Ezeket olyan városok alkotják, amelyek kiemelkedő telephelyi lehetőségeik, jelenlévő és potenciális befektetőik, vállalataik, térségi beágyazódottságuk révén a növekedés dinamikus térségeiként jelennek meg a hazai településszerkezetben (1.1-3. ábra).

1.1-3. ábra: Városhálózati struktúra Magyarországon (Forrás: OFTK, pp. 142.)

Tolna és szűkebb térsége egyrészt jó mezőgazdasági adottságú terület, ami a környező települések gazdasági életében a mai napig jelentős szerepet játszik; másrészt pedig gazdasági-technológiai magterületként is funkcionál. Tolna a belső (ipari-logisztikai) és a külső (nagyvárosi) gyűrű között félúton helyezkedik el, ennek köszönhetően kedvező helyzetben van, mint a két gyűrű közötti összekötő város.

1.1.2 A település szerepe a regionális, a megyei és a járási településhálózatban

A Dél-Dunántúli Régió Magyarország délnyugati részén, a Zalai-dombságtól a Dunáig húzódik. Északi határa a Balaton és a Mezőföld, déli részén a Dráva folyik. A tervezési-statisztikai régió Baranya, Tolna, valamint Somogy megyéket foglalja magában.

Tolna megye Magyarország déli részén, közelebből a Dunántúl dél-keleti részén terül el. Területe 3 703 km², ezzel a nagysággal az ország tizenkilenc megyéje közül a tizenötödik helyet foglalja el. Népességszáma 2014. január 1.-én 228 ezer fő volt, ezzel a második legkevesbé népes megye. Népsűrűsége ennek megfelelően alacsony, 62 fő/km². A településhálózat szerkezete viszonylag kedvező, nem olyan elaprózott, mint a régió másik két megyéjében.

A régió egyik fő fejlesztési sávja a Duna-menti urbanizációs tengely, melynek megyén belüli tagjai: Dunaföldvár, Paks, Tolna és Szekszárd. Közülük Tolna közlekedési kapcsolatai a legjobbak, és a kapcsolat további javulását jelentheti az M-9 út M-5 és a 8-as út közötti várható fejlesztése. A megyeszékhely hatása a Duna-völgyében lévő településeken érzékelhető a leginkább, a megye középső és nyugati felében hatása – a rossz közlekedési kapcsolatoknak is köszönhetően - jóval kisebb és a kis- és aprófalvak koncentrációja inkább a belső dombvidéki térséget jellemzi.

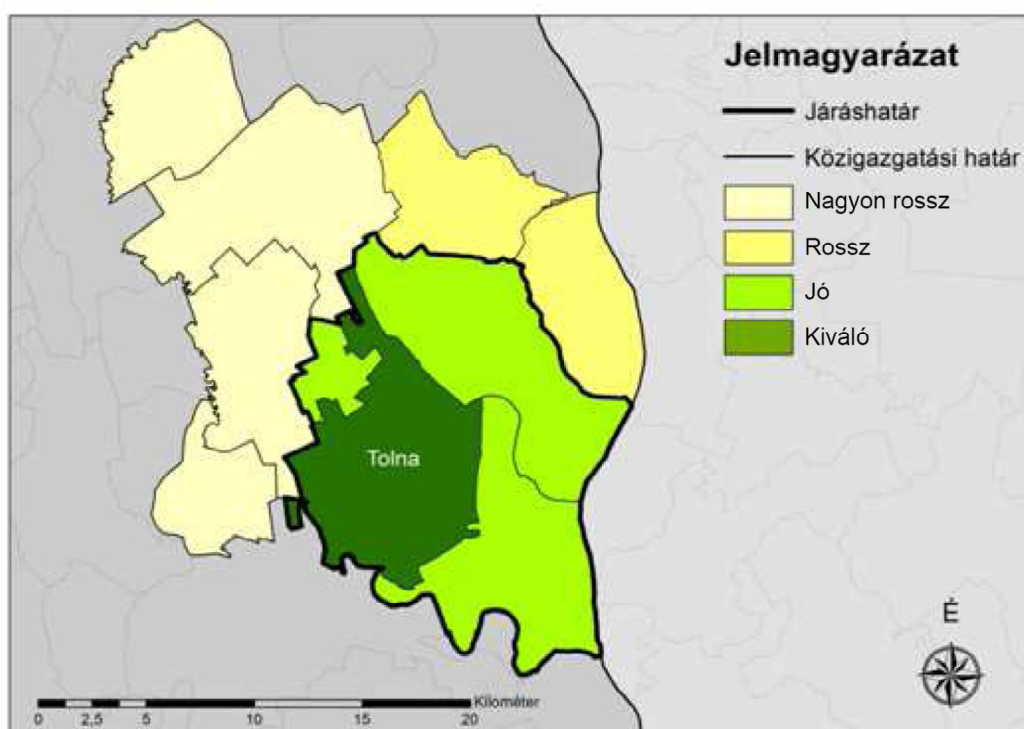
1.1.3 A település vonzáskörzete

A Tolnai járás a szekszárdi kistérség északi részét foglalja el és összesen 4 település alkotja. Tolna vonzáskörzete Szekszárddal átfedett. Fácánkert, Fadd, Bogyiszló és valamilyen mértékben Gerjen és Dunaszentgyörgy tekinthető vonzáskörzetének. Ezek közül Fadd, mint 4000 fős nagyközség sok tekintetben önálló, Bogyiszló az M-9 úttal Szekszárdhoz közelebb került, Gerjenre és Dunaszentgyörgyre pedig erős vonzást gyakorol Paks.

Közlekedés

A városok vonzáskörzetét erősen befolyásolja, hogy milyen az elérhetőségük más településekről.

Tolna két meghatározó közlekedési útvonala a Duna és az M6 autópálya, ezeknek azonban a járáson belül nincs összekötő szerepük.

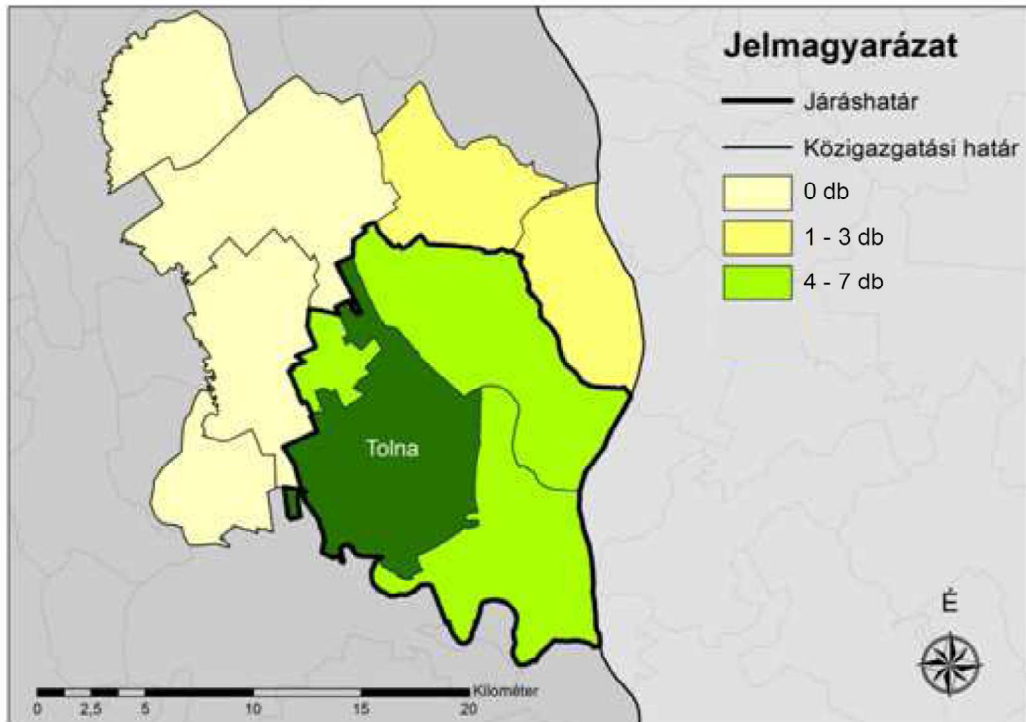

1.1-4. ábra: Tolna autóbuszos elérhetősége a járás településeiről

A térképről látható, hogy egy település sem rendelkezik kiváló kapcsolattal, a járáson belüli településekkel Fadd-dal, Fácánkerttel és Bogyiszlóval a kapcsolat megfelelő, de a járáson kívüli környező települések elérése 25 és 60 perc közé esik.

Igazgatás

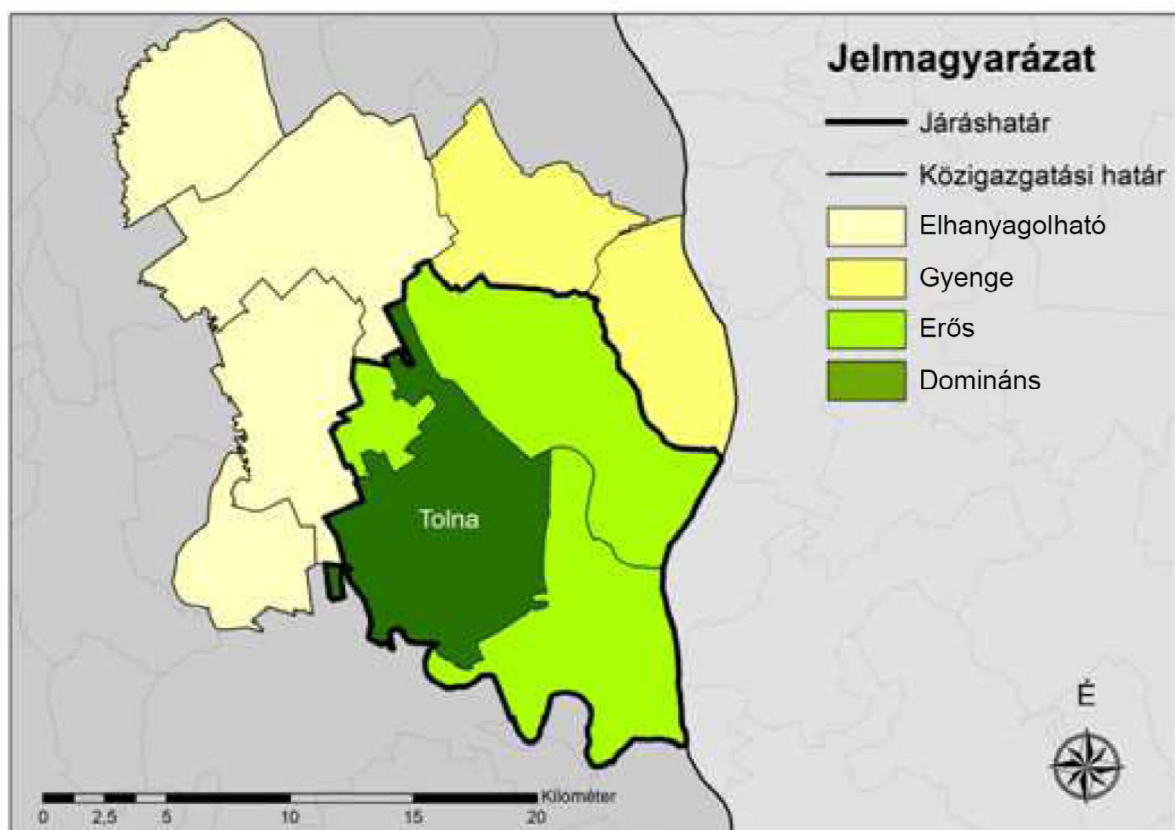
A főbb igazgatási funkciók közül kevésben tölt be ellátó szerepet Tolna a járás területén, azon kívül szinte egyet sem. Igazgatási szempontból a járásban is Szekszárd a központ.

1.1-5. ábra: Tolna igazgatási vonzáskörzete

Foglalkoztatás

A települések vonzóerejét és városi funkcióinak arányát jól jellemzi a nappali és éjszakai népesség különbsége, a települést naponta elhagyó, illetve ide érkező munkába, illetve iskolába járók száma. Tolna jelenlegi „alvóváros” jellegét, városi funkciókban való hiányát mutatja - Szekszárd közelségének köszönhetően is – hogy többen járnak el dolgozni és iskolába, mint ahányan idejönnek. Az excentrikus várospáros (Szekszárd és Tolna) közül Tolnának jobbak viszont a területi és közlekedési feltételei nagy területigényű beruházások fogadására és ez vonzó képességét növelheti.

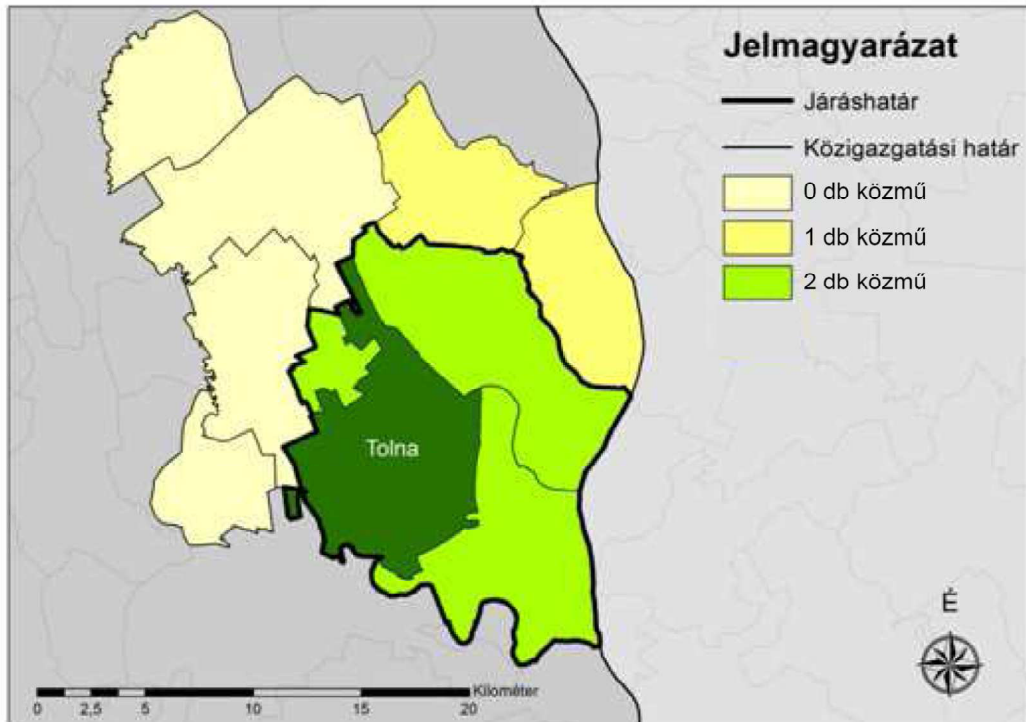

1.1-6. ábra: A Tolnára naponta ingázó foglalkoztatottak aránya

Kereskedelem

Tolna széleskörű kínálatot biztosít a helyi és környékbeli lakosságnak, az alapszintű ellátáson felül is sok kiskereskedelmi funkció megtalálható: heti piac, bankfiókok, több szaküzlet.

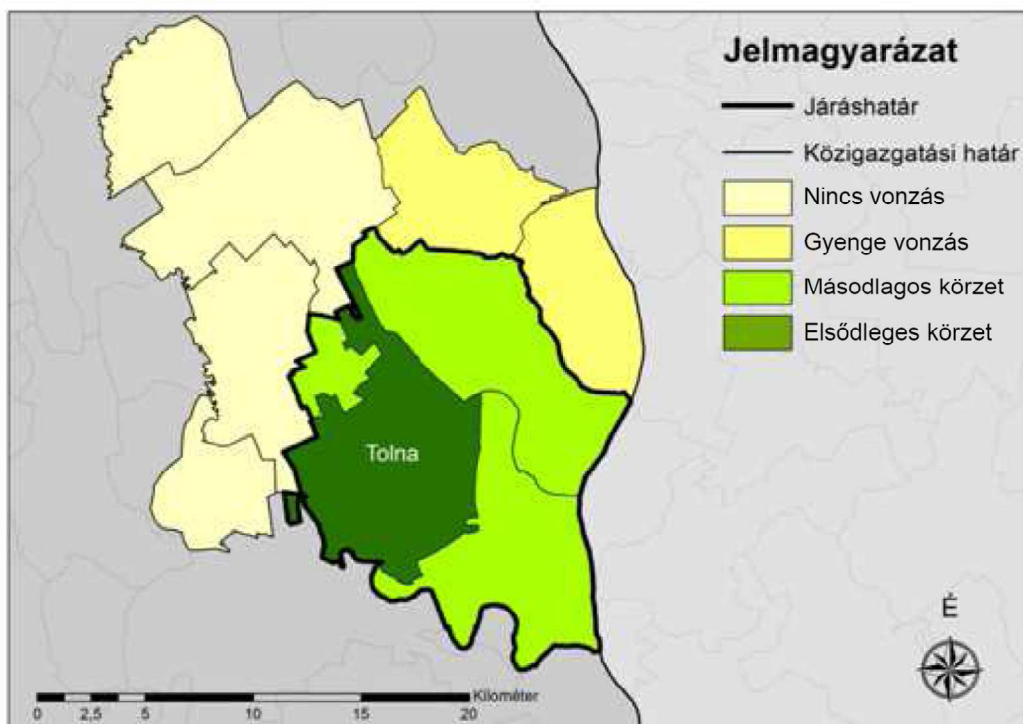
Közműellátás

1.1-7. ábra: Tolna közmű-agglomerációi

Funkcionális vonzáskörzet

A Tolna környékén található települések különböző mértékben kapcsolódnak a városhoz. A szorosan vett vonzáskörzetbe 2 település tartozik, Fadd és a járáson kívüli Dunaszentgyörgy, amelyek majd minden szempontból Tolnához integrálódnak. Ezen kívül a járás további 2 települése alkot egy gyengébben vonzott övet.

1.1-8. ábra: Tolna komplex vonzáskörzete

1.2 A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A Nemzeti Reform Program vállalásai az EU 2020 stratégiához kapcsolódóan

Magyarország számára a legfontosabb fejlesztéspolitikai célkitűzés az ország gazdasági teljesítményének (GDP), valamint a foglalkoztatás szintjének, minőségének növelése, amelyek révén az életminőség és az életkörülmények érdemi javulása érhető el. Mindehhez kapcsolódva a Nemzeti Reform Program vállalásai a következők:

- a 20–64 évesek foglalkoztatási rátájának a jelenlegi 60%-ról legalább 75%-ra növelését;
- a kutatás-fejlesztési ráfordítások bruttó hazai termékhez viszonyított szintjének 1,8%-ra növelését;
- az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10 százalékos növekedését a 2005. évi szinthez képest; a teljes energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának 14,6 százalékra történő növelését; a 10 százalékos energia megtakarítás elérését;
- a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának 30,3 százalékra növelését a 30-34 éves népességen belül; az oktatásban, képzésben nem részesülő, legfeljebb alsó középfokú végzettséggel rendelkezők arányának 10 százalékra csökkentését a 18-24 éves népességen belül;
- a szegénységben vagy társadalmi kirekesztettségben élő népesség számának 450 000 fővel való csökkentését, amely 5 százalékpontos csökkentést jelent.

1.2.1 *Európai Unió Duna Régió Stratégiája*

Duna térség magában foglalja a Duna teljes hazai szakaszát, a Duna hazai vízgyűjtő területére eső térségeket, a Duna menti tájakat. A térség fejlesztésének főképp turisztikai, vízgazdálkodási, természetvédelmi, illetve közlekedési relevanciája egyértelmű.

A térség fejlesztése európai jelentőségű, átfogó gazdaságfejlesztési hatással járhat, például a Duna hajózhatóságának kérdésében. A Duna térség fejlesztésének kapcsolódása a kilenc EU tagállam és az öt nem EU tagállam által jegyzett Duna Régió Stratégiához vitathatatlan, tehát a makroregionális, határon átnyúló vonatkozása is jelentős.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A magyarországi Duna-térség fenntartható fejlesztése, természeti területeinek, tájainak és kulturális értékeinek védelme, megőrzése.
- Az itt élők életminőségének javítása, infrastrukturális feltételeik javítása, boldogulásuk elősegítése.
- A régió gazdaságának és versenyképességének, illetve az ott élők jólétének fenntartható módon történő növelése, valamint egy virágzó, fejlődő és vonzó térség létrehozása.
- Az Európai Unió Duna Makro-regionális Stratégiájának megvalósítása, kiemelten a magyarországi „Duna minősítéssel” (EUDRS minősítési rendszer) rendelkező projekteken keresztül.

1.2.2 *Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK)*

Az OFTK – felszámolva az ágazati (Országos Fejlesztéspolitikai Koncepció) és a területi (Országos Területfejlesztési Koncepció) fejlesztés dualitását - a kormányzati fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 között megvalósítandó stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki. A koncepcióban foglaltak szerint Magyarország 2030-ban **Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz**, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

Ennek érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt, valamint 13, az átfogó célokénál egyenként jóval szűkebb tárgykörű ágazati és területi specifikus célt fogalmaz meg. (Az OFTK célrendszerét a Melléklet 4.1-1. ábra: tartalmazza)

Az OFTK az alábbi, Tolna készülő stratégiájában is meghatározó, főbb területpolitikai irányokat és teendőket határozza meg:

- hálózati szemlélettel működő, valamint települési adottságokat és lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő területi tervezési folyamat kialakítása, amely decentralizált térszerkezet kialakulását és hálózatos térszerkezetet eredményez.
- városhálózati megközelítés, a térszerkezet funkcionális fejlesztése (részletesebben ld. 1.1.1 fejezet)
- a város-vidék együttműködése, a kölcsönös előnyökön nyugvó, együttműködéseken alapuló kapcsolatrendszer kialakítása

- hatékonyan és fenntarthatóan működő gazdasági térszerkezet megvalósítása az adott térség valós potenciáljainak, igényeinek és kitörési lehetőségeinek felismerésével
- periférikus térségek felzárkóztatása a helyi adottságaik figyelembe vételével
- hátrányos helyzetű – különös tekintettel a leromlott városrészekben koncentráció – társadalmi csoportok szociális, oktatási és lakhatási helyzetének javítása, fejlesztése

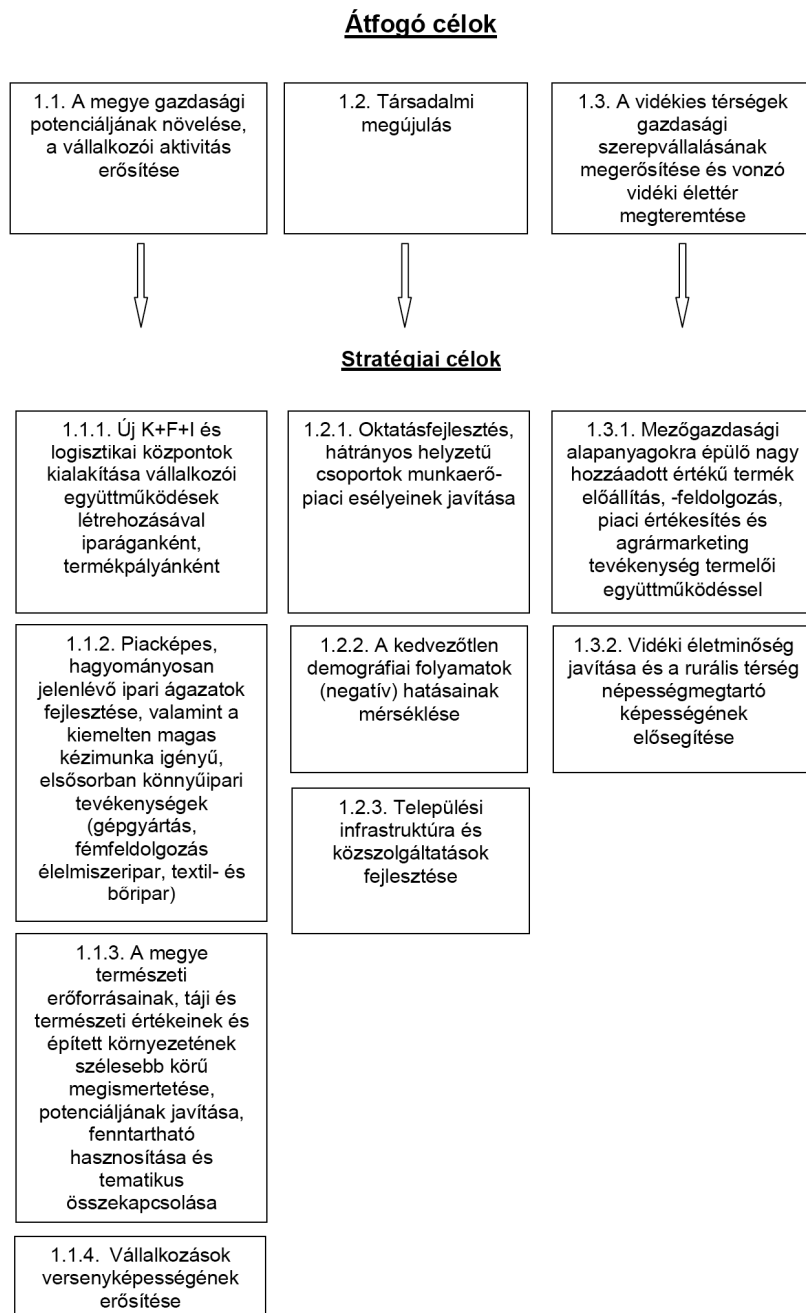
Az OFTK megyei szinten a következő fejlesztési irányokat határozza meg:

- Innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése működő tudásbázisokkal, a Paksi Atomerőmű fejlesztéséhez kapcsolódó szak- és felsőoktatási képzés biztosítása.
- Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), mezőgazdasági termékek feldolgozása, piaci értékesítése; a biotermelés ösztönzése, az agrármarketing tevékenység fejlesztése.
- Közúti és vasúti közlekedés infrastruktúra fejlesztése (M9 gyorsforgalmi út), a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.
- A termálvízkincs egészségturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosítása.
- A turizmus jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása
- Szekszárd, mint megyei fejlesztési pólus központi és idegenforgalmi funkcióinak megerősítése és a megye városainak képessé tétele az innováció befogadására.

1.2.3 Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója

A koncepció célja, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyekre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt érdemes fektetni.

A megye jövőképe („Itthon Tolnában”) 2030-ra célként fogalmazza meg, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek; aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt; és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét. A koncepció 3 terület fejlesztését kiemelt fontosságú átfogó célként jelöli meg, ezek: a gazdaságfejlesztés, a társadalmi megújulás és a vidékfejlesztés.

1.2-1. ábra: Tolna megye Területfejlesztési Konceptiójának céljai

Az átfogó célokhoz fejlesztési területenként 2-4 stratégiai cél kapcsolódik, amelyek kifejtése főként általános irányokat fogalmaz meg.

Gazdaságfejlesztés:

- Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása iparáganként és termékpályánként
  - Széles körű, gazdasági célú vállalközi együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként
  - A helyi mezőgazdasági alapanyag-termelési igényekhez igazított helyi logisztikai alközpont kialakítása funkcionális térségenként
  - A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban
- Piacképes, hagyományosan jelen lévő ipari ágazatok, valamint a kiemelten magas kézimunka igényű könnyűipari tevékenységek fejlesztése
  - A megyei bőr- és textilipari, illetve kézimunka igényes könnyűipari kapacitások növelése
  - A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő, magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése
  - A megyei gépgyártási kapacitások erősítése, elsősorban az autóipari, szerszámgépgyártás területén és az elektronikai iparban
- A megye természeti erőforrásainak, táji, természeti és épített környezeti értékeinek megismertetése, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása
  - Duna menti rekreációs térség kialakítása, térségi turisztikai csomag létrehozása
  - A Szekszárdi és Tolnai Borvidék és a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése: infrastrukturális fejlesztése, rendezvények szervezése
  - Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése: Szekszárd-Tolna- Fadd- Dombori, kapcsolódás az EuroVelo hálózathoz
  - Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések: fontos a természeti és táji értékek megőrzése, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása, a természetközeli élőhelyek megőrzése.
- Vállalkozások versenyképességének erősítése

Társadalmi megújulás:

- Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása
  - A közoktatás színvonalának javítása (e-oktatás)
  - A minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása és a korai iskolaelhagyás csökkentése
  - A szociális ellátórendszer fejlesztése
  - A civil szféra megerősítése
  - Helyi identitás és kulturális élet fejlesztése közösségi terek és programok létrehozásával

- Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok munkához jutásának elősegítése
- Hátrányos helyzetű csoportok befogadásának elősegítése
- A kedvezőtlen demográfiai folyamatok negatív hatásainak mérséklése
  - Családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztése
  - Életminőség javítása és vonzó élettér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel
  - Kulturális, sport és szabadidős-rekreációs lehetőségek bővítése
- Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése
  - A közszféra infrastruktúrájának energiahatékonyságával kapcsolatos beavatkozások
  - Városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások (közterek, barnamezős területek rehabilitációja, természet értékvédelem, környezetvédelem)
  - Szociális városrehabilitáció
  - Bevételesteremtő, értéknövelő, költségcsökkentő fejlesztések

Vidékfejlesztés:

- Nagy hozzáadott értékű mezőgazdasági termékek előállítás, feldolgozása, piaci értékesítés és agrármarketing
  - A helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítése
  - Minőségi haltenyésztés és -feldolgozás
- Vidéki életminőség javítása és a rurális térségek népességmegtartó képességének elősegítése
  - Helyi és helyközi tömegközlekedés keresletorientált racionalizálása
  - Vidékiek jellegű városok fejlesztése
  - Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás
  - Szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi háttérének biztosítása

Tolna megye Területfejlesztési Koncepciója a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre is fejlesztési célrendszert határoz meg. Tolna a „Duna menti rekreációs térség” területegységhez sorolható. A rekreációs térség kettős osztatú. A településektől távolabb eső területeken a természeti értékek feltárása, a vízi sportok és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások dominálnak. A Duna menti települések közül a római Limes révén több is várományosa világörökségi címnek. A térség jelenleg magas színvonalon csupán közúton érhető el, további lehetőségeket rejt a vízi személyszállítás újjáélesztése turisztikai jelleggel.

A koncepció a területfelhasználás alapelveit is rögzíti, bemutatva, hogy a megye térszerkezete nem kiegyensúlyozott. Tolna tekintetében fontos, hogy a Tolnát is magában foglaló Szekszárdi kistérség volt eddig is Tolna megye egyik legfejlettebb, gazdaságilag legerősebb kistérsége, s az utóbbi évek országos és nemzetközi kapcsolatokat is erősítő fejlesztései is épp itt valósultak meg. Az M6-os gyorsforgalmi út tovább erősíti az itt lévő települések fejlesztési szándékait.

A koncepció összegzésként 4 prioritást határoz meg. Az 1. prioritás (Megyei komplex térségfejlesztési programok) a területi részegységekre meghatározott célokat tömöríti, míg a 2-4. prioritás (2.

Gazdaság; 3. Környezet, energetika, közlekedés; 4. Társadalom) a koncepció 3 átfogó céljához kapcsolódik.

1.2.4 Tolna megye Területfejlesztési Programja

Tolna megye átfogó célja: **„a megye népességmegtartó képessége a társadalom minden szegmensében javul”**. Az átfogó cél az alábbi specifikus célok mentén valósulnak meg:

1. **Gazdaság** – Növekvő jövedelem, foglalkoztatás (vállalkozások versenyképességének erősödése, a megyei gazdasági lehetőségeket jobb kiaknázása az érintettek által és a helyi termék- és munkaerőpiac megerősödése);
2. **Fenntarthatóság** – Élhető környezet (társadalmi viszonyok stabilizálása, a helyi közösségek megtartó erejének és kulturális életének megerősítése, a természeti környezet állapotának megóvása és az energiahatékonyság javítása);
3. **Köztevékenységek** – Javuló közviszonyok (közösségi infrastruktúrák állapotának és a közszolgáltatások minőségének javítása);
4. **Fejlesztések hasznos és hatékony intézményrendszerének kialakítása** (megyei hősök, történetek megtalálása és támogatása, megyei fejlesztési központok kialakulásának stimulálása).

Az átfogó cél és a specifikus célok elérése érdekében a Fejlesztési program a specifikus célokkal összhangban 5 prioritást jelöl ki, melyekhez az operatív programban csupán általános irányelveket megfogalmazó intézkedéseket rendel.

1.2.5 A Szekszárdi kistérségi fejlesztési programja 2014-2020

A szekszárdi kistérség fejlesztési programja az alábbi kiemelt fejlesztési csomagokat tartalmazza:

Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra fejlesztés

települési környezet integrált, környezettudatos megújítása

barnamezős területek rehabilitációja

települési környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése

energiahatékonyság növelése

fenntartható közösségi mobilitás

egészségügyi alapellátás, járóbeteg ellátás,

szociális alapszolgáltatások

közszolgáltatás és közigazgatás

szegregációs területek rehabilitációja

alternatív foglalkoztatás

munkavállalói készségek közelítése a gazdasági igényekhez

helyi identitás növelése

közösségfejlesztés és társadalmi befogadás

civil szervezetek – település – lakosok kapcsolat erősítése

CLLD típusú fejlesztések

1.2.6 **A Szekszárd fejlesztési koncepciója 2014-2030**

Szekszárd városfejlesztési koncepciójának célrendszerei:

Gazdasági versenyképesség

A tudásalapú gazdaság megteremtése (tudásintenzív hálózatosodás, K+F központok, élethosszig tanulás)

Kedvező gazdasági környezet kialakítása (extenzív iparfejlesztés, agrárfeldolgozó ipar, ipari park, városmarketing, atipikus foglalkoztatási formák)

A város hosszútávú fejlesztésének megteremtése

Stabil város (ingatlan és vagyongazdálkodás, közüzemi infrastruktúra fejlesztés, pénzgazdálkodás)

Városi értékgazdálkodás, diplomácia

A központi szerepkör megerősítése

Élhetőségi fejlesztések (Gyermek és ifjúságpolitika, rekreációs infrastruktúra, sportpolitika)

Városi fejlesztések (épített környezet, természeti környezet, szellemi környezet, imázsépítés)

Szociális fejlesztések (egészségügy, szociális ellátás, közbiztonság, civilpolitika, kistérségi, regionális feladatok)

Tolna szempontjából annak van jelentősége, hogy környezetével való együttműködést egyirányúnak tételezi – oktatás, kultúra, egészségügy, turizmus, lobby területén.

1.3 A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

1.3.1 *Országos tervhierarchia és összefüggései*

A tervhierarchia legmagasabb szintjén az Országos Területrendezési Terv (a továbbiakban: OTrT) áll, amelyet az országgyűlés a 2003. évi XXXVI. törvénnyel hagyott jóvá és 2008-ban, valamint 2013-ban módosított (a módosító jogszabályok: 2008. évi L. tv. és 2013. évi CCXXIX. törvény). Az OTrT határozza meg az ország egyes térségeinek térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, ill. erőforrások védelmére. Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magában.

A térségi, illetve megyei területrendezési tervek hivatottak a térségi területfelhasználási kategóriák és övezetek kijelölésére, az országos területfelhasználási kategóriák, övezetek figyelembe vételével, azok pontosításával.

Tolna Megye Területrendezési Tervét Tolna Megye Közgyűlése a 1/2005. (II. 21.) számú rendelettel fogadott el és a 2/2012 (II. 17.) számú rendelettel módosított. A területrendezési intézkedéseket és ajánlásokat – amelyek többek között a településrendezés számára iránymutatást tartalmaznak a megyei területrendezési terv elhatározásainak érvényre juttatása érdekében – határozattal fogadta el a Közgyűlés.

A fentiek alapján az OTrT több övezet vonatkozásában is eltér a megyei tervtől. A hatályos OTrt-hez igazodó megyei területrendezési terv elkészültéig az OTrT-ben előírtakat kell alapul venni.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) kormányrendelet szerint a településrendezési tervekben igazolni kell a tervezett fejlesztések területi terveknek való megfeleléseit.

Az Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. törvény 6. § (1) és (2) meghatározza a megyei területrendezési tervben és a településrendezési tervben területfelhasználási kategóriák kijelölése során alkalmazandó szabályokat. Fenti előírás következtében településrendezési terv készítés esetén az összhangot a területfelhasználási kategóriák és a megyei övezetek tekintetében a vonatkozó megyei területrendezési tervvel, az országos övezetek tekintetében az OTrT-vel is kell biztosítani.

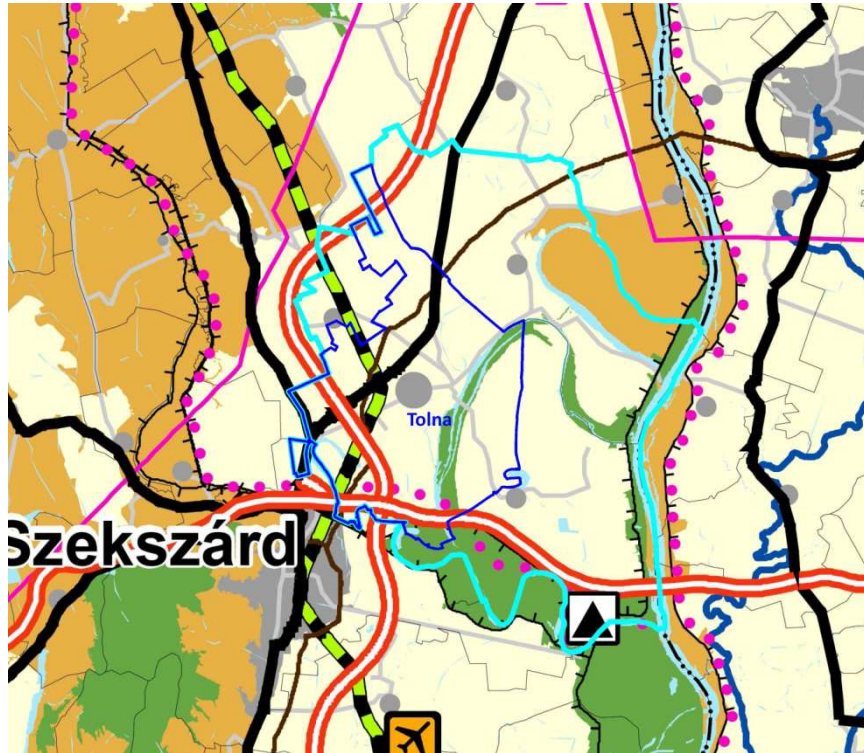
A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. tv. 23/A. § (2) bekezdése kimondja, hogy a településrendezési tervek készítése során:

- az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra hálózatoknak a település közigazgatási területére vetített hossza legfeljebb +/-5%-kal térhet el a kiemelt térségi és megyei területrendezési tervek szerkezeti tervében ábrázolt nyomvonalváltozattól, kivéve, ha külön jogszabályban meghatározott területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat a nagyobb eltérést indokolja;
- az országos, a kiemelt térségi és a megyei övezetek által érintett területeket az érdekelt államigazgatási szervek állásfoglalása alapján kell lehatárolni oly módon, hogy a kiemelt

térségi és a megyei övezet területének a település közigazgatási területére eső része legfeljebb +/-5%-kal változhat.

1.3.2 Tolna az Országos Területrendezési Tervben

<http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/magyarorszag>

1.3-1. ábra: Tolna az OTrT Országos Szerkezeti Tervlapján (Forrás: OTrT)

Mezőgazdasági térség

Tolna nagyrészt mezőgazdasági területként jelenik meg az OTrT szerkezeti tervén. A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Erdőgazdálkodási térség

A holtág mentén találhatóak erdőgazdálkodási térségek. A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Vízgazdálkodási térség

Az OTrT a település területén vízgazdálkodási térségként szerepelteti a közigazgatási területet érintő állandó vízfolyásokat és jelentősebb árkokat.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Települési térség

Az ország szerkezet terve csak Tolna központi belterületét jelöli települési térségként.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Építmények által igénybe vett térség

Az OTrT szerkezeti tervén olyan nyomvonalas elemeket jelöl, mint a meglévő és tervezett utak – az M-6, M-9 autópálya, főutak és bekötő utak, a térségi szénhidrogén vezeték.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Az országos övezetek közül Tolna területét a következő övezetek érintik:

Országos ökológiai hálózat övezete

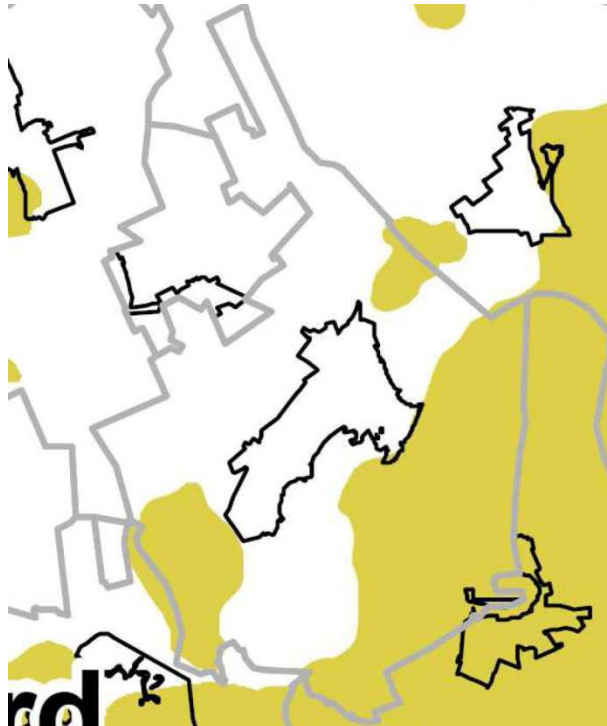
1.3-2. ábra: Országos ökológiai hálózat övezete (Forrás: OTrT)

Az OTrT-ben jelölt országos ökológiai hálózatot a megyei terv eltérően részletezi, így azt figyelmen kívül hagyjuk, és nem ábrázoljuk a magterület övezetét, az ökológiai folyosó övezetét külön. Az országos ökológiai hálózat övezetben csak olyan kiemelt térségi es megyei területfelhasználási kategória, illetve olyan övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat természetes es természetközeli élőhelyeit es azok kapcsolatait nem veszélyezteti.

Az övezetben bányászati tevékenységet folytatni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó előírások alkalmazásával lehet.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

1.3-3. ábra: Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete (Forrás: OTrT)

A tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete területét a kiemelt térségi és megyei területrendezési terv és annak alapján a településszerkezeti terv pontosítja.

Az érintett területre a kiemelt térség és a megye területrendezési tervének megalapozó munkarésze keretében meg kell határozni a tájjelleg helyi jellemzőit, valamint a település teljes közigazgatási területére készülő településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében meg kell határozni a tájjelleg megőrzendő elemeit, elemegyütteseit, valamint a tájképi egység és a természeti adottságokhoz igazodó hagyományos tájhasználat helyi jellemzőit.

A pontosított területre a tájképi egység és a hagyományos tájhasználat fennmaradása érdekében a helyi építési szabályzatban meg kell határozni a területhasználatra és az építmények tájba illeszkedésére vonatkozó szabályokat.

A helyi építési szabályzat az építmények tájba illeszkedésének bemutatására látványterv készítését írhatja elő és a készítésre vonatkozó követelményeket határozhatja meg.

Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

Az övezetben a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatokat, erőműveket és kiserőműveket a tájképi egység megőrzését és a hagyományos tájhasználat fennmaradását nem veszélyeztető műszaki megoldások alkalmazásával kell elhelyezni.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

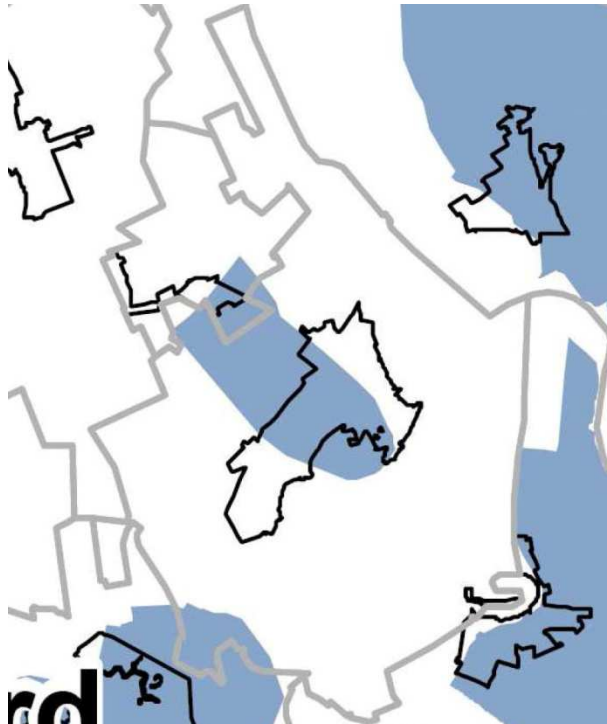
1.3-4. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTrT)

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.

Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani es bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Országos vízminőség-védelmi terület övezete

1.3-5. ábra: Országos vízminőség-védelmi terület övezete (Forrás: OTrT)

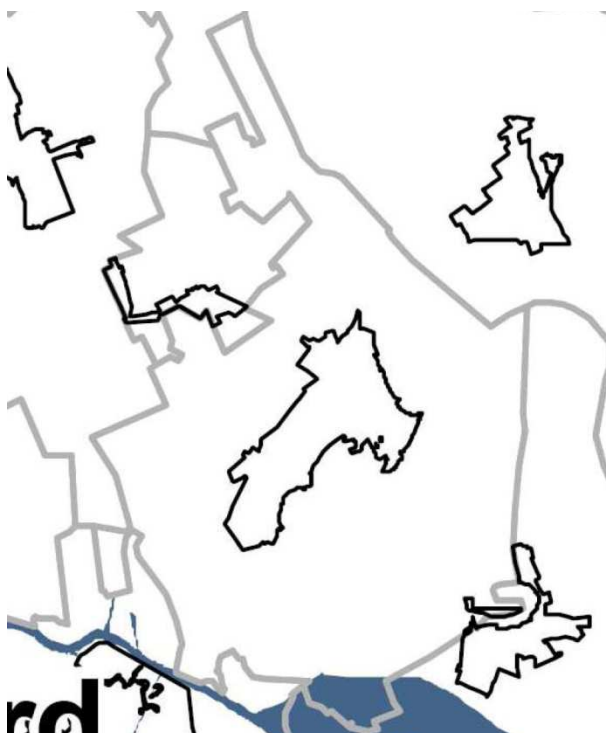
Az országos vízminőség-védelmi terület övezetében keletkezett szennyvíz övezetből történő kivezetéséről és az övezeten kívül keletkezett szennyvizek övezetbe történő bevezetéséről a kiemelt térség és a megye területrendezési tervében rendelkezni kell.

Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeinek készítése során ki kell jelölni a vízvédellemmel érintett területeket, és a helyi építési szabályzatban az építési övezetre vagy övezetre vonatkozó szabályokat kell megállapítani.

Az övezetben bányászati tevékenységet a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet folytatni.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Nagyvízi meder területének övezete

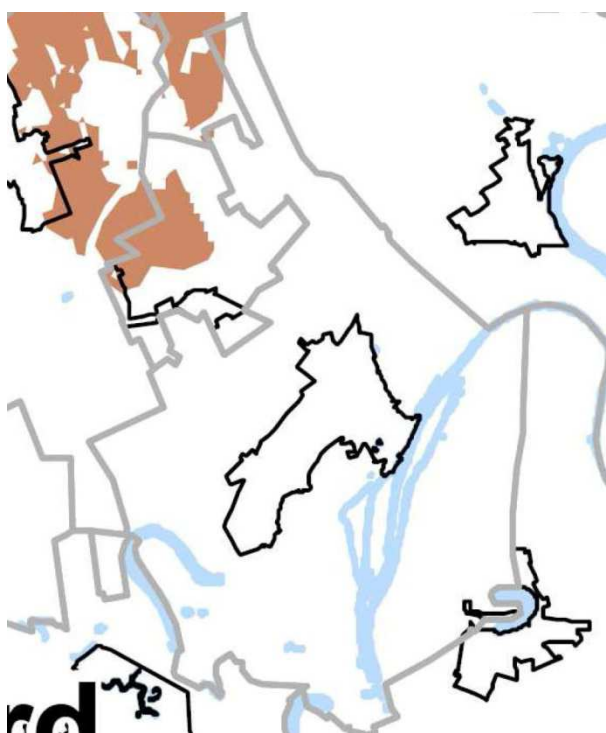

1.3-6. ábra: Nagyvízi meder területének övezete (Forrás: OTrT)

A nagyvízi meder és a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztése keretében megvalósuló vízkár-elhárítási célú tárolóterület területének övezetében új beépítésre szánt terület nem jelölhető ki.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete

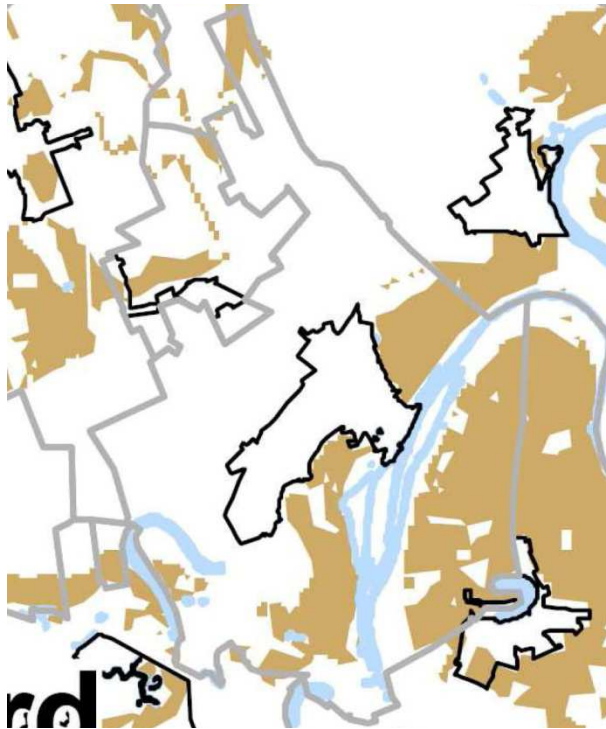
1.3-7. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: OTrT)

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetében beépítésre szánt terület csak kivételesen, egyéb lehetőség hiányában területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki.

Az övezetben külszíni bányatelket megállapítani és bányászati tevékenységet engedélyezni a bányászati szempontból kivett helyekre vonatkozó szabályok szerint lehet.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete

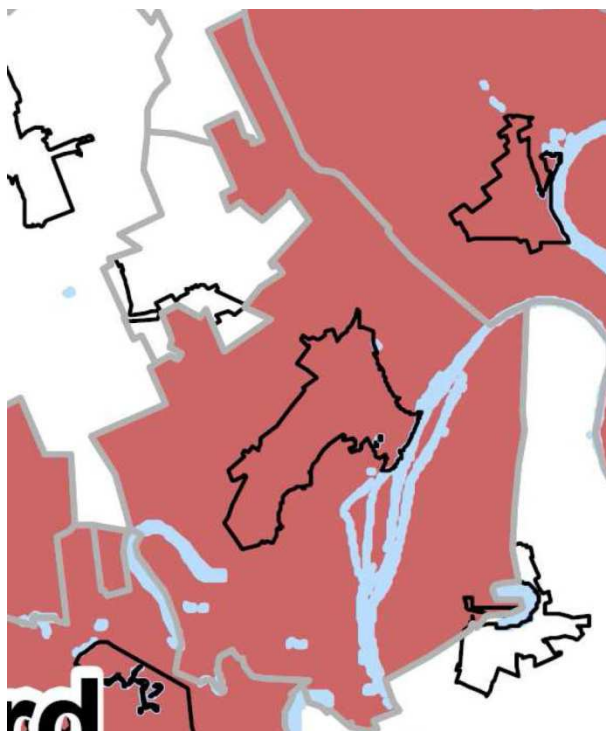

1.3-8. ábra: Jó termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTrT)

A településrendezési eszközökben a jó termőhelyi adottságú szántóterület övezetét a mezőgazdasági terület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete

1.3-9. ábra: Világörökségi és világörökségi várományos terület övezete (Forrás: OTrT)

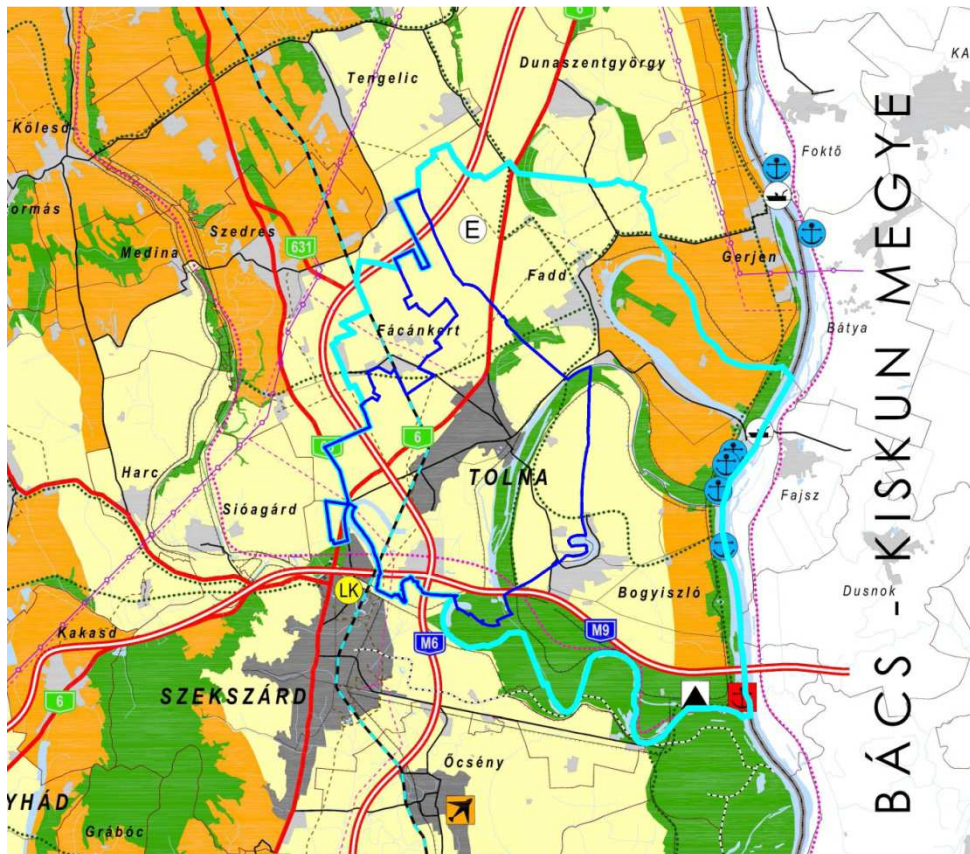
A világörökségi és világörökségi várományos terület övezetét a településrendezési eszközökben kell tényleges kiterjedésének megfelelően lehatárolni.

Az övezetben a területfelhasználás módjának és mértékének összhangban kell lennie a világörökségi kezelési tervben meghatározott célokkal, új külszíni művelésű bányatelek nem létesíthető, meglévő külszíni művelésű bányatelek területe nem bővíthető, a közlekedési és energetikai infrastruktúrahálózatokat, erőműveket és kiserőműveket a kulturális és természeti örökségi értékek sérelme nélkül, területi egységüket megőrizve, látványuk érvényesülését elősegítve és a világörökségi kezelési tervnek megfelelően kell elhelyezni.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

1.3.3 Tolna a megyei területrendezési tervben

<http://www.terport.hu/teruletrendezes/teruletrendezesi-tervek/megyek>

1.3-10. ábra: Tolna térségi területfelhasználási egységei (Forrás: Tolna MTrT Térségi Szerkezeti Terv, 2012)

A megyei TrT Térségi Szerkezeti Terve a hatféle térségi területfelhasználási egység közül egyedül vegyes területfelhasználású térséget nem jelöl Tolnára.

Mezőgazdasági térség

A város közigazgatási területét nagyrészt ebbe a térségbe sorolja a megyei terv. Ezen területek hasznosítása nem csupán nagyparcellás szántókra korlátozódik, foltokban még jelen vannak a régi zártkertek maradványai is.

A települési területfelhasználási egységek kijelölése során a mezőgazdasági térséget legalább 85%-ban mezőgazdasági terület, beépítésre szánt különleges honvédelmi terület, beépítésre nem szánt különleges honvédelmi terület vagy természetközeli terület területfelhasználási egységbe kell sorolni, a térségben nagyvárosias lakóterület és vegyes terület területfelhasználási egység nem jelölhető ki.

A hatályos településszerkezeti terv a mezőgazdasági térség vonatkozásában a megye szerkezeti tervétől a megengedett határértéken belül tér el.

Erdőgazdálkodási térség

Tolnán a holtág mentén és a belterülettől észak-keletre található erdőgazdálkodási térségek. Ezen területek a valóságban is intenzíven beerdősültek.

A települési területfelhasználási egységek kijelölése során az erdőgazdálkodási térséget legalább 85%-ban erdőterület területfelhasználási egységbe kell sorolni.

A hatályos településszerkezeti terv az erdőgazdálkodási térség vonatkozásában a megye szerkezeti tervétől a megengedett határértéken belül tér el.

Vízgazdálkodási térség

A külterületen két meghatározó vízgazdálkodási terület van, a két holtág. Ezen kívül még megjelennek a megyei szerkezeti terven kisebb csatornák is.

A települési területfelhasználási egységek kijelölése során a vízgazdálkodási térséget legalább 85%-ban vízgazdálkodási terület vagy természetközeli területfelhasználási egységbe kell sorolni.

A hatályos településszerkezeti terv a vegyes területfelhasználású térség vonatkozásában a megye szerkezeti tervével összhangban van.

Települési térség

Tolnán mind városias, mind hagyományosan vidéki települési térségek megtalálhatók. Előbbi a város központi belterülete, utóbbiba tartoznak a majorok és a tervezett ipari terület.

A települési területfelhasználási egységek kijelölése során a települési térség bármely települési területfelhasználási egységbe sorolható.

A hatályos településszerkezeti terv a települési térség vonatkozásában a megye szerkezeti tervével összhangban van.

Építmények által igénybe vett térség

A *műszaki infrastruktúra* területe tartozik ebbe a kategóriába, köztük a közlekedési hálózatok elemei.

Közlekedési hálózatok:

Közúti közlekedés: M6, M9 gyorsforgalmi utak. 6 számú főút.

- Vasúti közlekedés: Budapest – Bátaszék országos törzshálózat
- Térségi kerékpárút-hálózat: Sió-völgyi kerékpárút

Közműhálózatok:

- térségi szénhidrogén szállítóvezeték
- térségi ellátást biztosító 120 kV-os elosztó hálózat

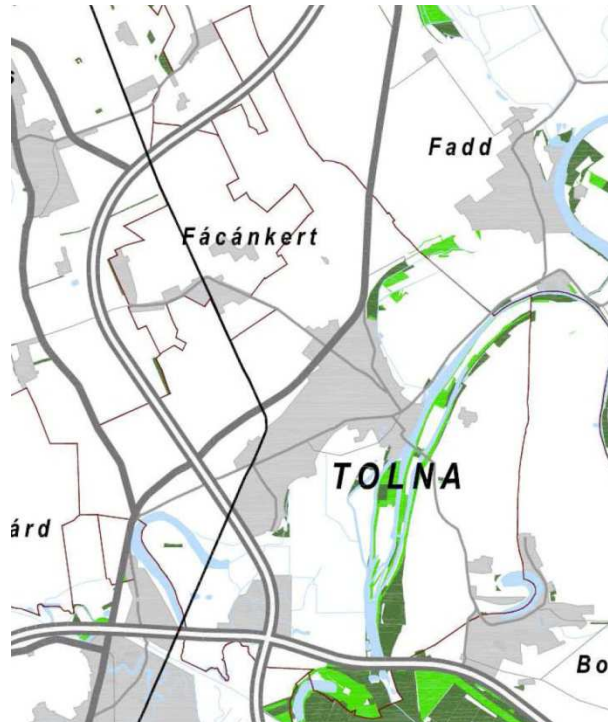
A települési területfelhasználási egységek kijelölése során az építmények által igénybe vett térséget az adott építmény jellege szerinti települési területfelhasználási egységbe kell sorolni.

A hatályos településszerkezeti terv az építmények által igénybe vett térség vonatkozásában a megye szerkezeti tervével összhangban van.

A megyei övezetek közül Tolna területét a következő övezetek érintik:

Azok az övezetek, melyeket az OTrT megszüntetett, vagy másképp jelöl, nem kerülnek bemutatásra.

Erdőtelepítésre javasolt terület övezete

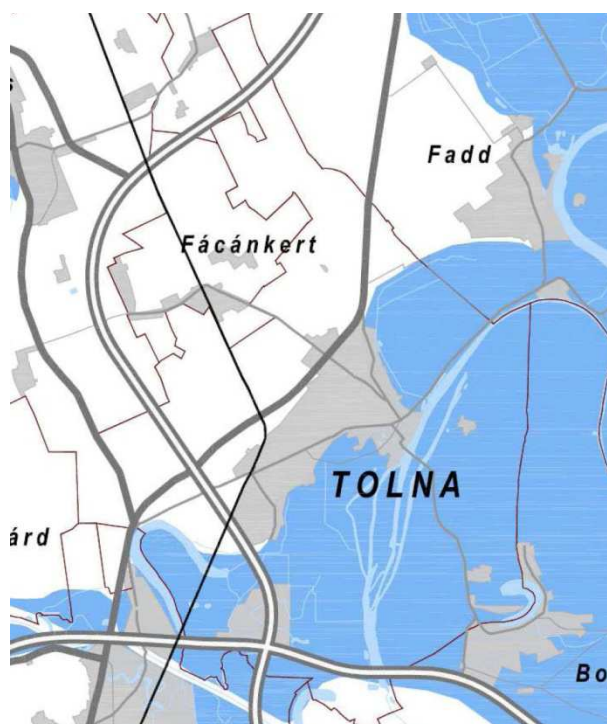

1.3-11. ábra: Erdőtelepítésre javasolt terület övezete – világoszöld - (Forrás: Tolna MTrT)

A településrendezési eszközökben az erdőtelepítésre javasolt terület övezetét az erdőterület területfelhasználási egység kijelölésénél figyelembe kell venni.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

Rendszeresen belvíz járta terület övezete

1.3-12. ábra: Rendszeresen belvíz járta terület övezete (Forrás: Tolna MTrT)

A rendszeres belvízjárta terület övezetében új beépítésre szánt terület csak akkor jelölhető ki, ha ahhoz a vízügyi igazgatási szerv a településrendezési eszközök egyeztetési eljárása során adott véleményében hozzájárul.

A hatályos településszerkezeti terv az OTrT vonatkozó előírásaival összhangban van.

1.4 A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK - AZ ADOTT TELEPÜLÉS FEJLESZTÉSÉT BEFOLYÁSOLÓ - VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Tolna települést 6 Tolna megyei település határolja.

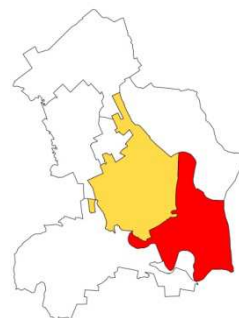
1.4.1 *Szekszárd*

A településrendezési terv 2004-ben készült, amelyet a város képviselőtestülete 8/2004. (III.1.) számú rendelettel fogatott el. A terv nem tartalmaz Tolna települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.2 *Bogyiszló*

Bogyiszló településrendezési terve 2005-ben készült el, amely többször került módosításra. Rendezési tervet a Pécsépterv Stúdió Kft. készítette és a község képviselőtestülete 1/2005. (I. 29.) számú rendelettel fogadta el. A terv tartalmazza a megyei terven is jelölt, Bogyiszlót nyugatról elkerülő útszakaszt, ami Tolnán is folytatódik.

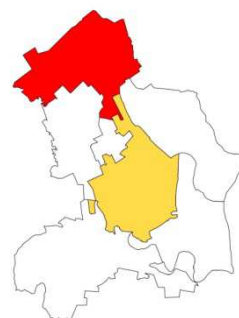
1.4.3 *Fadd*

Fadd településrendezési terve 2002-ben készült el, amely többször került módosításra. Rendezési tervet a Pécsépterv Stúdió Kft. készítette és a község képviselőtestülete 144/2002. (XII. 16.) számú határozattal fogadta el. A terv tartalmazza a Fadd és Tolna közötti utat és a 6-os számú főutat összekötő tervezett útszakaszt, ami a két település határán halad.

1.4.4 *Tengelic*

Tengelic településrendezési terve 2006-ban készült el, amely többször került módosításra. Rendezési tervet a Pécsépterv Stúdió Kft. készítette és a község képviselőtestülete 7/2006. (II.15.) számú határozattal fogadta el. A terv nem tartalmaz Tolna települést befolyásoló megállapításokat.

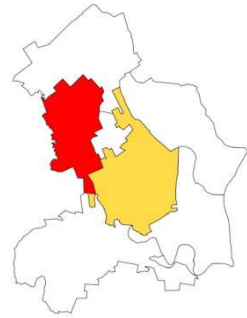
1.4.5 *Fácánkert*

Fácánkert településrendezési terve 2005-ben készült el, amely egyszer került módosításra. Rendezési tervet a Pécsépterv Stúdió Kft. készítette és a község képviselőtestülete 36/2005. (IV.14.) számú határozattal fogadta el. A terv nem tartalmaz Tolna települést befolyásoló megállapításokat.

1.4.6 *Szedres*

Szedres településrendezési terve 2006-ban készült el, melyet a Meridián Mérnöki Iroda Kft. készített és a község képviselőtestülete 36/2005. (IV.14.) számú határozattal fogadott el. A terv nem tartalmaz Tolna települést befolyásoló megállapításokat.

1.5 HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

1.5.1 *A hatályos fejlesztési koncepció vonatkozó megállapításai*

Tolna város hatályos településfejlesztési koncepcióját a 62/2004. (III.29.) számú határozattal hagyták jóvá.

Tolna városának hosszú távú városfejlesztési alapcélja „az adottságokra és lehetőségekre alapozott kiegyensúlyozott fejlődés feltételeinek megteremtése”. A város erre épülő jövőképe három elemet tartalmaz:

egészséges, lakható város, ahol jó a társadalmi közérzet, megfelelő az ellátás, igényes a települési környezet, amellyel azonosulnak lakói, a befektetőket és a turistákat pedig vonzza, amely táji környezetét és épített értékeit tiszteletben tartja,

elérhetőségének javulására alapozva erősíti kistérségi szerepét, és komplexsége teszi gazdasági szerkezetét,

partneri viszonyban a térség más településeivel, az országos és megyei fejlesztési elképzeléseket figyelembe véve alakítja ki fejlesztési terveit, programjait, ezzel is növelve saját esélyét a fejlesztési források megszerzéséért folytatott versenyben.

A fentiekre figyelemmel az alábbi hosszútávú célokat tűzi ki:

a természeti értékek védelme, a tájhasználat egyensúlyának helyreállítása,

a települési környezet minőségének javítása,

a település örökségének védelme

az infrastruktúra fejlesztése,

felkészülés a település népességének növelésére,

a gazdaság és az idegenforgalom fejlődésének elősegítése,

a megközelíthetőség javítása,

településközi együttműködés,

a városközpont fejlesztése

A jövőkép elemei közül az elérhetőség javulására alapozott kistérségi szerep erősítés és a gazdaság komplexsége tétele várat magára. Az elérhetőség javulása kevés volt e célok megvalósulásához. A település népességének növekedésére pedig nem kellett felkészülni, ez a remény nem teljesült.

1.5.2 *Az Integrált Városfejlesztési Stratégia vonatkozó megállapításai*

A 2010-es fejlesztési stratégia a 2004-es fejlesztési koncepción alapul, annak jövőképét átveszi. Átfogó célként

a Szekszárd-Tolna várospárost Tolna megye leginkább fejlődő együtteseként vizionálja,

a Holt-Dunára alapozott természeti turisztikai centrummá válást tételezi.

A stratégia a ciklusra az alábbi 8 tematikus célt és ezeken belüli részcélokat jelöl meg

A természeti értékek védelme, tájhasználat egyensúlyának helyreállítása

A Holt-Duna vízutánpótlására terv kidolgozása

A Holt-Duna rehabilitáció folytatása

Ökoturisztikai és aktív turisztikai akciók gyarapítása

Örökségvédelmi program kidolgozása és a települési környezet minőségének javítása

Köztéri alkotások karbantartása, közösségi terekre csoportosítása, újak létrehozása, ezzel az identitástudat ösztönzése

Minta utcakarakter kialakítása lakosság bevonásával

Helyi védelem alatt álló épületek felújításának támogatása

Zöldfelületek minőségének javítása

Új közösségi funkciójú zöldfelület létesítése

A városközpont fejlesztése

A területen lévő intézmények felújítása, korszerűsítése

Közterületek minőségének javítása

Korszerűtlen óvoda új funkcióra hasznosítása, a kapcsolódó tömbbelső rendezése

Infrastruktúrafejlesztés

Gyalogátkelők építése

Kerékpárutak építése

Közvilágítás hiányainak pótlása, korszerűsítése

Belterületi utak felújítása

Bogyiszlói, és Fadd-Dombori utak létesítésének elősegítése

Felkészülés a település népességének növekedésére

Újonnan kialakított telkek közművesítése

Befektetők, nagyobb foglalkoztatók városba történő betelepítése és az idegenforgalom fejlődésének elősegítése

Ingatlangazdálkodási koncepció és hasznosítási terv elkészítése

A gazdasági funkcióra kijelölt területekre települő vállalkozások számára kedvezményrendszer kidolgozása

Turisztikai kiadványok készítése, a turizmus fejlesztésének segítése

Lakossági elégedettség

Oktatásfejlesztés, településközi együttműködés javítása

Speciális középszintű képzési lehetőség beindításának kidolgozása (felnőttképzés, szakképzés, sport)

Településközi kapcsolatok javítása, együttműködési megállapodások készítése

Oktatási, kulturális intézményfejlesztés

A szociálisan hátrányos helyzetű, leszakadó rétegek felzárkóztatása

Négy akcióterületet jelöl ki:

Holt-Dunapart

Mózsai alközpont

Volt laktanya

Városközpont

Az akcióterületeken változó mennyiségben és módon sikerült a projektek megvalósítása. A Holt-Duna part pályázat nem nyert, ebből semmi sem valósult meg. A mózsi alközpontban a szegregáció kezelésével jelentősen előrehaladtak, de maradtak még tennivalók. A volt laktanya területén a projektek zöme megvalósult, vagy most fejeződik be. A városközpontban az első ütemet már nem követte második, de a központi intézmények egy része megújult.

1.5.3 **Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések**

A folyamatban lévő rendezési terv módosításához az önkormányzat településrendezési szerződést köt a Fastron vállalat fejlesztését segítő módosításhoz, valamint két mózsi vállalkozó igényének megfelelő kisebb módosításhoz.

1.6 A TELEPÜLÉS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI TERVI ELŐZMÉNYEINEK VIZSGÁLATA

1.6.1 *A hatályban lévő településrendezési eszközök*

- Tolna városa egységes településrendezési tervét a 158/2005 (VI. 02) határozatával és 13/2005 (VI. 03.) rendeletével fogadta el
- Tolna város a ma érvényes Településszerkezeti Tervét a Képviselőtestület a 298/2010. (XI. 25.) számú kt. határozattal fogadta el, és azóta kisebb mértékben módosította.
- Tolna Város a ma érvényes Helyi Építési Szabályzatát és annak mellékleteként a Szabályozási Tervet a Képviselőtestület a 26/2010. (XI. 26.) rendeletével hagyta jóvá, majd kisebb mértékben módosította.

Tolna településrendezési eszközei a 62/2004 (III. 29.) határozattal elfogadott Városfejlesztési Koncepciójával és a 2010-ben készült Integrált Városfejlesztési Stratégiájával teljes összhangban készültek, ezért megfelelő alapot biztosítottak a városfejlesztési akciók megvalósításához.

1.6.2 *A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek*

1.6.2.1 *A hatályos településszerkezeti terv megállapításai*

Az önkormányzati határozattal jóváhagyott, így az önkormányzat és szervei, intézményei, társaságai számára kötelező településszerkezeti terv a szakhatóságok véleményének figyelembevételével rögzíti a településfejlesztési koncepcióban meghatározott fejlesztések térbeli elhelyezését.

Mint a szabályozási terv megalapozó tervfázisa, a magasabb szintű elhatározások figyelembevételével meghatározza a település alakításának, védelmének területi lehetőségeit és fejlesztési irányait, ennek megfelelően az egyes területrészek felhasználási módját, a település működéséhez szükséges műszaki infrastruktúra elemeinek a település szerkezetét meghatározó térbeli kialakítását és elrendezését, valamint a helyi védelemre érdemes értékek körét.

A települési önkormányzat gondoskodik arról, hogy a településszerkezeti tervet legalább tízévenként felülvizsgálják.

A településrendezés általános elvei

A települések fejlődése során mindenkor törekedni kell az ökológiai és ökonómiai oldal egyensúlyára. Az expanzív területhasználat, a természeti környezet szennyezése és szűkítése büntetlenül nem folytatható. Az újabb és újabb területek bevonása helyett az elavult, kihasználatlan épületek és területek újrahasznosítását kell előnyben részesíteni.

Meg kell állítani azt a folyamatot, amelyben folyamatosan csökken a hagyományos és természetes - a nem reprodukálható - környezet. Meg kell őrizni a település és a táj még megmaradt sajátos egyediségét, identitását.

Sem a gazdaság, sem az ellátás nem értelmezhető települési léptékben. A kisebb-nagyobb településcsoportokra kiterjedő együttműködés, az összefüggő rendszerekben való gondolkodás elkerülhetetlen.

A települési funkciók keverhetőségével, környezetvédelmi követelményeken alapuló, a lehető legtöbb még ismeretlen tulajdonosi szándékot befogadni képes, keretjellegű szabályozással kell elősegíteni a település szerves fejlődését.

A közérdek terheit a közösségnek kell viselni, mindemellett a magánérdek indokolatlanul nem akadályozhatja a közérdek érvényesülését.

Népességprognózis

A város népességének korösszetételéből a természetes szaporodás tartósan negatív tendenciája következik. Tolna térségi helyzete viszont valószínűsíti az egyre pozitívabb vándorlási egyenleget. A jó és egyre javuló elérhetőség, a fejlődő gazdaság és a városias ellátás egyszerre növelheti a bevándorlást és lecsökkentheti az elvándorlás jelenlegi mértékét. Ezek együttes hatása a népességszám stagnálását, vagy legfeljebb lassú gyarapodását okozhatja. Az elkövetkező 15 évben a város lakossága 12-13 000 fő között várható.

A térség vonzásintenzitása nő, és ezen belül Tolna térségi szerepe várhatóan erősödik, ami a város nappali népességét akár 15-20 %-kal is megnöveli. Az úthálózat fejlesztés következtében megnövő vonzókörzettel együtt is a városi ellátást legfeljebb 20 000 fő várhatja Tolnától.

A területigények prognózisa

Az öreg és rossz minőségű lakások lecserélése általában nem jár új területi igénnyel, de a külterületi lakások felszámolása, a belvárosi lakások funkcióváltása, az új letelepedők, az új háztartások, valamint a rangosabbat és a szociális bérlakást igénylők új lakásépítési területet igényelnek. A következő 10 évben ez az igény legfeljebb 4-600 lakásra tehető. Ebből mintegy 100 lakás új terület kijelölése nélkül is elhelyezhető. A fennmaradó számára összesen mintegy 10-12 ha szükséges, fele-fele arányban kertvárosias és kisvárosias beépítési formában.

A megnövekvő városi ellátási feladatok a művelődési és oktatási, szociális és egészségügyi, kereskedelmi és szolgáltató, sport és szabadidős, igazgatási és társadalmi intézmények középszintű létesítményeit igényli. Ezek jelentős új területigénnyel nem járnak.

Az értékes belvárosi területet foglaló, és a környezetét zavaró üzemi funkciók kitelepítéséhez és a jelentkező új ipari-szolgáltató létesítmények számára mintegy 30 ha területet célszerű előirányozni

A gyorsforgalmi utak megépültével megerősödő térségi szerep kereskedelmi, szolgáltató, valamint termelő és logisztikai beruházásokat vonz. Ezek várhatóan 100 ha területet igényelnek. A jó közlekedési pozíció és a megragadó holtági környezet együtthatása térségi szerepű szabadidős létesítmények letelepedését vonzhatja. Erre a célra 10-15 ha szükséges.

Helybiztosítás a fejlesztések számára

A jelenlegi belterület alacsony kihasználtságú, mai határán belül van még 50 ha beépítetlen mezőgazdasági terület és 30 ha kihasználatlan, vagy funkció váltásra szánt iparterület, illetve beépítetlen tömbbelső. Bizonyos fejlesztéseket pedig a belső területek intenzitásának növelésével is végre lehet hajtani. A város gazdaságos üzemeltethetősége megkívánja, hogy előbb a már beépített területekkel körülvett részek kerüljenek hasznosításra és csak ezután épüljenek be olyan területek, amelyek még közművesíthetlenné válnak.

A lakásépítési igény egészét és a nem lakás célú építési igények első ütemét a jelenlegi belterületen belül meg lehet oldani. Mivel ezeknek a területeknek a többsége nincs önkormányzati tulajdonban, fejlesztésekhez való igénybevételük a tulajdonos szándékától függ. Ebből következik, hogy ha nem akarjuk fékezni a beruházásokat, mindig az aktuális igényt meghaladó területnagyságot kell a fejlesztések számára kijelölni. Ez a többlet ugyanakkor a fejlesztésre igénybe vehető területek árát józan határok között tartja, ami pedig kedvez a beruházásoknak. Az igényt lényegesen meghaladó terület kijelölés viszont az önkormányzat túl sok infrastruktúra építési és városüzemeltetési energiáját köti le és emellett folyamatosan sok befejezetlen terület lesz a városban.

A városi szintű ellátási feladatok számára a városközpont területén kell helyet biztosítani a lakások egy részének rovasára funkcióváltással és a terület hatékonyabb használatával, a sport és szabadidős intézmények számára pedig a holtághoz kapcsolódó területen az üzemi funkciók rovasára és új területek bevonásával.

Az új ipari-szolgáltató létesítmények számára középtávon elég a város északnyugati területén a 6-os út és az iparvágány környezetében lévő terület.

A térségi vonzású fürdőkomplexum számára az elkerülő út és a holtág találkozásának környezetében célszerű területet előirányozni.

A közlekedési hálózat fejlesztése

Ezen a téren a legfontosabb feladat a város elérhetőségének javítása mellett a külső kapcsolatok átmenő forgalmat elterelő megoldása. Az elérhetőség szempontjából az M6 gyorsforgalmi útnak a 6-os főúttal való kapcsolatát szükséges a város érdekei szerint kialakítani. Ezenkívül a hosszan elnyúló várostestet kell több helyen hatékonyan bekötni a 6-os útba, hogy a Szekszárd és Tolna közötti forgalomra ez az irány kedvezőbb legyen, mint a palánki út. Az előbbiek megkívánják a 6-os út 4 sávra szélesítését legalább az M6 csomópontig. A városon belüli forgalom mérsékléséhez a Szekszárd felől, illetve a 6-os útról Domboriba, a kikötőkbe, és Bogyiszlóra irányuló forgalmat kell elterelni, egy a várost északról elkerülő úttal.

A városon belül a Kossuth Lajos utca forgalmának csökkentése, vagy kiváltása és a városközpontban a gyalogos forgalom, valamint a parkolás elsőbbségének biztosítása a legfontosabb.

Értékvédelem

Helyi jelentőségű természetvédelmi területté nyilvánításra javasoljuk a természetközeli erdő és gyepterületek közül a Legelő dűlő és a Fehér víz környezetét Mözs alatt, valamint a Foki-csatorna környezetét Tolna felett. Ökológiai regenerációra alkalmas a sok vizes élőhelyet megtartó ártéri terület.

Műemléki védelemre javasolta a terv a selyemgyár régi épületeit, a volt ferencesrendi kolostort, a Szent Imre úti iskola épületét, a Festetics utca 118. számú lakóépületet, valamint Mözsön a Tolnai utca 5, és Szent István utca 112. számú lakóépületeket.

Helyi területi védelem alatt áll Tolna és Mözs történeti központját.

1.6.2.2 A hatályos településszerkezeti terv megvalósult elemei

Tolna Város településszerkezeti terve 2005-ben készült, majd 2010-ben lett felülvizsgálva, ezért tervezett elemei korlátozott mértékben valósultak meg.

Megvalósult elemek

- A volt laktanya területének funkcióváltása, a városközpont felőli részen kulturális és oktatási célra, a 6-os út felőli oldalon üzemi, kereskedelmi funkcióra.
- A Fácánkertre vezető út mellett kezd betelni az új gazdasági terület.
- Megvalósult a Hősök tere és az Árpád út gyalogosbarát átépítése.
- Megvalósult az M6 autópálya.
- Részben megvalósult a belvárosi lakóterületek kiegészülése településközponti funkciókkal
- Részben megvalósult a Palé utca külső oldalának belterületbe vonása lakóterület fejlesztés céljából

Nem megvalósult elemek

- Nem valósult meg az M6-M9 csomópontjába tervezett logisztikai központ a kezdeményező spanyol vállalkozó csődje miatt.
- Nem bővült a lakóterület, sem a Gyárvégtelepi szlöm helyén, sem a Babits-Erkel utcák, sem a Bartók-Gém utcák által határolt területen hiszen a népesség se nőtt.
- Nem valósult meg a Bogyzsló felé vezető út elterelése a Kossuth Lajos utcáról, és az utca és a Szentháromság tér gyalogosbarát kialakítása.
- Nem valósult meg a Domborit célzó üdülő és búzaszállító forgalmat kiváltó út.
- Nem valósult meg a Szekszárd-Dombori kerékpárút.
- Nem sikerült a Duna holtág melletti zöldterület megnyitása Dombori irányába

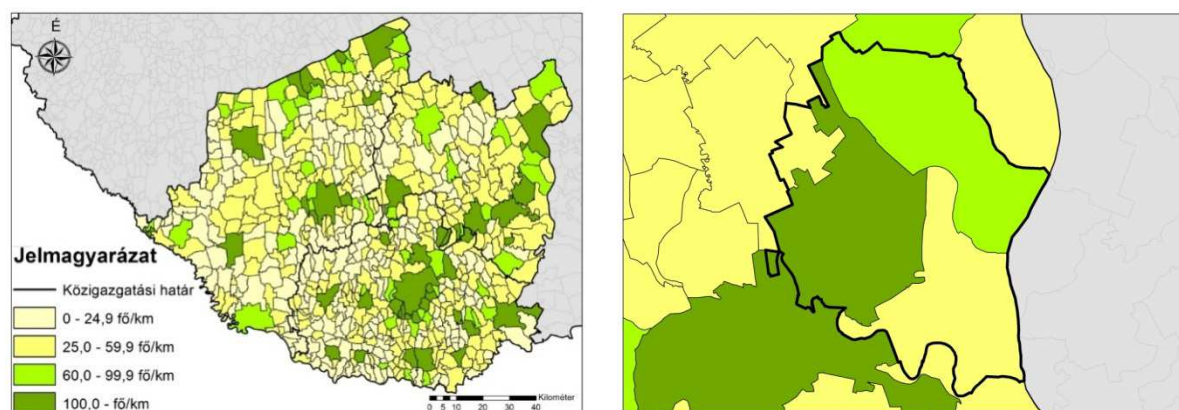

1.7 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

1.7.1 Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

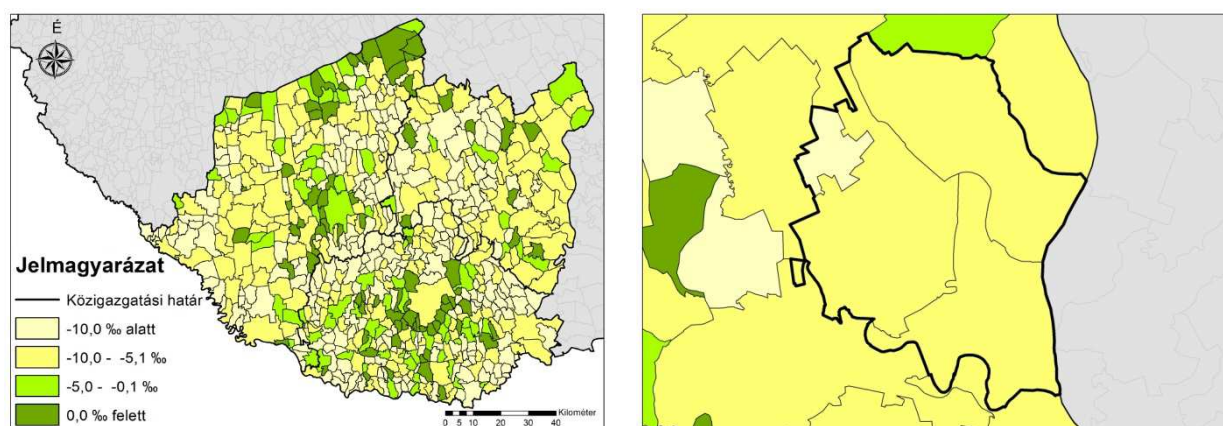
1.7.1.1 Demográfia, népesesség

A város Tolna megye legkisebb járásközpontja, lakossága 2013. január 1-jén 11 198 fő volt, amely a megye lakosságának közel 5 %-a. **Népsűrűsége** 162,4 fő/km², mellyel a ritkábban lakott járásközpontok közé tartozik. A járásból más település népsűrűsége sem haladja meg a 100 fő/km²-t.

1.7-1. ábra: Népsűrűség (fő/km²), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)

Az ország demográfiai trendje, vagyis a **lakosság** szám csökkenése összességében mind Tolnára, mind a térségére jellemző. Annak mértéke a járáson belül nagyjából egyezik a településeken, Tolna esetében a városba vándorlás kismértékben pozitívan befolyásolja a trendet.

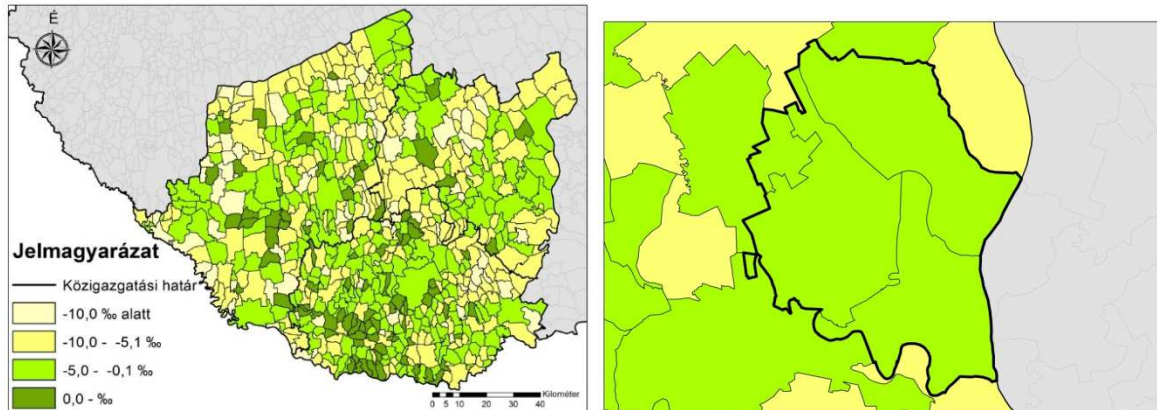
1.7-2. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos népességnövekedés a 2000. év végi lakónépesség arányában (%), (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)

A lakosság szám változását két tényező befolyásolja: egyrészt a természetes szaporodás vagy fogyás, másrészt pedig a vándorlási egyenleg.

A természetes szaporodás/fogyás az **élveszületések** és a **halálozások** számának különbségét mutatja. Tolnán hasonlóan az országos trendhez természetes fogyás tapasztalható 1000 főre jutó mértéke 3,2

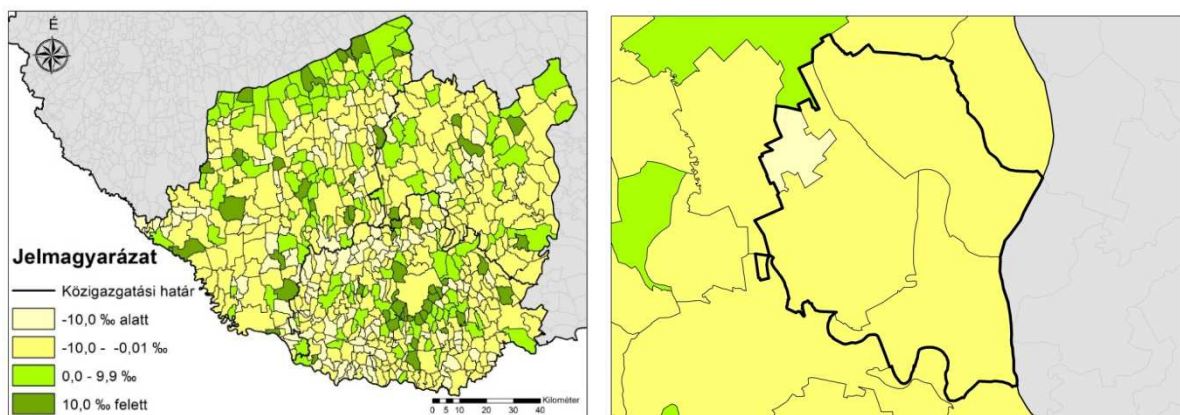
fő, mely a megyei járásközpontok értékével egyezik. Az országos átlag ezzel szemben 3,9 fő 1000 főre vetítve.

A negatív természetes szaporodás szinte az egész megyére jellemző, melynek mértéke a következő térképpárról is megállapítható. A járásban kivétel nélkül mindenhol negatív az egyenleg.

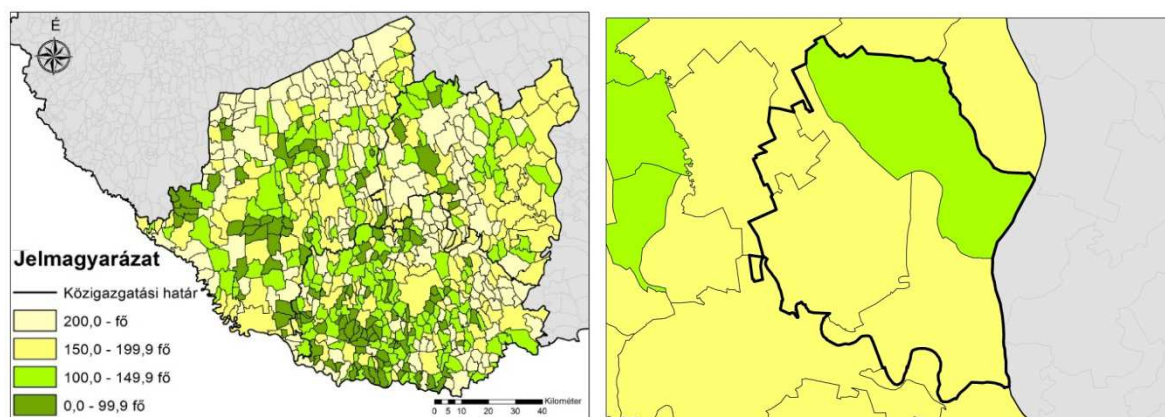
1.7-3. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos természetes szaporodási ráta a 2000. év végi lakónépesség arányában (‰), (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

A vándorlási egyenleg a településre beköltözők és a kiköltözők különbségét jelenti. Tolnán az **odavándorlások** és az **elvándorlások** aránya az utóbbi időben negatív volt, 2013-ban azonban megfordult a trend. Pozitív egyenleg csak 2000-ben, 2002-ben és 2003-ban volt, így összességében a lakónépesség 8,2 %-kal csökkent 2001 és 2013 között. A járás egészét vizsgálva az éves kiugrások kevéssé jellemzők, a trend azonban megegyezik, azaz mindenhol meghaladja az elvándorlók száma az odavándorlókéét.

1.7-4. ábra: A 2001-2013 közötti évi átlagos vándorlási egyenleg a 2000. év végi lakónépesség arányában (‰), (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

A népesség korösszetételét tekintve az országos trendeknek megfelelően, folyamatosan öregszik a lakosság, amelynek eredményeképp 2013-ban a 0-14 év közötti korosztály aránya 13,4%, míg a 60 évesnél idősebbek aránya 25,7 % volt. Ez 190,9%-os öregedési indexet (a 0-14 és a 60- évesek egymáshoz viszonyított aránya) eredményez, amely Tolna megye többi járásközpontját tekintve még mindig az átlagnál kedvezőbb érték, miközben magasabb, mint az országos vagy akár a megyei érték. A járás többi településének adatai kedvezőbb adatokat mutatnak.

1.7-5. ábra: 100 gyermekkorúra jutó időskorú az állandó népességből (fő), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

Össességében megállapítható, hogy az országos trendeket követve csökken Tolna népességszáma, jellemző a negatív természetes szaporodás és a negatív vándorlási egyenleg is. A népesség előregedő tendenciát mutat. Az idősek aránya közel duplája a fiatalokénak.

1.7.1.2 Háztartás, család

Tolnán, hasonlóan a többi hazai településhez a lakások száma meghaladja a háztartások számát. Azonban az a jelenség is megfigyelhető, hogy a háztartások átlagos létszáma csökken, azaz a nagy családok helyett előtérbe kerülnek az 1 fős háztartások, vagy a 2 fős házastársi, élettársi kapcsolaton alapuló háztartások.

Az egycsaládos háztartások 84,5 %-át házaspárok és élettársi kapcsolatban élők, míg kisebb hányadát (15,5 %) gyermekét egyedül nevelő szülő, azaz egyszülős háztartás alkotja.

A száz háztartásra jutó foglalkoztatottak adatait vizsgálva megállapítható, hogy a megyében Tolna az egyik legkedvezőbb értékkel rendelkezik.

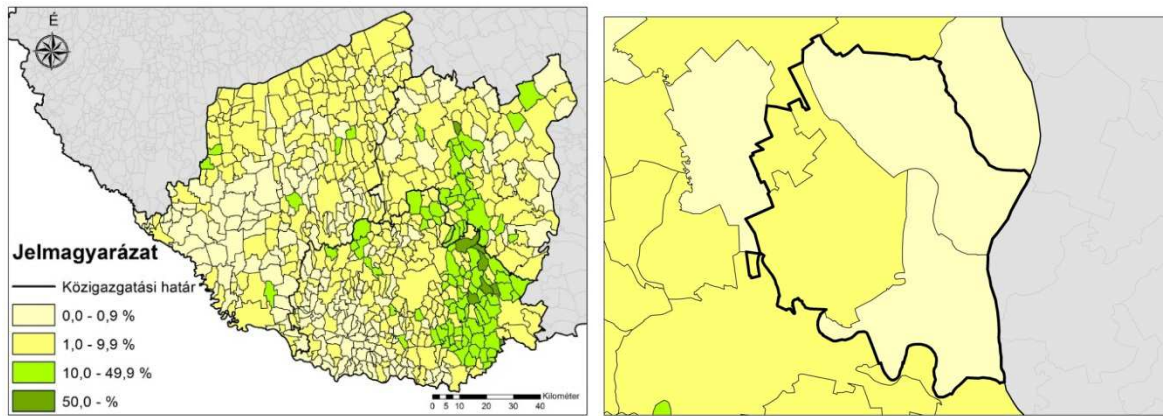
Össességében megállapítható, hogy míg a családháztartások aránya magas, addig a gyermekét egyedül nevelő szülők aránya alacsony. Kedvező jelenség, hogy a száz családra jutó foglalkoztatottak száma megyei szinten is magas.

1.7.1.3 Nemzetiségek

A 2011-es népszámlálás során Tolnán a lakosság 7,6%-a vallotta magát valamely hazai nemzetiséghez tartozónak. Ez országos és megyei szinten is közel áll az átlagos értékhez, annál kissé magasabb. Értéke elmarad a járási átlagtól (9,2%).

A nemzetiséghez tartozók döntő többsége németnek vallotta magát, amely a teljes lakosságot figyelembe véve azonban a sváb hagyományok ellenére már nem tekinthető jelentős értéknek. A teljes lakosság 2,8 %-át romák alkotják. E két nemzetiségen kívül más nemzetiség nem emelkedik ki, de élnek a városban románok, ukránok, horvátok is.

A járás többi településén a roma kisebbség aránya magas, a 2011. évi népszámlálás alapján a járás teljes lakosságának 5,9%-a, míg Tolna városának csak 2,8%-a vallotta magát roma származásúnak.

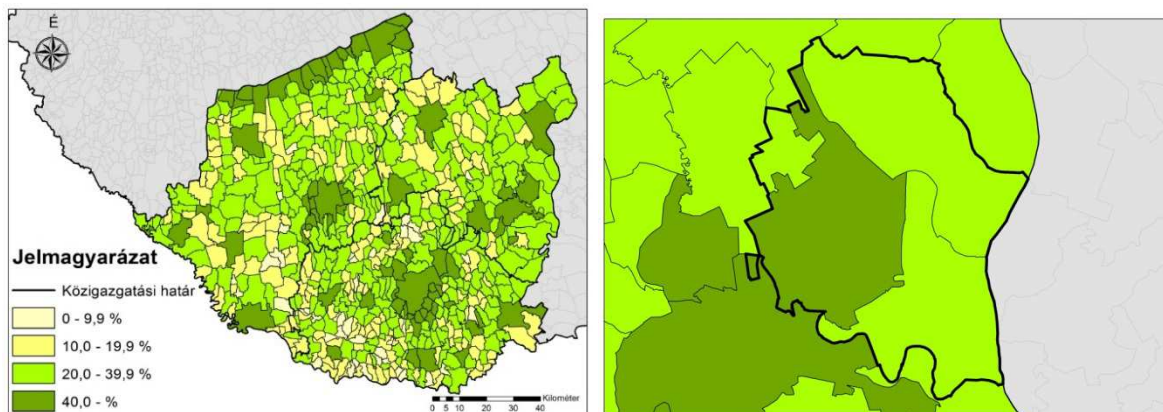
1.7-6. ábra: A német nemzetiségűek aránya a népességből (%), 2011 (forrás: KSH Népszámlálás)

Tolnán a magukat nemzetiséghez tartozónak vallók aránya az országos átlaghoz közeli, annál valamivel magasabb. ugyanez elmondható a járásról is. A nemzetiségek közül a németek emelkednek ki Tolnán, míg a járás több településén romák élnek nagyobb számban.

1.7.1.4 Iskolai végzettség

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Tolnán a lakosság iskolai végzettsége a megye többi járásközpontjához képest kedvezőtlenebb. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők (13,6 %) aránya az országos átlagtól (19,3 %) is elmarad, valamint a Tolna megyei átlagnál is alacsonyabb.

A járás települései között nagyok az eltérések. Minden esetben jelentősen elmarad a diplomások aránya Tolna város értékétől, de Fácákerten csupán a lakosság 5,7%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, de Faddon is csak 10,4%-a.

1.7-7. ábra: A 17 éven felüliek között a legalább érettségivel rendelkezők aránya a Dél-Dunántúlon, ill. Tolnán és térségében, 2001, % (Forrás: KSH, Népszámlálás, 2011., saját szerkesztés)

A nemek közötti különbségeket vizsgálva megállapítható, hogy a férfiak iskolázottsági mutatói csupán az általános iskola nyolc osztályát elvégzők tekintetében magasabb a nők azonos adatánál, a középfokú és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a nők esetében magasabb. Mindez egyébként országos és megyei szinten is kimutatható.

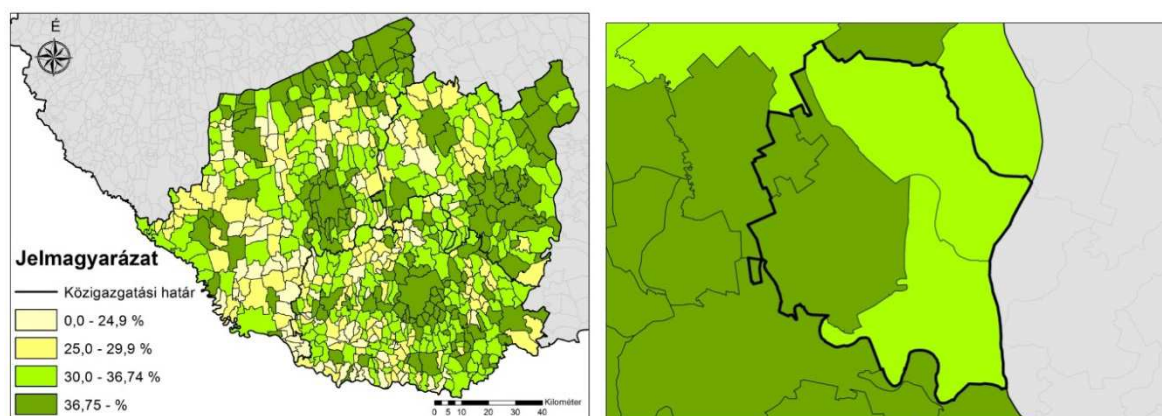
Tolna iskolai végzettségi adatai bár a járásából kiemelkednek megyei, regionális és országos viszonylatban azonban már nem kedvező. A járás települései között nagy eltérések mutatkoznak. A nemek közötti különbség az országos trendeknek megfelelő.

1.7.1.5 Foglalkoztatottság

Az ország népessége gazdaságilag aktív (foglalkoztatott és munkanélküli), valamint gazdaságilag nem aktív (inaktív kereső, eltartott) népességből tevődik össze. A gazdaságilag aktív népesség aránya a 2011-es népszámlálási adatok alapján országos szinten 10 százalékponttal nőtt 2001 hasonló adataihoz képest, míg a gazdaságilag nem aktív népesség ugyan ezen időszak alatt közel 11 százalékponttal csökkent a teljes népességhez viszonyítva. Ez a tendencia érvényes mind a Dél-dunántúli régióra, mind pedig Tolna megyére. Tolnán a foglalkoztatottság adatai szintén javultak.

A **foglalkoztatottak** aránya a teljes népességhez viszonyítva 2001-hez képest növekedett, értéke a megye kedvezőbbjei közé tartozik. Ez köszönhető egyrészt a foglalkoztatottak száma növekedésének, másrészt a lakosság minimális csökkenésének. Az érték meghaladja a megyei és országos átlagot. A nemek közötti különbség csökkent, miután a férfiak foglalkoztatási aránya csökkent, a nőké pedig növekedett.

Járási szinten kedvezőtlenebb a helyzet, de nem marad el jelentősen Tolna város értékétől a járás többi település lakosságának foglalkoztatottsága sem.

1.7-8. ábra: A foglalkoztatottak aránya a teljes népességből (%), 2013 (Forrás: KSH Népszámlálás)

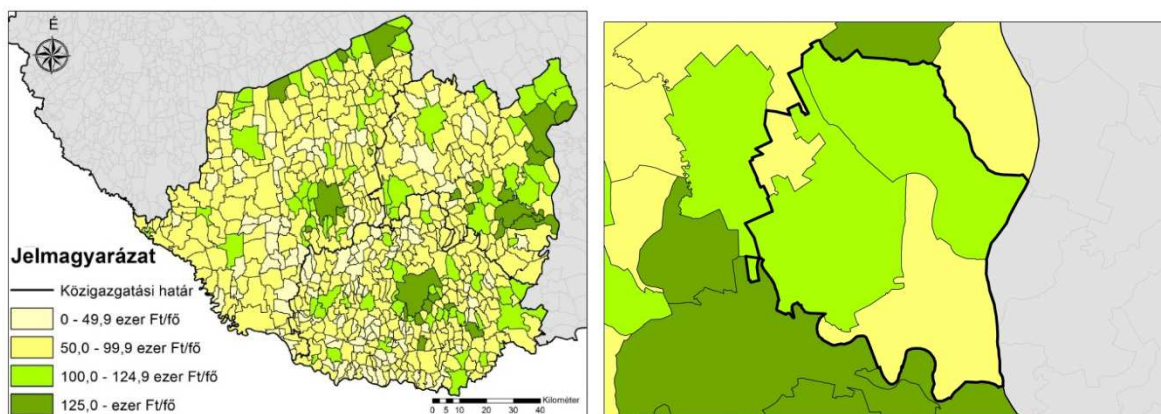
A **munkanélküliek** száma 2001 és 2011 között csökkent, a 2011-es népszámlálás időpontjában a teljes lakosság 4,7%-ának nem volt állása. A nők körében alacsonyabb, a férfiaknál magasabb az állást keresők aránya. Az érték kedvezőbb az országos, vagy a megyei adatnál, azonban a többi járásközponttal összehasonlítva kismértékben kedvezőtlenebb. A tartós munkanélküliek a lakosság 1,6 %-át tették ki, 2011-ben mely kedvező érték. 2013-ra 2,8%-ra nőtt az arányuk. A tendencia országos, és megyei szinten is hasonló.

Az **inaktív keresők** száma és aránya egyaránt csökkent a 2001-es népszámlálás óta. A nők a mutató tekintetében abszolút felülreprezentáltak. Az **eltartottak** aránya csökkent a két népszámlálás között. A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a 2001-es népszámlálás (60,2%) óta így 2011-re (56,5%) jelentősen csökkent. Hasonló a tendencia a nagyobb térségi szinteken is.

Össességében kijelenthető, hogy Tolna kedvező foglalkoztatási helyzetben van. A foglalkoztatottak aránya lassan növekszik, míg a munkanélküliség elsősorban az utóbbi években csökkenésnek indult és jelenleg az országos átlagnál is alacsonyabb.

1.7.1.6 Jövedelmi viszonyok

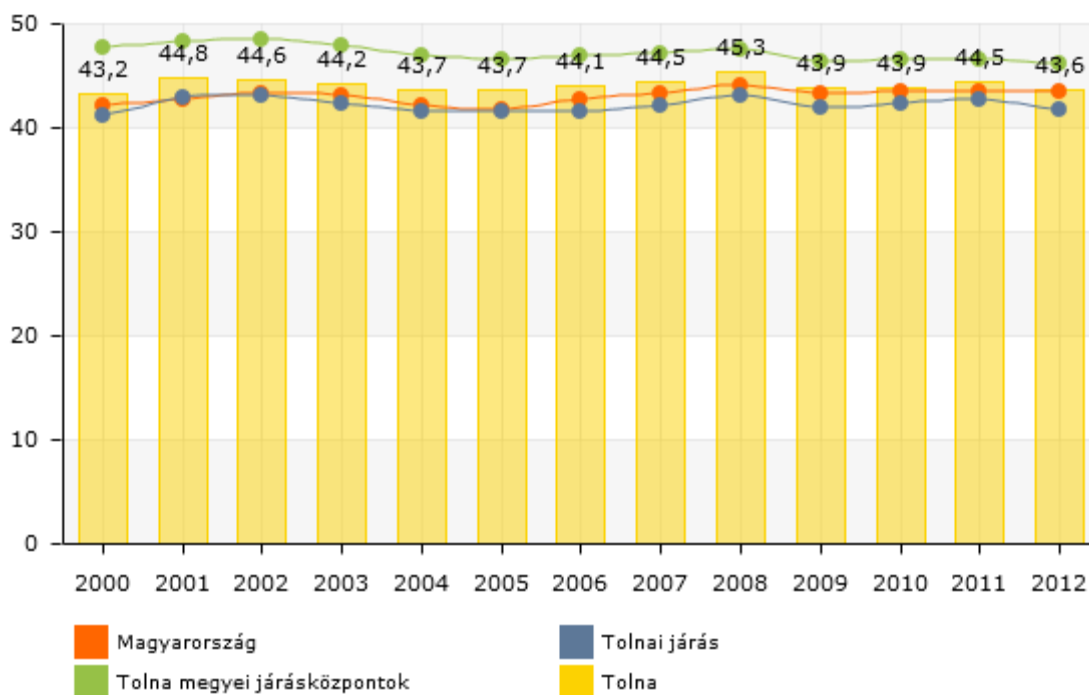
Tolnán 2013-ban az egy főre jutó befizetett személyi jövedelemadó közepesen magas volt. Ez jelentősen alacsonyabb, mint 2007-ben, de ez részben a megváltozott adózási szabályokkal (pl. adókulcsok csökkenése) magyarázható. Az érték azonban alacsonyabb, mint az országos átlag (131.154 Ft), ám még mindig magasabb, mint a Tolna megye adata (102.876 Ft). A járás településein némileg rosszabb a helyzet, de Bogyiszló kivételével minden településen eléri a mutató értéke a 100.000 Ft-ot.

1.7-9. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó (Ft), 2013 (Forrás: TeIR T-STAR adatbázis)

Országos és megyei viszonylatban is csökkent a befizetett SZJA 2007 és 2013 között. Az egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem 2008-ig dinamikusán növekedett, azt követően inkább stagnálás, kisebb növekedés a jellemző, nagyjából összhangban az országos trendekkel.

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.7-10. ábra: Száz lakosra jutó adófizetők száma, 2000-2012, fő (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.7-11. ábra: Egy lakosra jutó nettó belföldi jövedelem, 2005-2012, Ft (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

A jövedelmi viszonyok vizsgálatakor nem elégséges kizárólag a piacon szerzett jövedelmek alakulásának, valamint a jövedelemadóknak a vizsgálata. A társadalom jelentős részének számottevő bevételei származnak a különféle szociális ellátásokból. Ezek közül a legjelentősebb az álláskeresési

járadékban részesülők aránya. A város lehetőségei a segélyezésben 2015-ben azonban jelentősen átalakultak, mely az érintett társadalmi rétegek életét nehezítheti meg.

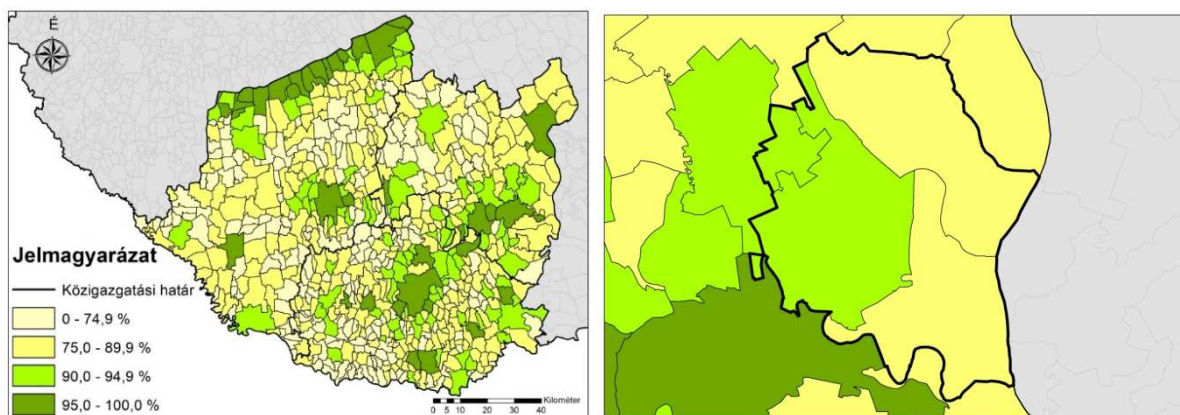
Összességében Tolnán az utóbbi években jelentősen csökkent az egy lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó mértéke, miközben a jövedelmek 2008 óta stagnálnak. A jövedelmi mutatók esetében a város elmarad az országos átlagtól.

1.7.1.7 Életminőség

Tolnán 2013-ban 4514 db lakás volt. Ez 2,2%-kal magasabb, mint 2001-ben. A változás mértéke elmarad az országos és megyei növekedéstől.

Tolnán a lakásállomány 6 %-a **nem lakott**, amely kedvezőbb az országos vagy a megyei adatnál is. A **laksűrűséget** a 100 lakott lakásra jutó lakók száma fejezi ki. 2011-ben 254 fő volt az érték, amely közelít a megyei átlaghoz.

A lakások **komfortfokozata** meghaladja a megyei és az országos átlagot is. A komfortos és összkomfortos lakások aránya 94,3 %. A járás egészében kedvezőtlenebb a helyzet, jelentősen elmarad Tolna értékétől (90,5%). A különbségek a járási települések között nem jelentősek.

1.7-12. ábra: Az összkomfortos és komfortos lakások együttes aránya (%), 2011 (Forrás: KSH Népszámlálás)

Tolnán a **négy vagy több szobás lakások** aránya magas, magasabb az országos átlagnál is. Az érték Tolnai járás egészében is magas. Az önkormányzati lakások aránya a városban kevesebb, mint 1 %, azaz kifejezetten alacsony.

Tolnán a lakásállomány stagnál, a minőségi mutatók tekintetében azonban kedvező a helyzet, mind az országos mind a megyei adatokkal összehasonlítva.

1.7.2 Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Tolna számos a török idők után származó műemlékekben, idegenforgalmi nevezetességben gazdag város, melynek, természeti környezete is kiemelkedő. Mai képét is ennek az időszaknak köszönheti, két történelmi maggal rendelkezik, azonban igaza főtere nincs. Hagyományosan a központi terület a város főutcája, de inkább a számos kisebb tér, park kap effajta szerepet. A város a múltban játszott már jelentős szerepet, majd a török hódoltság után elnéptelenedett, de a 18. század végére újra jelentős gazdasági centrummá vált.

Tolnán korábban magas volt a nemzetiségek aránya (elsősorban németek), ám ez mára visszaszorult. A roma lakosság aránya növekszik, a járás más településein arányuk magas, ám az Tolnára nézve nem okoz komolyabb konfliktusokat.

1.7.3 Települési identitást erősítő tényezők

A helyi identitástudat közepes. Erre vonatkozóan határozott stratégia a város részéről nincs. A korábbi IVS-ben megjelent az identitástudat erősítése, azonban ez elsősorban kifelé, a gazdasági szereplők és a turisták felé. Ennek ellenére jelentős kommunikációval erre vonatkozóan nem lehetett találkozni Tolna esetében az elmúlt években. A város lakosságának identitását negatívan befolyásolja a központi tér hiánya, mely találkozási pont lehetne mindenki számára. Az önkormányzati kommunikáció és helyi marketingtevékenység egyik legfontosabb céljának továbbra a helyi lakosok identitástudatának, lokálpatriotizmusának erősítésének kell lennie.

Tolna és térsége is gazdag történelmi, örökségi és természeti értékekben. Ezek identitáserősítő szerepe vitathatatlan, mégis nagyon fontos volna mélyebb hangsúlyozásuk.

1.8 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

1.8.1 Humán közszolgáltatások

A Tolnán és vonzáskörzetében lakók életminőségét jelentős mértékben meghatározza az elérhető humán közszolgáltatások (oktatás, szociális ellátás, egészségügy, kultúra, sport, stb.) elérhetősége és azok minősége. Tolna járásközpontként központi funkciókkal rendelkezik, s a humán közszolgáltatások terén a környező településeket is ellátja.

1.8.1.1 Köznevelés

Az oktatás területén jelentős átalakulás történt az elmúlt években az intézmények fenntartási és átszervezési tevékenységei kapcsán. Az átalakulás az alap- és középfokú oktatást és szakmai intézményeket érintette, hatóköre nem terjedt ki az óvodai intézményekre, a nem közszféra fenntartásában lévő (egyházi és alapítványi) oktatási-nevelési, szakképzési intézményekre. A törvény nyomán a korábban önkormányzati fenntartású oktatási intézmények 2013. január 1-jén a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) fenntartásába kerültek, míg ugyanezen intézményeknél továbbra is Tolna város önkormányzata végzi a működtetési feladatokat.

Bölcsődék

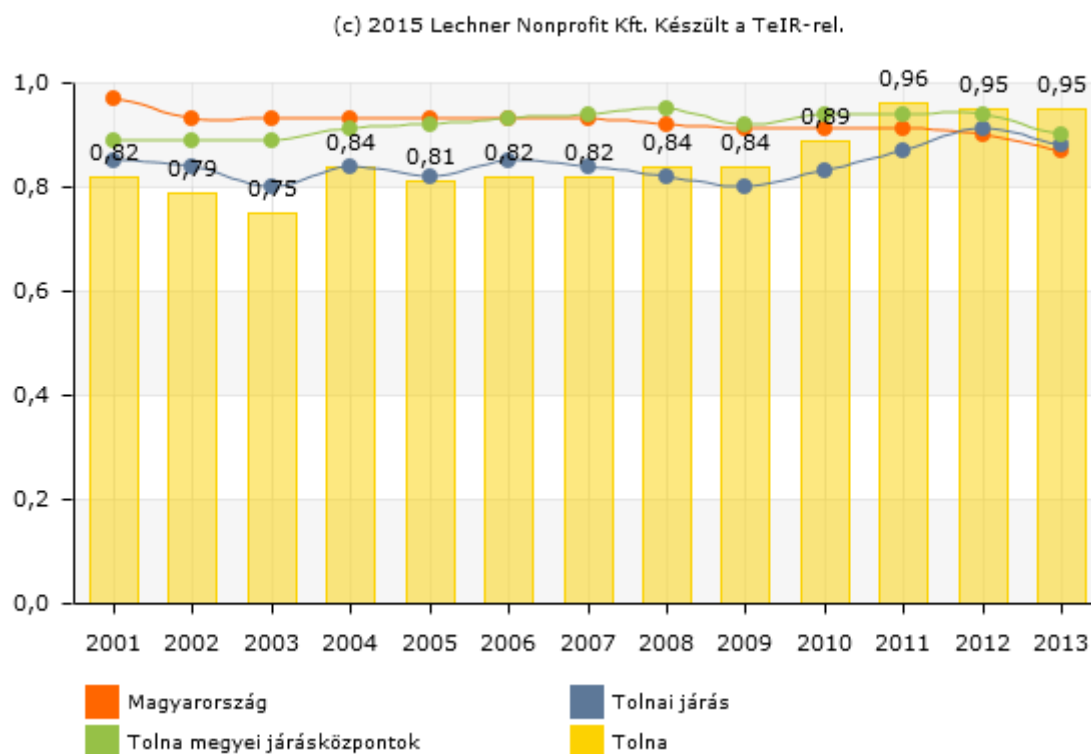
A városban és a járásban bölcsőde nincs, szerepét részlegesen a két tolnai Családi Napközi vette át, mely alapítványi formában működik és támogatja Tolna Város Önkormányzata is. Bölcsőde legközelebb Szekszárdon érhető el.

Óvodai feladatellátás

Az óvodák nem kerültek át a KLIK fenntartásába, illetve működtetésébe. Korábban a járás településein működő intézményfenntartó társulások többnyire kiterjedtek az óvodákra is. Az intézményfenntartó társulások megszűnésével azonban az óvodák visszakerültek az önkormányzatok fenntartásába.

A településen egy óvoda működik: a Wosinsky Mór Óvoda. Összesen 5 tagóvoda működik a városban, teljesen lefedve annak területét.

2011 óta folyamatosan 95% körüli a kihasználtság, az óvodába beírt gyermekek száma arányaiban nem növekszik. 2015 szeptemberétől azonban a kötelező óvodai ellátáshoz a férőhelyek számát növelni kellett a városban. Ez 2014-ben a Pitypang óvoda bővítésével megtörtént.

1.8-1. ábra: Egy óvodai férőhelyre jutó óvodások száma Tolnán 2001-2013 (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

Az óvodai kapacitások kihasználtsága azok 2011. évi leépítéséig elmaradt az ország és a megyei járásközpontok átlagától, jelenleg azokhoz hasonló. A beíratott gyermekek száma és a kapacitások jelenleg arányban vannak egymással.

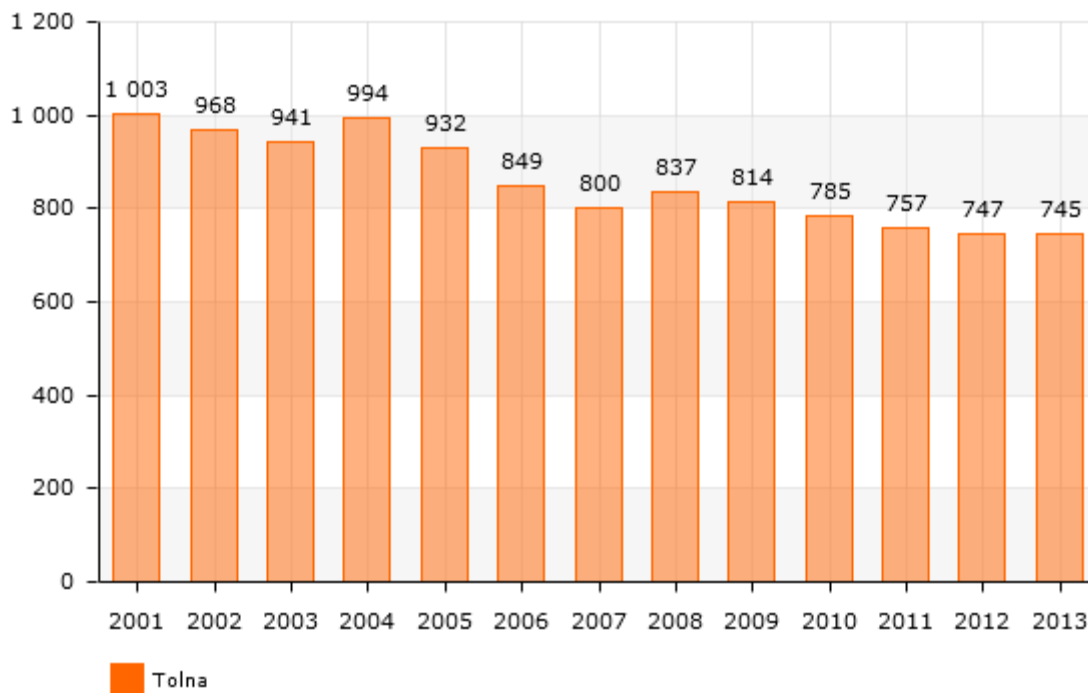
Általános iskolai feladatellátás

Tolna a KLIK Tolnai Tankerületébe tartozik. A településen a KLIK kezelésében egy általános iskola működik, a Wosinsky Mór Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Iskola.

Az iskola által ellátott alapeladatok közé tartozik az általános iskolai nevelés-oktatás, az alapfokú művészetoktatás.

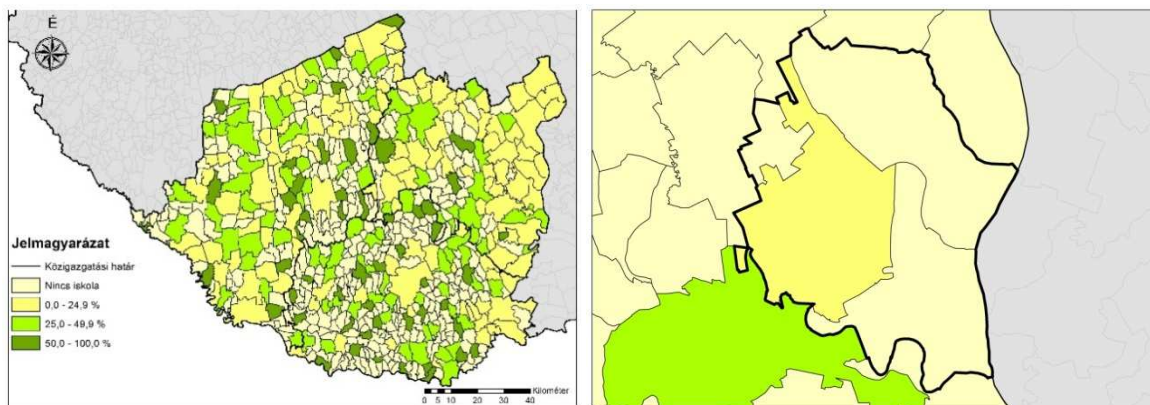
A tanulói létszám az ezredforduló óta folyamatosan csökken: 2001-ben 1003, 2013-ban már csak 745 diák járt az iskolába. Ennek hátterében a kedvezőtlen demográfiai folyamatok, elsősorban a társadalom előregedése és az aktív lakosság elvándorlása áll.

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.8-2. ábra: Az általános iskolai tanulók számának alakulása Tolnán 2001 és 2013 között (fő) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

Az iskola térségi szerepét mutatja, hogy a tanulók 7,9%-a más településről jár be, s számuk évek óta meghaladja az 50 főt. Ez az érték alacsonyabb, mint bármely nagyobb térségi átlag és elmarad a tolnai járási központok értékétől is.

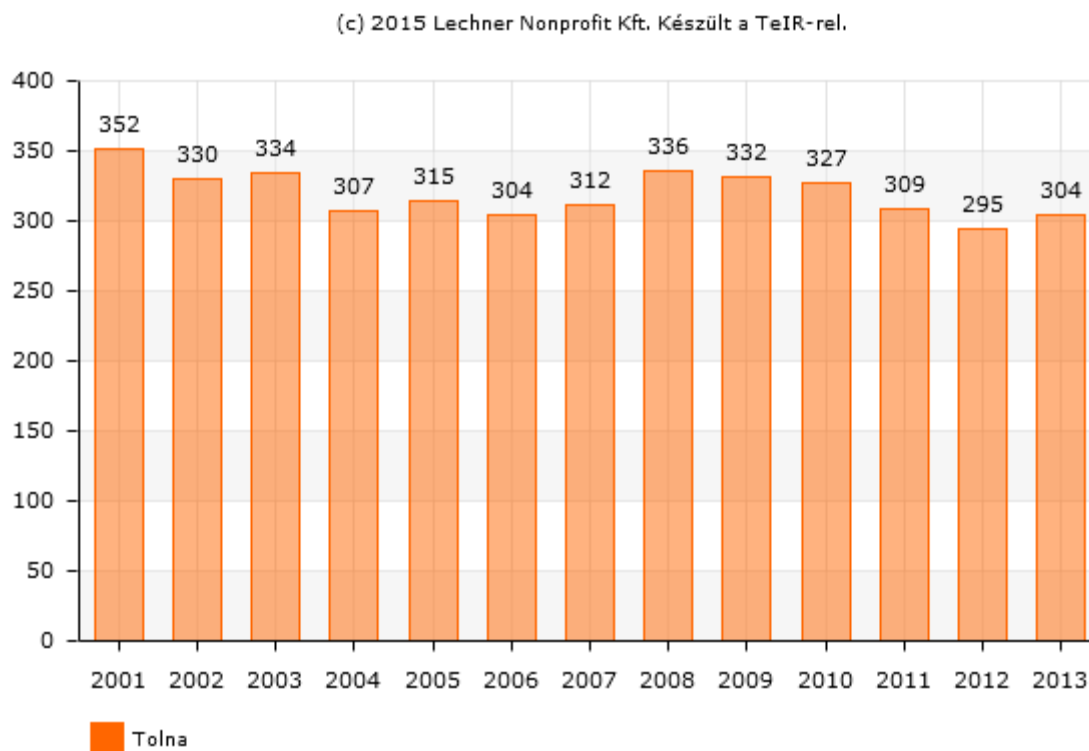
1.8-3. ábra: Más településről bejáró általános iskolások aránya (%), 2013 (Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

Középfokú oktatás

A Sztárai Mihály Gimnázium képviseli a középfokú oktatást Tolnán és a járásban.

Az iskola által ellátott feladatok: 6 és 4 évfolyamos gimnáziumi nevelés-oktatás, nyelvi orientációs képzéssel.

A tanulók száma az utóbbi években kismértékben csökkent, ami az alapfokú oktatáshoz hasonlóan a negatív demográfiai mutatókból fakad.

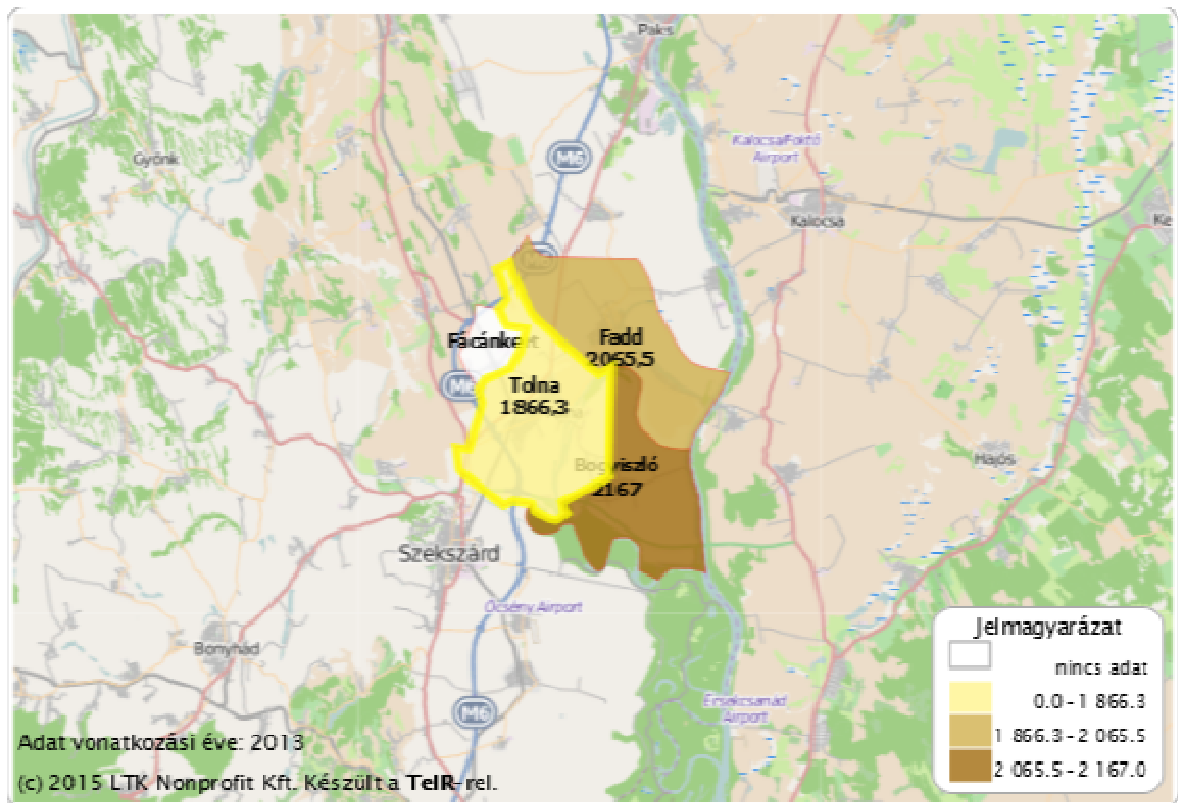
1.8-4. ábra: A középfokú oktatási intézményekben tanulók számának alakulása Tolnán 2001 és 2013 között (fő) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

A középiskolai oktatásban – mivel a járásban máshol nem érhető el – Tolna jelentősége nagyobb. Tanulóinak harmada más településekről ingázik.

1.8.1.2 Egészségügy

Tolna kisvárosként leginkább a saját, és kistérségi környezetének egészségügyi szolgáltatásait látja el. Kórházak, és mentőállomások legközelebb Szekszárdon találhatóak.

A városban 3 rendelőintézet van, 6 háziorvosi és 2 gyermekorvosi körzettel. Emellett 3 fogorvosi körzet is van a városban és 3 gyógyszertár is működik.

1.8-5. ábra: Az egy háziorvosra jutó lakosok száma a járásban 2013-ban (fő/háziorvos) (Forrás: Lechner Nonprofit Kft.)

1.8.1.3 Szociális közszolgáltatások

A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény 92. § (3) bekezdése alapján a legalább 2000 lakosú települési önkormányzat, illetve a megyei önkormányzat a településen, illetve a megyében, fővárosban élő szociálisan rászorult személyek részére biztosítandó szolgáltatási feladatok meghatározása érdekében szolgáltatástervezési koncepciót készít.

A szociális törvény szerint az önkormányzatok biztosítják azokat az ellátásokat, amelyeket számukra jogszabályok előírnak, illetve amelyeket a képviselőtestületek rendelete alapján költségvetésük terhére felvállalnak. Az önkormányzatok számára elsődlegesen a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló törvény, valamint a gyermekvédelmi törvény határoz meg (keretjelleggel) ellátási kötelezettséget. Ezek részben pénzben és/vagy természetben nyújtható szociális ellátások, részben pedig szociális szolgáltatások lehetnek. A szociális szolgáltatások két nagy csoportja a törvény szerint részben az ún. alapszolgáltatásokat, részben pedig a személyes gondoskodás körébe tartozó szakosított ellátásokat jelentik.

A szociális közszolgáltatási feladatokat a Családsegítő Központ látja el. Az intézmény szakmai egységei: Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat, Területi Gondozási Központ, valamint Védőnői Szolgálat.

A legfontosabb ellátások a következők:

1. Étkeztetés Tolna közigazgatási területén
2. Idősek nappali ellátása Tolna közigazgatási területén

3. Házi segítségnyújtás a járás településein

4. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a járás településein

5. Családsegítés és Gyermejköltségi szolgálat a járás településein

1.8.1.4 Községi művelődés, kultúra

A település rendelkezik kulturális stratégiával, mely bemutatná a jelenlegi állapotot és kijelölné a jövőbeni irányokat.

Közművelődési és közgyűjteményi intézmények

A Bezerédj Pál Szabadidőközpont és Könyvtár a legfontosabb kulturális központ a városban. Az intézmények lakóhelyi és vonzáskörzeti, területi feladatokat is ellátnak.

A Városi könyvtár népszerűsége az elmúlt években növekedett, a kölcsönzött kötetek száma 2010 óta megduplázódott.

Múzeumok, kiállítások

A városban volt helytörténeti kiállítás, ami megszűnt, de az anyaga tárolásra került. Országosan egyedülálló hazai emlék a Selyem Múzeum. A városban található még a Martinek Emlékház.

Civil szervezetek

A településen számos, a helyi kultúra és értékek megőrzését célul kitűző civil kezdeményezés működik. (a civil szervezetek jegyzékét, lásd a mellékletben)

Rendezvények

A település számos rendezvénynek ad helyet. Az események száma és látogatottsága évről évre stagnál. A járáson kívülről érkező érdeklődők száma a legtöbb rendezvény esetében alacsony.

Főbb rendezvények:

- Tolnai Város Napja
- Bárka Fesztivál
- Adventi Hétvége
- Mőzsi Falunap
- Mőzsi Emausz, Húsvét hétfőjén tartott hagyományos búcsú

Sportélet

A városban a tömegsportnak a Bezerédj Pál Szabadidőközpont biztosít helyszínt. A diáksportnak a Sztárai Mihály Gimnázium és az általános iskolák adnak otthont.

Versenysportban a legjelentősebb eredményt az alábbi egyesületek érik el:

- Tolna Vízmű KKSC
- Fastron AC
- Tolna Kézilabda Club
- Tolna Városi Futball Club
- Tolna-Mözsi Futsal Sportegyesület
- Tanren Karate Sportegyesület

A város költségvetésében évente meghatározott sport keretösszeg kerül elkülönítésre az egyesületek és tömegsport támogatására.

1.8.2 ***Esélyegyenlőség biztosítása***

Összhangban az Egyenlő Bánásmódról és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendelet rendelkezéseivel, Tolna Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Programban rögzítette az esélyegyenlőség érdekében szükséges feladatokat.

A 2014-ben elkészült dokumentum részletesen bemutatja és elemzi a jelenlegi helyzetet, és megoldásokat irányoz elő a jövőbe tekintve. Az Intézkedési tervben rögzítésre kerültek az esélyegyenlőség megvalósulása érdekében elvégzendő feladatok.

Tolna Város Önkormányzata Helyi Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja: az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét, a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét, a diszkriminációmentességet, szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket. A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

1.8-6. ábra: Helyi Esélyegyenlőségi Program

1.9 A TELEPÜLÉS GAZDASÁGA

Tolna gazdaságát a két szomszédos gazdaságilag erősebb város Szekszárd és Paks befolyásolja, közelsége miatt Szekszárd van rá erősebb hatással. Mindez egyszerre előnyös és hátrányos is a városra nézve. Előnyös, mivel Szekszárd a megye közigazgatási és gazdasági központja, így magával tudja húzni Tolna gazdaságát is, bizonyos közigazgatás feladatokat át tud venni tőle, illetve közösen tudják ellátni. A mérleg másik oldala pedig, hogy Szekszárd, mint centrum Tolna önálló szerepkörét és lehetőségeit saját gazdaságfejlesztési elképzeléseinek, sikereinek tekintetében erőteljesen behatárolja. Hasonlóképp Paks az atomerőmű bővítésével von el munkaerőt Tolnáról.

Közlekedéscsoporthajrási fekvése jó. A város a 6. számú elsőrendű főútvonal és az M6 autópálya mentén fekszik. Észak-déli irányban így a közúti közlekedés kiváló. Kelet-Nyugati irányban az M9 autópálya elkészülte jelenthetné ugyanezt. Ebből egyelőre egy dunai híd készült el, mely így sokkal előnyösebb helyzetbe hozta a várost, mint az volt korábban.

A város vasúton és közúton is megközelíthető közösségi közlekedéssel.

A város, mivel Szekszárd vonzáscentrumába tartozik inkább kibocsátó település, azaz elsősorban innét, és nem ide ingáznak a foglalkoztatottak. De méretéből fakadóan befogadó település szerepkörét sem szabad elhanyagolni. Ez azonban nem terjed túl járásának településein. A helyi vállalkozásokról azonban meg kell említeni, hogy tőkeerejük alacsony, így fejlesztési lehetőségeik, abszorpciós képességük is alacsony. A képzettségi színvonalát tekintve a lakosság az országos átlagnál jobb mutatókkal rendelkezik, a munkanélküliség a megyei átlagnál valamivel kedvezőbb mutatókkal bír.

Tolna városa valamivel több, mint 10 ezer lakosú, mely lakosságszámát tekintve a nagyobb városok közé sorolja a megyében, gazdasági erejét tekintve is. A város számára nagy lehetőséget jelent a turizmus, melyben a történelmi múltját, Szekszárd és a borvidék közelségét és a Duna természeti táját is ki tudja használni.

Egy mondatban összefoglalva Tolna alvóvárosok jellemzőit mutatja, mely függésben van Szekszárdtól, azonban mérete és működő gazdasága miatt önálló szereppel is bír. Ezen kívül természeti és épített környezete alkalmassá teszi arra, hogy jelenlegi gazdasági szerepén túl turisztikai szerepét is erősíthesse, melyben Szekszárddal szintén együtt tud működni.

1.9.1 A település gazdasági súlya, szerepköre

Tolna gazdasági súlya, ahogyan már említve volt Szekszárd, mint vonzáscentrumhoz tartozás miatt elsősorban járásán belül érvényesül. A munkanélküliség mutatója kedvező, de a megyében a járásközpontok átlagánál némileg magasabb. A város gazdasági potenciálját emellett a kiváló termőképességű szántóterületek, a Tolnai borvidék, a Duna holtág és a Duna természeti értékei adják.

K+F szempontjából a város belesimul a megyei trendbe, azaz jelentősége nem emelhető ki.

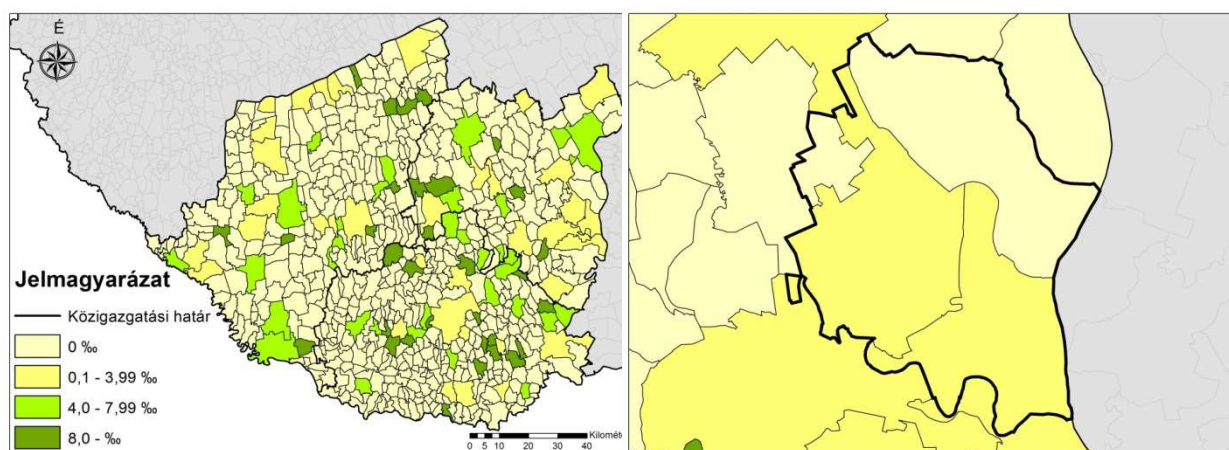
Az 1-9 főt foglalkoztató vállalkozások aránya minden területi szinten jelentősen 90 % fölött található, ezért a megfelelő grafikai ábrázolhatóság érdekében ezek nem szerepelnek az ábrán. Ennek értelmében az egyes területi egységekhez tartozó diagramok mérete a közép- és nagyvállalatok

arányát is mutatja a mikro- és kisvállalkozásokkal összevetve. Az ábra alapján egyértelmű, hogy a járás területén a legkisebb vállalkozások felülreprezentáltak.

A 10-49 főt foglalkoztató vállalkozások közé összesen 20 vállalkozás tartozott 2013-ban a városban, míg a járásban további 11. Az 50-249 fős vállalkozások aránya alacsony, számuk pedig az egész járást tekintve 6 db, melyből 5 Tolnán működik. Legalább 250 főt foglalkoztató vállalkozás egy van a járásban.

A nagyvállalkozások hiánya a járás kis méretével, alacsony lakosságszámával összhangban van. Mivel a foglalkoztatottság viszonylag magas a járásban ez jelentős problémát nem jelent.

A kisebb vállalkozások tőkeereje azonban általában alacsonyabb, mint a nagyobb vállalkozásoké, így munkahelyteremtő képességük, valamint a pályázati támogatások abszorpciók képessége is alacsonyabb. Közép- és hosszútávon ez problémát jelenthet, mivel a város gazdasága nem lesz képes továbbfejlődni. A járásban a kisebb vállalkozások, azaz a legfeljebb 9 főt foglalkoztató vállalkozások némileg dominánsabbak, mint Tolnán, azonban ez – tekintve rurális területről van szó – természetes.

1.9-1. ábra: 10 fő feletti foglalkoztatottal rendelkező regisztrált vállalkozások aránya (%), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)

Tolnán 2013-ban összesen 1161 regisztrált vállalkozást tartottak nyilván, mely a járás összes vállalkozásának 66,8%-át jelenti. A város mellett nem emelhető ki olyan település a járásban, ahol a vállalkozások száma kimagasodik a környezetéből.

A Tolnai járásban a regisztrált vállalkozások közel 35%-a primer szektorban (mezőgazdaság, bányászat, halászat, erdőgazdálkodás) tevékenykedett. Ez az érték magasabb, mint bármely más nagyobb térségi átlag. Tolna – annak ellenére, hogy város – mutatója is meghaladja az országos átlagot.

Az ipar a legkevésbé jellemző a járásra és Tolna városára is, részaránya valamivel 25 % feletti. Ebből is arányaiban kiemelkedik az építőipar. A legnagyobbak azonban nem az építőiparban működnek, hanem a feldolgozóiparban, gépgyártásban és textiliparban.

A szolgáltatások terén az országos átlaggal szemben csupán a vállalkozások közel fele működik.

Az alábbi nemzetgazdasági ágakban nem működik vállalkozás a járásban:

- bányászat, kőfejtés;

- villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás;
- közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás.

A járásban ezen kívül az idegenforgalom emelkedik ki, mely a természeti értékek kiaknázására épít. Települési szinten vizsgálva Tolna és Fadd esetében a legjelentősebb az idegenforgalom szerepe. Tolnán a szolgáltatások közül a pénzügy, biztosítás és ingatlanügyletek is kiemelkednek. Ezek a járáson belüli központi szolgáltatói szerepkörhöz köthetők leginkább. A többi nemzetgazdasági ág esetében a nagyobb térségi átlagokhoz hasonlítható a város.

Összességében Tolna és a járásának gazdasági szerkezete eltérő az átlagostól. Ez köszönhető annak, hogy 4 településből áll a járás, így az egyes kiugró értékek jelentősen torzítják az átlagot. Másrésztől, a kiváló termőterületi adottságok miatt a mezőgazdaság szerepe kiemelkedő. A táji értékeket az idegenforgalom igyekszik hasznosítani, míg Tolna a járásközponti szerepkörhöz kapcsolódó szolgáltató funkció említendő még meg.

1.9.2 **A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői**

1.9.2.1 Mezőgazdaság

Tolnán 479 vállalkozás működött a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat területén 2012-ben. Ez a helyben működő vállalkozások 30,7%-a. Ez az arány jelentősen elmarad a járástérség többi településétől (legmagasabb Bogyiszló esetében: 67%), de más térségi adatokkal összehasonlítva kiemelkedően magas. Bár Tolna város, gazdaságát a termőfölddel való szoros kapcsolat egyértelműen meghatározza. A legfontosabb termesztett növények a búza és a kukorica. Az állattartás kevésbé jellemző.

Erdőterületei szinte kizárólag ártéri erdők, melyek turisztikai hasznosítása előnyösebb a faanyaguk feldolgozásánál, így a primer szektorból a mezőgazdaság és az állattenyésztés emelhető ki. A halászat hobbicéllal a Duna holtágain elérhető.

1.9.2.2 Ipar

Az ipar Tolna és a Tolnai járás életében az országos átlagnál is kisebb szereppel bír. Az építőipar, a gépgyártás és a textilipar emelhető ki, melyek az országos átlagnál nagyobb szeletet képviselnek. A városban ipari park nincs, ipari hasznosítású terület a rendezési tervben szerepel, azonban ez nem újonnan kijelölt terület. Jelentős ipartelepítés nem történt a városban az elmúlt időszakban.

Ennek ellenére az iparnak komoly hagyománya van Tolnán, mely a Selyemgyárat jelenti. Korábban selyemhernyó tenyésztés is folyt itt.

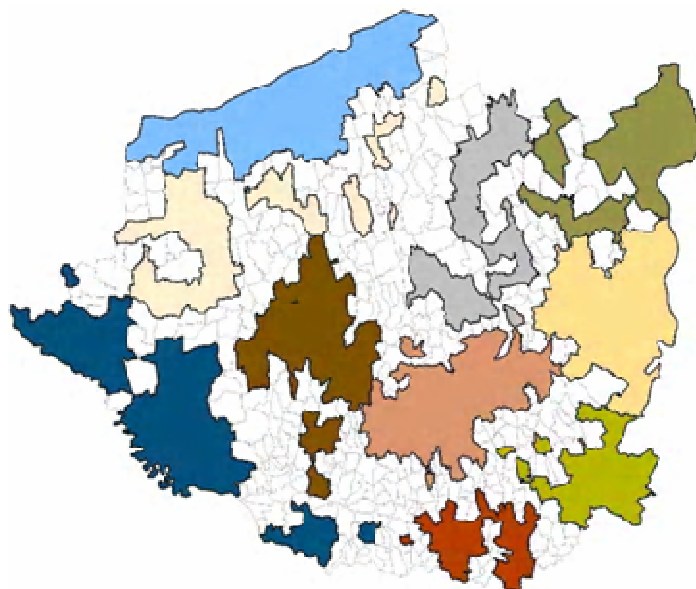
Az iparban tevékenykedő vállalkozások közül az alábbiak emelkednek ki:

- Fastron Hungária Kft (gépgyártás, elektromechanika, elsősorban külföldi megrendelésre)
- Tolnatex Bt. (műszaki szövet gyártása)

A városban lévő nagyobb vállalkozások közül ma az autóiipari beszállító Fastron a legdinamikusabb. Telephelyén belül fejlesztett 2013-ban, most pedig egy új beruházást indít új telephelyén. A 3ha-os területen egy 7000 m²-es csarnokot épít az új gyártósorok befogadására. A beruházás várhatóan 2016-ban lép üzembe, teljes felfutásakor 100-150 fő új foglalkoztatottal számol.

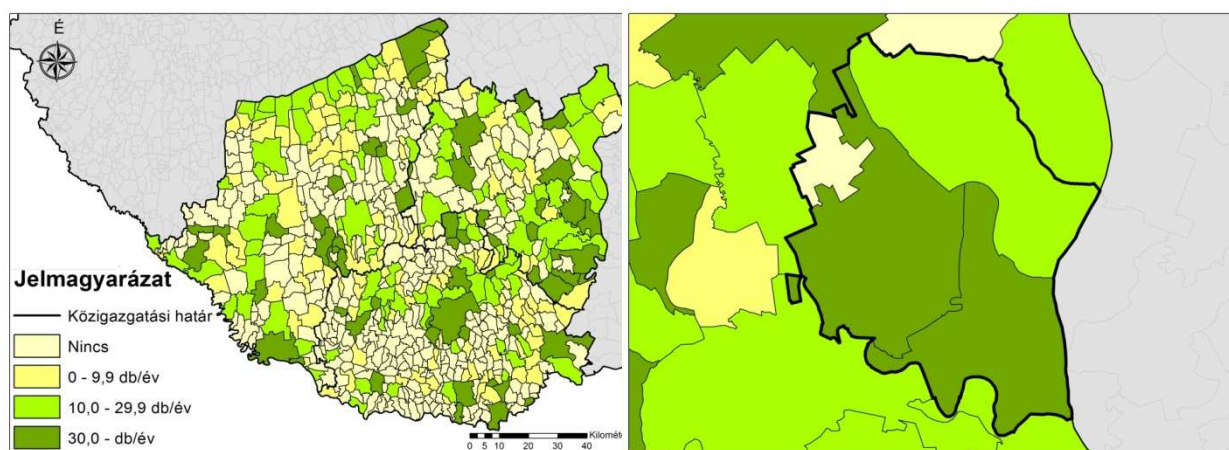
Tolna gyenge teljesítménye az iparban nem jelent problémát, mivel járása számára is másodlagos gazdasági központ és Szekszárd prosperáló ipari parkkal, jelentős iparral rendelkezik, így a tolnaiak és a járás lakosai számára is munkalehetőséget tud biztosítani.

1.9.2.3 Turizmus, vendéglátás

1.9-2. ábra: A Dél-Dunántúl turisztikai magterületei (sárgával jelölve a Dunamente turisztikai régió). Forrás: Magyarország turisztikai régiói (szerk.: Aubert A. – Pirkhoffer E. – Szabó G.), 2007.

A Dél-Dunántúli Régió turisztikai szempontból nem alkot homogén egységet. Tolna és környéke a fenti ábra alapján Dunamente turisztikai régióhoz tartozik, ahol a természetközeli élményt nyújtó turisztikai attrakciók köre szerveződő kínálati elemek, kiegészülve a kulturális és gasztronómiai attrakciókkal.

1.9-3. ábra: Az eltöltött vendégéjszakák száma (db/év), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

A Tolna melletti Faddon 1000 éj fölötti a vendégéjszakák száma évente. Faddon jelentősen több vendégéjszakát töltenek el, mint Tolnán. A járás másik két településén azonban elhanyagolható mértékű a vendégéjszakák száma.

A járás egészét tekintve annak turisztikai bázisa stabil. Ez elsősorban azonban nem Tolna, hanem Fadd eredménye. A községben elsősorban az edzőtáboroztatás miatt évről-évre folyamatosan magas a vendégéjszakák száma. Tolna esetében jelentős kilengések figyelhetők meg, annak ellenére, hogy számos attrakcióval rendelkezik, melyek országos szinten is érdekessé tehetik. Egy fő által a térségben eltöltött vendégéjszakák száma is hasonló képet mutat, mint az összes vendégéjszakák száma. Fadd adatai nélkül Tolnán az egy vendég által átlagosan eltöltött vendégéjszakák száma kismértékben csökkennek, mely összhangban van a megyei értékkel, de az országos átlagnál némileg negatívabb.

A külföldi vendégek aránya 33%. Ez az országos átlaghoz viszonyítva – mely 50% feletti – alacsony. A járási szintű adat 11,2%, melyből jól érzékelhető, hogy Fadd esetében a hazai edzőtáboroztatás a meghatározó.

Tolna esetében a kulturális turizmushoz jelentős örökségvédelmi, építészeti emlékek kapcsolódnak, a Selyemgyár, a Selyemgubó raktár, Kálvária kápolna és a római katolikus templom, a helyileg védett épületek sora. Ezenkívül a városban az alábbi látnivalók vannak:

- Selyem Múzeum, szinte egyedülálló ipartörténeti emlék,
- Martinek Emlékház,
- Képfestő Műhely, mely 150 éve ma is működik,

A szabadidő programok közül kiemelendők:

- Gemenci kirándulások bakancsos turistáknak,
- Duna-ágak a vízi élet szerelmeseinek kínálnak maradandó élményeket.
- a Tolnai borút, mely 15 településen (Kölesd, Bátaapáti, Bölcse, Dúzs, Györköny, Paks, Pincehely, Simontornya, Tolna, Hőgyész, Dunaföldvár, Gyönk, Bonyhád, Nagyszékely, Nagyszokoly) Tolnán két borút állomás található, a Thelena Hotel és Főglein János pincészete

A járásban, vendégházakban, apartmanokban, illetve Tolnán szállodában is meg lehet szállni.

Összefoglalva Tolnán a turizmusból fakadó közvetlen bevételek változékonyak voltak a vizsgált időszakban, mivel a vendégek száma évről-évre jelentősebb kilengéseket mutat. A járás egészére viszonyítva azonban az állandóság a jellemző, mivel Fadd jelentősége konstans. A turisztikai kínálat a kulturális hagyományokra, a gasztronómiai értékekre és a természeti értékekre épít, azonban egységes koncepció nincs térségre vonatkozóan, így egységes arculattal sem bír, és nem jelennek meg együtt sem a turisztikai piacon a települések. A Tolnai borút a Szekszárdi borút mellett szinte ismeretlen. Tolna és a járás is ennek köszönhetően komoly hátrányban van – mert bár nemcsak mint Szekszárd, vagy éppen Gemenc kiegészítő kínálata, hanem önállóan is megjelenhetne a piacon – pontszerű kínálati elemek szerepelnek a turisztikai térképen, melyek egy átlagos utazó számára, amikor csomagban könnyen megkaphat mindent, hátráltató tényező.

1.9.2.4 Szolgáltatások

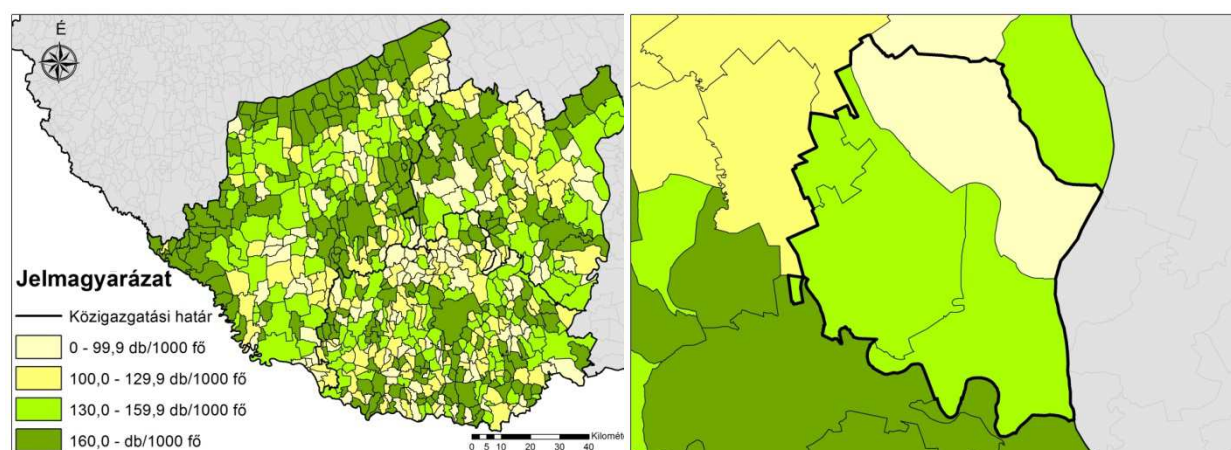
A tercier szektor jelentősége az országos szintnél némileg alacsonyabb. Tolnán a vállalkozások több, mint fele tevékenykedik a szolgáltatások valamely területén. A városban a szolgáltatások teljes skálája elérhető. Egymáshoz viszonyított arányaiban az egyes kapcsolódó nemzetgazdasági ágak az országos átlagtól némileg eltérnek. A pénzügyi tevékenységek, ingatlanügyletek jelentősebb szerepet

kapnak a térség életben, míg az tudományos tevékenységhez és adminisztrációhoz köthető szolgáltatások a számos Szekszárdhoz, illetve Pakshoz kapcsolódó lehetőség ellenére kevesebbet. A művészetek azonban kismértékben felülreprezentáltak.

A járás egészségét tekintve a szolgáltatások jelentősége még inkább csökken, elmarad a nagyobb térségi adatoktól, azonban az idegenforgalom szerepe nő Fadd esetében.

A szolgáltatások színvonalát tekintve azonban Szekszárd közelsége és centrum szerepe meghatározó.

1.9.3 **A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelése**

1.9-4. ábra: 1000 főre jutó regisztrált vállalkozások száma (db), 2013 (forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis)

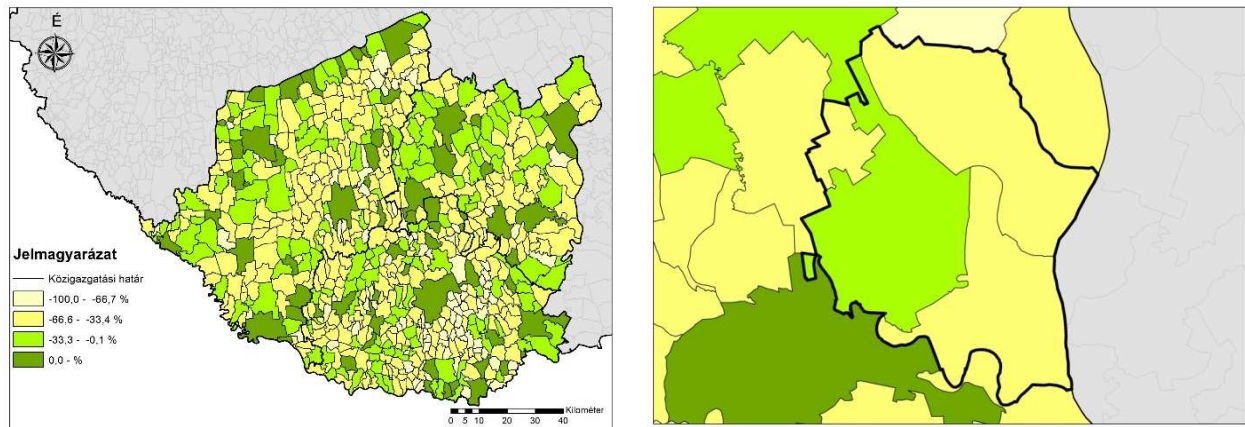
A gazdasági szervezetek 1000 lakosra vetített sűrűsége a regionális és megyei adatokkal összhangban van a városban. Járásközpontok esetében ez magasabb, azonban Szekszárd centrum szerepe miatt Tolnán alacsonyabb a vállalkozássűrűség. Mivel Szekszárd könnyedén elérhető közösségi közlekedéssel is, így az nem tekinthető hátránynak. A járási adatok Tolnáénál gyengébbek. Mivel ez falusias térség ez az érték is elfogadható.

Tolnán és a járásban a 2007-2013-as tervezési időszak legjelentősebb fejlesztéseit figyelembe véve csupán néhány tökeerős vállalkozás rajzolódik ki. 50 millió Ft feletti önerőigényű fejlesztést végrehajtani – anyagi terhet vállalni a fejlesztések érdekében csak négy vállalkozás számára volt elérhető. Mindez hosszabb távon a járások különbségek felerősödéséhez, Tolna Szekszárdtól, de Paktól való leszakadáshoz, még erősebb függéséhez vezethet.

1.9.4 **A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)**

1.9.4.1 A település külső elérhetősége, helyzete és kapcsolatai a térségben

Külső elérhetősége, mint az a gazdaság fejezeteinek bevezetőjében is szerepel jó. A város határában fut a 6. számú elsőrendű főútvonal, és az M6 autópálya. Budapest irányába, így a főváros 1,5 órányi autóra fekszik a várostól. Szekszárd közelsége is jelentékeny hatást gyakorol a város gazdaságára, de Paks szerepe sem hanyagolható el.

1.9-5. ábra: Az ingázási egyenleg alakulása Tolnán és térségében

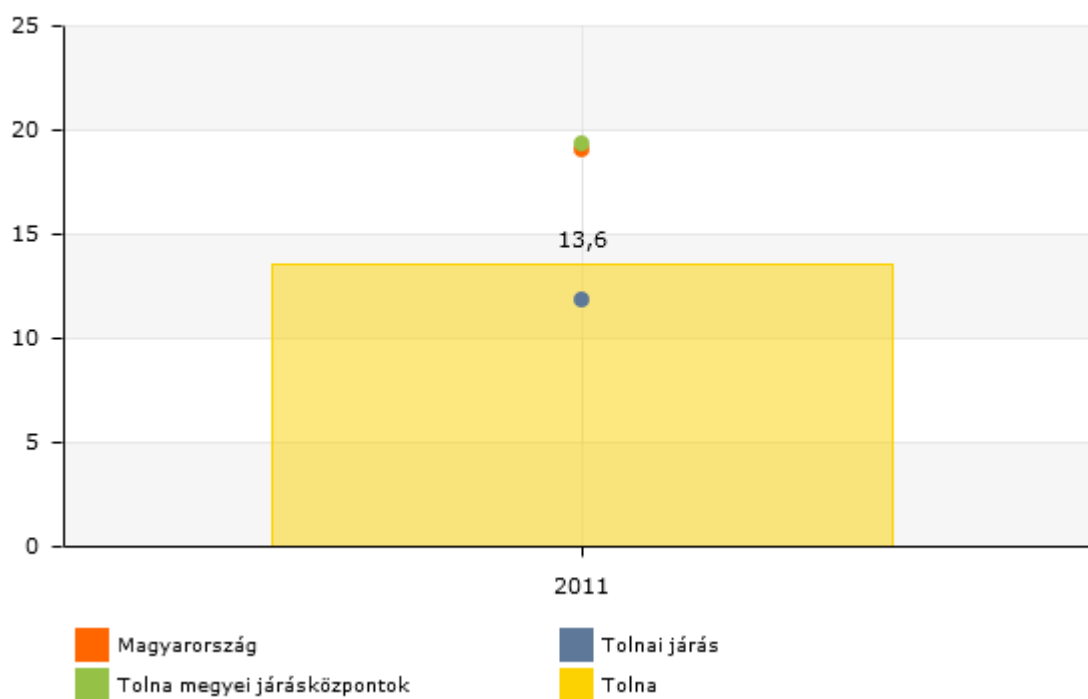
A közösségi közlekedést a kettősség jellemzi, azonban az igényeket kielégíti. Tolna és Szekszárd között magas színvonalú a közösségi közlekedés, míg a járás többi települése felé gyengébb. Vasúti közösségi közlekedés van a városban.

Nemzetközi repülőtér legközelebb Budapesten található.

1.9.4.2 Munkaerő képzettsége

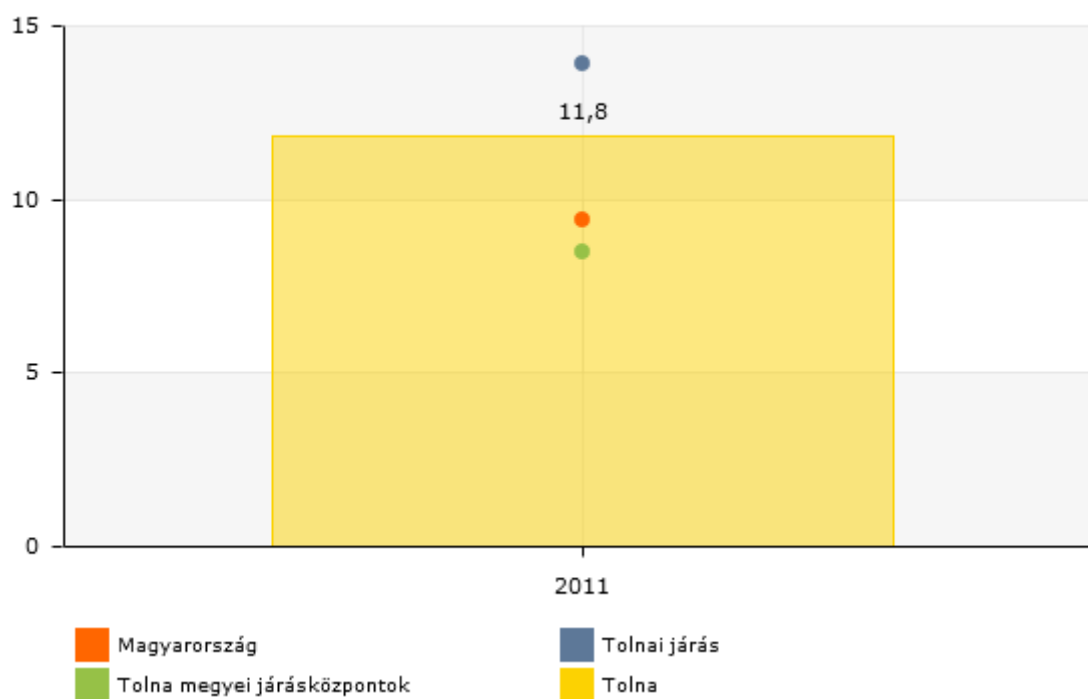
Tolnán a lakosság képzettsége a megyei átlaghoz közeli, annál azonban némileg rosszabb. Felsőfokú végzettséggel a város 25 év feletti lakosságának 13,6%-a rendelkezik. A másik oldalt az alacsony végzettséggel sem rendelkezők képviselik, akik a 15 év feletti lakosság nagyjából 11,8%-át teszik ki. Általánosságban elmondható, hogy a nők a városban képzettebbek, azaz több közöttük a felsőfokú végzettséggel, illetve érettségivel rendelkezők aránya. Mindezek a képzettségi mutatók a járásra vonatkoztatva Tolna értékénél is rosszabbat mutatnak. A vállalkozások letelepedését a munkaerő általános képzettségi színvonala nem segíti elő. Azonban Szekszárd közelsége ezt ellensúlyozni képes. Azaz a helyi vállalkozások képesek Szekszádról munkaerőhöz jutni, amennyiben helyben nem tudják az igényüket kielégíteni. Az alacsony képzettségi színvonal azonban azt is jelenti, hogy a folyamatosan változó gazdasági környezetben (pl. gazdasági válság köthető leépítések, gyárbezárások) a helyi lakosokat, vállalkozásokat jelentősen érintheti. Fontos kiemelni azonban, hogy Tolna Szekszárd gazdasági vonzáskörzetébe tartozik, így attól elkülönítve a munkaerő képzettségi színvonala és annak képzése sem kezelhető.

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.9-6. ábra: Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában - Népszámlálás 2011

(c) 2015 Lechner Nonprofit Kft. Készült a TeIR-rel.

1.9-7. ábra: Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül - Népszámlálás 2011

1.9.4.3 K+F helyzete

A K+F helyzetéről, melyről köztudott, hogy hazánkban az Európai Unió legfejletlenebb országaival összehasonlítva is kevésbé pozitív, Tolna esetében közvetve lehet beszélni. Jelenleg egyetlen vállalkozás sem működik a városban, mely kutatás-fejlesztéssel foglalkozna, azonban a felhasználói igények alapján kismértékű módosítások, tökéletesítések a termék előállítás során a helyi üzemekben is történik.

1.9.5 Ingatlanpiaci viszonyok

Tolna megye ingatlanpiaca jobbra a 6. számú elsőrendű főútvonal gazdasági tengelyét jelenti. A legjobb helyzetben Paks van. Azonban a megyeszékhely Szekszárd súlyánál és gazdasági szerepénél fogva szintén meghatározó. Tolna a megyeszékhely vonzáskörzetébe tartozik. Amint az a következő ábrán is látható, az átlagos négyzetméterár – Szekszárdhoz hasonlóan – 150 ezer Ft körül alakul. Fontos összehasonlítási alap a megyei átlag, mely 120 ezer Ft. 2015. február 23-28. között az interneten elérhető legnagyobb ingatlanportálok (www.otthonterkep.hu, www.ingatlan.com, www.ingatlannet.hu) adatai alapján. A tolnai ingatlanpiacon a lakóházak a jellemzőbbek, lakásokból alacsony a kínálat. A város ingatlanpiaca azonban jól működik.

Az ingatlanpiac egyik speciális szegmensét képviselik a bérlemények. Ezek a járásban a már említett 2015. február 16-22. közötti időszakban az internetes keresők alapján nincs kínálat.

A fentiek alapján elmondható, hogy az ingatlanpiac, bár Szekszárddal, vagy Pakssal összehasonlítva szűkebb, azonban a megye fejlettebb részére jellemzően létező kínálattal rendelkezik az eladó ingatlanok esetében. A bérlemények piaca a megyében Szekszárdon és Pakson kívül más városra nem jellemző. Mivel Szekszárdon a bérlemények piaca létező és Tolna Szekszádról könnyedén megközelíthető, ezért jelentős gazdasági hátrányt nem jelent a bérlemények hiánya.

1.10 AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

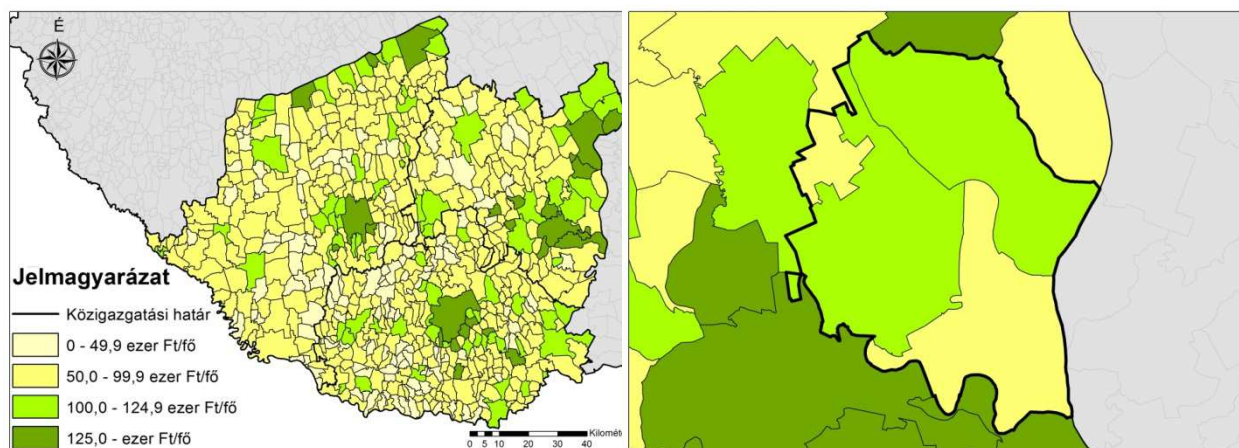
1.10.1 *Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program*

Tolna Város Önkormányzata jogszabályi kötelezettségének eleget téve önkormányzati ciklusonként elkészíteti gazdasági programját. Ezek alapján megállapítható, hogy a város pénzügyi helyzete stabil, likviditási problémái nincsenek. Azonban tartalékokkal sem rendelkezik a város, melyekből fejlesztésekre nyílna lehetősége. Fejlesztéseket kizárólag jelentős pályázati források bevonásával tud megvalósítani az önkormányzat.

A jelenleg hatályos gazdasági programban számos fejlesztést tervez a város. Ezek között olyanok is találhatóak, melyek támogatásból való megvalósítása kétséges (pl. belterületi utak fejlesztése), és jelentős forrásigénnyel bírnak. Ilyen esetekre felkészülve nem csupán a projekteket szükséges megtervezni, hanem azok egymásutánisága, egymásra épülésének tervezése is fontos feladat. Egy nem megfelelően tervezett és ütemezett beruházás a város költségvetését nem várt mértékben módosíthatja. Számos olyan fejlesztés (pl. katonai gyakorlótér hasznosítása) megvalósulását tervezi az önkormányzat, melyhez külső tőke bevonása is lehetséges, itt mindenképpen meg kell vizsgálni az önkormányzatnak azt, hogyan képes a helyi, valamint a betelepülni kívánó gazdálkodó szervezetek által biztosítani e fejlesztések teljes, vagy részbeni saját tőke igényét.

A város területén működő közszolgáltatások esetében, pl. oktatás, egészségügy az állami támogatáson felül, önkormányzati saját erőből (intézményi működési bevételek) történő finanszírozása jelentős összegeket emészt fel. A város vezetése számára prioritás, hogy bár ezen intézmények nem mind a város kezelésében, tulajdonában vannak, a helyi lakosság számára minél magasabb színvonalú szolgáltatás legyen elérhető.

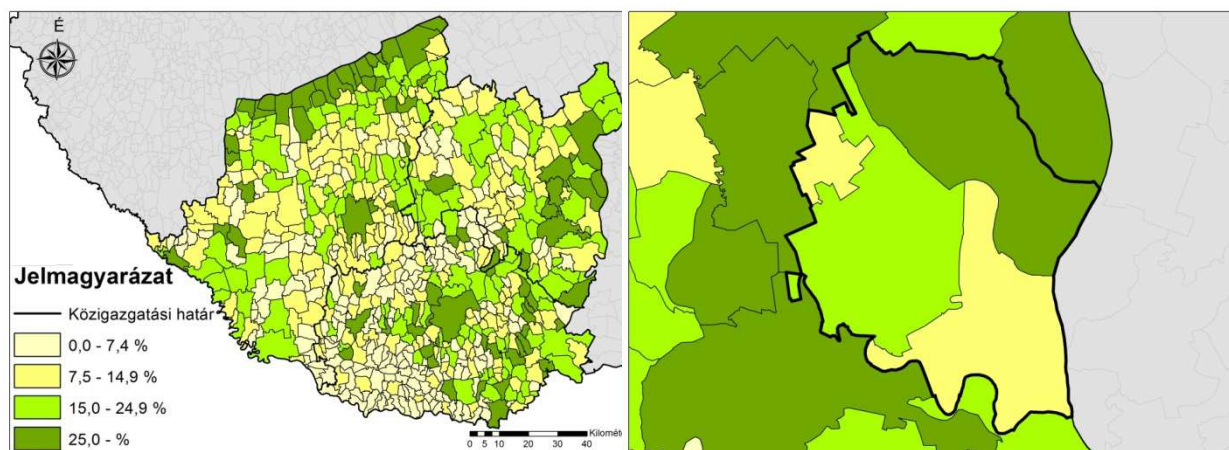
A költségvetés kiadási oldalának legjelentősebb részét a kötelező feladatok ellátása adja. Ez csökkenthető a jövőben, ha a fejlesztések során továbbra is figyelmet fordít a város az energetikai korszerűsítésre, így a város fenntartási költségei nem növekednek. De összességében bármely intézmény esetén szükséges és érdemes efféle fejlesztések végrehajtása, mely nem csak az ingatlan műszaki tartalmát növeli, de hosszútávon jelentős megtakarítást is jelenthet a városnak.

1.10-1. ábra: Egy állandó lakosra jutó befizetett személyi jövedelemadó (Ft), 2013 (forrás: TeIR T-STAR adatbázis)

A bevételi oldalt nagymértékben módosíthatja, hogy 2015. január 1-től kezdődően az önkormányzatok – szabályozott keretek között – saját adópolitikát folytathatnak. Ez Tolna Város Önkormányzatát is különösen felelős adópolitika kialakítására ösztönzi, mely a város likviditását és gazdasági versenyképességét, döntően befolyásolja. A helyi adók kivetésének lehetőségét a jövőben nem csak, mint bevételi forrás, hanem mint településfejlesztési eszköz is fontos figyelembe venni.

Tolna város saját bevételei a teljes bevételi oldal nagyjából 19%-át teszik ki csupán. Ez javarészt helyi adókból származik, melyek közül a legjelentősebb bevételi forrás a helyi iparüzési adó.

1.10-2. ábra: A helyi önkormányzat saját folyó bevételei a tárgyévi bevételből (%) 2011, (forrás: KSH Tájékoztatói adatbázis)

1.10.2 Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A településfejlesztés intézményrendszere két részterületre bontható, az egyik az önkormányzat szervezetén belül a Képviselőtestület és annak Gazdasági és Településfejlesztési Bizottsága, a másik a polgármesteri hivatal illetékes osztályai (Pénzügyi Osztály, Építési és Városfenntartási Osztály) Tolna városfejlesztő társaság nem működik.

Az önkormányzat a településfejlesztéshez kapcsolódó tevékenységét ellátja, azt átalakítani nem szükséges.

1.10.3 Gazdaságfejlesztési tevékenység

A helyi gazdaságfejlesztésre érdemes úgy tekinteni, mint a településfejlesztés kihívásaira adott leghatékonyabb megoldás. A településfejlesztési tevékenység során meghatározásra kerül egy település részéről, milyen utat kíván bejárni, hová szeretne eljutni. A tervezés során azonban érdemes eldönteni, hogy a város a helyi energiákra, erősségekre kíván elsősorban támaszkodni, és ennek megfelelően alakítani a célt, vagy a térség erőforrásai helyett külső befektetőket ösztönöz a letelepedésre, akik a tőke és a szaktudás mellett munkahelyeket is hoznak a városba. A 2007-2013-as időszakban a legtöbb hazai város új iparterületeket jelölt ki, hogy új vállalkozások telepedhessenek le a közigazgatási határain belül. Tolna ebben kevésbé volt aktív. Ezzel elsősorban – bár nem tudatosan – a belső erőkre, befektetőkre próbálta helyezni a hangsúlyt. Az ipari területek bővítésére ennek ellenére a jövőben várhatóan igény fog mutatkozni, így a rendezési tervben ezt kezelni szükséges. Azonban a területek infrastrukturális fejlesztése, feltárása sem maradhat el. Az ipar telepítésénél a turizmus szempontjait is szükséges figyelembe venni, azaz a vizuális

környezetszennyezést. Emellett a gazdasági válság újra rávilágított arra, hogy nem lehet kizárólag mennyiségi növekedésben bízni a sikeresség érdekében, szükséges a minőségi fejlődés is.

Az elmúlt időszakban a környező járásközpontokhoz képest valamivel kevesebb önkormányzati fejlesztés valósult meg. Így Tolna lehetőségei kevésbé kiaknázottak. A turizmus területén egyelőre kiindulópontként szolgál a város, azaz a Szekszárdi borút, vagy a faddi Duna ág, vagy a Gemenc turistái innét indulnak egynapos kirándulásra és ide érkeznek vissza a nap végén.

A turisztikai fejlesztések már a belső potenciál további kiaknázását jelentik. Mindez azért is lenne pozitív a város számára, mert részben mentesülni tud attól, hogy kívülről komoly hatást gyakorol rá Szekszárd, vagy éppen Paks. Így a környező nagyobb városok prosperálása, vagy éppen recessziója kisebb mértékű kilengéseket okozhat a város gazdaságában. A belső erők pozitív kihasználásának lehetőségeként mindenképpen érdemes megemlíteni a város gazdasági szervezeteivel való együttműködés további lehetőségeit. A városban a kisvállalkozások dominálnak, ezért a velük való együttműködés, kommunikáció a helyi gazdaság fejlesztésében kiemelt jelentőségű. Olyan nem kézzel fogható értékek is képzik a térség erejét, mint a természeti táj értékei, a kulturális hagyományok, valamint a tiszta levegő.

1.10.4 **Foglalkoztatáspolitikai**

A száz háztartásra jutó foglalkoztatottak adatait vizsgálva megállapítható, hogy Tolna megyében Tolna az egyik legkedvezőbb értékkel rendelkezik. A foglalkoztatottak aránya a teljes népességhez viszonyítva 2001-hez képest az országos átlagnál nagyobb mértékben növekedett 2011. A nemek közötti különbség is csökkent.

A Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat legfrissebb adatai szerint 2014-ben a munkavállalási korú népesség 5,19 %-a volt munkanélküli. Ez kedvezőbb az országos és a megyei adatnál is. A tartós munkanélküliek esetében hasonló a helyzet.

A felsoroltakat összefoglalva, a város kedvező foglalkoztatási helyzetben van, mivel növekedett a foglalkoztatottak száma és a munkanélküliség is alacsonyabb, mint a megyei, vagy országos átlag.

Mindezek ellenére Tolna – de bármely más település – számára kiemelendően kezelendő feladat a helyi foglalkoztatáspolitikai a hosszú távú sikeressége érdekében. Ez a város kedvező fekvése, és a Szekszárddal való szoros együttműködés miatt rövidtávon nem igényel komolyabb beavatkozást. Közép és –hosszútávon a versenyképesség fenntartása érdekében azonban a helyi vállalkozások igényeinek folyamatos monitorozása a fejlesztési céljaiknak megfelelően szükséges lehet.

Emellett a 45 év felettiek folyamatosan növekvő munkanélkülisége jelenthet problémát a városban. Munkaerőpiaci integrációjuk fontos, mivel körükben a munkanélküliség a legmagasabb a korcsoportok tekintetében.

További lehetőség az élhető és boldog város megteremtéséhez a szociális gazdaság és a non-profit jellegű foglalkoztatás támogatása. A közmunka program nem minden esetben tud visszavezetni a valódi munka világába. Azoknak az embereknek, akik dolgozni kívánnak, fontos a munkatapasztalat, a non-profit foglalkoztatás programja kiutat és megoldást jelenthet, mellyel a foglalkoztató is hasonlóan pozitív élményeket szerezhet. Tolnán ennek ellenére az önkormányzat által támogatott, szervezett

tevékenységből erre példák nincsenek. Ez szorosan együtt fejleszthető a felnőttképzéssel, azaz a gyakorlatban történő oktatással, mely során munkatapasztalatot is szerez a résztvevő.

1.10.5 *Lakás- és helyiséggazdálkodás*

Tolna Város Önkormányzat közérdekű feladatainak ellátásához vagy az igénylő szociális helyzetére tekintettel a tulajdonában álló lakásokat szociális bérlakásként bérbe adja. Mindez konzerválja a jelenlegi helyzetet. Jelenleg – mivel a város gazdasága viszonylag kicsi, valamint Szekszárd jelentős ingatlanpiaccal rendelkezik – mindez nem jelent problémát. Az önkormányzat tulajdonában lévő lakásokkal való gazdálkodást ehhez mindenképpen szükséges rugalmasabbá tenni, hogy az a változó igényekhez gyorsabban és megoldás centrikusan tudjon reagálni. Bérlakást a polgármesteri hivatalhoz benyújtott kérvénnyel lehet igényelni.

A vagyongazdálkodással kapcsolatos döntések meghozatala az önkormányzat szervezetén belül a képviselő testület feladata – mely elsősorban a kereteket biztosítja, elkészíti, véleményezi, megtárgyalja a rendeleteket. A polgármester kidolgozza a kapcsolódó helyi rendeleteket és a képviselő bizottság elé tárja, valamint hivatala útján gondoskodik a vagyongazdálkodási rendelet végrehajtásáról. A polgármesteri hivatal szervezetén belül a Pénzügyi Osztály feladata a bevételek és a vagyonszerzés alakulásának nyomon kísérése.

A piaci alapon történő helyiséggazdálkodás pályáztatás útján történik, azaz a bérleményre pályázat benyújtásával lehet jelentkezni. A döntések meghozatala ebben az esetben is a képviselő testület feladata.

1.10.6 *Intézményfenntartás*

Tolna Város Önkormányzata törvényi kötelezettségeinek eleget téve működteti oktatási intézményhálózatát.

A városban egy óvoda működik 5 tagintézménnyel. Kihasználtsága 90% fölötti van, de kismértékben folyamatosan növekszik. A Mőzsi Zöldkert óvoda teljesen elavult, a telephelyekből háromnak nem felel meg az energiahatékonysága..

Az általános és középfokú iskolai oktatás bár a KLIK feladata, az ingatlanok a város tulajdonában vannak és a város jól felfogott érdeke a saját diákjai számára a minél magasabb szintű oktatás biztosítása, melyhez a műszaki paraméterek is fontosak. Rossz műszaki állapotban van 4 általános iskolai telephely. Rossz energiahatékonyságú az összes oktatási épület.

Tolnán *működik Bezerédj Pál Szabadidőközpont és Könyvtár, valamint 3 sportcsarnok* is. Ezek közül csak egy nem a város tulajdonában és kezelésében lévő ingatlan. Többségüknek rossz a műszaki állapota. Fenntartás szempontjából jelentős terhet rónak az önkormányzatra, mivel energetikai fejlesztésük nem minden esetben valósult meg.

A közvilágítás több helyen korszerűtlen a városban, mely így kevésbé energia hatékony. Ez évről-évre jelentős anyagi terhet ró a városra.

Összefoglalva látható, hogy a kötelező feladatok ellátásán kívül a város a saját a területén található, de nem kizárólag városi rendeltetésű és kezelésű intézmények műszaki infrastruktúrájának megőrzésére is figyelmet kell, hogy fordítson. Ez tekinthető pozitívnak, mivel

egy gondoskodó város Tolna, így a saját lakosai, az ide költözők és a befektetők számára biztonságot nyújthat, hogy a lakosság alapvető igényei a legtöbb esetben maximálisan kielégítésre kerülhetnek. A másik oldalról azonban a kiadások miatt negatív, mivel a városnak évről-évre elő kell tudnia teremteni a szükséges anyagi fedezetet, melyet esetleg gazdaságilag racionálisabb fejlesztésektől von el. Emellett az energetikai fejlesztések is egyre sürgetőbbé válnak az intézményekben. A közvilágítás energiatakarékossá alakítása is fontos szempont a költségek csökkentése érdekében.

1.10.7 *Energiagazdálkodás*

Tolna városa energiasztratégiával nem rendelkezik, azonban a fejlesztései során az energiahatékonyságot mindig is előtérbe helyezte. Ehhez saját forrásai azonban nincsenek, pályázatok útján valósította meg a beruházásokat. Egyedül a likviditás megőrzéséhez szükséges a költségek leszorítása volt jellemző. Tolnán elsősorban a napenergia, valamint a biomassa és a szélenergia hasznosítására vannak lehetőségek, de a földhő hasznosításának lehetőségeit is érdemes egyedileg vizsgálni. A város az energia beszerzése során – jogszabályi kötelezettségéből fakadóan is – közbeszerzést ír ki, így biztosítja a versenyt és a minél alacsonyabb ár és magasabb szolgáltatási színvonal elérését.

A szélenergia hasznosítására kiemelkedő projektek nincsenek a térségben, azonban ez a technológia fejlődik az egyik leggyorsabban. Már 5 km/h-s szélsébségtől megtérülő lehet az alkalmazása. Hosszabb távon szükséges a szélenergia alkalmazhatóságának vizsgálata a város esetében.

A napenergia tekintetében hazánkban bár nem a legkedvezőbb, de a kedvező helyzetben lévő térségek közé tartozik Tolna és környéke. Így az ez irányú beruházások támogatása kiemelkedő szerepet kell, hogy kapjon az energiasztratégiában.

A biomassa hasznosításában az mezőgazdaság szerepe miatt szintén nagy lehetőségei vannak a térségnek. Ez elsősorban helyi hőtermelésre hasznosítható, egy-egy településrész ellátására alkalmas.

A geotermikus energia hasznosítására kiemelkedő lehetőség nincs a városban, azonban egyedi erőművek telepítésére lehetőség nyílhat, melyek csak 1-1 épületet látnak el.

A vízenergia mint alternatív energiaforrás nem jelent lehetőséget Tolna esetében.

A közvilágítás esetén modern ledes és más energia hatékony hálózati fejlesztések szükségesek, mivel több szakaszon régi, kevésbé energia hatékony megvilágítást alkalmaz a város.

Összegezve Tolna energiefelhasználása a fejlesztések során tudatosság jegyeit mutatja. Azonban stratégiával nem rendelkezik, így rendszerbe ezek nem rendeződnek. A város helyzetéből és a környezete természeti erőforrásaiból fakadóan a napenergia és a biomassa, valamint a szélenergia hasznosításban vannak lehetőségei. A város közvilágításának a fejlesztése során is a modern energiatakarékos megoldásokat szükséges előtérbe helyezni. Mivel Tolnán az energetikai érintettségű fejlesztések száma és a beruházások értéke várhatóan 2020-ig jelentősen nekedni fog a polgármesteri hivatal szervezetén belül szükségessé válhat egy szakértő, aki pl. az intézmények energiefelhasználását, -hatékonyságát felügyeli, a rendezési tervek véleményezésekor energiefelhasználási szempontok szerint végzi a feladatát, véleményezi a város energia vételezéséről szóló szerződéseit.

1.11 TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Tolna Város Önkormányzatának 100%-os tulajdonában van a THELENA Városi Szolgáltató Kft. A vállalat jelenleg a város közterületeinek gondozását, karbantartását és felújítását végzi az Önkormányzattal kötött éves keretszerződések mentén.

A többi szolgáltatót közbeszerzés keretében választják ki.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény értelmében az önkormányzat kötelezően ellátandó, településüzemeltetéssel összefüggő tevékenységei a következők, zárójelben a feladatot ellátó szervezet):

- településüzemeltetés
  - köztemetők kialakítása és fenntartása (THELENA Városi Szolgáltató Kft., 100%-os önkormányzati tulajdonban),
  - a közvilágításról való gondoskodás (Tolna Város Önkormányzata az E-on Dél-Dunántúli Áramszolgáltatóval kötött szerződés alapján),
  - kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása (közszolgálati szerződés alapján),
  - a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása (THELENA Városi Szolgáltató Kft., 100%-os önkormányzati tulajdonban),
  - közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása (THELENA Városi Szolgáltató Kft., 100%-os önkormányzati tulajdonban),
  - gépjárművek parkolásának biztosítására kijelölt fizetőparkoló övezet nincs a városban;
- környezet-egészségügy (THELENA Városi Szolgáltató Kft., 100%-os önkormányzati tulajdonban)
  - köztisztaság, települési környezet tisztaságának biztosítása,
  - rovar- és rágcsálóirtás;
- helyi közösségi közlekedés nincs a városban. A helyközi és távolsági közlekedést közúton a Gemenc Volán Zrt. biztosítja, a vasúti közlekedést a MÁV-Start Zrt. biztosítja;
- hulladékgazdálkodás (Alisca Terra Kft., közszolgálati szerződés alapján);
- távhőszolgáltatás (nincs távhőszolgáltatás a városban);
- víziközmű-szolgáltatás, amennyiben a víziközmű-szolgáltatásról szóló törvény rendelkezései szerint a helyi önkormányzat ellátásért felelősnek minősül. (ERÖV Zrt. Tolnai Üzemigazgatóság)

1.12 A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

1.12.1 Természeti adottságok

Tolna, a területet É-D-i irányban átszelő Duna árterének jobb oldali, magas partjára települt. Három eltérő adottságú táj, a Mezőföld, a Sárköz, és a Tolnai-dombság találkozásánál fekszik a város, valamint ide nyúlik a Gemenci erdő felső vége is. Így a város a Tolnai- Sárköz kistáj része, melynek területe 600 km². A Tolnai-Sárköz felszínét a magasártérbe is mélyült természetes folyamatok és mesterséges beavatkozás hatására feltöltött és feltöltődő morotvák kusza hálózata szövi át. A terület belvízveszélyes.

1.12.1.1 Geológia és domborzat, talaj

. Domborzati viszonyaira jellemző, hogy 88 és 162 m közötti tszf-i magasságú ártéri szintű síkság. A terület geológiai alapja gránitkőzet. Erre rakódott a mintegy 15 méteres homokkő réteg, amire azután pannon üledék került. Ezt követően a Duna árterét fokozatosan hordalékkal töltötte fel, melyből agyagréteg rakódott le.

1.12.1.2 Vízrajz

Tolna felszíni vizeit tekintve egykor kiemelkedő jelentőséggel bírt a Duna, amely a vízrendezéseket követően távol került a várostól. A Tolnai-Sárköz felszínét a magasártérbe is mélyült természetes folyamatok és mesterséges beavatkozás hatására feltöltött és feltöltődő morotvák kusza hálózata szövi át. Napjainkban a legjelentősebb felszíni vizek a település közigazgatási területét érintő dunai holtágak, valamint a területet délről övező Sió-csatorna.

A Tolnai Holt Duna az 1850-es folyamszabályozás során alakult ki, felszíni vízzel csak a város területéről, a Foki csatornán bejutó csapadékvizek táplálják. Vízforgalma időszakosan a Dunából szivattyúzással az utóbbi időben a Paksi Atomerőmű hűtővizéből a Fadd-Dombori Holt Dunán keresztül szakaszosan történik. A holtág régebben elsősorban a belvizek összegyűjtését és levezetését szolgálta. A Tolnai holtágot tápláló vízfolyások a holtág északi szakaszát tápláló Foki csatorna, valamint a déli szakaszt némi vízzel ellátó Vásártéri árok. A holtágak a hajdani Duna medrek alluviális talajrétegén alakultak ki, hidrogeológiai állapotukból következően a talajvíztérrel ma is intenzív kapcsolatban vannak.

Az alacsonyan fekvő ártéri területeken bőséges a talajvíz. A talajvíz általában 2-10 m között érhető el, de a Duna partiszűrésű sávjában annak vízállása határozza meg.

A magasabb területek homokhátain mennyisége kevesebb és jóval mélyebben található. Sajnos azonban mindkét részen jellemzően erősen szennyezettek.

A rétegvizek általában kis mélységben, nagy mennyiségben megtalálhatók.

Minőségileg megfelelők. Az alacsony ártéren nyerhető vizek szoros kapcsolatban vannak a Dunával, így készletük állandó.

A területen az artézi kutak átlagos vízhozama 600-1000 liter/secundum között van. A Duna parton termálvizet találtak.

A terület belvízveszélyes.

1.12.1.3 Talaj

A jégkorszakban lerakódott porból lösz képződött, ennek köszönhető a településtől ÉNY-ra található csernozjom jellegű homoktalajok (IV. talajminőségi kategória), amik a szőlő és gyümölcsstermesztésnek nyújtanak kiváló termőhelyi lehetőséget. DK-en a mélyebb fekvésű területekre az ismétlődő árvizek öntéstalajokat hoztak létre. A talajtakaró itt réti talajképződmény, amely agyagos vályog, helyenként vályog mechanikai összetételű réti öntéstalaj (termékenységi besorolása V., vagy VI., fizikai féleségtől függően).

1.12.1.4 Klimatikus viszonyok

A település éghajlata mérsékelten meleg mérsékelten száraz, de már közel fekszik a meleg éghajlatú területekhez. Az évi napfénytartam 2050-2060 óra között van, az évi középhőmérséklet 10,5 °C. Jellemzően nagy a napi és az évi hőingadozás és a hajlam a tavaszi és kora őszi fagyokra. Az évi

csapadékösszeg 600 mm körüli, de ennek időbeli eloszlása szeszélyes. A terület - jellemzően - hóban szegény. A páratartalom és a felhőzet aránylag kicsi. A vízellátottság elég kedvezőtlen, az évi evapotransporáció 660-700 mm, a vízhiány tehát meghaladhatja az évi 125 mm-t.

A leggyakoribb szélirány az ÉNY-i, de gyakran előfordulnak déli szelek is. Az éghajlat a hőigényes szántóföldi és kertészeti kultúrák számára kedvező.

1.12.1.5 Élővilág

Növényzet

A Pannóniai flóratartomány (Pannonicum) Alföldi flóraidékének (Eupannonicum) Mezőföldi (Colocense) flórajárásba tartozó kistáj ősi növényállománya a talajviszonyokhoz kapcsolódóan két csoportra különíthető el. A várostól ÉNY-ra elterülő homokterületek potenciális erdőtársulása a homoki tölgyes erdők voltak. Jellemző fajok a kocsányos tölgy, de megtalálható a gyertyán és az ezüsthárs is. A homokterületek másik jellemző társulása a homokpuszták ám ezek a mezőgazdasági termelés következtében mára eltűntek. A fűz-nyár ligetek, a tölgy-kőris-szil ligeterdő, illetve annak elnyárasodott állományai, valamint a gyöngyvirágos tölgyesek az ősi növényzet elsősorban az ártéri részeken maradt meg. A Dunát kísérő érdekes társulások a löszpusztarétek és a seprőfüves rétek.

Állatvilág

A terület állatvilágára a természetes növénytakaró csökkenése miatt szintén jellemző a faj- és egyedszám csökkenés. A fauna szempontjából legértékesebb területek a tölgy-kőris-szil ligeterdők illetve a holtágak. A holtágakat kísérő változatos élőhelyek és azok viszonylagos háborítatlansága miatt a terület gerinctelen és gerinces faunája egyaránt gazdag, védett fajokban bővelkedő.

A település déli része a Gemenci-erdők északi területeit foglalja magában.

1.12.2 Tájhasználat, tájszerkezet

1.12.2.1 Táj történeti vizsgálat

A Duna a folyószabályozásig évezredekken keresztül szabadon kanyargott meanderező medrében és magas vízállás esetén óriási területeket borított víz. A Duna árterének erdői, jó vizei valamint az azokban bőségesen megtalálható halak, a magasabban fekvő dűsfűvű rétek, legelők és a nádasok nyújtotta búvóhelyek vonzották az embert.

Mözs területén már a kőkorbán telepedtek le emberek, Tolna pedig a római korban már fontos dunai átkelőhely volt. A rómaiak a Dunaparton határvédő erődítményt, limest építettek, melyet az „Alta Ripa” castellum vigyázta.

A honfoglalást követően a település várispáni székhely, valamint rév és vámhely majd a vármegyeszervezéskor földvárat emeltek itt. A 14. században feltehetően már kiterjedt mezőgazdasági termelés folyt és a Duna mentén fokgazdálkodtak. A 15. századtól beszélhetünk Tolna első aranykoráról. Az ekkor már mezővárosi jogokkal rendelkeznek.

A török időben a legnagyobb hódoltsági város, amelyet kikötője és átkelőhelye a környék borainak és egyéb termékeinek fő kereskedelmi helyévé tette. A megszállás végére azonban a város teljesen elnéptelenedett, a fokok tönkrementek, a földeket nem művelték, a természet átmenetileg visszahódíthatta a város környéki határt.

Az 1700-as évek elején megkezdtek a betelepítéseket, a földbirtokosok intenzív terjeszkedésbe fogtak, mintagazdaságokat hoztak létre. A 19. század első felében a térség legfontosabb mezővárosa

és legkedvezőbb dunai kikötője, valamint a Buda-Eszéki postaút állomása. Ekkor a hajózás és a kereskedelem jelenti a fő megélhetési forrást a város lakói számára, egészen a folyamatszabályozásig. Az 1800-as évek második felében a trágyázott földeken főként kukoricát, cukorrépát, dohányt és szőlőt termesztettek. A mintagazdaságokban nyugati fajtájú marhákat tartottak és lovakat nemesítettek. Fellendült a selyemhernyó tenyésztés, s ehhez kapcsolódóan nagyarányú szederfa ültetésbe kezdtek.

A 1884-re véget érő Duna szabályozását követően azonban a város elvesztette kikötőjét, s ezzel szerepe is lényegesen csökkent.

Az 1800-as évek végén a hanyatló gazdaság kiegészítésére elindul a selyemhernyó tenyésztés és megépül a Duna-parton a selyemgyár. Az, azóta meggyökerezett textilipar Tolnán különböző mértékben, de mindig jelen volt. Ma már a textilipar mellett járműalkatrész gyártás a fő ipari foglalkoztató. A folyamatszabályozás által átírt közlekedési szerepét, napjainkban az autópálya állítja vissza.

Évek/Művelési ágak	Szántó	Kert, gyümölcs	Szőlő	Gyep	Mg-i terület	Erdő	Nádas	Kivett	Összesen
1895	4009,00	73,70	245,20	1225,80	5553,70	1226,40	5,20	946,20	7731,30
1913	4927,40	76,00	449,50	967,40	6420,30	619,20	9,20	714,20	7762,90
1935	5341,00	89,80	200,80	833,90	6465,50	486,90	16,20	689,40	7658,80
1962	5072,50	191,70	136,40	469,10	5869,70	385,00	49,00	886,90	7190,90
1965	4992,50	210,60	206,10	363,70	5772,90	457,50	48,40	912,10	7190,90
1997	4866,00	18,00	146,20	257,60	5287,80	593,70	48,00	1178,20	7107,60
1999	4882,70	21,67	147,30	270,41	5322,08	596,33	47,95	1141	7107,60

1.12-1. táblázat: Tolna és Mőzs összesített területének alakulása művelési ágak szerint az elmúlt 100 évben (ha)

Forrás: Tolna Megye Statisztikai Évkönyvei, Tolna Megyei Földhivatal

Az 1960-1999 közötti időszakban a kivett területek növekedtek. Eközben a mezőgazdaságilag művelt terület csökkent, ezen belül a szántóterület aránya viszont 86 %-ról 91 %-ra nőtt. Míg a kert, gyümölcs- és gyepterületek csökkentek, addig az erdőterületek növekedtek. Az erdőterületek aránya 2000-ben 8,4 %-os erdősültséget jelentett, amely az országos 17 %-tól jelentősen elmaradt. A település ipari, gazdasági területei általában a város É-i, DNy-i szélén helyezkednek el, de a beépítések következtében a lakóterületek esetenként körbenőtték (pl. Fastron Kft.) az ipari üzemeket.

Tolna közigazgatási területét (Mőzstől DNy-ra) az M6-os autópálya építése közel 6,5 km hosszúságban érinti. Az autópálya területe korábban szántó művelési ágba tartozott, az útépítéssel közel 40 ha termőföld került véglegesen kivonásra. **Az M-6 és M-9 autópályák keresztezési csomópontjának ÉK-i és Ény-i szektorában** ipari, kereskedelmi, szolgáltató és vendéglátó területet jelöltek ki kb. 140 ha-on, amely véglegesen kivonásra kerül.

Évek/Művelési ágak	Szántó	Kert, gyümölcs	Szőlő	Gyep	Mg-i terület	Erdő	Nádas	Kivett	Összesen
--------------------	--------	----------------	-------	------	--------------	------	-------	--------	----------

2010	4750,82	21,24	99,43	5,35	4915,37	113,42	4,00	1857,85	7107,00
összes területhez viszonyítva a %	66,85	0,3	1,4	0,62	69,16	1,6	0,06	26,14	100

1.12-2. táblázat: Tolna területének művelési ágak szerinti megoszlása

1.12.2.2 Tájhasználat értékelése

A táj struktúráját a Duna egykori medrei határozzák meg. A táj jellemzően erősen átalakított és a mezőgazdasági területek uralják, amelyek hol a kanyargó medréhez, hol a nagyparcellák szigorú rendjéhez illeszkednek. A külterületet erősen kettévágja a Tolnai-Duna ág, amelytől keletre és nyugatra más karaktert találni. Bogyiszló irányában a mélyfekvésű részeken, az Alföldre jellemző elszórt, tanyás beépítés és a hozzájuk kapcsolódó művelések mozaikosabbá teszik a tájszerkezetet, amelyeken így is dominál a szántóföldi művelés. A nagy mezőgazdasági területek között mindössze egy kisebb, kisparcellás szőlőterület található Bogyiszló határában.

A településtől délre elterülő mezőgazdasági művelésű területek kanyargó csatornákkal, árkokkal tagolt részein a nedves területeket kísérő természetes vegetációk teszik változatosabbá, mozaikosabbá a tájat.

A 6-os úttól nyugatra fekvő területeken néhány kisebb erdőfolttól eltekintve szántó és szőlő (sokszor kertesedő) területek találhatóak. A várostól északkeletre elhelyezkedő szántóföldi területet északról főleg erdővel borított, néhol gyepekkel tagolt sáv kíséri, mely a természetes összeköttetést biztosítja a szomszédos települések felé.

A mezőgazdasági területek növény szerkezete igen leegyszerűsödött. A terület mintegy 50%-án kukorica, 35%-án búza található, s viszonylag nagyobb helyet foglal még el a napraforgó is. A KSH által közölt 2010. évi földhasználati adatokból kiderül, hogy Tolna város területén az intenzív szántóföldi művelés sokkal nagyobb arányban (90,51%) van jelen, mint a megyei átlag (74,48%). A szántóföldi művelés elsősorban az erdőszűltség rovására növekedett meg.

Az egykor jelentős kiterjedésű legelők, kaszálók mára többségében szántók. A település területén több kisebb erdőfolt található és a Tolnai Holt-Dunát kísérő vegyes fajösszetételű összefüggő erdőterület. Ezek közül némelyik fontos védelmi szerepet tölt be külterületen (pl. a szőlőterületek lehatárolása), míg a települést délről övező erdőszűlős részek a város déli lehatárolását adják.

A nagytáblás mezőgazdasági területek között mezővédő erdőszűlősávok nincsenek, ezek zöldfolyosó-rendszerben betöltendő szerepét részben átveszik a csatornákat kísérő keskeny növényű szűlősávok. A vizek jelenléte a sárközi területen öntözési lehetőséget biztosít, ami jelenleg kihasználatlan.

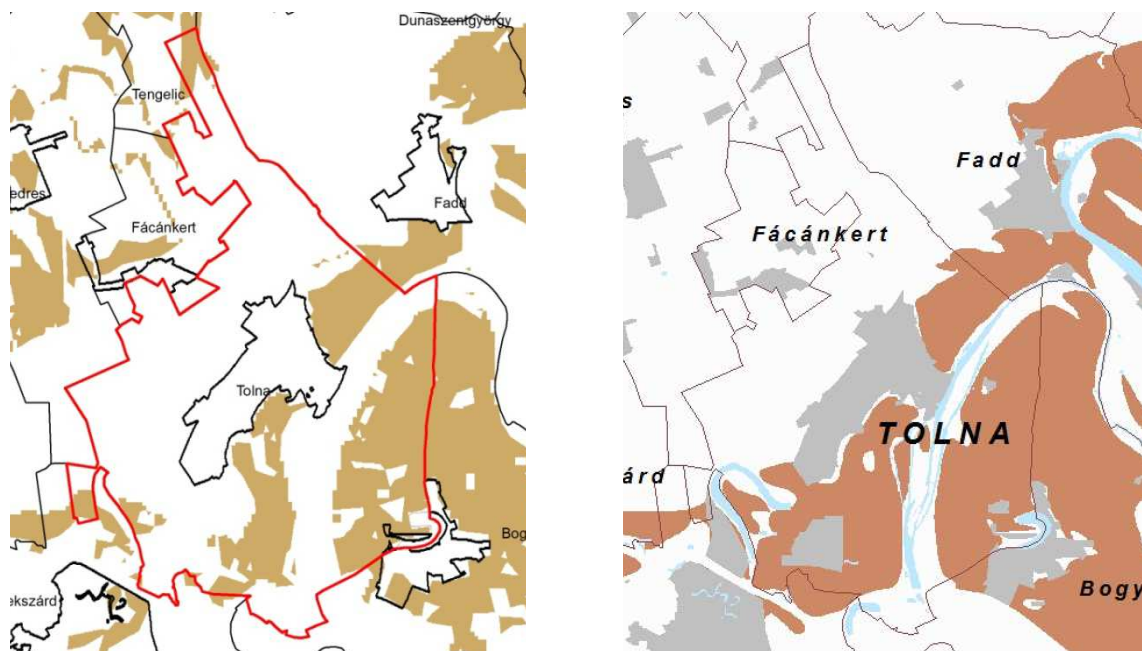
Mivel a település jelentős része családi házas beépítésű, a kertművelési ág nem jellemző a város peremterületeire. Ma a szőlőművelési ágú területek mintegy 75-80%-a szőlő, a felhagyott szőlőparcellák elsősorban az idős, gyalogművelésű területekről kerülnek ki. I. osztályú szőlőkataszteri szőlőterület található Tolna területén, Fácánkerttől ÉK-re. A többi terület a szőlő termőhelyi kataszteri térképeken II. osztályú területként szerepelnek. Kizárólag üdülési célokat szolgáló területek

napjainkig nem alakultak ki Tolna közigazgatási területén. A gyümölcsösök szintén kis területre korlátozódnak.

Az intenzív mezőgazdasági területek és a természetközeli, értékes holtágak eltérő kezelési igényei miatt tájhasználati konfliktusokat is találni a területen. A Tolnai Horgászegyesület veszi bérbe a holtág északi ágát horgászati célú használatra. Az északi holtág szakaszon extenzív haltartás történik. A holtághoz kapcsolódó parti területeken jelentős erdő- és vadgazdálkodást folytat a Gemenci Állami Erdő és Vadgazdaság Zrt.

Tolna területét az Országos Területrendezési Terv értelmében a **kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete** nem érinti. Az OtrT szerint a település közigazgatási területét a **jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete érinti**.

A megyei területrendezési terv **kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete érinti** a települést.

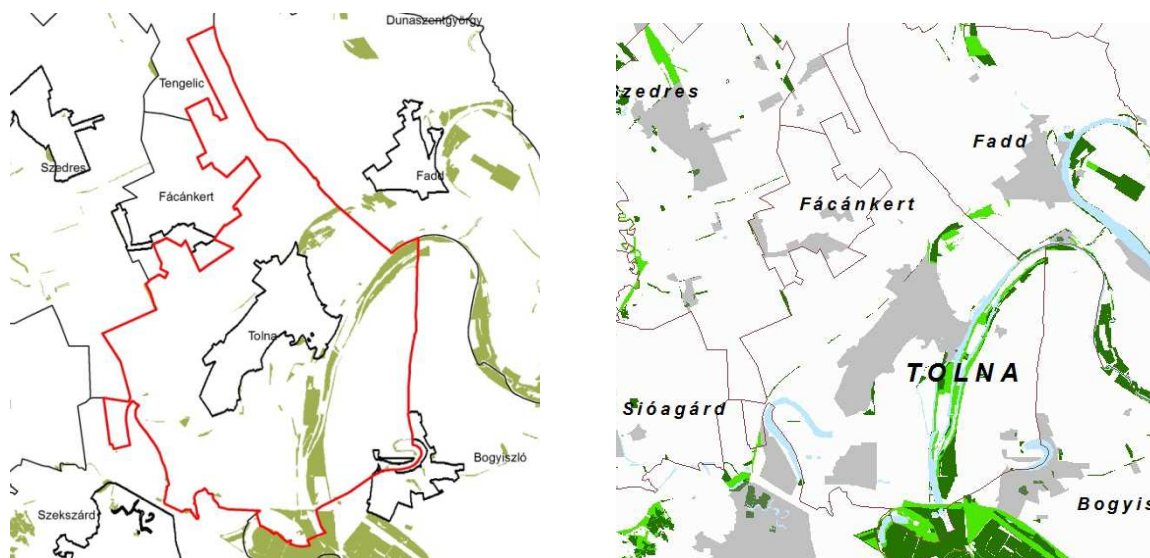

1.12-1. ábra: Jó termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: OTrT) - Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012)

Az Országos Területrendezési Terv **kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete** a település közigazgatási területét **érinti**.

Tolna megye területrendezési terve szerint Tolna közigazgatási területét **érinti** a kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete, valamint az erdőtelepítésre javasolt terület övezete is.

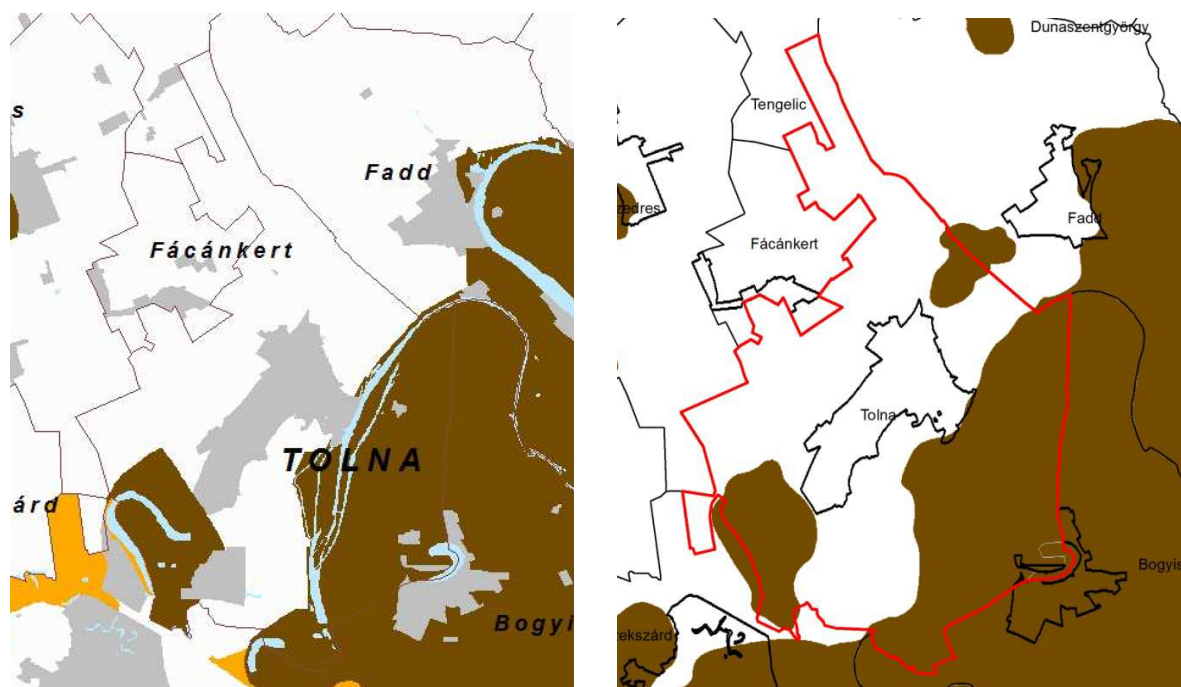
Tolna erdőterületei a NEBIH nyilvántartása szerint **elsődleges rendeltetésük szerint védelmi**, valamint **gazdasági rendeltetésűek**. A település erdőterületei **védeltségük szerint** nagyrészt **nem védettek**, ez alól a **déli** részen található **kisebb védett terület** jelent csak kivételt. Tolna közigazgatási területén **fokozottan védett erdőtag nincs**.

1.12-2. ábra: Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (Forrás: OTRT) - Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete (s.zöld) és Erdőtelepítésre javasolt terület övezete (v.zöld) (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012)

1.12.3 Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek:

1.12.3.1 Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

1.12-3. ábra: Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete (Forrás: OTRT)

A település területét az Országos Területrendezési Terv szerint érinti a térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete.

A település területét a tájképvédelmi terület övezete **érinti** Tolna megye területrendezési terve szerint.

Tolna területét Tolna megye területrendezési terve szerint a térségi tájrehabilitációt igénylő terület övezete a teljes közigazgatási területén **érinti**.

Tolna megye területrendezési terve szerint a település közigazgatási területét a térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete **érinti**.

1.12.3.2 Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

Országos jelentőségű védett területek

Duna-Dráva Nemzeti Park

A 7/1996 (IV.17.) KTM rendelettel létrehozott nemzeti park legészakibb része Tolna-Mözs külterületén, az M9-es úttól délre található. A hajdani Sárközből megmaradt Gemenc - Közép-Európa legnagyobb ártéri élő rendszere - 1977 óta védett. A tájképvédelmi körzet státust 1996-ban, a Duna-Dráva Nemzeti Park létrejöttével a legmagasabb védettségi kategória váltotta fel. A nagy kiterjedésű hullámtéri és ártéri rendszer (18 000 ha) melynek északnyugati végén, mindössze 69 és 75 hektáron érintkezik tolnai és mözsi területekkel (2., 3. táblázat), természeti értékekben rendkívül gazdag.

Név	Törzskv. szám	Védettségi szint	Védelmi kat.	Kiterjedés	Hatályba lépés
Duna-Dráva Nemzeti Park	271/NP/96	országos jelentőségű, egyedi	NP	49751,6 ha (mindösszesen)	1996

1.12-3. táblázat: Duna-Dráva nemzeti park adatai

Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület (<http://www.ddnp.hu/>)

A Dunáról lefűződött morotva-tó maradványa, amelyet napjainkra nádas és fűzláp borít. A Kapszeg-tó legnagyobb értéke gazdag madárvilága. Itt található Tolna megye legnépesebb, kiemelkedően fajgazdag gémtelepe, mely olyan ritka és fokozottan védett gázlómadaraknak ad otthont, mint az üstökösgém, a kis kócsag, a nagy kócsag, a szürke gém, a bakcsó és a vörös gém. Legértékesebb védett növényei a békaliliom, a békakonty, a lápi csalán, a nyári tőzike és a hússzínű ujjaskosbor.

Védetté nyilvánítva: 28/2006. (V. 22.) KvVM r. Védett terület nagysága: 156 ha

Natura 2000 (www.natura.hu)

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, vadon élő állat- és növényfajok védelmének keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához. A Natura 2000 hálózat az Európai Unió két természetvédelmi irányelve alapján kijelölendő területeket - az 1979-ben megalkotott **madárvédelmi**

irányelv (79/409/EGK) végrehajtásaként kijelölendő különleges madárvédelmi területeket és az 1992-ben elfogadott **élőhelyvédelmi irányelv** (43/92/EGK) alapján kijelölendő különleges természetmegőrzési területeket - foglalja magába.

Különleges madárvédelmi területek (SPA):

HUDD10003 Gemenc

Tolnához a Gemenci TK északi területei tartoznak.

Különleges természetmegőrzési területek (SCI):

HUDD20032 Gemenc,

Ebbe beletartozik a tartozik a Tolnai Duna-ág és a Kapszeg-tó TT

Ramsari területek

A Ramsari Egyezmény célja a vizes élőhelyek megőrzésének elősegítése, elsősorban az egyezmény részes államainak együttműködésére építve, továbbá az ehhez szükséges jogi, intézményi keretek megalapozása. Az egyezmény létrehozta a "Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékét", amelybe minden részes államnak legalább egy vadvizes területét felvetet. Az egyezmény alapállása nem a tiltás, hanem az ésszerű, fenntartható gazdálkodás, a területek megóvásával, ami természetesen más - más hasznosítást jelent a különböző területeken. Gemenc 1997 óta szerepel a Nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékében 16 873 hektáros területtel.

Országos jelentőségű "ex lege" védett természeti területeknek a törvény (Tvt.) által védetté nyilvánított természeti területeket nevezzük. "Ex lege" védett természeti területnek minősülnek a lápok, szikes tavak, kunhalmok, földvárak, források és víznyelők.

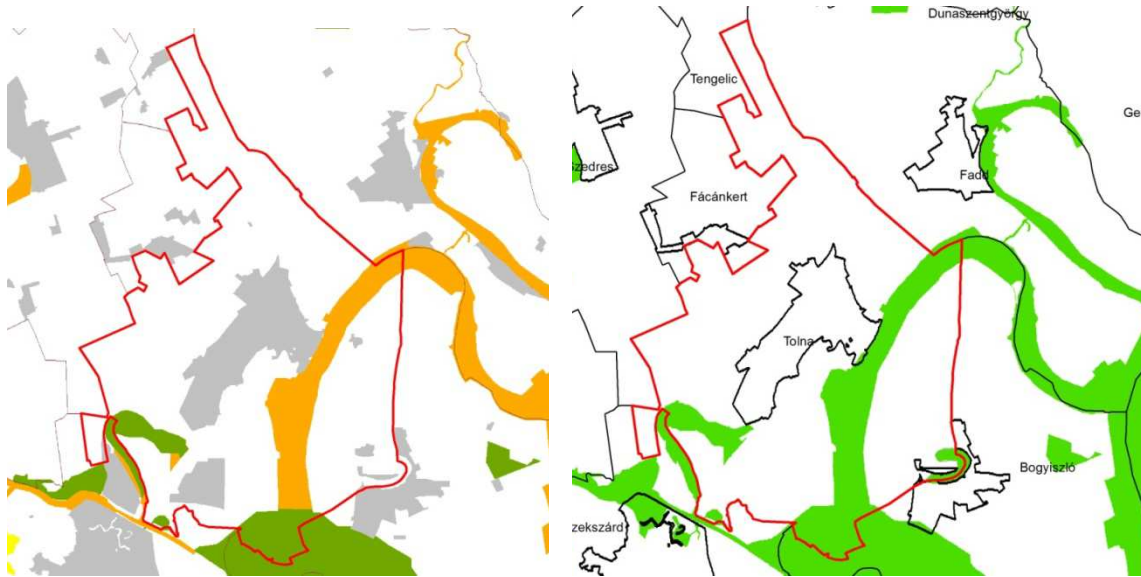
Tolna területét az OtrT szerint, valamint Tolna megye területrendezési terve szerint a világörökségi és világörökségi várományos terület övezete **érinti**.

A település közigazgatási területét a Tolna megyei területrendezési terv értelmében kiemelten fontos természeti terület övezete **nem érinti**.

Tolna megye területrendezési terve szerint a település területét **érinti** a védett természeti terület övezete, a védett természeti terület védőövezete, valamint az ökológiai folyosó övezete.

1.12.3.3 Ökológiai hálózat

Az ökológiai hálózat folytonos és megszakított élőhely sávok területei, a természetes és természetközeli területeket összekötő, biológiai kapcsolatot biztosító sávok, mozaikok láncolata. Az országos ökológiai hálózat részét alkotja a Tolnai Holt-Duna, valamint a Kapszeg-tó.

1.12-4. ábra: Nemzeti Ökológiai Hálózat elemei: Magterület (zöld) Pufferterület (sárga) Ökológiai folyosó (narancs) (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Országos ökológiai hálózat övezete (Forrás: OTrT)

Az Országos Területrendezési terv szerint a település területét **érinti** az Országos Ökológiai Hálózat övezete.

A megyei területrendezési terv szerint a települést érinti a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterület övezete, valamint az ökológiai folyosó övezete.

1.12.4 Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

Tolna területhasználati viszonyait, a természeti környezet és az emberi tevékenység közötti kapcsolatot vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a táj jelentősen átalakításokon ment keresztül. Az ember tevékenysége jellemzően táji-, természeti konfliktusokat is eredményez, ezeket az alábbiakban soroljuk fel:

- Elmaradt anyagkinyerőhelyek rekultivációja.
- Hulladéklerakó rekultivációja.
- Illegális hulladékelhelyezés.
- Védett területek melletti, intenzív, vegyszeres művelés.
- Összefüggő ökológiai folyosó hiánya.
- Nagytáblás szántóföldi művelés talajromboló hatásai, vegyszerhasználat. Deflációs hatások.
- Véderdők, mezővédő erdősávok hiánya.
- Táji- természeti értékek felmérésének hiánya.
- Invazív fajok terjedése.
- A települést északnyugatról körülölelő erdőterület hiánya.
- A település északi, északnyugati peremén a lakóterületek mentén, a tervezett utak mellett és a gazdasági területek peremén környezetvédelmi és egészségügyi szempontok miatt erdősíteni kell.
- Vonalas létesítményekkel való fragmentálása a területnek.

1.13 ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

1.13.1.1 Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Tolna városszerkezete kétpólusú (Tolna, Mőzs), a mai várostest két szélén van az őt alkotó két település történelmi magja, közülük a tolnai adja a főközpontot. A Duna valamikori városszerkezeti szerepe ma csekély, kiaknázatlan, a városközpont és a Holt-Duna közötti kapcsolatot a selyemgyár nagyrészt elzárja. (RT)

A belterület kihasználása alacsony intenzitású, 68 %-a lakóterület. A lakóterület mintegy 75 %-a kertvárosias, nagyjából 10-10 %-a falusias, illetve kisvárosias és 3 kis lakótelepe nagyvárosias.

A régi ipari üzemek a 19. századi település szélén épültek – ezek többsége ma már beékelődik a lakóterületbe, vagy gátolja a városközpont Holt-Dunai kapcsolatát. Napjainkban a város és a 6-os út között, a volt laktanya területén települnek ipari- szolgáltató funkciók.

A városra jellemzőek a zöldterületek (közkert, közpark, fasorok), a zöldterület jellegű különleges területek, másképpen az intézményi zöldfelületek (temető, sport- és szabadidős területek, iskola udvar stb.), a belterületen művelt mezőgazdasági területek.

1. Zöldterületek; az állandóan növényzettel fedett közterületek (közkert, közpark).

Tolna területén a hagyományos értelemben vett közparkok nem alakult ki. Kedvezőtlen, hogy a város belterületén, lakott területektől körülölelve nagy kiterjedésű zöldfelület nem található. Ennek oka részben a település jórészt családi házas beépítéséből adódóan a lakossági igények mindenkor kisebbek voltak. Ez azonban mára azt eredményezte, hogy igazi sétáló, pihenő, találkozóhely a városban nem található. A város életében több fontos szerepet betöltő tér van, melyek mind egy-egy történelmileg kialakult alközpontot határoznak meg. Jelentősebb zöldterületek:

- A Holt-Duna partját kísérő 30-100 méter szélességű közcélú zöldfelület alkotja a település legnagyobb, egyben legértékesebb összefüggő zöldterületét. A területen több funkció is megjelenik (sportterület, játszótér, színpad, sétány), az ezek közti lehatárolás-kapcsolatteremtés harmóniája, az egyes funkciók helykiválasztása, valamint a berendezési eszközök minősége és mennyisége nem megfelelő. Növényállományában dendrológiai valamint díszítő szempontból értékes fajok alig fordulnak elő, összességében azonban a terület adottságait tekintve kiemelkedő jelentőségű zöldfelület kialakításának lehetőségét hordozza.
- Szent István tér, intenzíven fenntartott, átlagos növényanyaggal rendelkező terület. Egyidőben több funkció ellátását is szolgálja (találkozóhely, buszváró, emlékhely).

A város utcái fásítottak, azonban kevés az egységes, egy-egy területnek karaktert adó, meghatározó fasor. Ezek közé tartozik a vasútállomás melletti hársfasor, illetve a Kaszárnya utca északi oldala.

városrész	közpark, elhelyezkedése (hrs. vagy tér neve, vagy	közkert	közpark területe	van-e játszókert, van-e sportpálya a közparkban,
-----------	---	---------	---------------------	--

	határoló utcák)		közkertben?
Városközpont	0262/1 hrsz (Duna-part)	1,3 ha	játszótér, kulturális rendezvény tér, strandröplabda pálya
Városközpont	Szent István tér	0,3 ha	padok, emlékművek
Mözs	Kölcsey utca mentén	1 ha	kisméretű sportpálya, rendezvénytér

1.13-1. táblázat: Tolna közparkjai

A mözsi szociális városrész rehabilitációs projekt keretében (2012-2014.) az egykori hulladéklerakó, a „mözsi gödör” területén egy közpark, városi tér, kisméretű sportpálya kialakításával is megvalósult. Ezen a köztéren rendezik a húsvéti mözsi búcsút, az „Emmaus”-t .

A 19/2003 (VII.1.) Önkormányzati rendelet szerint városi zöldfelületként nyilvántartott területek az alábbiak

1. Tolna, SZTK rendelőintézet külsőparkoló 7130 Tolna, Garay u. 6.
2. Tolna, Szent István tér (buszmegálló környezete)
3. Tolna, Szent háromság tér
5. Tolna, Széchényi iskola környéke Tolna, Kossuth L. u 6.
6. Tolna, Hősök tere
7. Tolna, Deák Ferenc u. a Kápolnáig
8. Tolna, Festetich u. (Posta melletti park)
9. Tolna, benzinkút környéke
10. Tolna, Szedresi utcai buszmegálló liget
11. Tolna, Zrínyi u.- Madách u. kereszteződése
12. Mözs, Dobó tér
13. Tolna, Bartók Béla utcai játszótér
14. Tolna, alkotmány utca Kápolnától a csendőr házig csak a kétoldali párhuzamos szerviz út közötti terület
15. Tolna, Duna pari sétány (tolnai 2621/1-es, 0262/2-es és 0262/3-as helyrajzi szám)
16. Tolna, Fáy lakótelep
17. Tolna, Tavasz utca és Bem utca –játszótér
18. Tolna, templomkert
19. Tolna, kápolna környéke
20. Tolna, Zeneiskola és Penny Market között
21. Tolna, Munkaügyi Központ előtt
22. Mözs, Szentháromság tér

2. A város területén található zöldterület jellegű különleges területek elsősorban a nagy zöldfelülettel rendelkező, alacsony beépítettséget igénylő létesítmények elhelyezésére szolgálnak.

Legjelentősebbek a következők:

Sport- és szabadidős területek:

Temetők

- Tolnai temető
- Mőzsi temető

Intézményi zöldfelületek:

Az iskolák, óvodák kertje általában jelentős méretű, növényállományuk, kertépítészeti kialakításuk, fenntartásuk szintje azonban többnyire nem megfelelő. Jellemző az iskolákra a magas beépítési százalék és a több telephelyes működés. A Pitypang óvoda melletti kis tér az emlékművel elhanyagolt, mely főként a játszóeszközök állapotán látszik. Az óvoda másik oldalán elterülő mintegy 2000 m² gyepes, jelenleg funkció nélküli terület zöldterületi jellegű fejlesztése indokolt lenne.

3. Belterületen művelt mezőgazdasági területek.

A település területének túlnyomó többsége családi házas beépítésű, változó telekméretekkel. A telkek többnyire gondozottak, a hátsó rész veteményes, az utca felől, a ház körül pedig udvarok találhatóak. A település északi részén fekvő utcákban az átlagnál magasabb a kertekben a fás növényzet aránya. A város belterületének északi részén nagy összefüggő mezőgazdasági területek vannak. Ezek többnyire intenzív művelés alatt álló, növényborítással időszakosan fedett területek melyek nem képesek megfelelő településszegélyt biztosítani.

Közterületek, ezen belül a zöldterületek és parkok fenntartását a Thelena Városi Szolgáltató Kft. végzi.

1.13.1.2 Zöldfelületi ellátottság értékelése

Tolna méreteihez és lakosságához viszonyítva igen kevés közhasználatú zöldterülettel rendelkezik és ezek elhelyezkedése, valamint kialakítása sem optimális. Ezek közül is kiemelkedően alacsony a játszótérek aránya, mely az összes közhasználatú zöldfelület alig 3%-a. Potenciális zöldfelületi adottság a Holt Duna ág.

A településen kevés jelentős szoliter fa található és általában ezek sem képviselnek olyan egyedi értéket mely esetleg védendő lenne.

A városra készült átfogó zöldfelületi fejlesztési javaslat.

KSH 2001 adatok

Tolna zöldfelületi ellátottsága (KSH, 2001)

Közhasználatú zöldterület nagysága (1000 m²) 195

Összes belterületi park nagysága (1000 m²) 197

Összes belterjesen gondozott park (1000 m²) 109

Játszóterek területe (1000 m²) 6

Játszóterek száma (db) 9

1.13.2 A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

- Hiányoznak az iparterületeket, roncsolt felületeket takaró, a lakott területeket ezektől - a létesítményektől és azok esetleges szennyezésétől óvó véderdők,
  - hiányoznak a mezőgazdasági területek irányából történő – elsődlegesen por-szennyeződések felfogó, de a szélviszonyokat is módosítani képes véderdők,
  - hiányoznak a változatos településszegélyt biztosító bokros-fás, gyepekkel tagolt élőhelyek melyek átmenetet képeznek a kül- és belterületek között.

- hiányoznak a városból azok a folyosó jellegű területek melyek növényállománya zöldfolyosóként funkcionál a város szívében, segíti a település átszellőzését.
- Kopár, sivár temetők.
- A kül- és belterület zöldhálózata közötti kapcsolat hiánya.
- A lakosság a közterületek tisztaságával elégedetlen.
- Zöldfelületek gondozatlansága.
- A település városias jellegű részein a közterületek sivarak, egyhangúak, arányaiban kevés a zöldfelület, a városi park, korszerű játszótér. Nagyon hiányoznak a forgalmas utak mentén a porfogó és zajvédő zöldsávok. A belterületen összességében kevés a fa, a külterületek felé eső, a por és egyéb szennyezés ellen védő és szegélyező erdősáv.
- A sok potenciált magában rejtő holtág nem képezi szerves részét a városnak.

1.14 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

1.14.1 Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1 A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

Tolna városszerkezete kétpólusú, a mai várostest két szélén van az őt alkotó két település történelmi magja, közülük Tolna adja a főközpontot.

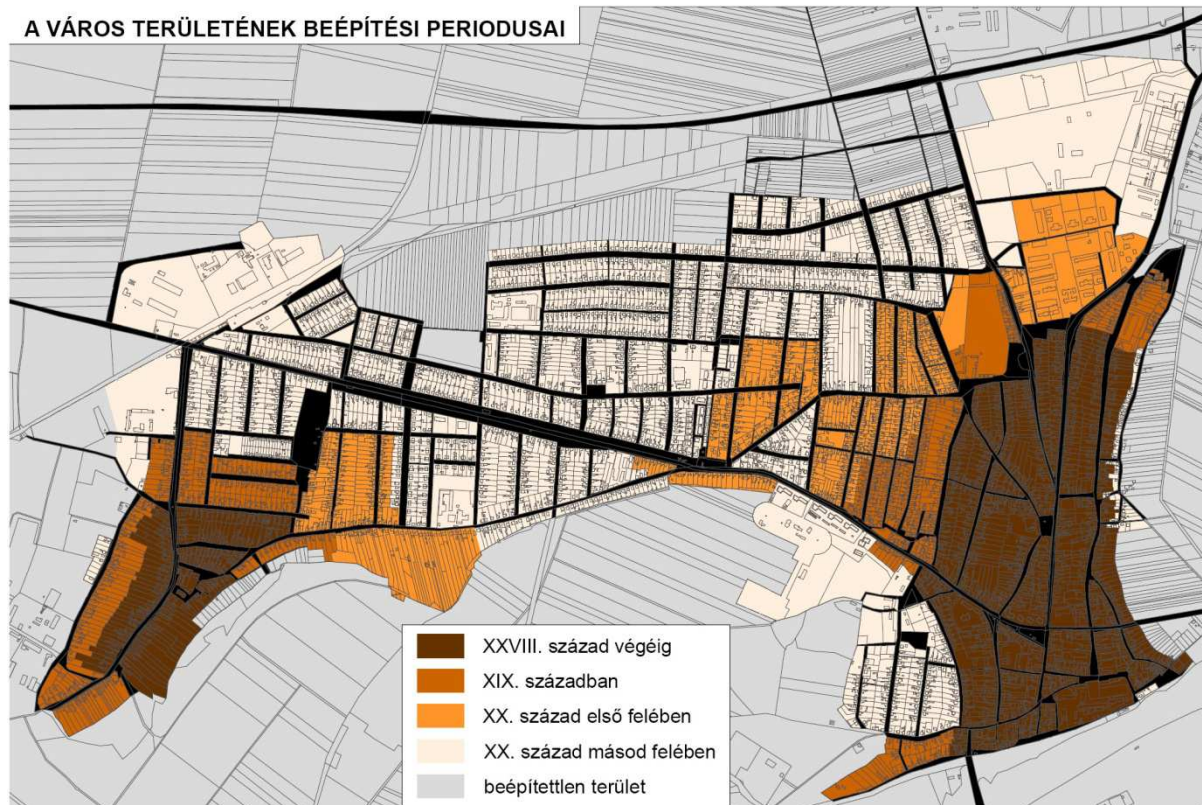
A városnak nincs egyértelmű főtere, vagy főutcája. Története során több tolnai tér és utca kapott központi szerepet. A középkorban a mai Festetits utca vezetett Budára, és a mai Selyemgyár előtt lehetett a főtér.

A török hódoltság után a Bajcsy Zsilinszky utca vette át a postaút szerepét, és a városháza megépültével az előtte lévő tér kapott nagyobb hangsúlyt. A vasút megnövelte az állomásra vezető szekszárdi út jelentőségét és a Faddra vezető úthoz végzett átvágás kijelölte a mai központi tér – a Szentháromság tér – helyét.

Csak az 56-os nagy árvíz után indult meg nagy ütemben a két település összeépülése, a környező falvakból betelepülő, majd a Szekszárdról kitelepülők fogadására. Az utóbbi idők legnagyobb szerkezetátalakító történése a belterület 17 %-át kitevő laktanya 90-es években kezdődő funkcióváltása. Az ide települő központi funkciók ebbe az irányba húzzák a település központját, a megépült M6 autópálya pedig várhatóan Szekszárd irányába tolja el a súlypontot.

A Duna valamikori városszerkezeti szerepe ma csekély, kiaknázatlan a városközpont és a Holt-Duna közötti közelség, mert a selyemgyár a kapcsolat nagy részét elvágja.

A VÁROS TERÜLETÉNEK BEÉPÍTÉSI PERIÓDUSAI

1.14-1. ábra: A város területének beépítési periódusai

1.14.1.2 Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján a művelési ágak szerinti megoszlás

Művelési ágak	Szántó	Kert, gyümölcs	Szőlő	Gyep	Mg-i terület	Erdő	Nádas	Kivett	Összesen
ha	4750,82	21,24	99,43	5,35	4915,37	113,42	4,00	1857,85	7107,00
%	66,85	0,3	1,4	0,62	69,16	1,6	0,06	26,14	100

1.14-1. táblázat: Tolna művelési ágak szerinti megoszlása

1.14.1.3 Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

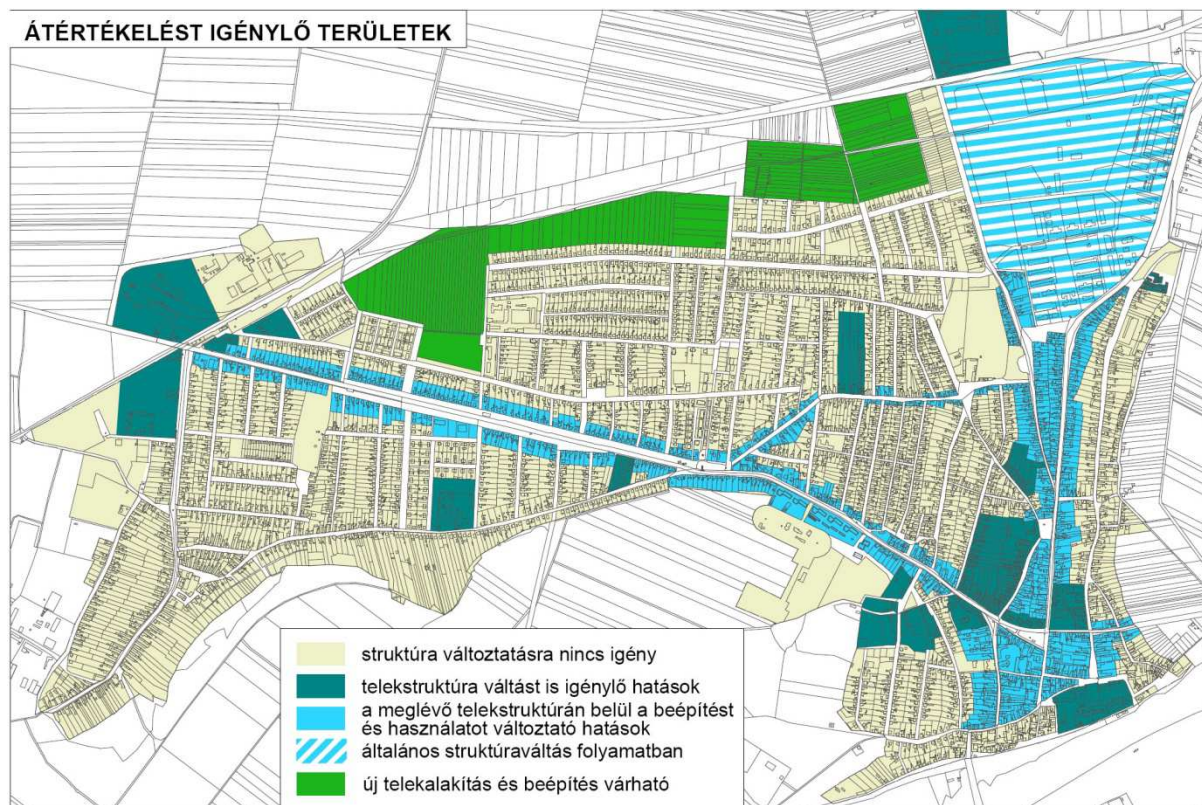
A belterület kihasználtsága alacsony intenzitású, 68 %-a lakóterület, a laksűrűség 19 fő/ha. A lakóterület mintegy 3/4-e kertvárosias, nagyjából 1-1 tizede falusias, illetve kisvárosias és 3 kis lakótelepe nagyvárosias.

A település intézményei többségükben a Bajcsy Zsilinszky és a szekszárdi úthoz kapcsolódnak, de található gyermekintézmény a mőzsi településközpontban és a két településrész közötti családházaz övezetben is.

Spontán intézményesedési folyamat indult el a központi szerepű utak melletti lakóterületeken.

A régi ipari üzemek a XIX-ik századi település szélén épültek – ezek többsége ma már beékelődik a lakóterületbe, vagy gátolja a városközpont holtági kapcsolatát. Napjainkban a város és a 6-os út között, a volt laktanya területén települnek ipari, kereskedelmi funkciójú épületek. Zavaró a mőzsi lakóterülethez nyugatról közvetlenül csatlakozó mezőgazdasági üzem.

A 10 évvel ezelőtt a rendezési terv vizsgálatához készült ábra még ma is jól ábrázolja az átértékelést, funkcióváltást igénylő területeket.

1.14-2. ábra: Átértékelést igénylő területek

1.14.1.4 Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási kapcsolatos)

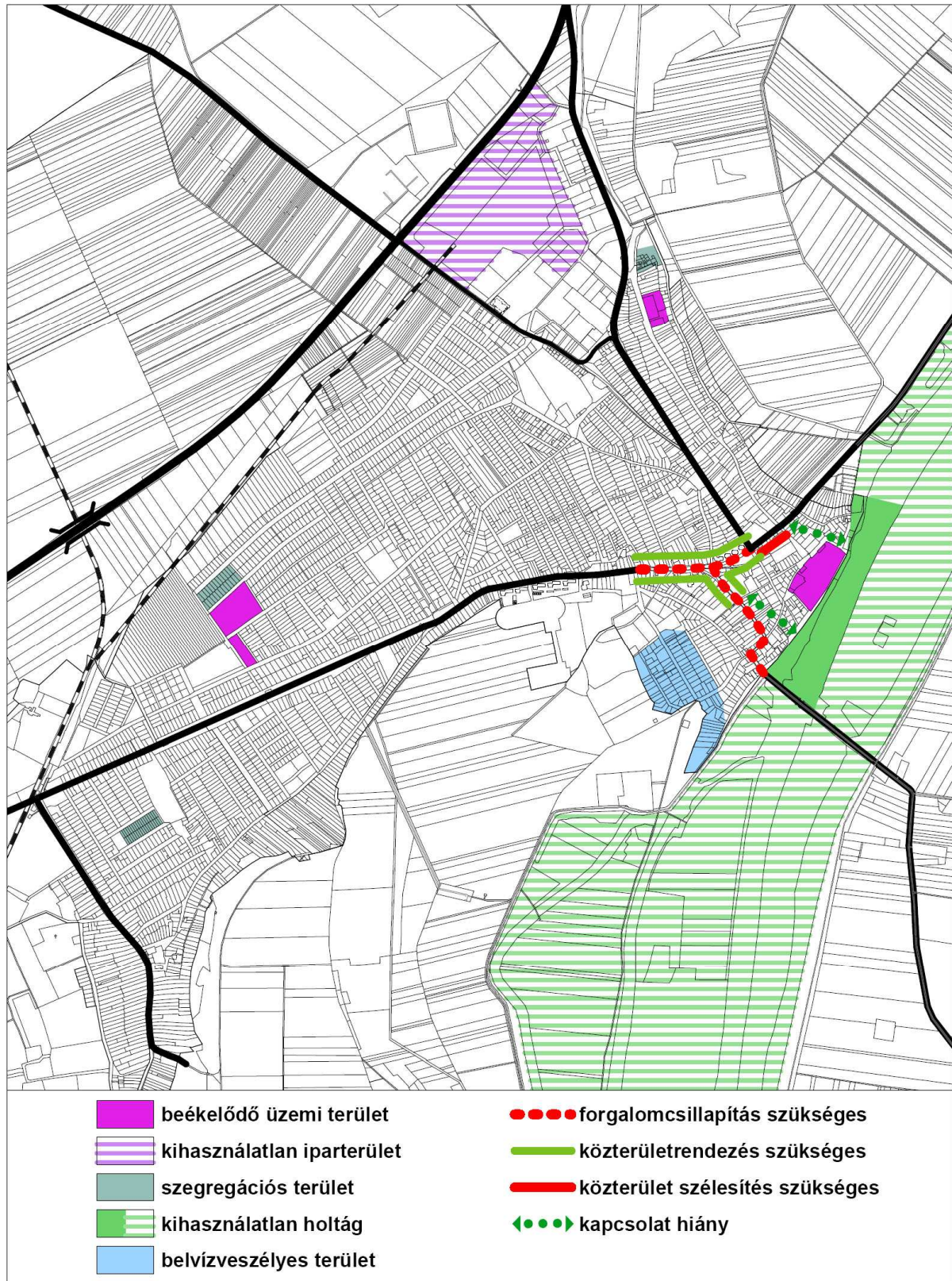
Lásd részletesen az 1.8.1. fejezetben

1.14.1.5 Alulhasznosított barnamezős területek

Tolnán nem jellemző a barnamezős terület. A volt laktanyát lehetett az átadáskor annak nevezni, de azóta a város szisztematikus munkával az épületeket hasznosította vagy vállalkozások települtek beléjük. A hátra marad szabad területek vállalkozóra várnak.

1.14.1.6 Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület

Konfliktusokkal terhelt terület volt a Mözs határában lévő Gyöngyvirág utca melletti tömb, amin a város az elmúlt időszakban programokkal segített, ma is szlömös terület a Festetits utca végén lévő un. Gyárvégtelep, a KSH besorolása alapján szegregátumnak nevezhető a Fém utcai tömb a Fastron üzem mellett.

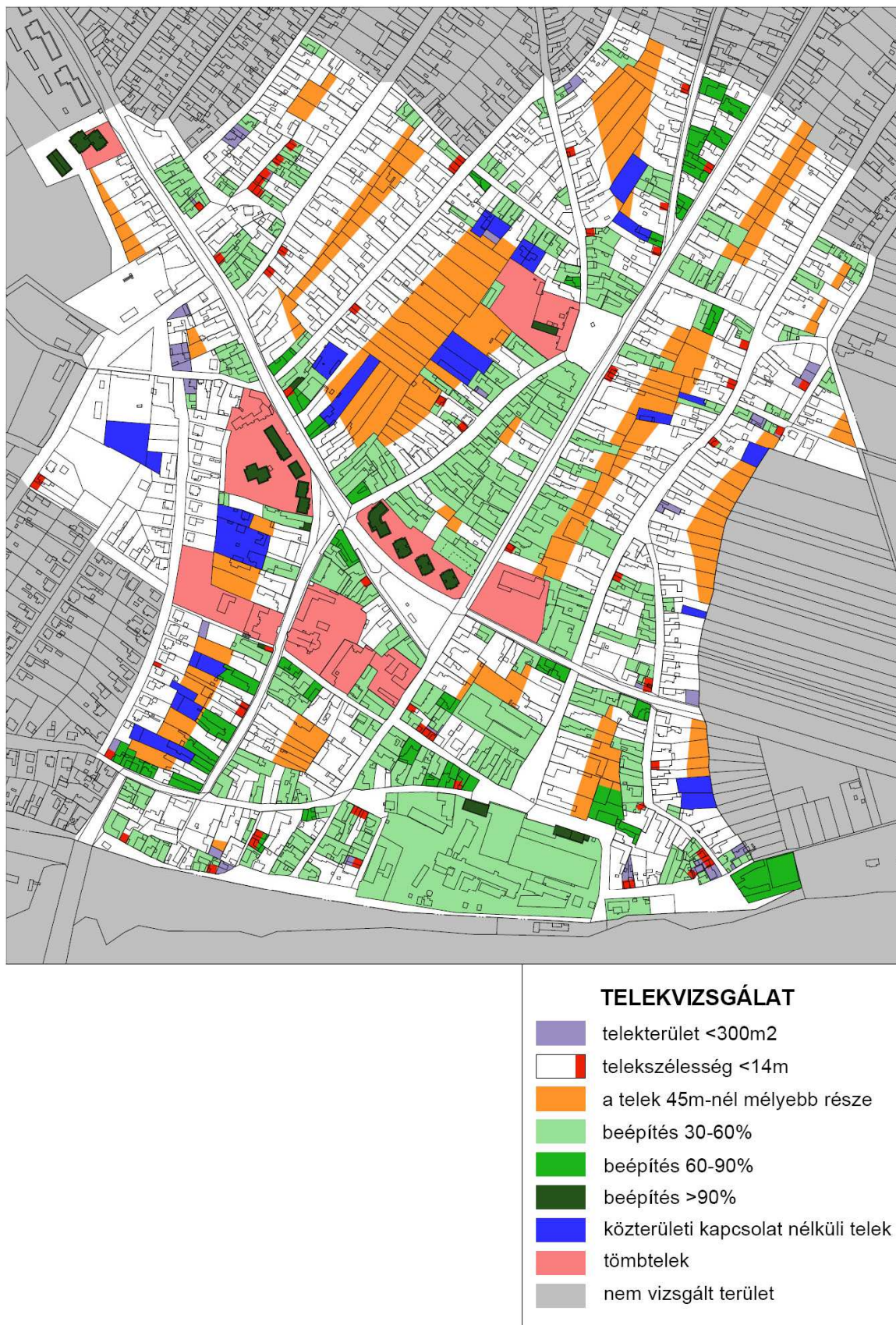

1.14-3. ábra: Problématérkép

1.14.2 A telekstruktúra vizsgálata

A városban telekstruktúra problémák főleg a nőtt, történelmileg kialakult városközpontban vannak. A többi területet többségében tervezett telekstruktúra jellemzi.

Az alábbi ábra a telekstruktúra beavatkozást igénylő és lehetőséget nyújtó elemeit ábrázolja a városközpont területén.

1.14-4. ábra: Telekvizsgálat

1.14.3 *Az épített környezet értékei*

2014 készült a város örökségvédelmi hatástanulmánya. Ez a tanulmány a mai napig lényegileg helytálló. Jelen munka alapvetően erre alapozva készült, de az időközben bekövetkezett változást mutató adatszolgáltatásokat figyelembe vettük. A változások terén kiemelnénk az M6-M9 autópálya csomópontba tervezett logisztikai központ területén feltárt régészeti leleteket, a Duna mentén húzódó római limes világörökséggé válásának kezdeményezését, valamint a Selyemgyár műemléki védelem alá helyezését.

A város a jövő évben tervezi az örökségvédelmi hatásvizsgálat teljeskörű megújítását és ennek folyamányaként az általa műemléki védelemre javasolt épületek körének felülvizsgálatát.

1.14.3.1 Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

Tolna és Mőzs a régészetileg legjobban kutatott Tolna megyei települések közé tartozik. Ez elsősorban a különböző leletmentéseknek (itt főként az M-9-es és M-6-os út nyomvonalának feltárása említhető meg) és a szisztematikus terepbejárásoknak köszönhető. Tolna város területén kb. 16 hektáron 1800 régészeti objektumot tártak fel napjainkig. A település határában minden régészeti korszakból található lelőhely. Leggyakoribbak és a határ legtöbb részén megtalálhatók az őskori lelőhelyek.

A római kor időszakában Tolna területe a birodalom határvidékéhez tartozott. Az eddigi kutatás során sikerült lokalizálni a limes út egyes szakaszait, valamint egy őrtornyot (burgust) is. A hagyományosan Tolnához kötött Alta Ripa nevű castrumhoz köthető lelet eddig még nem került elő. A katonai létesítmények mellett a helyi lakosok telepei és temetői is előbukkantak, elsősorban Mőzs határából. Kakasdombon egy kisebb 3-4. századi temetőt, az Icsei-dűlőben egy hasonló korú településrészt tártak fel, valamint egy téglapületek nyomait rögzítették.

A népvándorlásoknak szinte minden korszakát képviseli egy-egy temető vagy település. A honfoglaló magyarságnak két temetője található Tolnán. Ezek közül a Mőzs-szárazdombi temető 89 sírjával a legnagyobb sírszámú, teljesen feltárt temető a megyében.

A középkor korai időszakában elsősorban kedvező földrajzi helyzetének –dunai átkelő illetve a Buda-Eszék út találkozási pontja – köszönhetően Tolna lett a megye székhelye. Itt ispánsági földvár is létesült, amelyet később téglafallal vettek körül. A település középkori városközpontjának különböző objektumait (vár, templomok, városháza, iskola) sajnos csak körülbelül tudjuk meghatározni. Egykorú források szerint a 18. században a Duna ráadásul részlegesen elpusztította, később egyes részeire pedig a Selyemgyár települt rá. A középkorban, sőt a török kor első felében virágzó Tolna fejlődésének a 15 éves háború vetett véget. A felvonulási területté vált várost írott források szerint 1597-ben dúlták fel a hajdúk. Lakosai elmenekültek és csak évekkel később települtek vissza. A háborús időszakot két kincslelet is jelzi: Tolnaszigeten (valószínűleg az egykori Kis-Tolnán) találtak 68 db Rudolf-kori aranydukátot, valamint a Malom utcában egy ezüst és aranytárgyakból álló reneszánsz kincsleletet. A 15 éves háború lezárultával Tolna a 17. században már csak árnyéka volt egykori önmagának. Valószínűleg ugyanebben a háborúban néptelenedett el Mőzs, Fehérvize és Icse is. Utóbbi kettő nem települt újra, Mőzs pedig valószínűleg a középkori falu területén épült újjá.

1.14.3.2 Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

Tolna mai képét a két történeti központ közötti, a XX. század második felében épült, szabályos elrendezésű, tervezett kertvárosias beépítése uralja. Arányaiban kicsi, az a terület, ahol történetileg kialakult településszerkezet megjelenik. Éppen ezért fontos a múlt még meglévő értékeinek védelme.

A ma látható város legrégebbi rétege a török hódoltság után alakult ki, valószínűleg a lerombolt és többször leégett város területén, nőtt úthálózatának megtartásával. Ez a terület már a XVIII-ik század végi térképeken is beépített. Az eredeti szerkezet szervesen fejlődött a XX-ik század közepéig. Bár az 1900-as évek elején a Faddi út áttörése és a selyemgyári építkezés módosította a közterülethálózatot, de ezek még a meglévő szerkezet kiegészítői voltak. Annak tekinthető a tolnai templommal szemben teret létesítő iskolaépítés is, annak ellenére, hogy a városépítészeti elképzelést nem tudták befejezni.

A század második felében a lakótelepszerű beépítések, az OTP, a volt pártház és Penny Market már nem a kialakult városi szövetet fejlesztették, attól tudatosan, demonstratívan tértek el, és ezzel a történeti várostestben nehezen gyógyuló sebet okoztak.

A XX-ik században a Duna-part elveszíti a város életében korábban betöltött szerepét, az így „városszélivé” vált területen korlátozatlanul, a korábbi szerkezetet átépítve és a városközpont dunai kapcsolatát elzárva fejlődik a selyemgyár, illetve annak utód vállalkozásai.

A történeti struktúrát őrző területnek öt jellegében eltérő része van:

- tolnai nőtt szerkezetű központjának az a már a XVIII században beépült része, amely a főbb utak mellett a XIX. és XX. században zártosú gazdag polgárházakkal épült át (Bajcsy, Árpád, Kossuth és Deák utcák),
- a történeti központ további nőtt szerkezetű területei, ahol hézagos beépítést alkotnak a fésűs, hajlított és a kis polgári házak,
- az attól nyugatra lévő terület; a XIX. század végén, a XX. század elején beépült, szabályos kistelkes lakóterület, ahol hézagos beépítést alkotnak a fésűs, hajlított és a kis polgári házak
- a Duna-parti halmazos szerkezetű, volt halászfalú,
- és Mőzs történeti része, nőtt struktúrájú falusias beépítéssel.

A Tolnán fellelhető történeti épülettípusok közül kiemelésre érdemesek a gazdag kereskedők házai, a szegényebb kis polgári házak, a fésűs beépítésből kifejlődő hajlított házak kontyolt típusa, amelyeknél az utcai térfalat a rangosabb megjelenés érdekében a konty fölé emelték, a tornácos parasztházak, a „parasztbarokk” házak, és a városi villák.

Az építészeti elemek közül sajátos tolnai karaktert hordoznak a téglakerítések, a zárt fakapuk, a tornácajtók, és az a sajátos építészeti „hiba”, ahogy a széles eresz alá helyezett ajtó csatlakozik a kerítésoszlophoz. A Duna-parti városrészben fellelhetők még a régi kövezett utcák és téglajárdák. Mőzsön az épületek nyers téglapárkánya és a tornácok esztergált fa oszlopai jelentik a helyi sajátosságot.

1.14.3.3 Világörökségi várományos terület

A római kor időszakában Tolna területe a birodalom határvidékéhez tartozott. Az eddigi kutatás során sikerült lokalizálni a limes út egyes szakaszait, valamint egy őrtornyot (burgust) is. A limes egésze világörökség várományos.

1.14.3.4 Műemlékek,

Szt. Sebestyén szobor, hrsz: 47/2

R.k. Kálvária kápolna, hrsz: 2773

Nepomuki Szt. János szobor, hrsz: 210

R.k. templom, hrsz:589/1/C

R.k. plébániaház, hrsz: 589/1/B, 589/1/A

Lakóház, a volt Festetics kastély maradványa, hrsz: 427

Szentháromság szobor, hrsz: 607/1

R.k. templom, hrsz: 1

Selyemgubó raktár és szín, hrsz: 2788/1

Selyemgyár épületei, hrsz: 457/9

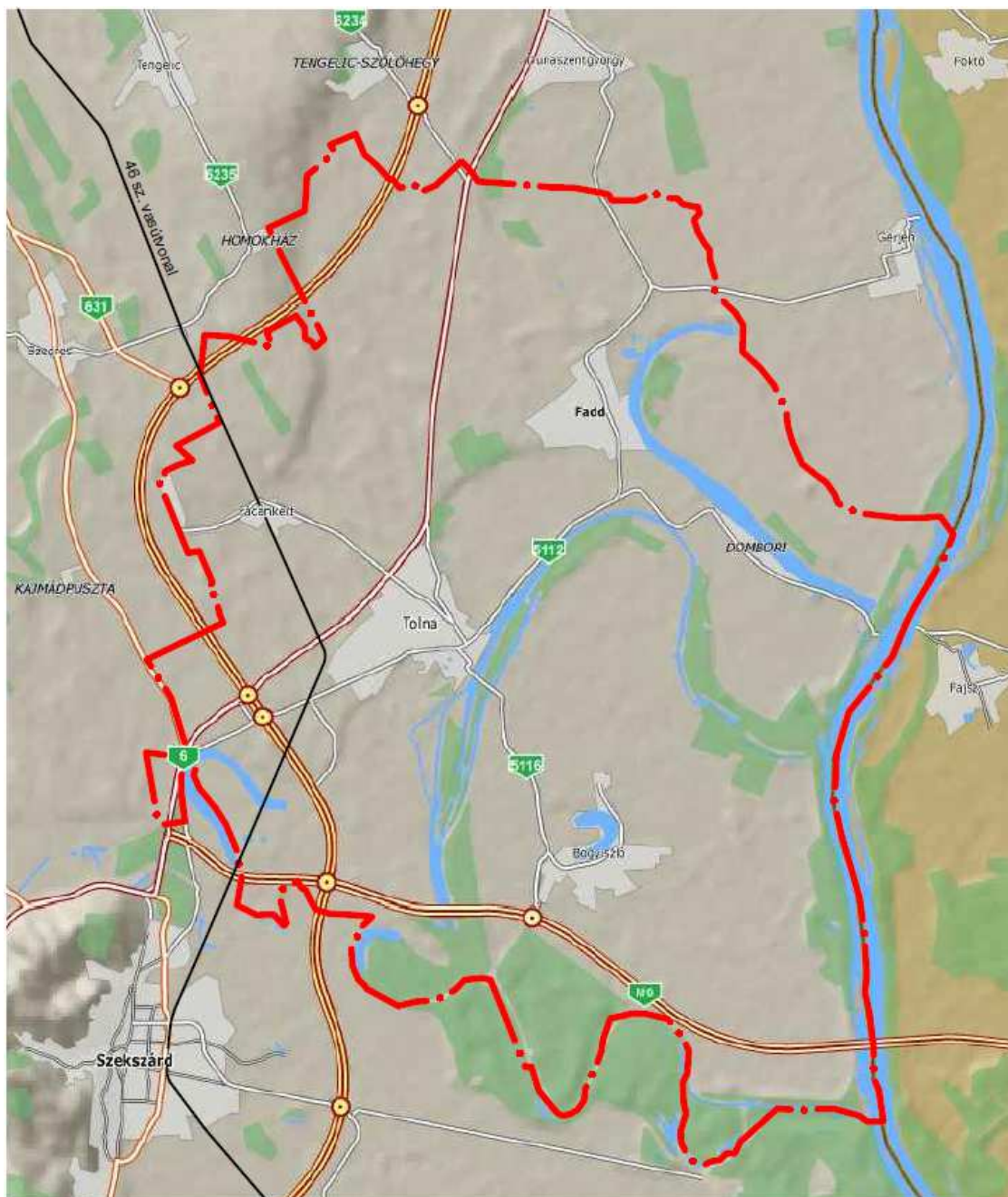
1.14.4 ***Az épített környezet konfliktusai, problémái***

- A belváros központi részén, a Szentháromság téren, a Deák Ferenc utcában és a Kossuth Lajos utcában a járműforgalom és a rendezetlen parkolás elveszi a területet a gyalogos és kerékpáros forgalom elől.
- A bogyszlói út központba érkezése során, szűk utcákon, majd a forgalomcsillapításra érett Kossuth Lajos utcán halad át.
- A városközpont peremén lévő Holt-Duna környezete kihasználatlan és vízminősége romló.
- A városközpont és a Holt-Duna közötti kapcsolat gyengesége, hiányosságai.
- A városszövetbe ékelődő üzemek zavarják a környező lakókat.

1.15 KÖZLEKEDÉS

1.15.1 Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Tolna térségét a páneurópai közlekedési hálózatba két észak-déli irányú TEN-T eleme kapcsolja be: a Duna, mint a VII. folyosó, valamint a M6 autópálya, mint az V. Velence – Kijev folyosó V/c Ploče – Budapest ága. Az országos közlekedési hálózatok erőteljesen Budapest irányúak, kelet-nyugati kapcsolatok gyengébbek. A különböző szintű térségi központok elérhetősége jónak mondható (pontos értékeket a 1.15-1. táblázat tartalmazza). Tolna járás közlekedési hálózatát mutatja az alábbi ábra.

1.15-1. ábra: Tolna járás közlekedési hálózata (Forrása: utadat.hu)

Különböző szintű térségi központok elérhetősége személygépkocsival				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Útvonal
megyeszékhely - Szekszárd	13,0 km	14 perc	56 km/h	6
régióközpont - Pécs	65,5 km	51 perc	77 km/h	6
főváros - Budapest	144,0 km	81 perc	107 km/h	M6
Különböző szintű térségi központok elérhetősége távolsági autóbusz járáttal				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
megyeszékhely - Szekszárd	11,4 km	19 perc	36 km/h	77-76 járat
régióközpont - Pécs	71,1 km	93 perc	46 km/h	10-8 járat
főváros - Budapest	141,2 km	159 perc	53 km/h	16-8 járat
Különböző szintű térségi központok elérhetősége vasúttal				
Térségi központok	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
megyeszékhely - Szekszárd	8,0 km	9 perc	53 km/h	11-10 járat
régióközpont - Pécs	201,0 km	162 perc	74 km/h	6-6 járat (1 átszállással)
főváros - Budapest	141,0 km	158 perc	54 km/h	13-13 járat (1 átszállással)

1.15-1. táblázat: Különböző szintű térségi központok elérhetősége

1.15.2 Közúti közlekedés¹

A Tolnai járás területén található főbb közutak:

Az M6 autópálya 2010 tavaszán készült el, Tolna határán halad, a 2013. évi átlagos napi forgalma (továbbiakban forgalma) 8572 Ej/nap. A járás területén egy elnyújtott csomóponttal rendelkezik a 6. sz. főút és 5112 sz. út térségében találkozási térségében, ezt követően lekeresztezi az M9 autótutat, amivel egy teljes értékű külön szintű csomópontot alkot. Az M9 autótutat a Dunán átívelve teremt országos jelentőségű közúti kapcsolatot, átlagos napi keresztmetszeti forgalma 3319 Ej/nap.

Tolna járás területén a 6. sz. I. rendű főút halad, érintve a települést, majd Szekszárd megyeszékhely és Pécs régióközpont felfűzése után éri el a horvát országhatárt. A járás településeit 10 db alsóbbrendű országos közút köti össze a közlekedési hálózatba.

¹ A fejezetben szereplő forgalmi adatok forrása: Az országos közutak 2013. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma, 2014.

Településen található főbb közutak:

A település területének közúti hálózatát a következő oldalon lévő térkép mutatja.

6. sz. I. rendű főút: Tolna teljes területén lakott területen kívül halad, ezért nincs szoros kapcsolata a településsel, elsősorban országos kapcsolati funkcióval bír, átlagos napi forgalma 4362 Ej/nap.

Béri Balogh Ádám u. – Alkotmány u. – Deák F. u. – Szekszárdi út: Az 5112. sz. Dunaszentgyörgy-Fadd-Szekszárd összekötőút Tolna belterületi szakasza, elsősorban (térségi és településrészek közötti) kapcsolati és feltáró funkció dominál, átlagos napi forgalma 6871 Ej/nap. A dunai kikötőkbe és a Dombori üdülőkbe irányuló tranzitforgalom időszakosan jelentősen megterheli a belső úthálózatot. A Béri Balogh Ádám u. – Alkotmány u. szakaszát egyenes vonalvezetés és terjengős, funkcióatlan közterület szélesség jellemzi, ami a sebesség növelésére csábítja a közlekedőket. A Deák F. u. - Szekszárdi út környékén a közterület szélessége fokozatosan csökken, a település végére már túlzott mértékben.

Bajcsy-Zsilinszky utca: Az 51163. sz. Tolna bekötőút településen belüli szakasza, elsősorban a 6. sz. út felé kapcsolati és Városközpont városrészt feltáró funkcióval rendelkezik, átlagos napi forgalma 2573 Ej/nap.

Szedresi u. – Ady Endre u.: Az 51164. sz. Fácánkert bekötőút Tolna belterületi szakasza, elsősorban a 6. sz. út és Fácánkert felé kapcsolati és Városközpont városrészt feltáró funkcióval rendelkezik, átlagos napi forgalma 3526 Ej/nap. Az Ady Endre u. egyirányú a városközpont felé, ezáltal a forgalmat a szélesebb Bajcsy-Zsilinszky utcára áttereli.

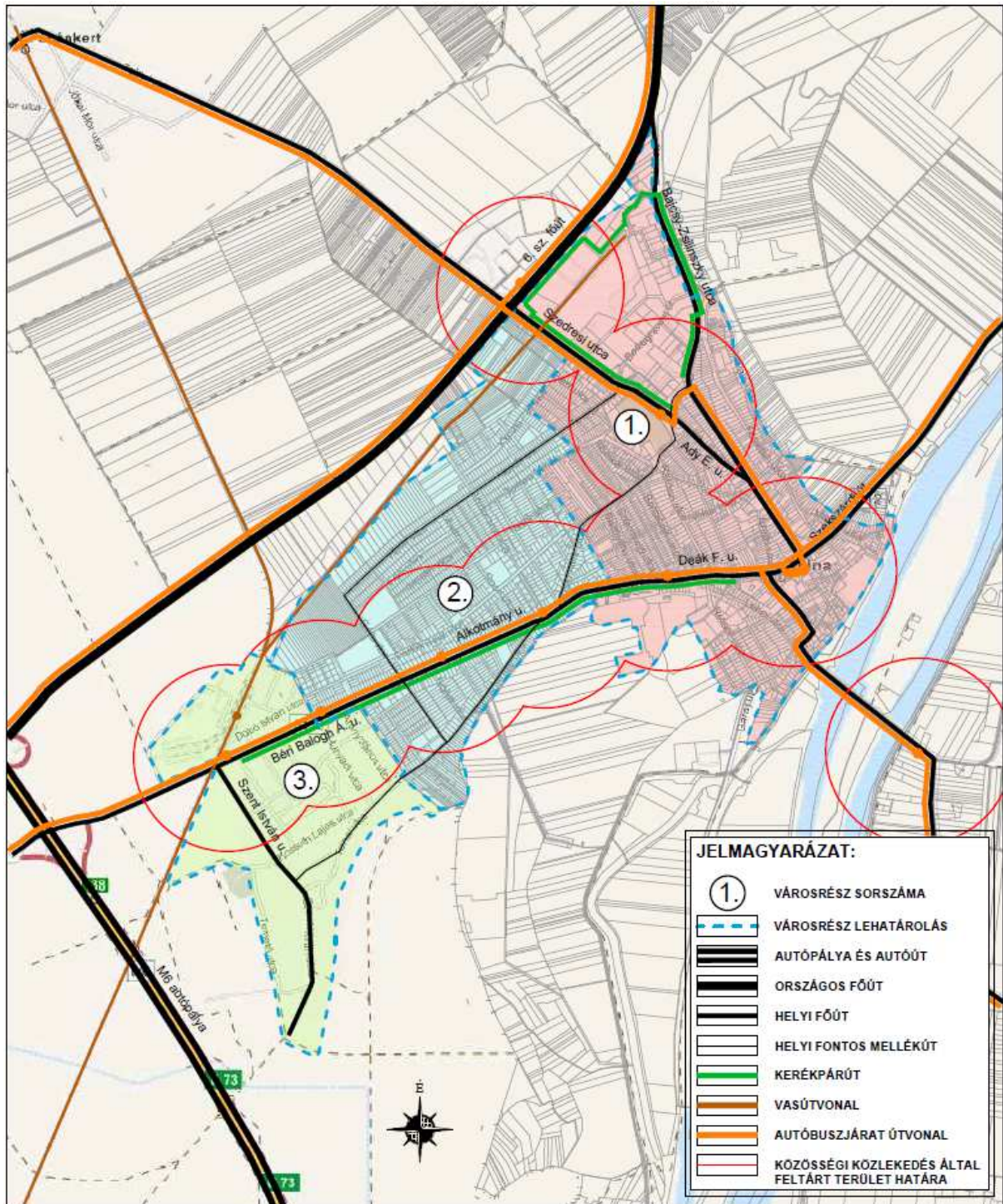
Selyemgyár u. – Garay u.: Az 5116. sz. Tolna-Bogyiszló összekötőút Tolna belterületére eső szakasza, elsősorban az M9 autóút és Bogyiszló felé biztosít kapcsolatot, településen belüli funkciói kevésbé jelentősek. Átlagos napi forgalma 1606 Ej/nap (melyből nagyobb arány tehergépkocsi), ami az út kialakítása és funkciója miatt problémákat okoz. Ezt az útvonalat használják a 6. sz. főút és M9 autóút közötti út lerövidítésének.

Szent István utca: Az 51161. sz. Mözs bekötőút településen belüli szakasza, elsősorban Mözs városrészt feltáró és kiszolgáló funkcióval rendelkezik, átlagos napi forgalma 2325 Ej/nap.

Fontos feltáró funkcióval rendelkező helyi utak (többség szélessége nem megfelelő):

- József A. u. – Perczel Mór u. – Hajós u. – Kaszárnya u.: Városközpont fő feltáró útja
- Erkel u. – Gém u. – Határ u. – Akácfa sor – Tavasz u.: Újváros fő feltáró útja
- Babits M. u. – Tolnai út – Petőfi u.: Mözs fő feltáró útja

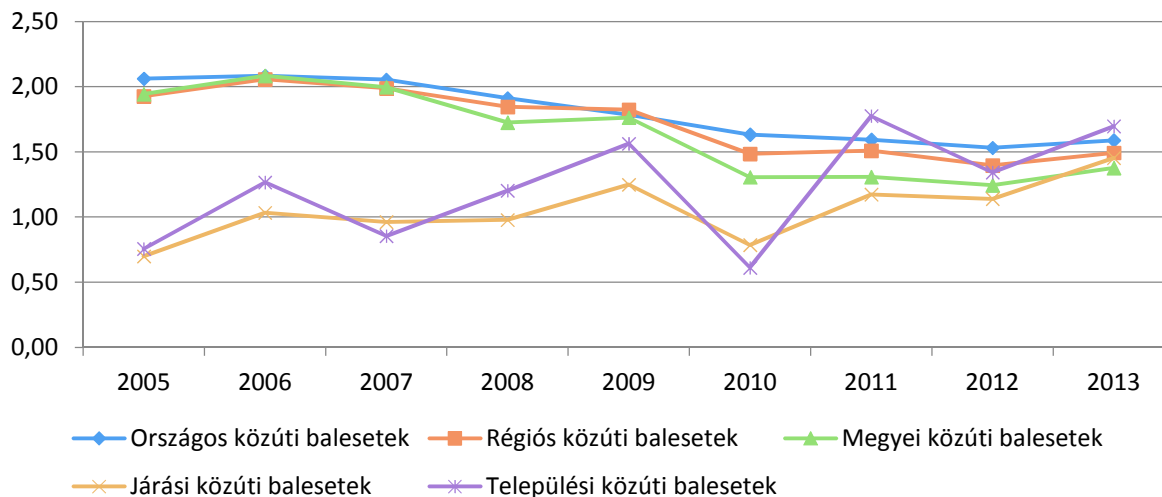
A településhez tartozó országos közutak, valamint a helyi fő- és gyűjtőutak mind 2x1 forgalmi sávusak. A Kossuth L. utcában a bogysiszlói kikötőbe irányuló jelentős teherforgalom korlátozása érdekében 15 tonnás súlykorlátozás lett bevezetve. Korlátozott használatú (30 km/h sebesség- és 3,5 tonna súlykorlátozott) utca a Hősök tere és Árpád u. környéke.

1.15-2. ábra: Tolna belterület közúti hálózata

Baleseti mutatók alakulása

A közúti balesetek arányát tekintve romlott mind Tolna járás, mind Tolna település mutatója, ahogy az a következő ábrán látható. 2010-ig a megyei, régiós és országos átlagnál jóval biztonságosabbak voltak a közutak és javuló tendenciát mutattak, de 2011-re az előző évhez képest több mint megkétszereződött a közúti balesetek száma. A további vizsgálatok kimutatták, hogy a 2011. évi nagy ugrást a személygépkocsik által okozott balesetek számának növekedése eredményezte.

1.15-3. ábra: Személyi sérüléssel járó közúti balesetek száma 1000 főre vetítve (Forrása: KSH, 2013.)

Motorizációs mutatók alakulása

A település motorizációs mutatói (352 személygépkocsi/1000 fő és 53 tehergépkocsi/1000 fő) nagyjából az országos (308 és 48), a régiós (341 és 55) valamint a megyei (332 és 58) átlag felett maradnak a 2013. évi KSH adatok szerint. Az elmúlt évek gazdasági recessziója visszavetette az évente forgalomba helyezett gépjárművek számát, ez Tolna viszonylatában azt jelenti, hogy a 2008. évi 17 jármű/év/1000 főhöz képest 2010. évi mélypontban 5 jármű/év/1000 főre esett.

Az elmúlt években a településen folyamatosan csökken a benzinüzemű gépkocsik aránya (2005-ben 83%-ról 2013-ban 74%-ra) és emelkedik mind a gázolaj (17%-ról 25%-ra), mind az egyéb üzeműeké (0,1%-ról 0,7%-ra). Ez a tendencia megegyezik az országos, régiós és megyei tendenciákkal.

1.15.3 Községi közlekedés

A járás közösségi közlekedésében jelen van a vasúti közlekedési mód, de erősen dominál a közúti, azaz az autóbuszos közlekedés.

1.15.3.1 Közúti

A helyközi autóbusz üzemeltető a Gemenc Volán Zrt. volt 2015-ig, amikor létrejött a Dél-Dunántúli Közlekedési Központ Zrt. Az autóbusz flottájuk átlag életkora az elmúlt években folyamatosan növekedik 2013-ban 12,93 év volt (2011-ben 11,45 év, 2012-ben 12,45 év).

Helyi autóbusz hálózat nem üzemel a településen, a helyi közösségi közlekedést csak a kilenc települési megállóhellyel működő helyközi autóbusz járatok láthatják el. A megállóhelyek többségén található esőtől és széltől védett autóbusz váró, valamint menetrend, de kerékpártároló, egyéb utastájékoztató eszköz és akadálymentesítés hiányzik. A helyközi autóbuszjáratok megállóhelyeitől a település nagy része 500 m-es gyaloglási távolságon belül elérhető, kivétel ez alól a Határ u. és Akácfa sor környéke.

Tolna autóbusz közlekedésének központja a Szekszárdi u. – Bajcsy-Zsilinszky u. csomópont melletti háromszög alakú téren található, három kocsiallással, esőtől és széltől védett autóbusz váróval, menetrenddel, kerékpártárolóval. A tér rendezése kapcsán többször felmerült az elmúlt években az autóbusz állomás áthelyezése az Ady Endre u. – Hajós u. csomóponthoz a benzinkút melletti

területre. Az elképzelés szerint három új autóbusz megállót alakítanak ki a városközpontban. Továbbá felmerült egy helyi autóbuszjárat indítása Szt. István tér – Bajcsy-Zsilinszky utca – Kaszárnya utca – Szedresi utca – Határ utca – Szt. István utca – Petőfi utca – Babits utca – Deák Ferenc utca útvonalon.

Egy átlagos teljesárú menetjegy ára 250-310 Ft, havi bérlet 7-12 000 Ft körüli a járáson belül a távolság függvényében. A helyközi közlekedés szolgáltatási színvonala eltérő, ezt mutatja a 1.15-2. táblázat.

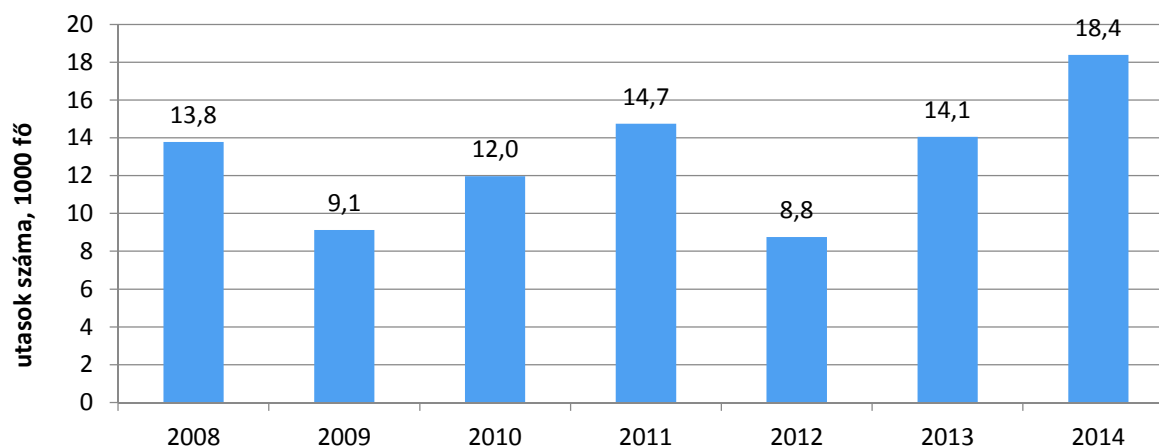
Járas települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Bogyiszló	6,2 km	11 perc	34 km/h	16-16 járat
Fácánkert	5,9 km	10 perc	35 km/h	8-7 járat
Fadd	5,8 km	8 perc	44 km/h	34-34 járat
Átlag	6,0 km	10 perc	38 km/h	19-19 járat

1.15-2. táblázat: Tolna elérhetősége a járás településeiről helyközi autóbusz járással

A távolsági járatok nagy többsége nem érinti a település belterületét, hanem a 6. sz. út Szedresi u. csomópontja környékén található megállóhelyen áll csak meg, ahova a közelmúltban építettek buszvárót. A távolsági járatokkal a különböző szintű területi központok elérhetőek, az 1.15-1. táblázat tartalmazza az ezekhez tartozó adatokat, az járatok ezeken kívül eljutnak Mohácsra, és Cecére is.

1.15.3.2 Kötőpályás

Tolna járást és települést is érinti a 46. sz. Rétság-Bátaszék vasútvonal, amely egyvágányú 21 t engedélyezett tengelyterhelésű, 100 km/h pályasebességű nem villamosított országos törzshálózatba tartozó vonal. A település határában fekszik a kétvágányú Tolna-Mözs állomás, ahol helyközi autóbusz megállóhely is megtalálható. P+R jellegű parkolásra nagy kiterjedésű terület valamint kerékpártároló van, de rendezetlen és nem védett. Az állomás akadálymentesítése nem megoldott, csak a peron közelíthető meg akadálymentesen. Az utastájékoztatás csak a legfontosabb információkra terjed ki (állomás neve, menetrend). Az állomás utasforgalmi adatai – amit a következő ábra tartalmaz – hullámzó, de összességében növekvő tendenciát mutat.

1.15-4. ábra: Tolna-Mözs állomás utasforgalmi adatai

Adatok forrása: MÁV Zrt.

A vonalon sebesvonatok (InterRégió) és személyvonatok is közlekednek. Naponta 5 pár sebesvonat jár ütemesen Sárbogárd és Baja között, míg a személyvonatok az alábbi viszonylatokon közlekednek: Baja-Sárbogárd (napi 2 vonatpár), Tolna-Mözs-Baja (napi 1 vonatpár), Szekszárd-Nagydorog (napi 1 vonatpár), 1 vonat Bátaszék-Tolna-Mözs, Sárbogárd-Bátaszék és Tolna-Mözs-Szekszárd között. A különböző szintű területi központok vasúti elérhetőségét az 1.15-1. táblázat, míg a járás másik vasúti kapcsolattal rendelkező település, Fácánkert elérhetőségét az 1.15-3. táblázat tartalmazza.

Járas települései	Távolság	Átlagos utazási idő	Átlagos utazási sebesség	Átlagos napi járatszám (oda-vissza)
Fácánkert	4,0 km	3 perc	80 km/h	8-9 járat

1.15-3. táblázat: Tolna vasúti elérhetősége a járásból

1.15.4 Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A járás kerékpáros hálózata rendkívül hiányos, települések közötti kerékpáros nyomvonal a Sió mentén található csak, de a távlati tervekben több útvonal is érinti a térséget. A település kerékpárút hálózata 5,7 km hosszú, melynek alapeleme a város főútja (Béri Balogh Ádám u.-Alkotmány u.-Deák F. u.) mentén vezetett kétoldali kerékpárút. Probléma, hogy nem halad végig a településen, csak a Damjanich u.-ig tart, pedig érdemes volna a településen való továbbvezetése is. A hálózat jelenlegi elemeit a 1.15-2. ábra mutatja be.

A településen található gyalogos felületek nagysága (2013-ban 81,5 km járda) az országos átlaggal megegyező mértékű és folyamatosan emelkedő tendenciát mutat. Gyalogosbarát forgalomcsillapított területek vannak kijelölve az Árpád u.-nál, melyek a település központjának kis részét fedik le, indokolt lenne kiterjesztése.

1.15.5 Parkolás

A településen mindenhol ingyenes a parkolás, bár a településközpontban előfordulnak kapacitáshiányos időszakok. A családi házas illetve ipari területeken a parkolás telken belül megoldott. A parkolóhelyek száma a teljes településen 883 db, ebből a Városközpontban 636 db, Újvárosban 178 db, Mözsön 49 db található. Az elmúlt évek során számuk lassú növekedést mutat (átlagosan 24 jármű/év).

1.15.6 Vízi közlekedés

A településnek nincs közvetlen kapcsolata a Dunával, de a Holt-Duna mederrendezésével és a zsilip művek átépítésével, a város vízi megközelíthetősége is biztosított lenne.

1.16 KÖZMŰVESÍTÉS ÉS ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS

1.16.1 Víziközművek

1.16.1.1 Vízellátás

Vízbázis, víztározók

A Duna kavicsteraszára telepített kis mélységű vízmű kutak sérülékeny vízbázisának védelmére jelentős méretű védőterület került kijelölésre. A kitermelt víz vastartalma határérték feletti, a megfelelő vízminőséget 4800 m³/nap kapacitású tisztító biztosítja.

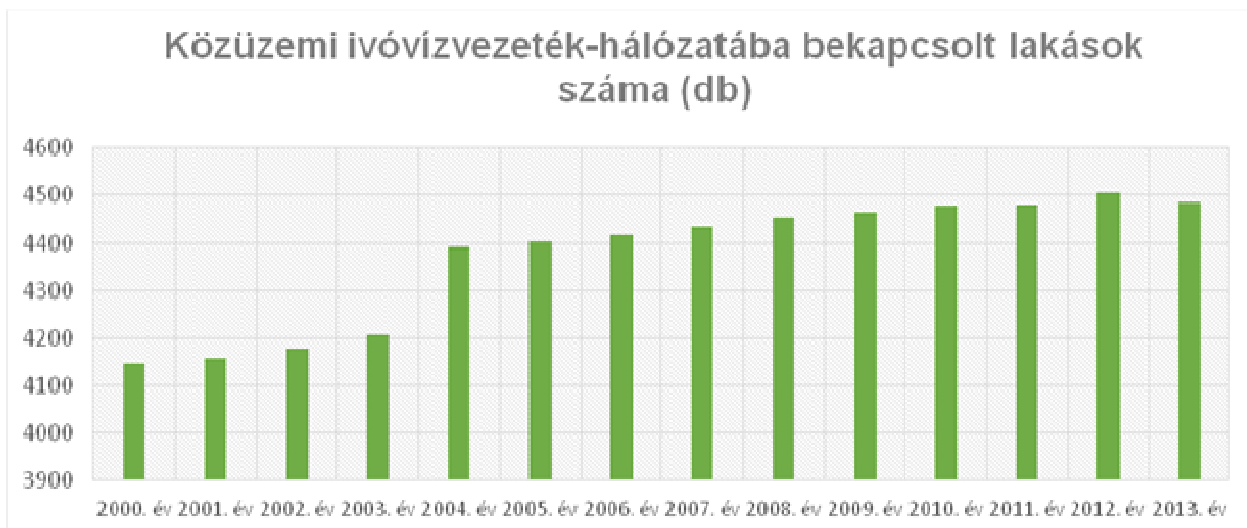
A vízellátást 350 m³-es mélytároló és 330 m³ térfogatú 137,70 mBf túlfolyószintű víztorony szolgálja. A tolnai vízmű ellátja Bogyiszlót és Fácánkertet is.

A kistérségi vízmű 2014 évi adatai –a kapott adatszolgáltatás alapján - a következők:

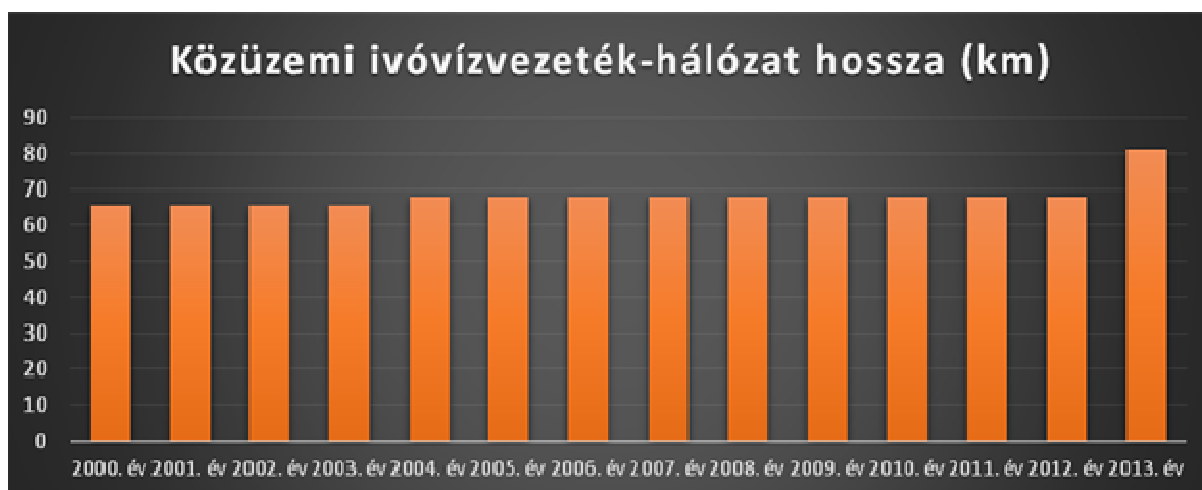
Vízbázisok kapacitása, kitermelhető víz elméleti mennyisége	428 m ³ /h
Napi vízigény, a város átlagos vízfogyasztása	2011 m ³ /d
Napi csúcs vízigény	2975 m ³ /d
Bekötéssel ellátott lakóingatlanok száma	5061 db
Bekötéssel ellátott üdülők száma	0 db
Elosztóhálózat hossz, bekötővezetékekkel együtt	154,9 km
Elosztásra átvett víz mennyisége	0m ³

A Tolna és Mőzs ivóvízellátását biztosító rendszer 1961 – 1963 között épült. Bogyiszló település 1973-ban csatlakozott a vízellátó rendszerhez, míg a fácánkerti vízellátás 1986 -87 között épült meg – szintén a tolnai rendszerhez kapcsolódva. A Tolna kistérségi vízművet az ERÖV Zrt.. üzemelteti.

Tolnán gyakorlatilag a háztartások közel 100 %-a juthat hozzá az egészséges ivóvízhez. A hálózati vezetett vízzel való ellátottság mértéke 98,6 % (4453 lakás csatlakozott az ivóvízvezetékre), amely arány kedvezőbb a megyei átlagnál (96 %). A vízmű által megadott vízkitermelés (2006) 325 000 m³/év.

1.16-1. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózatba kapcsolt lakások számának alakulása 2000-2013 év között

1.16-2. ábra: Közüemi ivóvízvezeték-hálózat hosszának alakulása 2000-2013 év között

Tolna város vízfogyasztási adatai 2014-ben a következők voltak:

Szolgáltatott víz mennyisége:

háztartás 388,9 em³/év, 1065,0 m³/d

gazdálkodók 12,8 em³/év, 35,0 m³/d

intézmények 51,1 em³/év 140,0 m³/d

üdülők 0 m³/év

zártkertek 0 m³/év

A szolgáltatott víz mennyisége: 452.8 em³/év 1240 m³/d

Az egy km-re vetített meghibásodások száma 0,6 db

Vízhálózat

Tolna körvezetékes vízellátó hálózata DN 80, DN 100, DN 150 mm-es átmérővel azbesztcement, és KM-PVC csövekből épültek ki.

A város fogyasztása az évek során a beépítés-fejlesztések miatt növekvő tendenciájú. A város átlagos napi vízfogyasztása 430 - 450 m³/d között változik. A napi csúcspont: 700 - 750 m³/d

Tolna város ivóvíz ellátottsága a lakásokba való bekötöttség tekintetében 100 %-os mondható.

Az azbeszt anyagú vezetékek átlagos életkora közel negyven-ötven év, ez előrevetíti a vezetékhálózat (acny csövek) rekonstrukcióját.

1.16.1.2 Csatornázás

Tolna város csatornázása elválasztott rendszerben épült ki.

Szennyvízelvezetés és tisztítás

A városi szennyvíztelep Dunaszentgyörgy, Gerjen, Fadd és Bogyiszló szennyvizét is fogadja.

A település szennyvízelvezetés –tisztítás ellátottságának kezdete 1986, amikor is üzembe helyezték a 600 m³/d kapacitású oxidációs árkos telepet. 1989-ben módosult egy 2000 m³/d kapacitású MODOX technológiai változatú teleppel, majd 1992-ben MODOX ikersorral bővült 4000 m³/d kapacitásúra. A városi szennyvíztelep Dunaszentgyörgy, Gerjen, Fadd és Bogyiszló szennyvizét is fogadja. Az ellátott települések szennyvízcsatorna hálózatának kiépülése folyamatosan történt a '90-es évek közepe óta. Időrendben: Tolna, Tolna-Mözs, Fadd-Dombori, Fadd, Bogyiszló, Gerjen, Dunaszentgyörgy. A szennyvízelvezető rendszert részben, a tisztító művet az ERÖV Zrt. üzemelteti. A telepre naponta átlagosan 1750 m³ szennyvíz érkezik, a csúcsidőben 3500 m³, kapacitása 4000 m³/nap.

A tisztított szennyvizek befogadója a Duna folyam.

Közcsatornában tisztítottan elvezetett összes szennyvíz mennyisége 2008 [1000 m³] 320

Közüzemi szennyvízcsatorna-hálózat hossza 2008 (km) - **98**

A szennyvíztisztító telepre érkezett szennyvízmennyiségek

lakossági szennyvíz-mennyiség	591,3 em ³ /év 1620 m ³ /d
ipari szennyvíz-mennyiség	7,3 em ³ / év 20 m ³ /d
közületi vízfogyasztás	40,2 em ³ /év 110 m ³ /d
Napi átlagos szennyvízmennyiség összesen:	638,8 em ³ /év 1750 m ³ /d

A csatorna gravitációs rendszerű. A köz-csatornahálózat DN 200-DN 300 mm-es átmérővel - a kornak megfelelően KG-PVC csövekből épültek ki. A mélyebben fekvő településrészek szennyvizét helyi átemelővel, nyomóvezetéken juttatják el a legközelebbi csatorna-szakaszba. Tolnán 2014-re a **szennyvízcsatorna hálózat gyakorlatilag teljesen kiépült**, vagyis a város csatornázottsága 100%. **Ugyanakkor az összes lakásszámra vetített bekötési arány az utóbbi években jelentősen megnőtt**

és eléri a 84,7%-ot. Az adatok szerint a város 4.987 lakásából és intézményéből a közműves csatornába bekötöttek száma 4.226.

Tolnán, a csatornarendszeren 12 szennyvízátemelő üzemel, míg az agglomerációban ezen kívül 29 db. Bár a szennyvízelvezető csatorna elviekben elválasztott rendszerű, a felszíni vízelvezető rendszer hiányosságai miatt a szennyvízhálózatba belvíz és csapadékvíz is folyik, főként nagy esőzések után jelentősen megnő a tisztító telep hidraulikai terhelése. További terhelést jelent a csatorna nem megfelelő műszaki állapota miatti infiltráció, az illegális (be nem jelentett) csatornabekötések, valamint a magántelkeken lévő saját kutak vízének felhasználásából keletkező szennyezett vizek. A szippantott szennyvíz fogadására a Tolnai szennyvíztelep bejáratánál, a szennyvíztelep kerítésén kívül, annak közvetlen közelében szippantott szennyvíz fogadó műtárgy létesült, amely 200 m³/d mennyiség befogadására alkalmas.

Megvalósult közműfejlesztés 2007-2014. között:

Tolna agglomeráció szennyvíztisztító telepének korszerűsítése - KEOP-1.2.0/09-11-2011-0004 pályázat elnyerésével, majd megvalósításával – megtörtént.

A szennyvíztisztító-telep rekonstrukciója és intenzifikálása 150 m-es védőtávolság kijelölését biztosítja.

A 2014-ben átadott szennyvíztisztító telep technológiai fejlesztésével, a tisztított szennyvíz nyomóvezeték cseréjével és a szennyvíziszap kezelésének megoldásával Tolnán és a környező településeken – Fadd, Bogyiszló, Dunaszentgyörgy, Gerjen és Fácánkert – javult a lakosság környezeti biztonsága és életminősége.

Csapadékvíz-elvezetés

A város és közigazgatási területének fele a Duna-Bölcske-Bogyiszlói belvízöblözetére esik. Felszíni vizeinek fő befogadója a Tolnai holt-Duna. További befogadói a Fehér és Fekete vízen keresztül a Sió csatorna, valamint a települést É-ről határoló Foki csatorna. A belvíz időszakos megjelenése az öblözet területén még egy jól kiépített elvezető rendszer esetén sem zárható ki.

A Duna ármentes, magas teraszának peremére települt város belterületén a csapadékcsatornázottság mértéke csekély, de az alapvetően homokos talaj miatt – az ártéri részre eső utcák kivételével - ez nem okoz különösebb gondot. A vízkár elhárítási terv szerint elöntéssel veszélyeztetett terület, magas talajvízállás és heves zápor, vagy gyors hóolvadás esetén az Újréti utca, az Alduna sor, a Diófa, Garay, és Wesselényi utcák.

A Tolnai Holt Duna az 1850-es folyamszabályozás során alakult ki, felszíni vízzel csak a város területéről, a Foki csatornán bejutó csapadékvizek táplálják. Vízforgalmát a Dunából egészíthetik ki szivattyúzással. A fennsík jellegű, magasabban fekvő területekről az utcák vezetik le a csapadékvizet, zárt csapadékcsatorna a mélyebb fekvésű területeken épült ki.

Néhány utcában nyílt árok található, de összefüggő vízelvezető rendszerrel a település nem rendelkezik.

Zárt csapadékcsatorna található a Madách – Perczel – Homokdomb – Deák Ferenc utcákban, ahol DN 80 cm, DN 100 cm, DN 50 cm-es csatornák üzemelnek. Befogadó a Vásártéri árok, az árok, melynek felső szakasza önálló helyrajzi számmal nem rendelkezik. Zárt csapadékcsatorna található még, DN 40

cm-es átmérővel a Dombori utcában, a Bajcsy-Zsilinszky utca alsó szakaszán, valamint a Szent István utcában, befogadó a Holt-Duna.

Az állami kezelésű utak vonalán (Mözs - Szent István u., Béri Balogh u., - Tolna - Alkotmány u., Deák F. u, részben a Bajcsy-Zs. u., Ady u.) szintén zárt csapadékcsatornákkal történik a csapadékvíz-elvezetés.

A település vízkár elhárítási terve szerint elöntéssel veszélyeztetett terület az Újréti sor u., az Alduna sor u., a Diófásor u., Garay u. és Wesselényi utcák által határolt terület, ahol magas talajvízállás és heves zápor, vagy gyors hóolvadás esetén nehezen lehet a többlet vizek elvezetése.

A fejlesztési területeken a csapadékvíz-elvezetést a lakó-, és iparterületnél célszerű kombinált - felszínközeli és zárt gravitációs csatornák - vízvezető rendszerét kiépíteni.

A város csapadékvíz-elvezetése vegyes, megtalálhatóak a zárt gravitációs csatornák, nyílt árkok és felszín közeli csatornák egyaránt. A csapadékcatornák hiányosságait, üzemeltetési problémáit jól mutatják az úthálózat tönkremenetelei.

A csapadékvíz-elvezetés átfogó rendezéséhez először is egy teljes körű felmérésre lenne szükség, majd a tervek elkészíttetésére. A kivitelezés csak pályázati forrás bevonásával lehetséges.

1.16.2 *Energia közművek*

1.16.2.1 Villamosenergia-ellátás

Nagyfeszültségű hálózat

Tolna város nagyfeszültségű villamos energiahálózat nem érinti.

Középfeszültségű hálózat

A város elektromos-energia ellátása a Szekszárdi 120/20 kV-os transzformátor állomásból történik. Innen indulnak a Tolnát ellátó 20 kV-os kábelek és szabadvezetékek. A 20 kV-os elosztó hálózaton a 90-es évektől folytatott korszerűsítések a rossz üzem-biztonságot jelentősen javították. Többlet energiaigény transzformátor besúríttással, vagy nagyobbra cseréléssel kielégíthető. A kisműveltségű elosztóhálózat 95 %-a szabadvezeték.

A közvilágítási hálózaton a közelmúltban megkezdett korszerűsítési program során energiatakarékos armatúrák elhelyezésével csökken az energiafogyasztás és javul a fényhasznosítás.

Kisműveltségű hálózatok

- A kisműveltségű 0,4 kV-os erősáramú villamos energia hálózat kiépítettsége gyakorlatilag 100 %-os.
- A kisműveltségű hálózatok - energiaellátás és közvilágítás - kialakítása oszlopokra szerelt légvezeték rendszerű.

- A belterületen több utcában fordul elő ún. közös oszlopsoron lévő hálózatszerelés a 20 kV-os középvezettségű és a 0,4 kV-os kifizettségű villamos hálózatot illetően.

Háztartási villamos energiafogyasztók száma [db]: 2008 5047 – **2013 5759**

A háztartások részére szolgáltatott villamos-energia mennyisége 2008 [1000 kWh]: 15.252 **2013 12.671**

Villamosenergia-fogyasztók száma [db]: 2008 5469 **2013 6179**

Szolgáltatott összes villamos-energia mennyisége 2008 [1000 kWh] 31851 **2013 32.330**

A kifizettségű villamosenergia-elosztóhálózat hossza [km]: 2008 80 **2013 77,3**

(Forrás: KSH, T-Star)

A szolgáltatást az E-ON Zrt Dél-Dunántúlra kiterjedően Regionális üzemegységben végzi. A település 100%-osan ellátott lakossági szinten. A közvilágítás a településen majdnem 100%-os. Évről évre folyamatosan bővül lámpatestekkel. A hálózat a szolgáltató tulajdonát képezi.

1.16.2.2 Gázellátás

A város földgázellátása a Kalocsa–Szekszárd közötti, a Duna alatt átvezetett DN 400 mm-es nagynyomású vezetékhez kapcsolódik, mely a város külterületén halad át. Az ellátás közvetlenül a szekszárdi gázátadó állomástól kiépült nagyközép-nyomású földgázvezetékéről történik. A város gázfogadó állomása a település Ny-i határán található. A városban középnyomású hálózat épült ki, az ellátás teljes körű. A városi hálózatról ágazik le a Bogyislót ellátó D 160 mm átmérőjű KPE anyagú középnyomású gázvezeték.

Tolnán a háztartások vezetékes gázellátottsága mind országos, mind pedig megyei viszonylatban is jónak mondható, hiszen az országos átlag 69,9%, a megyei átlag 55,6%, szemben a Tolnai 85,6%-kal.

A lakossági energiafelhasználás legszámottevőbb területei a fűtés, használati meleg víz előállítás, világítás, főzés és az elektromos gépek üzemeltetése, amelynek arányai az alábbiak:

70% fűtés,

20% vízmelegítés, főzés,

10% elektromos áram.

A szolgáltatást az E-ON Zrt. Dél-Dunántúlra kiterjedően Regionális üzemegysége végzi. A településen a gerinchálózat kiépített, a lakossági ellátás a bekötésekkel jelenleg már megközelíti a 100%-ot. A hálózat a szolgáltató tulajdonát képezi.

1.16.2.3 Távhő-ellátás

Tolna városában távhőellátás rendszere nem épült ki.

1.16.2.4 Megújuló energia felhasználás

Megújuló energiaként a nap és a biomassza hasznosítása van jelen a városban, magánépületeknél is. (Magánépületeknél napkollektor előfordul, kis számban, de a fával történő fűtés elterjedt.)

A városban két önkormányzati intézménynél (Aprajafalva óvoda és Pitypang óvoda) kerül felhasználásra megújuló energia- hasznosítás (faapríték tüzelésű kazán, napelem).

A következő időszakban tervezett fejlesztések: a város 2014 nyarán pályázatot nyújtott be a „Fotovoltaikus rendszerek kialakítása” című KEOP–2014-4.10.0/N azonosító számú kiírásra. A pályázat révén összesen 50 kW-nyi napelemes rendszereket telepítenének a Tolnai Polgármesteri Hivatal, a Sztárai Mihály Gimnázium és a Wosinsky Mór Általános Iskola (Eötvös utca) épületére.

1.16.3 **Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)**

1.16.3.1 Távbeszélő-hálózatok

Tolna város távközlési ellátása jónak mondható, a település távközlési központtal rendelkezik. A településen két szolgáltató üzemeltet: a Magyar Telekom és a UPC. A UPC hálózata új keletű, sok információval nem rendelkezünk. A Magyar Telekom az 1990-es évektől kezdve a település teljes területén kiépítette a hálózatát, jelenleg az optikai hálózatra való átállás folyamatosan zajlik. A hálózat a szolgáltató tulajdonában van. A szolgáltató a Dél- Dunántúlon Regionális üzemegységben végzi a szolgáltatást Pécs központtal.

A mobil távbeszélő forgalmazás lehetősége a város teljes területén jónak mondható mindegyik szolgáltató esetében. A város környezetében nincs további igény hírközlő bázisállomás létesítésére.

Kábeltelevíziós hálózat

A kábeltévé szolgáltatást a szekszárdi székhelyű TARR Kft végzi. Már a megye határokra túlterjedő szolgáltatási területtel rendelkezik. A korábban önkormányzati tulajdonú hálózatot a 1990-es évek elején a szolgáltató megvásárolta és azóta is a tulajdonában van. A rendszerén keresztül kaphat információt a Tolna Táv Televízió közszolgálati adásaiból a lakosság a települését és megyéjét/régióját illetően. A kábeltelevíziós hálózat a városban folyamatosan bővült, jelenlegi kiépítettsége közel 100%. 43 csatornán sugároz műsort, melyek közül 3 különböző csomagból választhat a 2000-et meghaladó számú előfizető

1.16.3.2 Mobil távközlés

A tervezési terület mobil távközlési ellátás szempontjából lefedettnek tekinthető.

1.16.3.3 Telekommunikáció

A műsorszóró telekommunikációs adóállomások vételére egyedi, kisközösségi és nagyközösségi telekommunikációs hálózatok valósultak meg és épültek ki Tolna város területén.

A városban kábeltelevíziós hálózatok épültek ki, melyek a távközlési hálózatokkal együtt, velük azonos nyomvonalakon, alépítményekben és légkábeles tartószerkezeteken, illetve helyenként a kifesztésű szabadvezeték hálózatok tartóoszlopaira szerelten valósultak meg.

1.17 **KÖRNYEZETVÉDELEM (ÉS TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS)**

1.17.1 **Talaj**

A megyei területrendezési terv értelmében a település közigazgatási területét a vízerózióknak kitett terület övezete **nem érinti**.

A megyei területrendezési terv szerint a település területét a szélérozióknak kitett terület övezete szintén **nem érinti**.

Tolna esetében a szélerózió és a területek elgyomosodása (több gyom mellett a parlagfű is) okoz a külterületekről származó, de a város lakott területein is jelentkező környezeti terhelést (por- és pollenszennyezés).

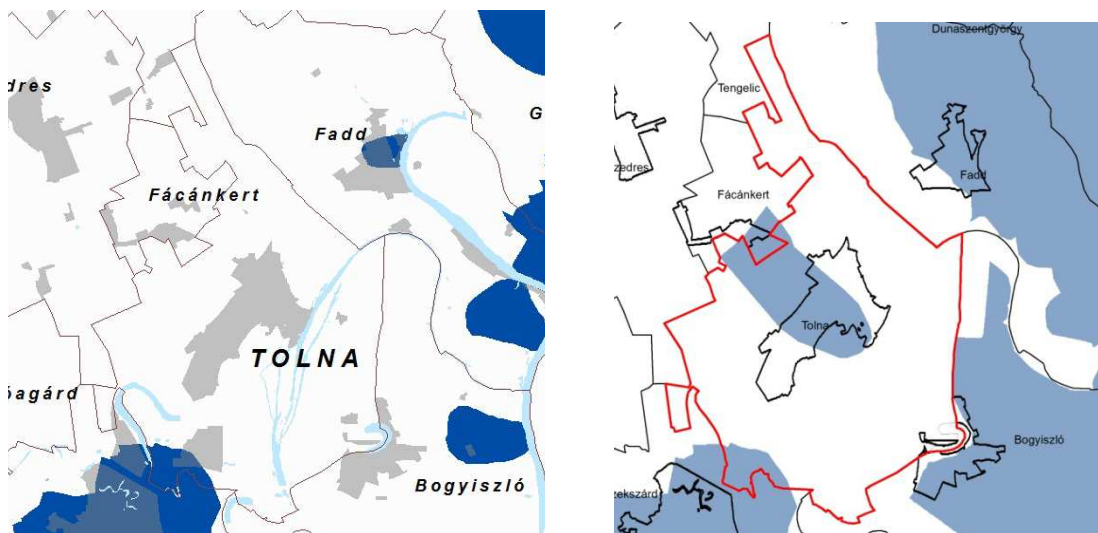
A talajok (föld) aktuális állapotáról, szennyezettségéről rendszeres és rendezett információk nem állnak rendelkezésre, sok esetben csak a következményes károk (pl. felszín alatti vizek szennyezettsége) utal a valamikori talajszennyezésre. Jelenleg a talajok degradációjának egyik legfőbb oka a **tápanyagkészletük elszegényedése**. Az egyik a műtrágyák használatának jelentős csökkenése, illetve a másik az állatállomány csökkenésének következtében a szerves trágya keletkezésének és kijuttatásának csökkenése.

Tolna területén a homokterületek nagysága kb. 500 ha, aminek nagyjából a fele veszélyeztetett a defláció által. A mezőgazdasági művelés szempontjából igazán kritikus a kb. 50-100 ha nagyságú futóhomok. Érintett területek Páskum, Homokhegy.

A homokterületek nagy része erdősítéssel, fasorokkal védett, ezek csökkentik a sík homokterületek kitérttségét, megtörik a szél erejét.

A településen jelenleg egy jelentős talaj, illetve felszín alatti vízszennyezés ismert: a volt Mőzsi Áfor benzinkút (Tolna-Mőzs hrsz:857.) megszüntetését követően visszamaradt szénhidrogén környezetszennyezés. A több éve folyó kárfelmérés és kármentesítés keretében 2008 nyaráig 35 db monitoring kút és 9 db mentesítő kút került kiépítésre. A Közép-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség a MOL TKD Logisztika Nyrt.-t további részletes tényfeltárássra kötelezte.

1.17.2 Felszíni és a felszín alatti vizek

1.17-1. ábra: Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Országos vízminőség védelmi terület övezete (Forrás: OTrT)

Az Országos Területrendezési Terv szerint Tolna közigazgatási területét **érinti** a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség védelmi terület övezete.

Az OtrT szerint a település közigazgatási területét az országos vízminőség védelmi terület övezete **érinti**.

Tolnát teljes közigazgatási területén **érinti** a kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete, Tolna megye területrendezési terve szerint.

A megyei területrendezési terv szerint a települést a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete **nem érinti**.

Tolna város kiemelkedően jó adottságú a vizeket tekintve. Megfelelő mennyiségű és minőségű felszíni és felszín alatti vízkészlettel rendelkezik.

Tolnát a felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet (2. számú melléklet, 2/c, pontja alapján („*azok a területek, ahol a porózus fő vízadó képződmény teteje a felszín alatt 100 m-en belül található*”) a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet az **„érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területen fekvő települések”** közé sorolta.

Tolna településen sérülékeny vízbázis üzemel. A vízbázis védelme érdekében a Közép-dunántúli

Vízügyi igazgatóság védőterületek kialakítását rendelte el 20.600/91 sz. határozatában. A belső védőterület a Vízmű területére korlátozódik, a külső védőterület az É-i kútcsoportot 20 m széles, a déli kútcsoportot 50 m széles sávban veszi körül. A településen kisebb és nagyobb állattartó létesítmények is találhatóak. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvíz ellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendelet a meglévő létesítmények és az újonnan megvalósuló projektek esetére is korlátozó intézkedéseket fogantat. A jogszabály 5. számú melléklete tartalmazza a külső-, belső- és hidrogeológia védőterületre vonatkozó korlátozásokat.

A kitermelt kevert kútvíz vasas- mangános, illetve ammónium tartalma is nagyobb a megengedettnél, emiatt vastalanítót üzemeltetnek. A vízvezetékben – mangán- és vas-oxid, - hidroxid okozta – lerakódások miatt a hálózati vízben időnként jelentősen megnő a vas- és mangánbaktériumok száma. Emiatt a szolgáltatott ivóvíz kellemetlen szagú és ízű is lehet. A vízellátó hálózat felújításra szorul.

A város nitrátérzékeny területen helyezkedik el. **Mind 2007-ben (49,6 mg/L) mind 2008-ban (54 mg/L) 7 sz. kútból kitermelt víz az egészségügyi határértéknél magasabb koncentrációban tartalmazott nitrátot!** A nitrátérzékeny területeken folytatott tevékenységekkel kapcsolatos szakhatósági feladatokat elsősorban a területileg illetékes talajvédelmi és környezetvédelmi hatóságok látják el. a 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet 5§.(1) pontja a belterületet is nitrátérzékeny területnek minősíti (kivéve, ha a felszín alatti víz nitrát tartalma bizonyítottan nem haladja meg az 50 mg/l értéket, és ahol a települési rendezési terv alapján állattartás folytatható), a helyi önkormányzatnak is van szabályozási feladata, amelyet a rendezési terv mellett, a helyi állattartási rendeleten keresztül érvényesíthet.

A vizek mezőgazdasági eredetű nitrátszennyezésének megelőzése, csökkentése érdekében a 49/2001. (IV.3.) Korm. rendelet követelményeit érvényesíteni kell, és be kell tartani a jogszabály mellékletében rögzített jó mezőgazdasági gyakorlat szabályait. Állattartó létesítményhez trágyatároló nem létesíthető felszíni víztől, ivóvíznyerőhelytől számított 100 méteren belül. Hígtrágyatároló nem létesíthető a 46/1999. (III.18.) Kormányrendelet szerinti vízjárta területen. Hígtrágya csak talajtani szakvéleményre alapozott talajvédelmi hatósági engedély birtokában juttatható ki mezőgazdasági területre.

1.17.3 *Levegőtisztaság és védelme*

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat legközelebbi automata állomása Dunaújvárosban található. Manuális mérőhálózatnak két közeli eleme van Szekszárdon és Pakson.

Tolna város környezeti levegője alapvetően tiszta, jó minőségű. Fő konfliktus forrás és veszélyeztetető kockázati tényező a főutak nagy forgalma, és az abból eredő légszennyezés, a mezőgazdaság porszennyezése. Ehhez járul hozzá, és a légszennyező hatásokat súlyosbítja a közterületi zöldfelületek elhanyagolt állapota. Légterhelés szempontjából az alábbi iparágak vannak jelen szennyező üzemekkel: ipari textilgyár, betonüzem, finommechanikai üzem.

Tolna kül- és belterületén egyaránt megtalálható a parlagfű, amely allergiát okoz, a nem megfelelő művelés és gondozás esetén.

1.17.4 *Zaj- és rezgésterhelés*

A nagyobb forgalmú útvonalak melletti lakóházak és intézmények homlokzatai előtti zajterhelés nem lépi túl az OECD 1991. évi jelentésében a közlekedési zajmisszió 65 dB mértékű határértéket, illetve a 4/1984. (I.23.) EüMsz. rendelet határértékeit. A közlekedés és gépjárműforgalom a légszennyezéshez hasonlóan a település legjelentősebb zajforrásra is, ami különösen igaz a nagy forgalmú utakra. Ez a terhelés esetenként a belterületi utcákban a legjelentősebb. A főúthálózat 15 m-nél keskenyebb szakaszain (a Deák Ferenc út a Béri Balogh utcától a Damjanich utcáig tartó szakasza, a Kossuth Lajos utca, az Ady és Bajcsy utcák központi része) 10 dB értéket megközelítő, esetleg meghaladó határérték túllépés (jelentős túllépés) is előfordulhat. A városban a Deák Ferenc – Szekszárdi – Arany János – Dombori utcák, valamint a Kossuth Lajos utca közlekedésből származó környezeti zajterhelését szintén csökkenteni kell. Az ipari és szolgáltatási rendezvényi zajterhelések esetenként jelentkeztek, azonban ezek hatásai a jogforrásokban meghatározott határértékek alatt maradnak.

1.17.5 *Sugárzás védelem*

Tolna megye területrendezési terve szerint a települést **érinti** a honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete; Tolna a **Paksi Atomerőmű 30 km-es veszélyeztetettségi zónáján belül fekszik**.

Tolna város rendelkezik a településre vonatkozó „Veszélyelhárítási speciális melléklet nukleáris feladatokra, Terv a légzésvédő eszközök elszállításának és kiosztásának végrehajtásához, terv a jó profilaxis Tolna városban történő alkalmazásához, 2003” című dokumentumokkal, amely a bekövetkező nukleáris katasztrófák kezelésével kapcsolatos feladatokat rögzíti.

1.17.6 *Hulladékkezelés*

A megyei területrendezési terv értelmében a település területét a térségi hulladéklerakó hely kijelöléséhez vizsgálat alá vonható terület övezete **nem érinti**.

A folyékony hulladék gyűjtése, elszállítása, ártalommentes elhelyezése az ERÖV Zrt. feladata, míg a szilárd hulladék gyűjtése, elszállítása, ártalommentes elhelyezését Alisca Terra Regionális Hulladékgazdálkodási Kft. (Szekszárd) szolgáltatja. A szennyvíz elvezetést és tisztítást az ERÖV Zrt. végzi.

Az önkormányzat kötelezően ellátandó közszolgáltatásként az ingatlantulajdonosoknál keletkező települési hulladék kezelésére hulladékkezelési közszolgáltatást szervez és tart fenn, amelynek tartalmát külön önkormányzati rendeletben állapítja meg, amelyben szabályozza a működtetést.

Tolna város is csatlakozott a Dél-Balaton és Sió-völgye Nagytérségi Hulladékgazdálkodási Rendszerhez, ezen belül is a Cikói Hulladékgazdálkodási Társulás tagja a település. A kommunális hulladékot Tolnáról a cikói lerakóba szállítják. Ezzel párhuzamosan a korábbi települési szilárd hulladéklerakó megszüntetésre került 2009-ben és teljes körű rekultivációjára vonatkozó lépéseket a [15/2003. (XI.7.) KvVM] rendeletben meghatározott Területi Hulladékgazdálkodási tervhez igazodva készített hulladékgazdálkodási tervben meghatározták.

Jelenleg 1 hulladékgyűjtő udvar működik a településen, amely a veszélyes hulladékokat is átveszi. A szelektív hulladékgyűjtés a gyűjtőszigetes rendszere folyamatosan megszűnik és a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtésre térnek át.

2014-ben Tolnán az összes begyűjtött hulladék 33,65 százalékát újrahasznosították, vagy ártalmatlanították. A városban 2720 tonnányi kommunális hulladékot gyűjtöttek össze. A szigetes, a házhoz menő, illetve az iskolai és óvodai szelektív gyűjtés során 82 tonna hulladék gyűlt össze. A zöldhulladék mennyisége 450 tonna volt, az építési törmelék 575 tonna. A hulladékudvarba 814 tonna elkülönített hulladék érkezett.

Ipari nem veszélyes hulladékok: a településen csupán két vállalkozás kötelezett egyedi hulladékgazdálkodási terv készítésére, a Tolnatek Kft. és a Fastron Hungária Kft. A településeken olyan jellegű és volumenű tevékenységet nem folytatnak, amelyből jelentős mennyiségű termelési- ipari- hulladék keletkezik.

Csomagolási hulladékok: mennyiségéről pontos adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre. A csomagolási hulladékok begyűjtése a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésével, 2008. áprilisban kezdődött meg a Dél-Balaton Sió-völgyi Program részeként.

Veszélyes hulladékok: A településen hulladék gyűjtőudvar működik, ahol a lakosságnál keletkező veszélyes hulladékot lehet leadni.

Szennyvíz

Tolnán (és az agglomerációban) a csatornán összegyűjtött és elvezetett szennyvizek a város déli részén lévő szennyvíztisztító telepre kerülnek. A szennyvízcsatorna hálózat és a hozzájuk tartozó szennyvízátemelők 100%-os önkormányzati tulajdonban vannak. A szennyvízhálózatra kötött lakások száma 2012-es adatok szerint 4032 volt, ami a település teljes lakásállományának 89%-a, ami a lakosság 86%-át jelenti. Az egy főre eső szennyvíz kibocsátás 29 m³/fő/év.

A telepre naponta átlagosan 2000 - 2500 m³/d, csúcsidőben 3500 m³/d szennyvíz érkezik, amely intenzív csapadékos időben eléri a 4000-4500 m³/d mennyiséget is. Közműves szennyvíztisztító berendezések tervezett kapacitása 3800 kgO₂/nap. Jelenleg a szennyvíztisztító telepen nem mérik a befolyó szennyvíz mennyiségét, ill. a mennyiség mérés a tisztított szennyvíz elvezető vezetéken lévő Parschall-csatornával történik. A szennyvíztisztító telep szippantott szennyvíz (települési folyékony hulladék) fogadására is alkalmas. A város területén a szippantott szennyvíz összegyűjtésével és szállításával az ERÖV Zrt-t bízta meg.

A szennyvíztelepről a tisztított szennyvizet a telepi végátemelő nyomócsövön keresztül juttatja a Duna sodorvonalába (1+503,5 fm-nél).

A víztelenített szennyvíziszapot évente egyszer szekszárdi iszapkezelő telepre szállítják.

Jelenleg csupán a Tolnatek Kft. számít jelentős ipari szennyvíz kibocsátónak.

1.17.7 *Vizuális környezetterhelés*

Vizuális környezetterhelésről olyan esetben beszélhetünk, amikor bizonyos épített, vagy emberi beavatkozás hatására létrejött tájelemek látványa zavarólag hat közvetlen, vagy tágabb környezetükre. Gyárkémények, hírközlési tornyok, magasházak, víztornyok, bányák hatása távolabbról is érzékelhető, míg a közművezetékek, és nagyméretű földművek döntően közvetlen környezetükben zavaróak.

1.17.8 *Árvízvédelem*

A Sárköz keleti peremén a Duna 67 km hosszan folyik, melybe több csatorna és vízfolyás torkollik. A térség potenciális erőforrása a Duna, akkor is, ha napjainkban a folyamszabályozással, vízének elszennyeződésével, és a hajózást akadályozó különböző tényezőkkel jelentősége csökkent.

A Duna árvizei kora tavasszal (jeges árvíz) és kora nyáron („zöldár”) hozzák létre a legmagasabb vízállást a hullámtérben, a legalacsonyabb vízállás nyár végén–ősszel van. A védgátakon kívüli területekről a belvizeket mintegy 400 km-es csatornahálózat vezeti le, a víz átemelését a Dunába két nagy teljesítményű szivattyútelep végzi. A Duna árvizei visszaduzzasztó hatásának ellensúlyozására a Sió torkolatában árvízkapu létesült.

A területen 36 kisebb-nagyobb állóvíz található, ebből 26 holtmeder (morotva), de a tavak is valaha folyómedrek voltak. A legnagyobb morotvák: a Faddi Holt-Duna (182 ha területű), az **országos ökológiai hálózathoz tolnai kettős holtág** (Tolnai Holt-Duna) (az északi területe 112,5 ha, a déli holtágé 168,7 ha) és a bogyiszlói holtág (Bogyiszlói Holt-Duna).

A Fadd-Tolnai Holtág rendszer vízpótlási lehetőségei:

A **Tolnai Holt-Duna** Tolna, Fadd és Bogyiszló községek területén helyezkedik el. Két végpontjának a Duna 1504+350 fkm és a Sió 109+130 km szelvényét tekintjük. 'S' alakban, nyugati irányban, majd déli irányban a Sióig húzódik. A holtág a dunai indulópontjánál épült Doromlási szivattyúteleptől mintegy 3 km hosszban ÉNY-i irányban halad, majd Fadd irányába fordul, ahonnan délnyugatra kanyarodva éri el Tolna városát. Eddig tart a holtág északi, 10,3 km hosszúságú szakasza.

A Tolnai Holt-Duna vízgyűjtő területe 71 km², amely sík területből áll, művelési ágak szerinti megoszlásban elsősorban szántóból, legelőből és erdőből. Hossza az északi 10,3 és a déli 4,8 km-es szakaszok által 15,1 km. Vízfelülete 269,5 ha, (Tolnai északi holtág 130,5 ha és a Tolnai déli holtág 139 ha) mely közepes vízállás esetén értendő.

A Tolnai Holt-Duna és a Mádi-Kovács Zsilip 1992. óta (Tolna Megyei Vagyonátadó Bizottság 421-3/1992. sz. határozat) Tolna város tulajdona. És a város a kezelője is.

A **talajvizek** Tolna megye mindegyik kistáján megtalálhatók.

Összefoglalóan megállapítható, hogy az időjárási viszonyok egyre szélsőségesebbé válásával problémát jelent a megfelelő felszíni vízvezetés. A város felszíni vízvezetésére a rendezettség jellemző a vízfolyások tekintetében. A mesterséges csapadékvíz-elvezetés részben hiányzik a településen, így a mélyfekvésű területeken jellemzőek az elöntések. A meglévő vízvezető árkok folyamatos karbantartása továbbra is feladat. Problémát jelent, hogy sok az illegális csapadékvíz rákötés a szennyvízcsatornára. A csapadékvíz okozta terhelések csökkentésére megalapozott intézkedési terv létrehozása szükséges.

1.17.9 *Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák*

A települési környezetben leggyakrabban előforduló főbb környezeti problémák származhatnak az építési tevékenységből, létesítmények üzemeltetéséből, a beépítési módból, a településfenntartással és -üzemeléssel együtt járó terhelésekből, szennyezésekből.

- rögzíteni kell az állattartó telepek trágyatároló műtárgyainak kialakítására vonatkozó szabályokat, tartási technológiánként (hígtrágya, istállótrágya),
- műtrágya és vegyszerhasználatból adódó talaj- és felszín alatti vízterhelés
- ki kell munkálni a mezőgazdasági területek trágyázásának szabályait és a talajerőutánpótlás trágyaféleségektől függő hasznosítási lehetőségeit.
- Gépjárműforgalomból eredő zaj- és levegőszennyezés.
- Átmenő teherforgalom okozta zajszennyezés
- illegális szemétkerakások.
- Ivóvízbázis védelme: A város már ráépült a meglévő vízbázisra, a talaj- és talajvízszennyezések akár közvetlenül is veszélyeztethetik az ivóvízadó réteget.
- Nitrát szennyezés
- A motorizált közlekedés mértékének csökkentése a belterületen;
- Útmenti zöldsávok hiánya a pormegkötést nem teszi lehetővé.
- Lakossági és ipari emissziók csökkentése, illegális égetések felszámolása.
- Kívánatos a városi zöldterületek növelése, mert pont a legjobban terhelt részeken ezek

hiányosak, vagy egyáltalán nincsenek.

1.18 KATASZTRÓFAVÉDELEM (TERÜLETFELHASZNÁLÁST, BEÉPÍTÉST, BEFOLYÁSOLÓ VAGY KORLÁTOZÓ TÉNYEZŐK)

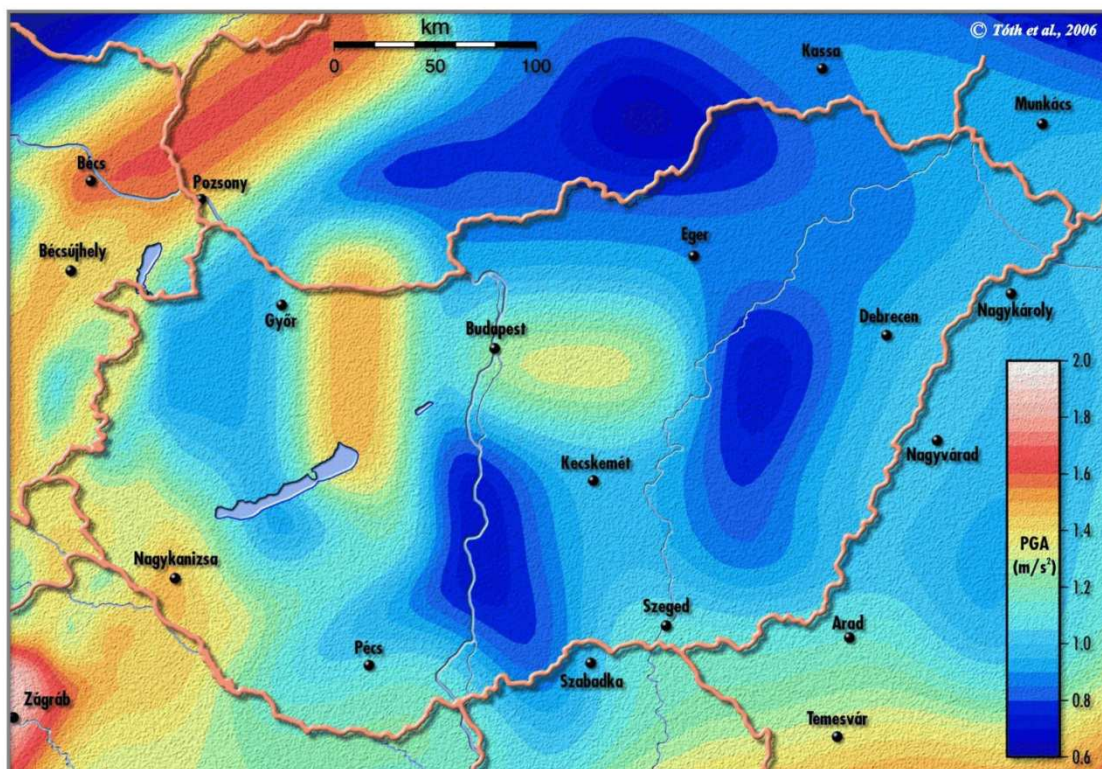
A 234/2001. (XI. 10.) Korm. rendelet értelmében Tolna város katasztrófavédelmi besorolás szempontjából a II. csoportba tartozik a Pakstól való távolsága okán. A város rendelkezik a lakosság tájékoztatását célzó „Katasztrófavédelmi Tájékoztató füzettel”.

1.18.1 Építésföldtani korlátok

1.18.1.1 Csúszás-, süllyedésveszélyes területek

Tolna megye területrendezési terve szerint a települést **érinti** a földtani veszélyforrás övezete. A település területét a megyei területrendezési terv szerint a csúszásveszélyes terület övezete **nem érinti**. A Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság elvárása, hogy a település laza, löszös talajú részein építési engedély kiadása a Magyar Bányászati és Földtani Hivatal szakvéleménye alapján történhessen

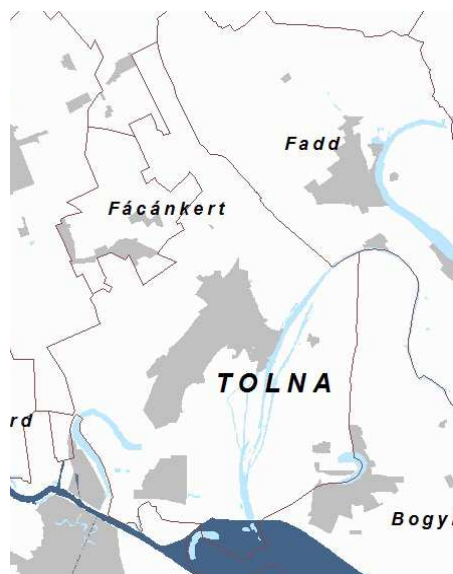
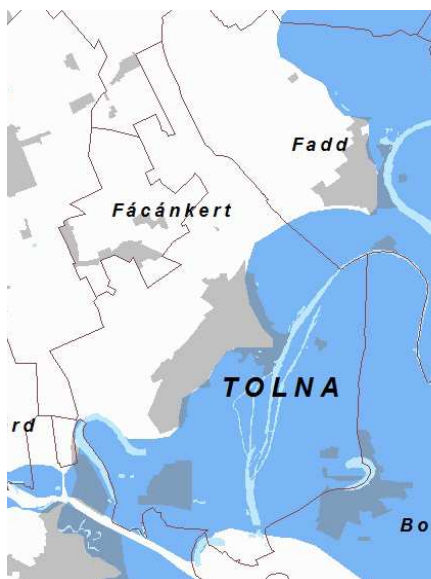
1.18.1.2 Földrengés veszélyeztetett területei

1.18-1. ábra: Magyarország földrengés-veszélyeztetettsége (Forrás: <http://mkweb.uni-pannon.hu/tudastar/ff/10-vesz/images/001.png>)

Tolna megye területén földrengés-előrejelző állomás Úzdon működik, és az eddigi adatok alapján sem a megyére sem Tolna városára nem jellemző olyan nagyságú földrengés, amely katasztrófa veszélyével fenyegetne.

1.18.2 Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18-2. ábra: Rendszeres belvízjárta terület övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012) - Nagyvízi meder övezete (Forrás: TmTrT, Környezetterv, 2012)

1.18.2.1 Árvízveszélyes területek

Az Országos Területrendezési Terv szerint Tolna területét **érinti** a nagyvízi meder övezete.

A település közigazgatási területét délen **érinti** a hullámtér és nyílt ártér övezete (hullámtér), a megyei rendezési terv szerint.

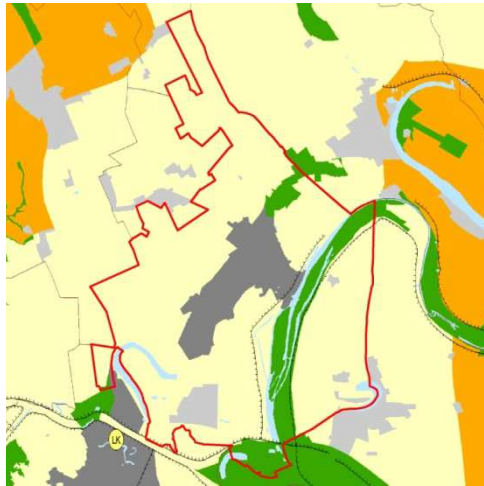
A megyei területrendezési terv szerint a település keleti- és déli területeit **érinti** az árvízveszélyes terület övezete.

1.18.2.2 Belvízveszélyes területek

A megyei területrendezési terv értelmében a település területét kelet felől nagy területeken **érinti** a rendszeresen belvízjárta terület övezete.

Tolna területén a belvíz elsősorban a Tolnai holtág környezetében jelent (jelenthet) gondot, a Tolnától K-re fekvő Sziget, és ÉK-re fekvő Palé területrészekén, és a Sió melletti területeken. A város területén belül az Újréti-soron jellemző belvíz megjelenése.

1.18.2.3 Árvíz és belvízvédelem

1.18-3. ábra: Honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete (Tolna m TrT- VÁTI, 2004)

Tolna területén Tolna megye területrendezési terve szerint **található elsőrendű árvízvédelmi fővonal.**

Tolnát árvízveszély szempontjából a Duna és a Sió érinti. A közigazgatási terület D-i határán húzódik a 04.05.02. számú Sió-torok – Kölesdi árvízvédelmi fővédvonal. A Dunán veszélyes vízjárásra hajlamos időszak a téli (január-március között), amikor a jeges árvizek kialakulásának valószínűsége nőhet meg, illetve a május-július közötti időszak, amikor a zöldár levonulására lehet számítani. A Sió csatornán az árvízvédelmi készütséget elérő vízállás elsősorban a Duna visszaduzzasztó hatása miatt jöhet létre, azonban nagy intenzitású csapadék következtében kialakuló gyors vízhozam változással járó árvizek valószínűségét sem lehet kizárni.

A belvizek levezetését a Tolnai-Dombori öblözet egyetlen belvízelvezető csatornája a Foki csatorna biztosítja a holtág felé. A Tolnai holtág vízszintjének szabályozása az északi és déli holtágot elválasztó Mádi-Kovács zsilippel, valamint a déli holtág és a Sió közötti Kutyatanyai zsilippel történik. Elvileg a Faddi és a Tolnai északi holtágot elválasztó Bartal zsilipet is a vízszint szabályozási létesítmények közé kellene sorolni, de inkább vízpótlási létesítményként üzemel.

Belvízvédelmi készütség esetén a Vízügyi Igazgatóság belvízvédelmi tervének előírásai szerint kell működtetni. Vízgazdálkodási szempontból a Tolnai Holt-Duna a 04.02. sz. Bölcске - Bogyiszlói belvízvédelmi szakasz egyik belvíztározója, amelyben a minimális üzemi vízszint feletti tározó térfogat mintegy 6,2 millió m³, illetve öntözővíz tározója, melyből a jelenleg érvényben lévő vízjogi üzemeltetési engedélyek szerint 770.400 m³/év öntözővíz kivétel lehetséges.

1.18.2.4 Mélységi, magassági korlátozások

A település déli részét **érinti** honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete, a településrész **más repülőtér gyakorló légterének minősül.**

1.18.2.5 Tevékenységből adódó korlátozások

A megyei területrendezési terv szerint a település egy részét **érinti** veszélyes üzem, illetve annak védőzónája.

A település a megyei területrendezési terv értelmében **érinti** a honvédelmi és katasztrófavédelmi terület övezete; **polgári védelmi besorolása szerint a II. csoportba tartozik.**

1.19 ÁSVÁNYI NYERSANYAG LELŐHELY

A bányakapitányság előzetes információi alapján az alábbi Ásványi nyersanyagvagyon-terület övezetébe tartozó bányatelkek találhatóak:

- Mőzs II. (Mőzs Ny-i homokbánya) – homok” védnevű bányatelek
- Mőzs III. (Mőzs Ny-i homokbánya) – homok” védnevű bányatelek
- Tolna I. – homok, agyagos törmelék védnevű bányatelek

Továbbá Tolna területén szénhidrogén szállítóvezeték található, aminek kezelője a FGSZ Földgázszállító Zrt.

Az M6 és M9 autópálya építése során célkitermelő-helyeket létesítettek Tolna közigazgatási területén belül:

- Tolna 099/1-5, 10-11 hrsz. alatti területek, összesen: 9,2 ha,
- Mőzs 029/3-10, 12, hrsz. alatti területek, összesen: 40,7 ha,
- Mőzs, Szent István dűlő, 034/1, 3-22, 25, hrsz. alatti területek, összesen: 42,3 ha,

A felhagyott területről *a talajtani szakvélemény készítésének részletes szabályairól szóló 29/2006. (IV. 10.) FVM rendelet szerint (2. melléklet 2.6. Mezőgazdasági célú hasznosítást lehetővé tévő rekultivációt, újrahhasznosítást megalapozó talajtani szakvélemény)* rekultivációs tervet kell készíteni.

A felhagyott területek rekultivációját az illetékes talajvédelmi hatóság jogosult ellenőrizni.

1.20 VÁROSI KLÍMA

A települések, de különösen a városok ökológiai viszonyai, helyi klíma-, talaj-, vízháztartás- és levegőhigiéniai adottságai általában előnytelenebbek, mint a környező tájé. A települési zöldfelületek növényállománya csökkenti a zaj- és rezgés mértékét, javítja a levegőszennyezettséget valamint kedvezően alakítja a hő- és vízháztartási viszonyokat. Mindezek együttes hatása javítja a település ökológiai adottságát, valamint érezhető hatással van a lakosság egészségügyi állapotára.

Tolna város kiváló adottsággal rendelkezik a Tolnai Duna ággal, amely mint vízfelület és a környezetében lévő galériaerdők kedvezően befolyásolják a város klímáját.

A várostól kapott adatok alapján a településen nem működik természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos civil szervezet. Az éves rendezvények között szerepelnek a természeti értékeket tudatosító, és környezeti tudatformálást célzó programok, mint a „Te Szedd!”, „Gondos gazda - virágos porta” faültetés és egyéb programok. Ezek a programok hozzájárulnának a település környezetbarátabbá tételéhez, a lakossági környezeti tudatformáláshoz.

„Gondos gazda - virágos porta” környezetszépítő versenyt évről évre megrendezik.

2 HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1 A VIZSGÁLT TÉNYEZŐK ELEMZÉSE, EGYMÁSRA HATÁSUK ÖSSZEVETÉSE

2.1.1 *Településhálózat*

Tolna az ország egyik fejlesztési sávjában a Duna-menti urbanizációs tengelyen helyezkedik el, annak legjobb közlekedési kapcsolatokkal rendelkező tagja. A Szekszárdi kistérség északi alközpontja, egy kis járás központja. Szekszárd és Paks is munkahelyet biztosít lakossága egy részének. Alvóváros jellegét mutatja, hogy többen járnak Tolnáról el dolgozni, mint ahányan ide. Szekszárd közelsége okán magasabb szintű ellátó intézmények elérhetők számára.

2.1.2 *Társadalom*

Tolnán, ha kis mértékben is, de csökken a népesség száma, melyben egyszerre van jelen a természetes fogyás és az elvándorlás is. A népesség öregedő tendenciát mutat, az idősek aránya közel duplája a fiatalokénak. A nemzetiségek közül a németek és a romák emelkednek ki, arányuk azonban nem kiugró Tolnán. A járás többi településén a roma lakosság aránya az országos átlagnál magasabb.

A város identitáserősítő tényezőiből kevés van, ezt javítani szükséges. A város foglalkoztatási és munkanélküliség adatai javuló tendenciára utalnak, ám így is alacsony a foglalkoztatottak aránya. Kedvező folyamat, hogy a nők és a férfiak azonos mutatói a két nem közötti munkaerőpiaci különbségeinek csökkenését mutatják. A jövedelemviszonyok elmaradnak az országos átlagtól, abszolút értékben stagnálás, míg reálértéken az utóbbi években csökkenés volt megfigyelhető. A lakásállomány számottevően nem változott.

A kedvezőtlen demográfiai folyamatok miatt Tolnán az oktatási intézmények kihasználtsága az utóbbi években romlott. A tanulók száma évről évre csökken. Bölcsőde nincs sem a városban, sem a járásban. Feladatait a Családi Napközi látja el részben. Az óvoda kihasználtsága növekedett, azonban ez a férőhelyszám csökkentésnek volt az oka. A település egészségügyi szolgáltatásai a járás szükségleteit kielégítik. Háziorvosi és gyermekorvosi szolgálat mellett fogorvosi rendelés is elérhető. Tolna szociális ellátási központként a környező települések számára is nyújt szociális alapszolgáltatásokat és szakosított ellátást. A település több intézménye (művelődési ház, könyvtár stb.) az év folyamán számos rendezvénynek ad otthont. A kulturális életet több civil szervezet és sportegyesület működése gazdagítja. Tolna önkormányzata fontosnak tartja az esélyegyenlőséget a városban, többek között ezért is készítette el a Helyi Esélyegyenlőségi Programot, melyben rögzíti követelményét és intézkedéseit.

2.1.3 *Gazdaság*

Tolna gazdasága Szekszárd, valamint kismértékben Paks gazdaságától is függ, mivel a megyeszékhely vonzáskörzetébe tartozik nem csak a város, hanem az egész Tolnai járás. Tolna a környező térségekkel összehasonlítva jobban, illetve hasonlóan teljesít, lényegében a megyei átlagot éri el, melyet Szekszárd jelentősen felfelé javít. A térség közlekedési elérhetősége jó, mivel a 6. számú elsőrendű főútvonal, illetve az M6/M60 autópálya is a város szélén található. A közúti közösségi közlekedés Tolna és Szekszárd között a hajnali óráktól a késő esti órákig folyamatos, az igényeket kiszolgálja.

A munkaerő képzettségi színvonala megfelelő. A foglalkoztatottságot tekintve azonban az átlagtól való kismértékű elmaradás nem jelent problémát, mivel Szekszárd képes felszívni a kevésbé képzett munkaerőt. A város gazdasági fejlődésének közép-, illetve hosszútávon a szakképzettek hiányával azonban szembe kell néznie, illetve meg kell előznie ezt. Erre a helyi oktatási rendszer lehetőséget ad.

A város gazdaságában a primer szektor dominál. Az idegenforgalom szerepe a járásban Faddon és a járásszékhely Tolnán jelentős. Tolna számottevő turisztikai lehetőséggel rendelkezik, azonban ezek kihasználatlanok, országosan kevésbé is ismertek. Ezen mindenképpen változtatni szükséges megfelelő marketinggel. Ez kisebb mértékben jelenti a fogadó infrastruktúra is fejlesztését, leginkább az attrakciók tekintetében (pl. kerékpárút-hálózat, borút) érdemes a meglévő potenciált kiaknázni.

Gazdasági vonzaskörzetét tekintve Tolna Szekszárd vonzaskörzetén belül egy mikro centrum, melynek vonzaskörzetébe járásának települései tartoznak.

2.1.4 Táj és természeti adottságok

Tolna település kiváló természeti-, táji adottságokkal bír, annak dacára is, hogy jelentős az emberi beavatkozás hatása a területen. Leginkább a Duna szabályozásával változtak meg az adottságok. A táj használatára ma leginkább az intenzív szántóföldi mezőgazdálkodás jellemző, amely visszaszorította a gyept-, gyümölcsös-, szőlő- és erdő területeket, ezzel a táj diverzitását, sokoldalú hasznosítását csökkentve. Érdemes ezeket a folyamatokat visszafordítani a táj egyensúlyának visszaállításáért. Főleg az eróziós, deflációs talajpusztulás megakadályozására mezővédő erdősávok telepítése és az erdőterületek növelése elengedhetetlen. A természetvédelmileg értékes területek megőrzése mellett további védelembe vonás javasolt.

A Tolnai-Dunaág rehabilitációja nagyon fontos lépés lenne a település életébe, mind rekreációs, mind sport, mind természetvédelmi szempontból.

2.1.5 Zöldfelületek

A település jó adottságokkal rendelkezik a Tolnai-Duna ág közelségével és a kertes családiházak beépítések magas arányával. Azonban a település nem rendelkezik olyan városközponttal, amely a városi élet megfelelő találkozóhelye lehetne. A zöldfelületi rendszer elemei megvannak, azonban nem szerveződnek összefüggő hálózattá. Mind a látogatók, mind az itt élők számára vonzó települési arculat megteremtését segítené a zöldfelületek attraktív, igényes kialakítása és fenntartása. Ezt támogatná a közterületek megújítása, egységes egyedi karakterű utcabútorzat kihelyezése.

A játszóterek és a Tolnai-Duna ág menti közpark kialakítása nagy jelentőségű lenne a település lakói számára.

2.1.6 Épített környezet

Tolna városszerkezete kétpólusú, a mai várostest két szélén van az őt alkotó két település történelmi magja, közülük Tolna adja a főközpontot.

A városnak nincs egyértelmű főtere, vagy főutcája. Története során több tolnai tér és utca kapott központi szerepet. A középkorban a mai Festetics utca vezetett Budára, és a mai Selyemgyár előtt lehetett a főter.

A török hódoltság után a Bajcsy Zsilinszky utca vette át a postaút szerepét, és a városháza megépültével az előtte lévő tér kapott nagyobb hangsúlyt. A vasút megnövelte az állomásra vezető szekszárdi út jelentőségét és a Faddra vezető úthoz végzett átvágás kijelölte a mai központi tér – a Szentháromság tér – helyét.

Csak az 56-os nagy árvíz után indult meg nagy ütemben a két település összeépülése, a környező falvakból betelepülő, majd a Szekszárdról kitelepülők fogadására. Az utóbbi idők legnagyobb szerkezetátalakító történése a belterület 17 %-át kitevő laktanya 90-es években kezdődő funkcióváltása. Az ide települő központi funkciók ebbe az irányba húzzák a település központját, a megépült M6 autópálya pedig várhatóan Szekszárd irányába tolja el a súlypontot.

A Duna valamikori városszerkezeti szerepe ma csekély, kiaknázatlan a városközpont és a Holt-Duna közötti közelség, mert a selyemgyár a kapcsolatot nagy részét elvágja.

Tolna és Mőzs a régészetileg legjobban kutatott Tolna megyei települések közé tartozik. Ez elsősorban az M-9-es és M-6-os út nyomvonalának feltárásának köszönhető. Tolna város területén kb. 1800 régészeti objektumot tártak fel napjainkig. A település határában minden régészeti korszakból található lelőhely. Leggyakoribbak és a határ legtöbbször részén megtalálhatók az őskori lelőhelyek.

A római kor időszakában Tolna területe a birodalom határvidékéhez tartozott. Az eddigi kutatás során sikerült lokalizálni a limes út egyes szakaszait, valamint egy őrtornyot (burgust) is. A hagyományosan Tolnához kötött Alta Ripa nevű castrumhoz köthető lelet eddig még nem került elő.

Tolna mai képét a két történelmi központ közötti, a XX. század második felében épült, szabályos elrendezésű, tervezett kertvárosias beépítése uralja. Arányaiban kicsi, az a terület, ahol történetileg kialakult településszerkezet megjelenik. Éppen ezért fontos a múlt még meglévő értékeinek védelme.

A XX-ik században a Duna-part elveszíti a város életében korábban betöltött szerepét, az így „városszélivé” vált területen korlátatlanul, a korábbi szerkezetet átépítve és a városközpont dunai kapcsolatát elzárva fejlődik a selyemgyár, illetve annak utód vállalkozásai.

A történelmi struktúrát őrző területnek öt jellegében eltérő része van:

- tolnai nőtt szerkezetű központjának az a már a XVIII században beépült része, amely a főbb utak mellett a XIX. és XX. században zárt sorú gazdag polgárházakkal épült át (Bajcsy, Árpád, Kossuth és Deák utcák),
- a történelmi központ további nőtt szerkezetű területei, ahol hézagosszerű beépítést alkotnak a fésűs, hajlított és a kis polgári házak,
- az attól nyugatra lévő terület; a XIX. század végén, a XX. század elején beépült, szabályos kistelkes lakóterület, ahol hézagosszerű beépítést alkotnak a fésűs, hajlított és a kis polgári házak
- a Duna-parti halmazos szerkezetű, volt halászfalú,
- és Mőzs történelmi része, nőtt struktúrájú falusias beépítéssel

2.1.7 Közlekedés

A település a 6. sz. főút, az M9 autót és M6 autópálya miatt rendkívül jó országos szintű kapcsolatokkal rendelkezik, mind É-D, mind a K-Ny irányban. A járás települései rövid úton

elérhetőek, de viszonylag hosszú idő alatt (átlagos utazási sebesség alacsony). A település közlekedését alapvetően meghatározza az 5112. sz. út belterületi szakasza, mely majdnem 4,0 km hosszon végighalad a településen összekötve a főbb városrészeket.

Helyi autóbusz hálózat nem üzemel a településen és a távolsági járatok egy része nem érinti a városközpontot. A helyközi autóbusz járatok megfelelő elérhetőséget biztosítanak a járás települései felé. A település határában található Tolna-Mözs vasútállomás, ahol sebes- és személyvonatok indulnak Baja, Bátaszék és Sárbogárd felé.

A járás kerékpáros hálózata rendkívül hiányos, települések közötti kerékpáros nyomvonal a Sió mentén található csak. A település kerékpárút hálózat alapeleme a város főútja (Béri Balogh Ádám u. - Alkotmány u. - Deák F. u.) mentén vezetett kétoldali kerékpárút. A településen mindenhol ingyenes a parkolás, kapacitásproblémák nincsenek.

2.1.8 **Közművek**

Tolna város közműellátása összközműves formában épült ki. A város **vízellátása** megoldott. A vízbázis, víztározás, és vízminőség továbbra is megfelelő mennyiségben és minőségben áll rendelkezésre.

A városban a **szennyvízcsatornázás** kiépítettsége 93 %-os. A szennyvíztisztító telep kapacitása a telepre csatlakozó települések szennyvizeinek fogadására a távlatban is megfelelőnek látszik, mivel **rekonstrukció után** a telep biológiai tisztító kapacitása is megfelelővé vált, amennyiben a csapadékvízből eredő időszakos túlterhelést a műtárgyaknál megoldásra került.

A város nagy részén a csapadékvíz elvezetése nyílt árokrendszer történik. A településen egységes csapadékvíz-elvezető rendszert kell kialakítani. Az árokrendszereket fel kell, hogy váltsa a felszínközeli zárt csapadékcsatornákat, illetve a zárt szabványos csapadékcsatornákat. A település központ vízvezetésére zárt csapadékvíz elvezető rendszer fejlesztése feltétlen szükséges.

Az energiaközművek tekintetében a város **villamosenergia-ellátása** 100%-osnak tekinthető. A középfeszültségű rendszer megfelelő kapacitásokkal rendelkezik a távlati beépítés-fejlesztések kiszolgálására is. A kiefeszültségű hálózatok fejlesztése a településközpont vegyes területeknél a légvezetékes hálózatok átépítését jelentenén földkábeles hálózatokká. A város **földgázellátása** szintén 100%-osnak mondható. A rendszer a távlati igények kiszolgálására is alkalmas.

Tolna város pályázat révén, közintézményeknél - Tolnai Polgármesteri Hivatal, a Sztárai Mihály Gimnázium és a Wosinsky Mór Általános Iskola (Eötvös utca) épületeire összesen 50 kW-nyi napelemes rendszerekre kapott telepítésére lehetőséget.

A **hírközlés** rendszere mind a vezetékes, mind a vezeték nélküli rendszereknél az igényeknek megfelelően kiépült, melyekről a távlati igények is biztosítható.

2.1.9 **Környezetvédelem**

Tolna város nem rendelkezik jelentős környezetszennyező forrással. A város közmű hálózati biztonsága csökken, de jelenleg még elfogadhatóan működik. A szennyvíztelep felújításra került, a hulladékkezelés megoldott. A zaj- és levegőszennyezés a legkiemelkedőbb probléma, amely a közúti forgalomból, az utak minőségéből, a lakossági egyedi fűtés megoldásokból és a mezőgazdasági területeket érintő deflációból adódik össze. A jelenlegi helyzetet előnyösen befolyásolná a

zöldfelület, a mezővédő erdősávok telepítése, a lakóterületeket lezáró véderdők telepítése és az utak fásítása. A sérülékeny vízbázis védőidomát kijelölték.

A lakosság körében környezetvédelmi célú programokkal és akciókkal a környezeti nevelést tovább lehet erősíteni.

3 HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1 A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

3.1.1 A folyamatok értékelése

Tolna városszerkezete kétpólusú, a mai várostest két szélén van az őt alkotó két település történelmi magja, közülük Tolna adja a főközpontot. A városnak nincs egyértelmű főtere, vagy főutcája. Története során több tolnai tér és utca kapott központi szerepet. A török hódoltság után a Bajcsy Zsilinszky utca vette át a postaút szerepét, és a városháza megépültével az előtte lévő tér kapott nagyobb hangsúlyt. A vasút megnövelte az állomásra vezető szekszárdi út jelentőségét és a Faddra vezető úthoz végzett átvágás kijelölte a mai központi tér – a Szentháromság tér – helyét.

Csak az 56-os nagy árvíz után indult meg nagy ütemben a két település összeépülése, a környező falvakból betelepülő, majd a Szekszárdról kitelepülők fogadására. Az utóbbi idők legnagyobb szerkezetátalakító történése a belterület 17 %-át kitevő laktanya 90-es években kezdődő funkcióváltása. Az ide települő központi funkciók ebbe az irányba húzzák a település központját, a megépült M6 autópálya pedig várhatóan Szekszárd irányába tolja el a súlypontot.

A Duna valamikori városszerkezeti szerepe ma csekély, kiaknázatlan a városközpont és a Holt-Duna közötti közelség, mert a selyemgyár a kapcsolat nagy részét elvágja.

A 2007-2014-es ciklusra vonatkozó IVS-ben megfogalmazott középtávú célok közül megvalósult a városközpont rehabilitáció első üteme. A mözsi alközpont fejlesztésén belül megvalósult a művelődési ház korszerűsítése, a szegregátum helyzetének többoldalú javítása, közpark létesítése, közterületek felújítása. Az egykori laktanya területén óvoda, parkoló és zöldfelületi fejlesztés történt, és 2014-ben elindult az un. MAG-Ház építése.

Nem valósult meg – pályázati forrás hiányában - a városközpont második üteme.

3.1.2 A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

3.1.2.1 A településhálózat SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
A Duna-menti urbanizációs tengely legjobb és tovább javuló közlekedési kapcsolatokkal rendelkező városa	Kis vonzáskörzet
Szekszárd közelsége – a magasabb szintű intézmények, szolgáltatások, kulturális és kereskedelmi létesítmények könnyű elérhetősége	Alvóváros jelleg
Járasközponti szerep	Nagyméretű ingázás Szekszárd és Paks irányába
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
M-9 autópálya folytatása	Alvóváros jelleg erősödése
Szekszárddal való agglomerációs együttélés tudomásul vétele és tudatos használata	Paks vagy Szekszárd gazdasági nehézségei rontják a város foglalkoztatási helyzetét

Szekszárd ipartelepítési lehetőségeinek fogytával a térségbe irányuló befektetések fogadására felkészülés	
Bogyiszlóval és Faddal való együttműködés a környező holtágak és Duna egységes turisztikai kínálatba foglalására	

3.1-1. táblázat: A településhálózat SWOT-analízise

3.1.2.2 A társadalom SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
A család érték, alacsony a gyereket egyedül nevelő szülők aránya	Kedvezőtlen demográfiai folyamatok, fogyó népesség, elöregedés
Erős civil szervezetek	Oktatási intézmények csökkenő kihasználtsága, gyermekhiány
Nemzetiségi kultúra jelenléte	Növekvő szociális ellátási szükségletek
Jól kiépített szociális és egészségügyi ellátórendszer, melynek működtetése térségi összefogással valósul meg	Hiányosságok az esélyegyenlőség biztosítása terén
Hagyományokra építő, élénk kulturális élet	
Számos sportolási lehetőség, sikeres sportegyesületek	
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
A szociális ellátások és a hozzá kapcsolódó intézményrendszer fejlesztése	További népességvesztés és elöregedés
A civil szervezetektől és nemzetiségi közösségektől induló kezdeményezések támogatása, a civil szféra megerősítése, ezáltal a település népességmegtartó erejének növelése	Fokozódó terhek a szociális ellátórendszeren
Esélyegyenlőséget segítő intézkedések, intézmények	Az alacsonyabb státuszú társadalmi csoportok helyzetének további romlása, szegregáció
Kulturális programok népszerűségének növelése	Etnikai konfliktusok kiéleződése
A tömegsportban résztvevők körének bővítése, a városi sporthagyományok továbbvitele	Tolna lemarad a városversenyben, a megyeszékhely „leárnyékolja”

3.1-2. táblázat: A társadalom SWOT-analízise

3.1.2.3 A gazdaság SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Szekszárd pozitív hatása a város foglalkoztatottságra	A lakosság átlagos képzettségi színvonala alacsonyabb a nagytérségi átlagnál
Magas foglalkoztatás	A vállalkozások átlagosnál alacsonyabb tőkeereje
Természeti környezet	Turisztikai fogadóképesség hiánya leginkább marketing oldalról

Épített és kulturális örökségek	Közös turisztikai csomag hiánya a járásban
Jó közlekedési helyzet	Vállalkozások kedvezőtlen méretbeli szerkezete (túl sok a mikro- és kisvállalkozás)
Primer szektorban felhalmozott tudás és eszközállomány	Önkormányzati költségvetés miatti szűkebb mozgástér
Kiváló minőségű termőföldek	
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Természetközeli turizmus fejlesztése	Szekszárd gazdasága kevésbé prosperál, mely negatívan hat Tolnára és a járásra is
Horgászturizmus feltételeinek javítása	A fejlesztések nem megfelelő tervezés mellett a kelleténél nagyobb terhet rónak az önkormányzat költségvetésére
Tolnai borút nyújtotta lehetőségek kihasználása	Tolna alvóváros jellege tovább erősödik, valódi gazdasági szerepe csökken
Szekszárd, mint turisztikai célpont kínálatához való szoros kapcsolódás, majd ennek mentén az önálló brand kiépítése	Marketingstratégia sikertelensége
Turizmus általános fellendülése a városban	
Megújuló energiára épülő energiagazdálkodás	
Silver economy (társadalmi egyetértés esetén!)	

3.1-3. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise

3.1.2.4 A táji- és természeti adottságok SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Duna közelsége	közvetlen Dunai kapcsolat hiánya
Szép táji környezet	a természeti adottságokhoz nem illeszkedő tájhasználati dominancia
Természetvédelmileg jelentős élőhelyek, értékes növény- és állatvilág megléte	természeti értékek helyi szintű védelmének hiánya
Országos jelentőségű természetvédelmi terület	gyepterületek, gyümölcsösök, erdők visszaszorulásával csökken a táj változatossága
Mezőgazdasági tevékenységre alkalmasság	a talajtermékenységet nem fenntartó mezőgazdasági művelés
Tolnai-Dunaág vízutánpótlása, eutrofizáció visszaszorítása	érzékeny vízbázis
	erdőterületek alacsony %-a
egykori medrek, vízfolyások tájszerkezetet tagoló elemek és vizes élőhelyek	ökológiai folyósok, kapcsolatok hiánya a nagyparcellás művelés miatt
	Ex lege védett, természeti- és táji értékek kataszterének hiánya
	anyagyerőhelyek tájsebei
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Természetvédelem és turizmus erősítése (pl.: madármegfigyelés, Tolnai Holt-Duna	Duna holtág, felszíni vizek elszennyeződés, a vízutánpótlás megszűnése

Extenzív állattartás, rét- és legelőgazdálkodás visszaállítása, a táj diverzitásának erősítése	a táji diverzitás csökkenés, elsivárosodás
Vizes élőhely rekonstrukció, vizek védelme	élőhelyek megszűnése, biodiverzitás csökkenése
Ökológiai mezőgazdaság révén a talajtermékenység javítása.	Monokultúrás, vegyszeres, műtrágyát használó mezőgazdaság talajtermékenység pusztítása.
A hagyományos kert- és szőlőkultúra megőrzése illetve visszaállítása.	nagy mezőgazdasági üzemek, nagy táblamérettel nem teszik lehetővé a természeti adottságok lokális figyelembevételét.
Védőfásítások, vízfolyások, utak menti fásítások, a táj mozaikosságának gyarapítása	felszín alatti vizek elszennyeződése
Erdő telepítéssel erdőszültség arányának növelése (honos fajokkal)	erdőterületek további csökkenése
Ökológiai erdőművelés	invázió fajok terjedése
Egyedi tájértékek, kultúrtörténeti értékek felmérése, fenntartása	futóhomokos területek térnyerése
Környezeti nevelés, tudatformálás minden korosztályban	Duna holtág vízutánpótlásának megszűnése, eutrofizáció előrehaladása

3.1-4. táblázat: A táji- és természeti adottságok SWOT-analízise

3.1.2.5 A zöldfelületek SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Holt-Duna ág ökológiai és zöldfelületi szerepe	Holt-Duna ág kihasználtsága, mint városi zöldfelület, kapcsolata a várossal
zöldfelületi vizsgálat és javaslati tervek megléte	zöldfelületek alacsony száma, és gondozatlansága
jó természeti adottságok zöldfelületek létrehozásához	városközponti funkció, közösségi terek hiánya
	egyedi játszóterek hiánya
	egységes fasorok hiánya
	az ipar- és mezőgazdasági területek és a lakóterületek közötti fásítás hiánya
	települési arculat hiánya
	közterületek tisztasága
	intézmények zöldfelületeinek alacsony színvonala
	utak menti zöldsávok hiánya
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Duna-parton közpart kialakítása	Holt-Duna ág elszennyeződése, degradációja
átfogó zöldfelületi tervek, koncepciók, kertépítészeti tervek készítése	beépített területek növekedése a zöldfelület rovására
Város zöldítő program civil részvétellel	
városközponti funkció, közösségi terek tervezése kialakítása, fenntartása	a városszerkezet szétesése városközpont hiányába
meglévő zöldfelületek állapotának javítása	a meglévő zöldfelületek további degradációja

egységes fasorok telepítése	fejlesztések elmaradása
egyedi játszóterek létrehozása	a civil összefogás hiánya
A kül- és belterületi zöldfelületek összekapcsolása, ökológiai folyosóként	környezeti nevelés, szemléletformálás elmaradásának hiánya
egységes települési arculat kialakítása	
az ipar- és mezőgazdasági területek és a lakóterületek közötti véderdők, ligetek telepítése	
oktatási intézményekben: kertek kialakítása, tanrendbe való illesztése	

3.1-5. táblázat: A zöldfelületek SWOT-analízise

3.1.2.6 Az épített környezet SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Kellemes kertvárosias lakókörnyezet	Városközpontot a gépkocsik uralják
Kedvező lakásállomány	Gyenge a város kapcsolata a holtággal
Teljeskörű infrastruktúra és városi intézményhálózat	A várostestbe ékelődő üzemek zavarhatják környezetüket
Gazdag régészeti és építészeti örökség	Belvízveszélyes az Újréti-sor környezete
Ipartelepítésre alkalmas területek	Zöldfelületek, játszóterek hiányoznak
	Szegregálódó területek
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
A Holt-Duna parton városi rekreációs terület kialakítása, és a városközpontba kapcsolása	A lakókörnyezet értékei leromlanak, a gépkocsiforgalom túlsúlya miatt, az üzemek zavaró hatása miatt, a zöldfelületi kapcsolatok hiánya miatt
A városközpontban gyalogosbarát forgalomcsillapított övezet kialakítása	
Lakóterületi játszóterek létesítése	
Szegregálódás megállítása	
Szekszárd ipartelepítési lehetőségeinek fogytával felkészülés a térségbe irányuló befektetések fogadására	

3.1-6. táblázat: Az épített környezet SWOT-analízise

3.1.2.7 A közlekedés SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Kiváló országos közúti kapcsolatok	A települési közutak egy része nem megfelelő állapotú/szélességű
Városon belül kiépített közlekedési infrastruktúra	Jelentős tranzitforgalom terheli a települési közúthálózatot
Helyközi közösségi közlekedés megfelelő	Gyenge a vasúti személyszállítás
Viszonylag nagy a települési kerékpárút-hálózat	Vasútállomás a település határában található
Jelentős parkolási problémák nincsenek	Távolsági autóbuszjáratok egy része nem érinti a városközpontot
	Az autóbusz megállóhelyek utastájékoztatása és akadálymentesítése alacsony színvonalú
	Hiányzó térségi kerékpáros kapcsolatok
	Kevés a gyalogosbarát forgalomcsillapított terület a városközpontban
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Forgalomcsillapítás, akadálymentesítés, közlekedésbiztonságot szolgáló közútfejlesztések	A térség települései versenyeznek a fejlesztések európai uniós finanszírozásért
Helyi közutak szélesítése, felújítása	Tovább nő az autóbusz életflotta életkora, csökken a szolgáltatás színvonala (emiatt az utasszám is csökken)
EuroVelo és térségi kerékpárutak kiépítése	
Települési kerékpáros útvonalak összekapcsolása	

3.1-7. táblázat: A közlekedés SWOT-analízise

3.1.2.8 A közművek SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
a település vízellátó hálózata szinte teljes körű (98,6%)	azbeszt anyagú vízvezeték előregedett
szennyvízcsatorna kiépítettsége is szinte teljes körű (93%)	a szennyvízbekötési arány csak 85%-os
a szennyvíztisztító telep rekonstrukciója/intenzifikálása megtörtént	a szennyvízhálózat bel- és csapadékvíz terhelése jelentős, további probléma a csatorna nem megfelelő műszaki állapota
villamosenergia-ellátás 100%	nincs megfelelő csapadékvíz-elvezető hálózat, a meglévő rendszeres üzemeltetési gondok
hírközlés jól kiépített	Mangánlerakódás az ivóvízvezetékben
gázellátás az igényeknek megfelelően jól kiépített	
A vízbázis és víztározás a távlati vízigények kielégítésére is megfelelő	
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK

az előregedett vízellátó hálózat folyamatos rekonstrukciója	az előregedett vízvezetékknél csőtörés veszély
a vízellátó hálózat teljes körűvé tétele	megnövekedett csapadékintenzitások a vízvezető rendszer hibája illetve nem megfelelő karbantartása miatt elöntéseket okozhatnak
a szennyvízhálózat teljes körűvé tétele	ár- és belvíz veszély
a csapadékvíz-elvezetés általános, átfogó rendszerének tanulmányterv szintű kidolgozása és ahhoz igazított folyamatos karbantartása	
szennyvízbekötési arány 100%-ossá tétele	

3.1-8. táblázat: A közművek SWOT-analízise

3.1.2.9 A környezetvédelem SWOT-analízise

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
jó minőségű vízbázis	érzékeny vízbázis, a lakóterület közelében
a környezetvédelmi infrastruktúra megléte	
magas a családiházias beépítés aránya, gondozott kertek	
kedvező civil részvétel	közlekedésből eredő zajterhelés
kevés az ipari szennyezőforrás jelenléte	
	kerékpáros utak és infrastruktúra hiánya,
	útminőségéből adódó porszennyezés,
	szennyeződött talajok kármentesítésének szükségessége
	defláció a mezővédő erdősávok hiányában
	lakosság környezeti tudatosság alacsony szintje
	tudatlanság miatti légszennyező lakossági fűtés és hulladékégetés
	nitrát szennyezettség
	illegális hulladéklerakások magas aránya
	allergén parlagfű terjedésének korlátozása nem sikerült
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
Talajszennyezett terület kármentesítése, rehabilitációja	a felszín alatti vizek elszennyeződésének veszélye havária esetén
A felszíni és felszín alatti vizek minőségének megóvása, állapotának javítása	felhagyott balesetveszélyes bánya- és iparterületek
zajtérképének elkészítése	vegyszer- és műtrágya használat a mezőgazdaságban
	működő iparterületek, mezőgazdasági üzemek környezetszennyező kibocsátása
útpályák javítása, pormentesítésük zöldsáv telepítéssel	Tolnai Duna elszennyeződése

A gyalogos és a kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása	nitrát szennyezettség terjedése, fokozódása
Bogyszlót elkerülő Dombori kikötőhöz vezető út megépítésének	allergén parlagfű elterjedése
Védőfásítások kialakítása a mezőgazdasági művelésből eredő porszennyezés és defláció csökkentése érdekében	Dombori kikötői átmenő teherforgalma okozta zaj és levegőszennyezés
a lakossági fűtésből származó légszennyezés lecsökkentése	a lakossági fűtésből származó légszennyezés erősödése, házilagos hulladékégetés elterjedése
környezettudatos hulladékgazdálkodás lakossági, települési szinten	
házi komposztálás elterjedése (családiházás övezetben)	
szelektív hulladékgyűjtés elterjedése	
illegális hulladéklerakások felszámolása	illegális hulladéklerakások elterjedése
Zöldfelületek rendszeres kaszálása az allergén növényzet eltávolítása	havária (Paks)

3.1-9. táblázat: A környezetvédelem SWOT-analízise

3.1.2.10 Összefoglaló SWOT-analízis

Az eddig bemutatott szakmaspecifikus analíziseket két vezérgondolat köré csoportosítva szintetizáltuk. Az egyik a **lakhatás** a másik a **gazdaság**

LAKHATÁS

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
Jól lakható város	A lakhatási minőség romlását okozó tényezők
Kellemes kertvárosias lakókörnyezet, kedvező lakásállomány	Kevés a játszótér
Kerékpáros közlekedésre alkalmas lejtésviszonyok	Városközpontot a gépkocsik uralják, hiányoznak a közösségi terek
Teljes körű infrastruktúra és városi intézményhálózat	Dombori kikötő és üdülőtérület átmenő fogalma zaj és levegőszennyezést okoz
Szekszárd közelsége – a magasabb szintű intézmények, szolgáltatások, kulturális és kereskedelmi létesítmények könnyű elérhetősége	Szegregátumok jöttek létre
Duna közelsége, szép táji környezet, a Holt-Duna ág ökológiai és zöldfelületi szerepe	Öregedő közművezetékek, hiányos csapadékvíz hálózat, belvízveszélyes az Újréti-sor környezete, alacsony a szennyvíz bekötési arány
Gazdag régészeti és építészeti örökség, jelentős mezővárosi múlt	Holt-Duna romló vízminősége, kihasználatlansága, és a terület városi kapcsolatának hiánya

Erős civil szervezetek, gazdag kulturális élet	Önkormányzati költségvetés szűk mozgástere
Járasközponti szerep	Kis vonzáskörzet
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
A jól lakható kertvárosi jelleg megerősítése	A jó lakhatási feltételeket veszélyeztető tényezők
A Holt-Duna parton városi rekreációs terület kialakítása	A holtág vízutánpótlása megszűnik, a vízminőség romlása nem áll meg
A gyalogosbarát forgalomcsillapított övezet folytatása a Szentháromság tér környezetében	Az átmenő forgalom növekszik
A kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása a városon belül	A futóhomokos területek térnyerése
Szabadidős sportolási lehetőségek szélesítése	A lakossági fűtésből eredő légszennyezés erősödése
Fedett piac kialakítása	Csökken a közműhálózat üzembiztonsága
Közterületek minőségének javítása	Előregedés, a szociálisan hátrányos csoportok növekedése, szegregáció, a szociális intézményrendszer kimerülése
Lakóterületi játszóterek létesítése	
Tagoló és védőfásítások telepítése külterületen a defláció, és porterhelés megelőzésére	
Egységes fasorok telepítése a főutak mentén	
A közműhálózatok korszerűsítése és bővítése, a szennyvíz rákötések teljes körűvé tétele	
Megújuló energiára épülő energiagazdálkodás	
Az általános iskola telephelyeinek csökkentése	
Civil kezdeményezések támogatása, az identitás-tudat erősítése	
A szociális intézményrendszer megerősítése	
A szegregátumok kezelése, felszámolása	

3.1-10. táblázat: A lakhatás SWOT-analízise

GAZDASÁG

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
A gazdaság fejlesztésére alkalmas hely	A gazdaság fejlődését akadályozó tényezők
A Duna-menti urbanizációs tengely része	Nagyfokú ingázás, a foglalkoztatás nagymértékben függ Szekszárd és Paks gazdaságától
Kiváló és javuló közúti kapcsolatok	Romló vasúti közlekedés, korszerűtlen állomás
Ipartelepítésre alkalmas területek	A vállalkozások alacsony tőkeereje
Jó mezőgazdasági adottságok	Kis és egysíkú gazdaság
	Öregedő és csökkenő népesség
	Átlagosnál alacsonyabb képzettségi színvonal

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
A gazdaság és ezen keresztül a foglalkoztatás növekedésének támogatása	A gazdaság növekedését veszélyeztető tényezők
A holtágak vízrendszerére alapozott egységes térségi turisztikai projekt kialakítása	Az érintett önkormányzatok és vízügyi szervek között nem jön létre együttműködés
Az EuroVelo projekthez kapcsolódóan a térség turisztikai elemeit felfűző kerékpárút hálózat kialakítása	A fejlesztésekért és az iparűzési adóért folyó verseny gátolja a térségi együttműködést
„Silver economy” idős gazdaság kialakulásának kezdeményezése	A foglalkoztatási függés fokozódása Szekszárdtól és Pakstól, az alvóváros jelleg megerősödése
A laktanya és a 6-os út közötti terület infrastruktúrájának kiépítése	
Szekszárd ipartelepítési lehetőségeinek fogytával felkészülés a térségbe irányuló befektetések fogadására	
A járás településeivel és Szekszárddal összekötő hivatásforgalmi kerékpárutak létesítése	
A helyi igényeket jobban kielégítő autóbusz hálózat, utasbarát megállók kialakítása	
A Rétszilas-Szekszárd vasútvonal korszerűsítése, a vasútállomás utasbarát kialakítása	
A képzett, fiatal, aktív lakosok helyben maradásának, letelepedésének támogatása	

3.1-11. táblázat: A gazdaság SWOT-analízise

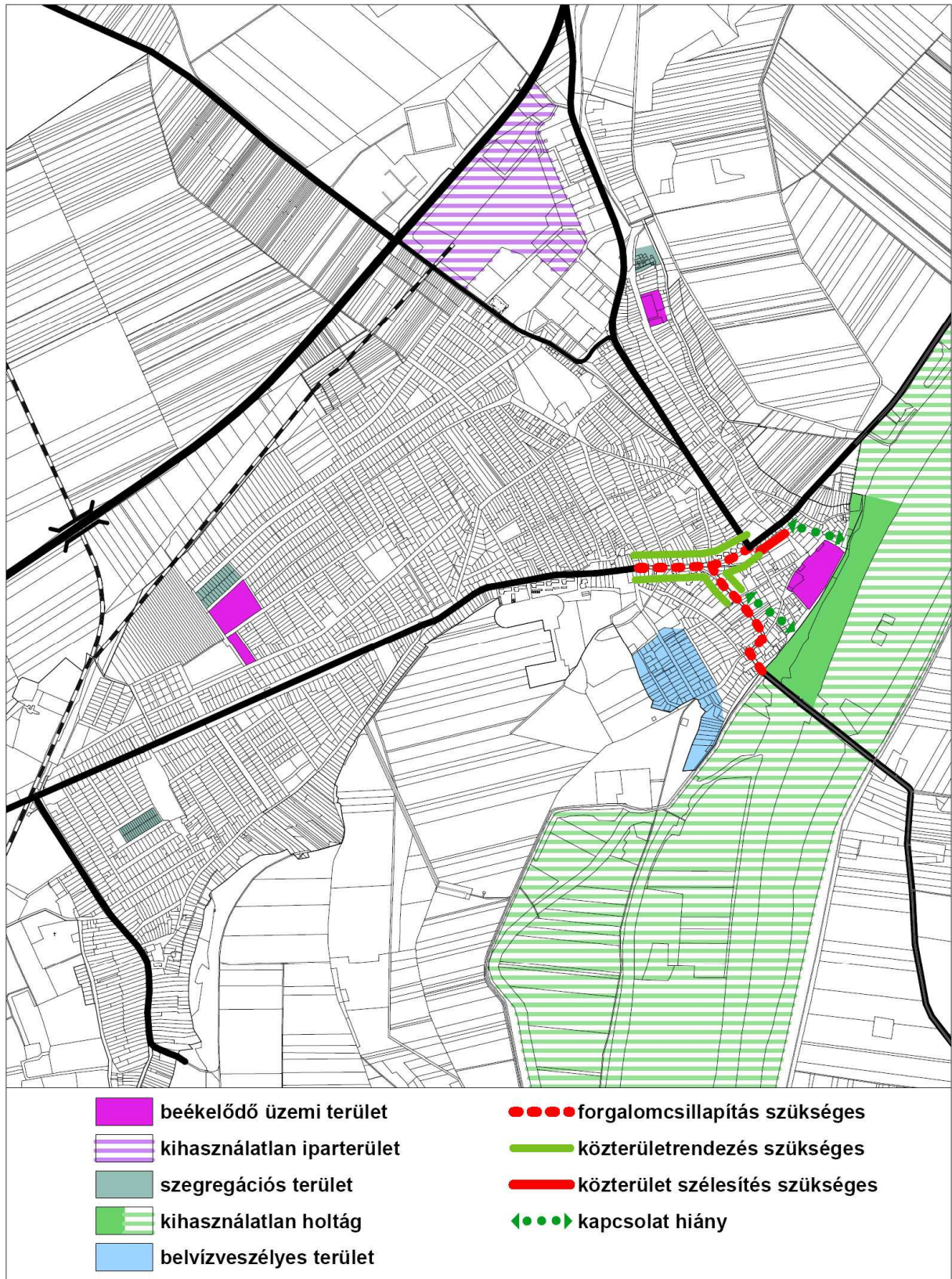
3.1.2.11 Kockázatok felsorolása

Kockázatot jelent, ha a város nem tud további munkahelyteremtő beruházásokat vonzani, hanem új beruházások csak Paksra és Szekszárdra települnek. Ez ugyanis egy alvóváros szerepbe veti vissza a várost.

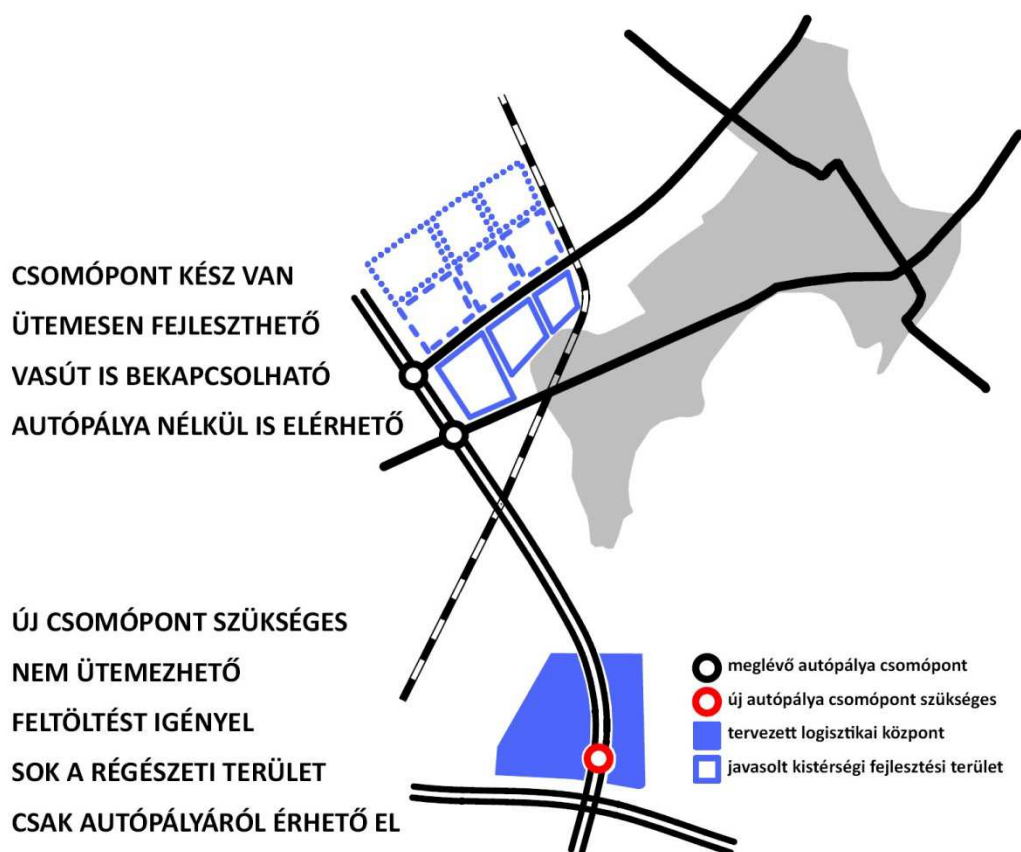
Ha emelett még a lakhatás minőségében is e két város mögé kerül, a város népességének csökkenése megállíthatatlanná válik.

3.1.3 A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

3.2-1. ábra: Problématérkép

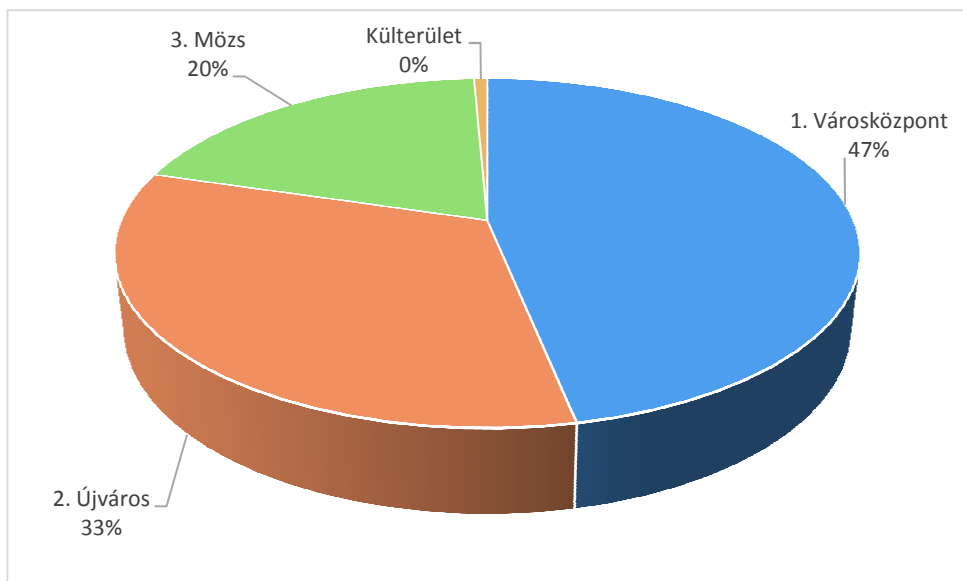

3.2-2. ábra: Fejlesztési területek

3.3 ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Tolna szerkezetileg, városképi arculatában, karakterében, történelmében és területhasználati jellemzői alapján, 3 városrészből áll, s vannak külterületi lakott részei is. Ezeket a városrészeket már a 2010-es IVS is ugyanilyen módon határozta le. A városrészek a következők:

1. Városmag
  2. Újváros
  3. Mőzs
- Külterület

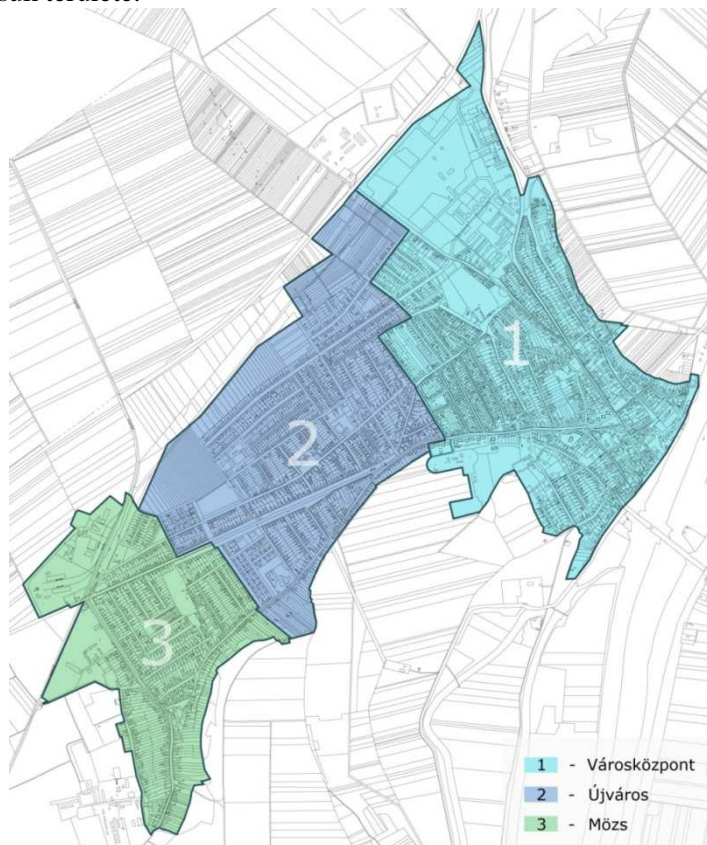

3.3-1. ábra: Tolna városrészeinek népességmegoszlása (Forrás: Népszámlálás, 2011)

A városrészek részletes adatai a mellékletben található.

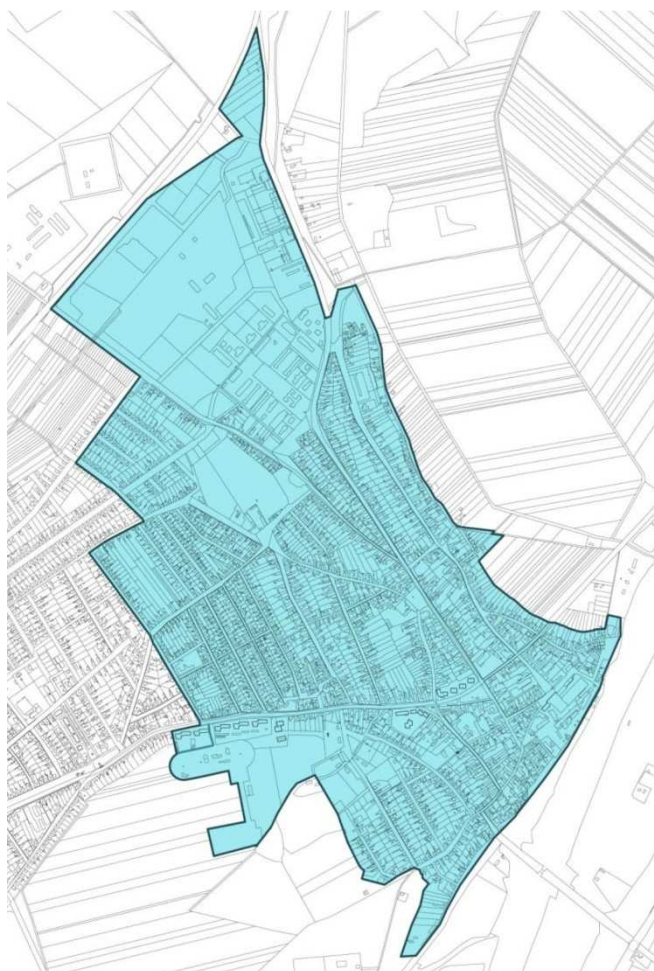
3.3.1 **Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása**

A városrészek lehatárolása a 2010-es IVS kapcsán megtörtént, azon változtatás nem volt indokolt. A városrészek közül kettő – a városközpont és Mőzs – két korábbi önálló település területe, a harmadik pedig az összeépülésük területe.

3.3-2. ábra: Tolna városrészei

1. Városközpont

3.3-3. ábra: Tolna városközpont

Ez a városrész a Tolna történelmi magja, itt él a lakosság 47 %-a, itt koncentrálnak a város intézményei és munkahelyei.

A Városközpont lakónépessége 5205 fő volt a 2011-es Népszámlálás idején, mely négyszáz fővel elmarad az ezredforduló értékétől, ez a legnagyobb lélekszámú városrész. A városrész korstruktúrájában az idősek aránya magas (26%), meghaladja a 2001-es szintet (23%), miközben a fiatalok aránya az ezredforduló óta visszaesett (14% jelenleg). Emiatt a gazdaságilag aktív népesség aránya (45%) is alacsony.

A városrész társadalmának képzettségi szintje valamelyest kedvezőbb a városi átlagnál, s jelentősen fejlődött az ezredforduló óta. A 15-59 éves korosztály mindössze 17%-a rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel (2001-ben még 30% volt), s a felsőfokú végzettségűek aránya is magasabb a városi átlagnál (14%), s nőtt az elmúlt években (2001: 10%), de összességében nem túl magas.

A foglalkoztatottak aránya a városi átlagnál kedvezőbb (59%), s jelentősen változott az ezredforduló óta (2001: 53%), a munkanélküliségi ráta viszont magasnak tekinthető (11%). Sokat javult a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya, ami a korábbi IVS idején 43% volt, a 2011-es népszámlálás idején 36%-ra csökkent. Ugyanakkor magas az alacsony presztízsű munkakörökben dolgozók aránya (44%).

A városrészben 2263 db lakás található, mely a Népszámlálás adatai szerint hetvennel meghaladja a 2001-es értéket. A lakások komfortfokozata a városi átlagnál valamelyest kedvezőtlenebb, az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (6%).

Utcaszerkezete, telekstruktúrája a történelme során alakult, nőtt jellegű. A város műemlékei és helyi védelem alatt álló épületei itt koncentrálnak. Tömbbelsőinek egy része kihasználatlan tartalék építési területet képez.

Közművesítettség teljeskörű, a városrész délkeleti része belvízveszélyes.

A gyalogosok és kerékpárosok közlekedési feltételeit a túlméretezett útfelületek, és a parkoló autók rontják, különösen a Szentháromság téren és a csatlakozó területeken.

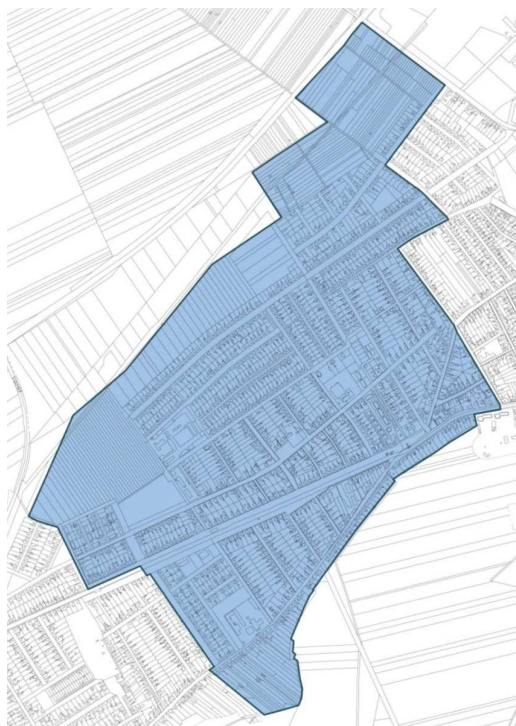
A városrész keleti peremén lévő Holt-Duna adta lehetőségek kihasználatlanok, megközelítése a központból nehézkes.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
kedvező a foglalkoztatottság	a foglalkoztatottak közel fele alacsony presztízsű munkakörökben dolgozik
javuló képzettségi szint	magas a munkanélküliek aránya
a város történetét megjelenítő épületek, terek	öregedő társadalom
a Holt-Duna ökológiai és zöldfelületi szerepe	az autók által uralt főtér nem kínál lehetőséget a gyalogosoknak és kerékpárosoknak
	Gyárvégtelep szlömösödése
	belvízveszélyes az Újréti sor környezete
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
az előregedő népesség szociális szükségleteinek kielégítése, fejlesztése	a kedvezőtlen irányú demográfiai folyamatok folytatódnak, melyre a humán infrastruktúra kapacitásai és feltételei nem tudnak felkészülni
sok rekreációs lehetőséget nyújthat a városrész peremén lévő Holt-Duna	
gyalogosbarát forgalomcsillapított övezet kialakítása a Szentháromság tér környezetében	
a laktanya és a 6-os út közötti terület előkészítése vállalkozások számára	

3.3-1. táblázat: A városközpont SWOT-analízise

2. Újváros

3.3-4. ábra: Tolna Újváros

A városrész a múlt század 50-es éveinek második felétől épül be kertvárosias jelleggel a környező települések betelepülőiből és a Szekszárdon olcsó családiházas építési lehetőséget nem találókból.

A városrész lakónépessége 3648 fő volt a 2011-es Népszámlálás idején, mely közel ötszáz fővel elmarad a 2001-es értéktől. A tolnai lakosok egyharmada a városrészben lakik, ez a második legnagyobb lélekszámú városrész. Ez a legkedvezőtlenebb korstruktúrájú városrész: az idősek aránya magas (27%), meghaladja a városi átlagot, míg a fiatalok aránya (12%) attól elmarad. Azaz a városrész lakossága erősen előregedő, az öregedési index 2,2, a városban a legmagasabb. Ugyanakkor itt a legmagasabb, 61%, az aktív korú lakosság aránya, noha az ezredforduló óta arányuk csökkent (65%).

A városrész társadalmának képzettségi szintje kedvezőbb a városi átlagnál, mind a kevésbé iskolázottak alacsonyabb, mind a felsőfokú képzettségűek magasabb arányát tekintve. A 15-59 éves korosztály mindössze 16%-a rendelkezik legfeljebb általános iskolai végzettséggel, s a felsőfokú végzettségűek aránya (15%) a legmagasabb a városban. Mindkét érték rendkívül sokat javult 2008-hoz képest (27, ill. 9%).

A foglalkoztatottak aránya a városi átlagnál magasabb (58%), a munkanélküliségi ráta is kedvezőbb annál (9%). A munkanélküliek közül a tartósan munka nélkül lévők aránya relatíve alacsony (5%), s mindössze a foglalkoztatottak 38%-a dolgozik alacsony presztízsű munkakörben, ami jóval kedvezőbb a városi átlagnál, bár még így is magas.

A városrészben 1423 db lakás található, mely a Népszámlálás adatai szerint közel ötvennel meghaladja 2001-es értéket. A lakások komfortfokozata a városi átlagnál jóval kedvezőbb, az alacsony komfortfokozatú lakások aránya (3%) alacsony, a városi átlag fele. Alacsony, mindössze 1% az egyszobás lakások aránya.

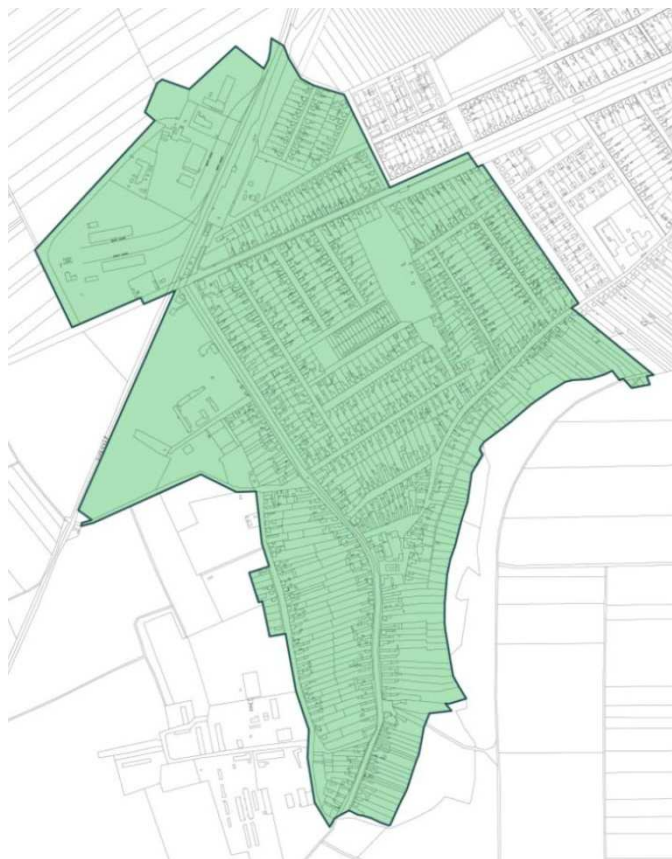
Utca és telekstruktúrája tervezett, szabályos. A nagy összefüggő lakóterületen kevés a közösségi zöldterület, a játszótér. A Fém utca környezetében szegregációval veszélyeztetett terület alakult ki

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
magas képzettségi szint	gyorsan fogyó és elöregedő társadalom
magas foglalkoztatottság	a Fém utca melletti tömbben a szegregáció jelei mutatkoznak
alacsony a tartósan munka nélkül lévők száma	Hiányoznak a közösségi zöldterületek
a lakosság nagy része magasabb presztízű munkakörökben dolgozik	A beékelődő üzemi terület forgalma lakóterületen keresztül zajlik.
jó minőségű lakásállomány	
magas az aktív korúak aránya	
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
A szegregálódó területek kezelése	az elöregedés folytatódik, a kevés fiatal miatt a humán infrastruktúra kapacitások kihasználtsága romlik
Az üzemi terület gépkocsi forgalmának lakóterületet nem zavaró megoldása	

3.3-2. táblázat: Az Újváros SWOT-analízise

3. Mözs

3.3-5. ábra: Tolna Mőzs

Mőzs korábban önálló település volt, falusias jellege a mai napig megmaradt.

Lakónépessége 2190 fő, a város lakosságának ötöde itt él, ezzel a legkisebb városrésznek számít. Az ezredforduló óta 150 fővel csökkent a népessége. Korszerkezete a városi átlagnál fiatalosabb, bár az ezredforduló óta sokat öregedett. A képzettségi és foglalkoztatottsági viszonyok viszont rendkívül kedvezőtlenek. Magas a képzetlenek városrészi jelenléte (27%), itt a legalacsonyabb a felsőfokú végzettségűek aránya (9%). Emiatt itt az egyik legmagasabb a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül (19%). A munkanélküliségi ráta a városban itt a legnagyobb, rendkívül magas (12%), s a tartósan munkanélüliek aránya 6,6%. Nagyon sokan, a foglalkoztatottak 48%-a dolgozik alacsony presztízsű munkakörökben. Az aktív korú lakosságnak kevesebb, mint a fele tartozik a foglalkoztatottak közé, s a háztartások 45%-ban nincs foglalkoztatott. A városrész összességében nagyon kedvezőtlen társadalmi helyzetű, szegregációs folyamatok is vannak, s a helyi aktív korú lakosság 46%-a nem rendelkezik rendszeres munkajövedelemmel.

A városrészben 789 db lakás található, alig több, mint az ezredfordulón. Az alacsony komfortfokozatú lakások aránya a városi átlagnál kedvezőbb (7%).

A fennmaradt gazdag paraszti portái őrzik a településrész identitását. A településrész délnyugati részén mezőgazdasági üzemek vannak. A gyöngyvirág utca menti tömb szegregáltsága a megtörtént segítő beavatkozások ellenére megmaradt.

Városrészi SWOT elemzés

ERŐSSÉG	GYENGESÉG
sok a fiatal a városrészben	nagy az alacsony státuszú lakosság jelenléte,

	sok a halmozottan hátrányos helyzetű
a település múltját reprezentáló épületek	kedvezőtlen képzettségi viszonyok
	nagy a munkanélküliség, nagyon sokan nem rendelkeznek rendszeres munkajövedelemmel
	sok az alacsony komfort fokozatú lakás
LEHETŐSÉG	VESZÉLY
szociális, oktatási, képzési intézkedések révén javulhat a városrész szociális helyzete, integrációja	a negatív társadalmi, szegregációs folyamatok folytatódnak, kiterjednek

3.3-3. táblázat: Mőzs SWOT-analízise

Külterület

Tolna külterületén 77-en élnek, 29 db lakásban. A lakosság nagyon fiatalos, a fiatalok aránya magasabb, az idősek aránya alacsonyabb, mint a városban. A képzetlenek aránya a városi átlagot meghaladja (22%), de kisebb, mint Mőzsben. A lakások 40%-a alacsony komfortfokozatú, 15%-a egyszobás. Ezek az adatok jelzik, hogy a külterületen jellemzően alacsony státuszú, képzetlen, kedvezőtlen foglalkoztatottsági és lakhatási körülmények között élő népesség él.

3.3.2 Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat.

A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül. A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre együttesen jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

Mivel Tolna járásszékhely város, a következő szegregációs mutatók érvényesek rá:

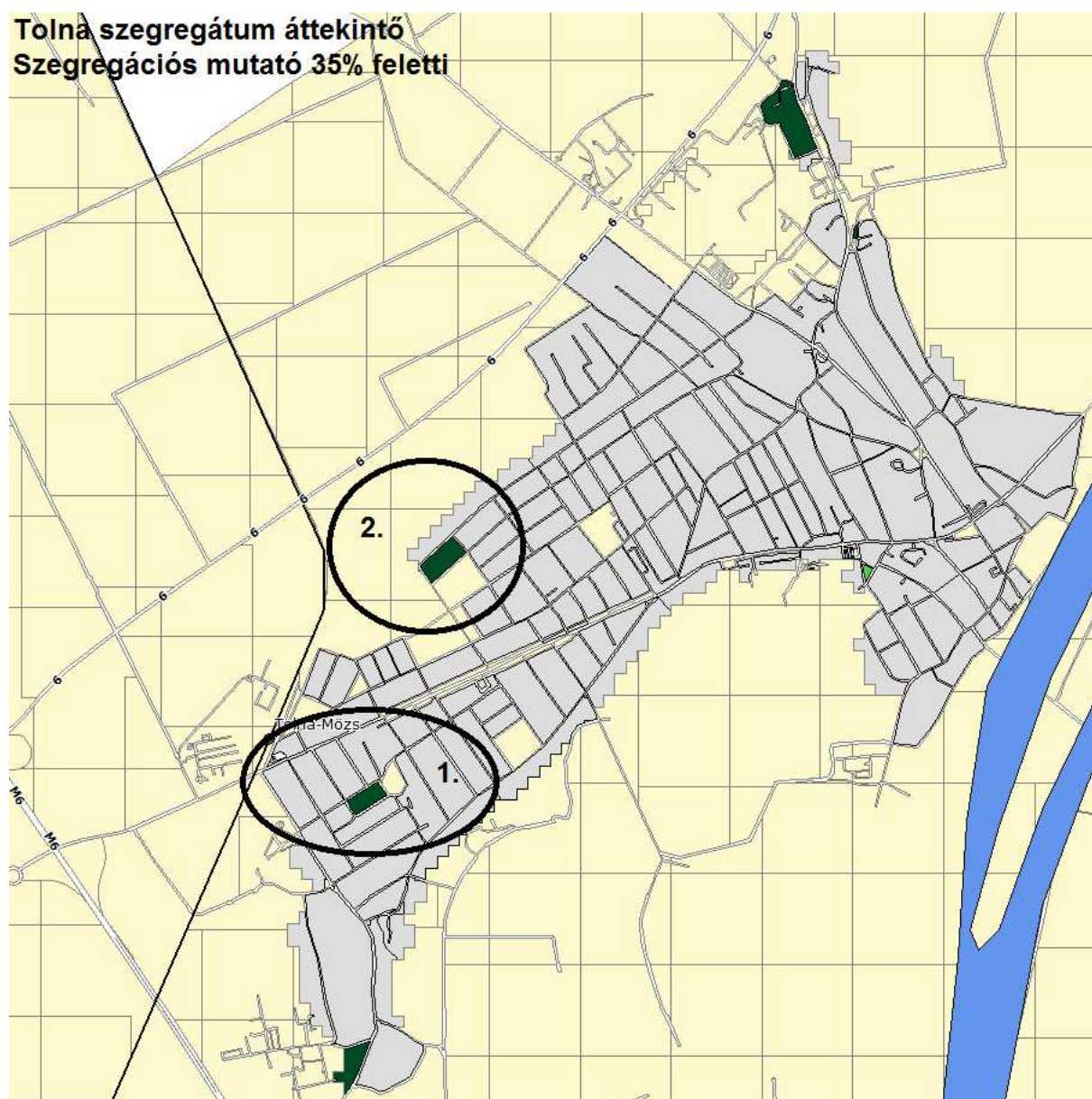
Szegregált terület , amelynél a szegregációs mutató értéke:	Szegregációval veszélyeztetett terület , amelynél a szegregációs mutató értéke:
--	--

nagyobb egyenlő, mint 35%	nagyobb egyenlő, mint 30%, de kisebb, mint 35%
---------------------------	--

3.3-4. táblázat: A szegregáció besorolása

Meghatározásra került a kormányrendeletben továbbá az is, hogy a 200 főnél népesebb települések esetében szegregátumnak, illetve szegregációval veszélyeztetett területnek azok az egybefüggő területek tekintendők, melyek megfelelnek a fenti mutatók egyikének, és a terület lakónépességének száma eléri az 50 főt. 200 főnél kisebb települések esetében a település egészére kell meghatározni a szegregációs mutató értékét.

A 2011. évi népszámlálási adatai **alapján, Tolnán három szegregátum található.** Ezek elhelyezkedését a KSH által készített térképen (1. számú ábra) láthatjuk, a szegregátumok sorszámokkal lettek megjelölve. A harmadik, a város déli részén sötétzöld színnel kiemelt terület a harmadik szegregátum.

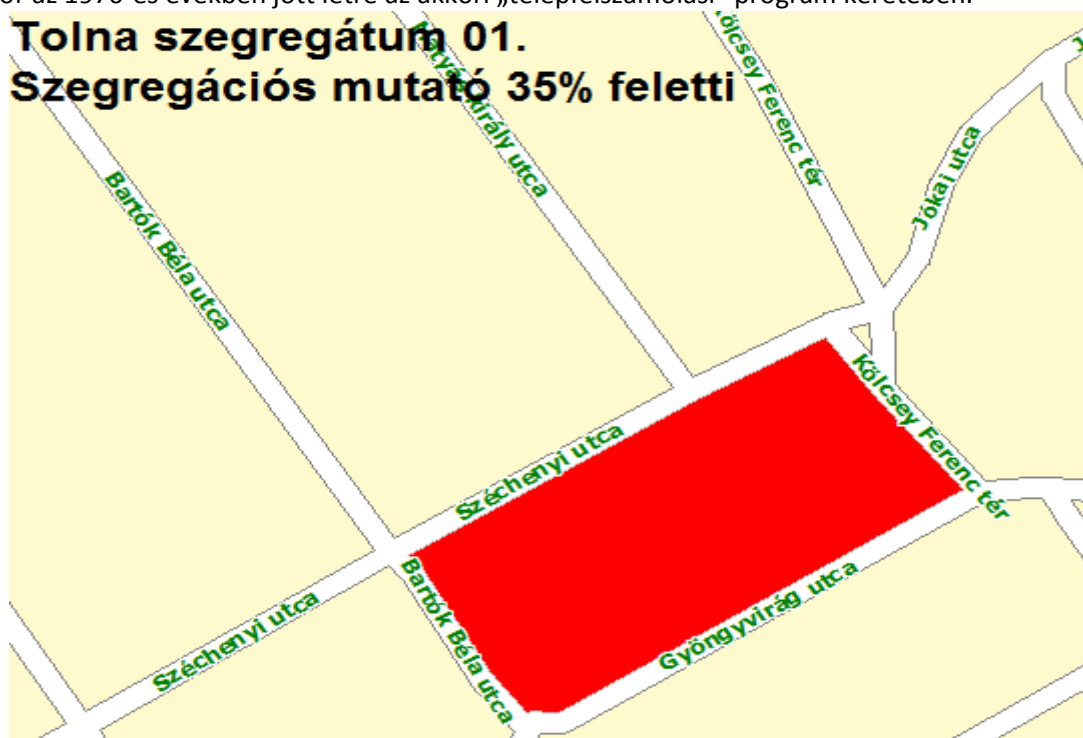
3.3-6. ábra: Szegregált területek

1. szegregátum

Mözsi szegregátum (Kölcsey Ferenc tér - Széchenyi utca - Bartók Béla utca - Gyöngyvirág utca)

A város délnyugati részén, két házsorból álló városszövetbe ágyazott szegregátum (2. számú ábra) lakónépessége 159 fő volt a 2011-es népszámlálás idején. A terület a mözsi városrészben található (Mözs falu 1966-ban egyesült Tolnával).

A terület már Tolna város 2010-es Integrált Városfejlesztési Stratégiájában is szegregátumként került meghatározásra, létrejöttének körülményeit a következőképpen meghatározva: „A jelenlegi két házsor az 1970-es években jött létre az akkori „telepfelszámolási” program keretében.”

3.3-7. ábra: 1. szegregátum

A 159 fős lakosság közel 30%-a 14 éven aluli (ez duplája a városi aránynak) és mindössze 8,2 százaléka 60 éves vagy ennél idősebb – éppen harmada a városi adatnak.

Rosszak az iskolázottsági és a foglalkoztatási mutatók egyaránt, ezért a szegregációs mutató rendkívül magas, 67,6%. Az itt élő 15-59 éves lakónépesség 77,5 százaléka legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik, felsőfokú végzettsége pedig senkinek sincs.

Míg a város egészében a foglalkoztatottak aránya 56,7% volt a népszámláláskor, addig a mözsi szegregátumban ez az arány mindössze 15,9% volt. A munkanélküliségi ráta a területen közel háromszorosa volt a városi átlagnak, közel 30 százalék. Az itt élők ötöde tartós munkanélküli, tehát legalább 360 napja nem volt foglalkoztatva az adatfelvétel időpontjában.

A területen 35 lakás található, közel egyharmaduk komfort nélküli, félkomfortos vagy szükséglakás, ez több mint hatszorosa a települési aránynak. A lakott lakások 14,3 százalékuk egyszobás.

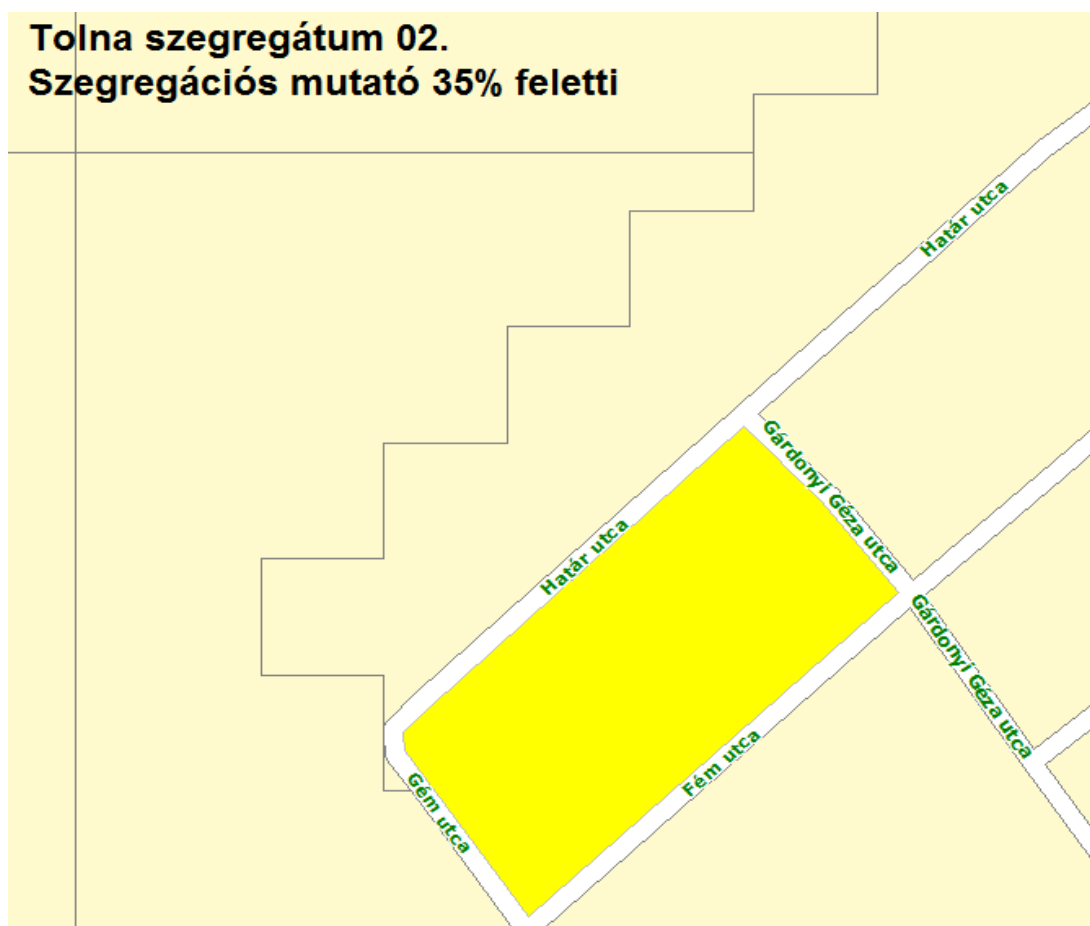
A városi önkormányzat 2012. február 1. és 2014. december 20. között valósította meg a „Mözs Városrész Szociális célú Városrehabilitációja” című uniós forrásból finanszírozott (DDOP-4.1.2/A-09-2f-2011-0001 számú), projektet, amely a mözsi szegregátum területére koncentrált. A fejlesztés során megvalósult a mözsi művelődési ház korszerűsítése és fejlesztése, az egykori hulladéklerakó, a „mözsi gödör” területén egy közpark és városi tér kialakítása egy kisméretű sportpályával. A projekt során a szegregátum területen (a Gyöngyvirág utcában) két bérlakás került kialakításra és felújításra, komfortosításra, továbbá utépítésre is sor került. A projekt „soft” elemei között voltak iskolai felzárkóztatást, munkaerő-piaci beilleszkedést segítő programok, hagyományőrzést és közösségfejlesztést szolgáló akciók, valamint közbiztonsági és bűnmegelőzési programok.

A projekt összköltsége 274,2 millió forint volt, melyből az uniós támogatás 229,7 millió forintot tett ki.

2. szegregátum

Fém utcai szegregátum (Határ utca - Gém utca - Fém utca - Gárdonyi Géza utca)

A családi házas terület az újvárosi városrész délkeleti részén terül el, szegregációs mutatója 40,7%. Az itt élő 84 lakos közel kétharmada a 15-59 éves korosztályba tartozik, akiknek fele legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A 25 éven felüliek körében a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya 7,5%.

3.3-8. ábra: 2. szegregátum

A szegregátumban található házak nagy részének fizikai állapota rendben van, többségük 20-30 éve épült családi ház. A Határ és a Fém utcák házai a leginkább gondozottak, a Gém utcában és a Gárdonyi Géza utcában azonban több leromlott állapotú, gondozatlan épület is található.

A területen 24 lakás van, ebből három alacsony komfortfokozatú. Egyszobás lakás a szegregátumban nincs.

A munkanélküliségi ráta 14,3% volt 2011-ben, ez egyharmadával volt magasabb, mint a városi átlag. A tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napja munkanélküliek) aránya 7,1% volt, ez 20 százalékkal haladta meg a tolnai átlagot.

3. szegregátum

Mözs végi szegregátum (Szent István utca 74-84. és temető utca 39-42.)

Az 1. ábra déli részén a mözsi városrészben található terület (Szent István utca, Temető utca) lakosainak száma 60 fő. A KSH kartogramhoz tartozó táblázat nem azonosította ezeket az utcákat szegregációval veszélyeztetett területként, ennek nyilvánvalóan az, az oka, hogy a 2011-es népszámláláskor az itt élők száma nem érte el az 50 főt. Azt, hogy 2015-ben a területen élő lakosság száma 60 fő, romló tendenciára utal.

A segélyezési adatok alapján a terület szegregátumnak minősül, mivel az adott terület segélyezési mutatói kétszerese a város egészének mutatóinál.

Terület	Lakosságszám (fő)	Rendszeres szociális segélyben részesülők száma, aránya a terület lakosságának egészéhez képest 2014 (fő/%)	Lakásfenntartási támogatásban részesülők száma, aránya a terület lakosságának egészéhez képest 2014 (fő/%)	Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma, aránya a terület lakosságának egészéhez képest 2014 (fő/%)
Tolna egésze	11,198	322 (2,87%)	446 (3,98%)	687 (6,13%)
Szent István utca – Temető utca (az 1. ábra déli részén jelzett terület)	60	11 (18,33%)	5 (8,33%)	12 (20%)

3.3-5. táblázat: A szegregátum adatai

A területen sok a leromlott állapotú és elhanyagolt ház, igaz néhány kimondottan szép és karbantartott épület is van.

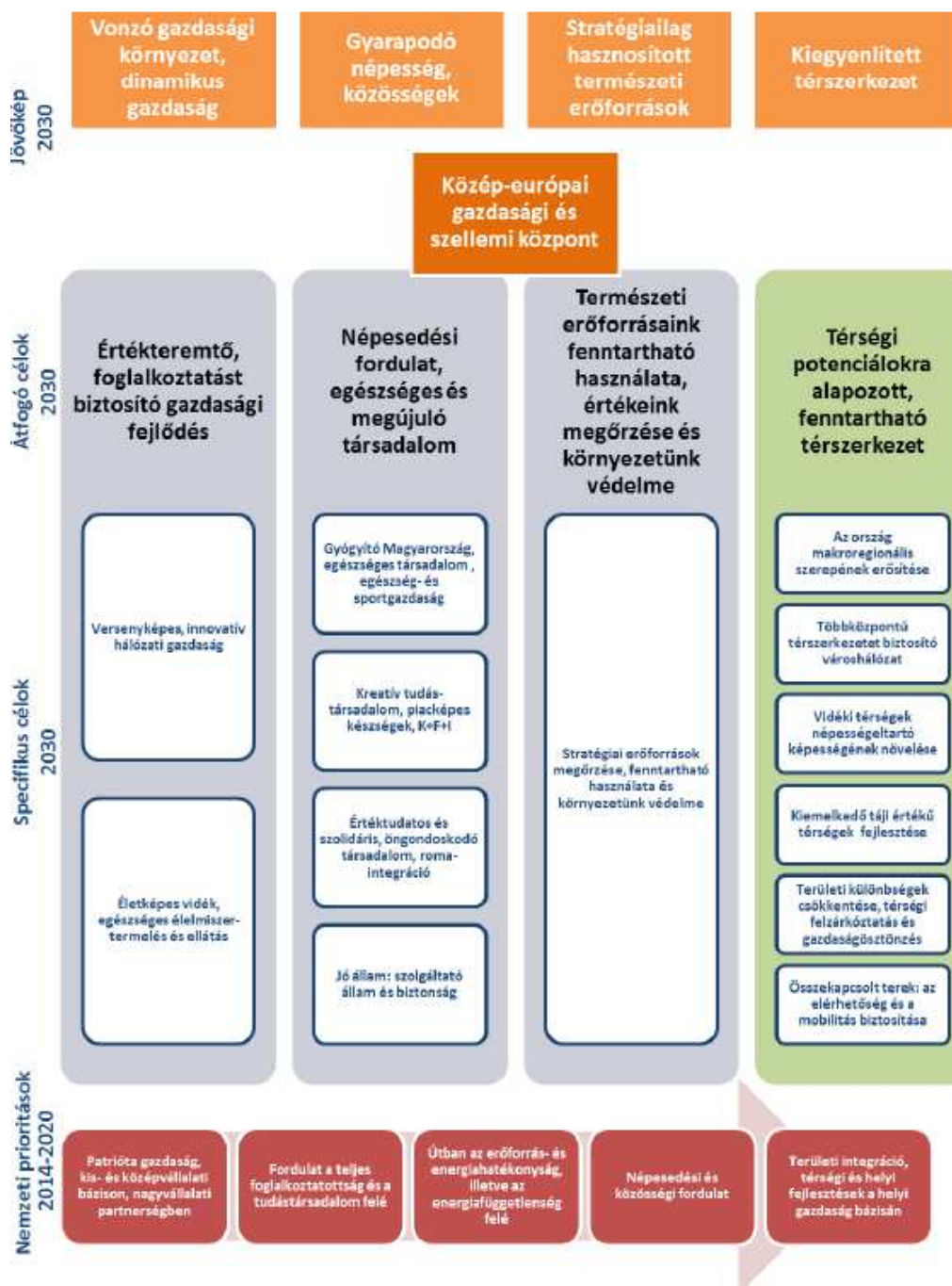
Egyéb, a szegregációval veszélyeztetettség határán lévő területek

Az 1. számú ábrán a város északi részén látható nagyobb terület az egykori laktanyához (mely jelenleg ipari terület) tartozik, **egy lakótelepi sor**, amelyben néhány szociális bérlakás is található. Se nem veszélyeztetett terület, se nem szegregátum.

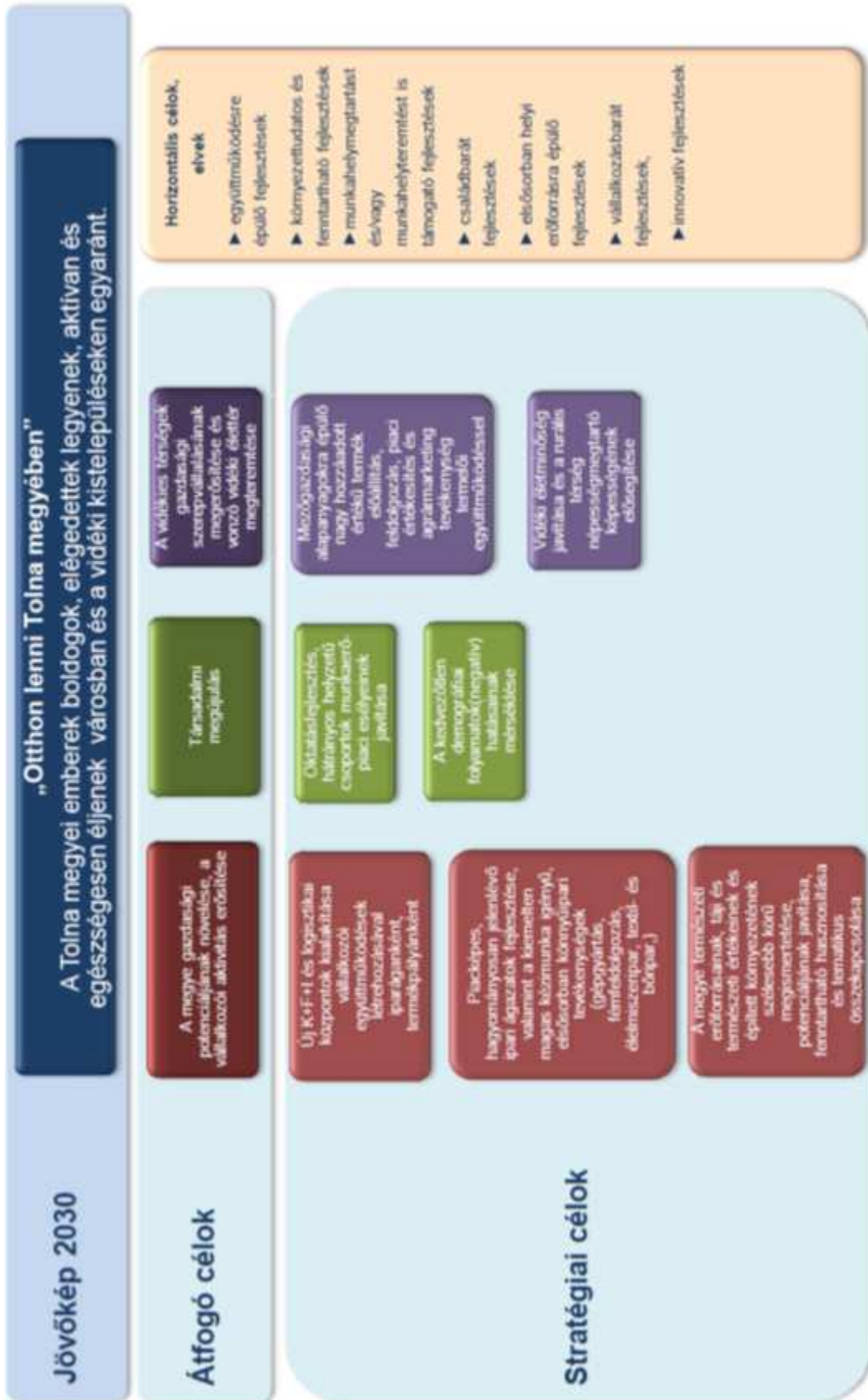
Az 1. számú ábrán a város észak-keleti részén jelölt kis, pontszerű terület a **Gyárvég telep**, ahol 11 fő lakik, főként munkanélküli romák, akiknek több mint harmada rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesült 2014-ben. A rossz infrastruktúrájú területen található épületek leromlott állapotú, romos, régi parasztházak, közvetlenül egy illegális szeméttlerakó szomszédságában.

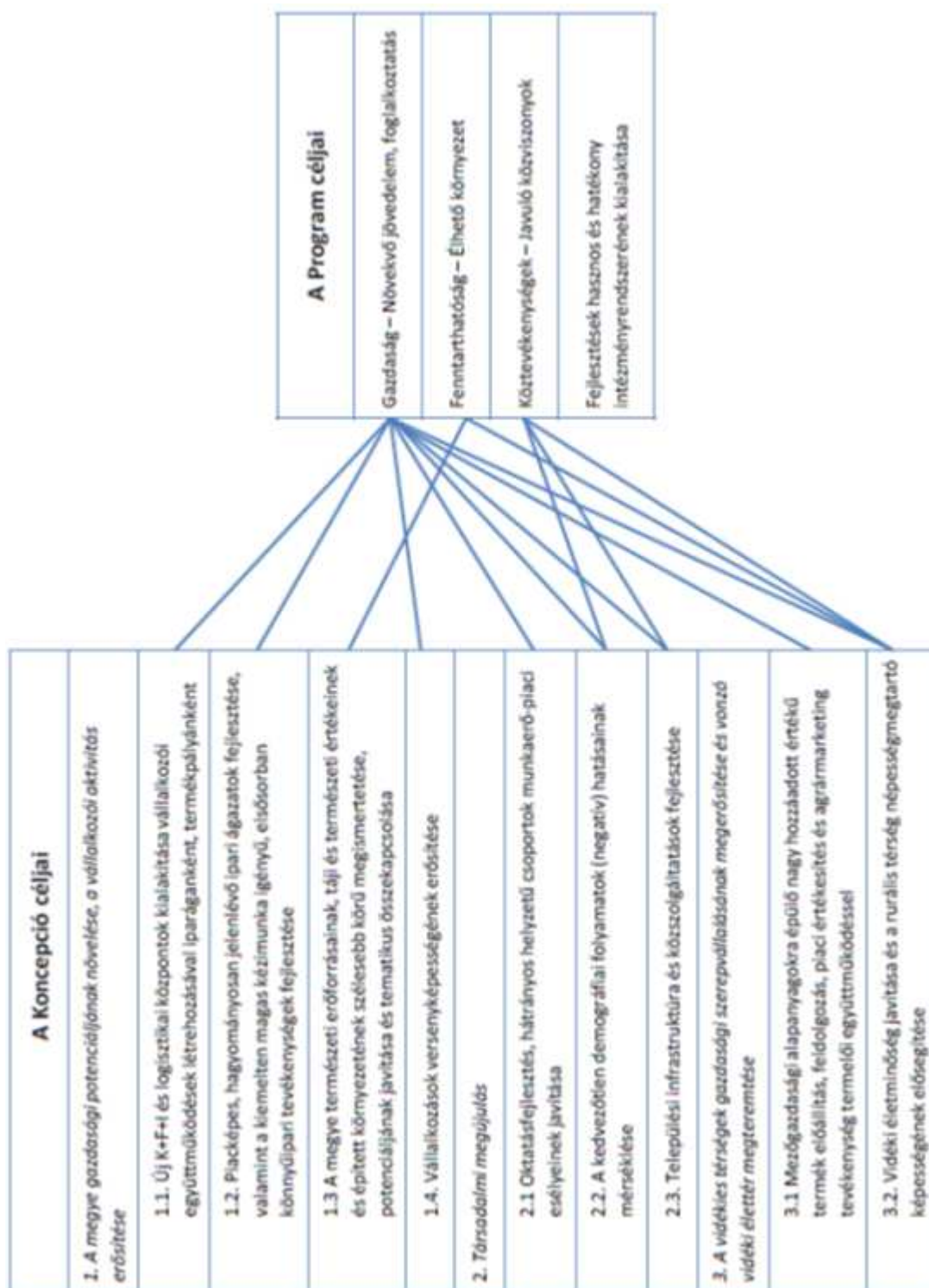
4.1 A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

4.1-1. ábra.: Az OFTK célrendszere (Forrás: OFTK)

4.1-2. ábra:: Tolna megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszere (Forrás: Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2014-2020, pp: 37)

4.1-3. ábra.: A Területfejlesztési Konceptió és Program célrendszerének kapcsolódása (Forrás: Tolna Megye Területfejlesztési programja)

4.2 A TELEPÜLÉS TÁRSADALMA

Mutató megnevezése	Tolna összesen*	1. Városközpont	2. Újváros	3. Mőzs	Külterület
Lakónépesség száma	11126	5205	3648	2190	77
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	13,7	14,3	12,0	14,9	16,9
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	60,1	59,4	61,2	59,8	63,6
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	26,2	26,3	26,8	25,3	19,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	18,6	17,0	15,7	27,3	22,4
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebbek arányában	13,6	14,4	15,1	9,3	7,7
Lakásállomány (db)	4504	2263	1423	789	29
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	5,4	5,9	2,7	7,4	41,4
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	38,2	36,3	35,7	46,1	53,1
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	11,8	10,2	9,5	19,3	16,3
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	56,7	58,8	58,2	49,7	44,2
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	41,2	41,2	39,1	44,7	51,6
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	11396				
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	42,7	43,5	38,6	48,5	41,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya lakónépességen belül	56,5	55,3	54,7	61,9	62,3
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	10,8	11,3	9,4	12,1	17,2
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	5,8	5,9	5,0	6,6	10,3
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	4,9	5,3	2,5	7,2	38,5
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	2,3	3,0	1,1	2,3	15,4

4.2-1. táblázat: A település társadalmi adatai

4.3 A TELEPÜLÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

Tolnai civil szervezetek jegyzéke

	Név	Helység	Cím
1.	1. A Jövő Ifjúságáért Alapítvány	Tolna	Bartók B. u. 23.
2.	2. Barátság Szeretetszolgálat Alapítvány	Tolna	Széchenyi u. 22.
3.	Bélyeggyűjtő Kör	Tolna	Árpád u. 29.
4.	Civil Voks Egyesület	Tolna	Lehel u.19/B.
5.	Egészségünkért Tolna I. Alapítvány	Tolna	Kossuth L. u. 6.
6.	3. Fanatic Autós Sportegyesület	Tolna, Mös	Arany J. u. 13.
7.	4. FIT-LESZ Sportegyesület	Tolna	Újrétisor u. 22.
8.	Fusz János Zeneművészeti Alapítvány	Tolna	Festetich u.131.
9.	Hargita Székely Egyesület	Tolna, Mös	Alkotmány u. 42.
10.	5. Hegyközség Tolna	Tolna	Széchenyi u. 46.
11.	6. Juhász Anna Alapítvány	Tolna	Bartók B. u. 23.
12.	KÉSZ Tolnai Csoportja	Tolna	Szekszárdi u.12.
13.	„Kézjegy” Tolnai Tollforgatók Klubja	Tolna	Garay u. 30.
14.	7. Közösség Kultúra Közhasznú Egyesület	Tolna, Mös	Szent István u. 51.
15.	8. LapáTolna Sárkányhajó Club	Tolna	Festetich u. 53.
16.	Magyar Ebtenyésztők Országos Egyesület Tolnai Csoport	Tolna	Kazinczy u. 8.
17.	Magyar Nemzetőrök Országos Szövetség Tolnai Alakulat	Kakasd	Rákóczi F. u. 262.
18.	Martinek József Képzőművészeti Alapítvány	Tolna	Kossuth L. u. 6.
19.	Mozgássérült Egyesület	Tolna	Mikszáth u. 10.

20.	9. Mözsért Civil Egyesület	Tolna, Mözs	Szent István u. 102.
21.	10. Mözs Gyermeomosolyáért Alapítvány	Tolna, Mözs	Iskola u. 19.
22.	Mözs Bartók Béla Női Kar	Tolna, Mözs	Szent István u. 130.
23.	Mözs Német Nemzetiségi Klub	Tolna, Mözs	Szent István u. 26.
24.	Mözs Nyugdíjas Klub	Tolna	Alkotmány u. 117.
25.	Nagycsaládosok Tolnai Egyesülete	Tolna	Bajcsy-Zsilinszky E. u. 34.
26.	Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület Tolnai Városi Szervezete	Mözs	Alkotmány u. 44.
27.	11. Önségítő csoport 12. (Anonim Alkoholisták Tolnai Csoportja)	Tolna	Deák F. u. 75/6.
28.	13. Rády József Lovas Sportegyesület és Tolna Megyei Huszárbandérium	Tolna	Tóth Á. u. 1.
29.	14. SCOHTC RACING Sport Egyesület	Tolna	Babits M. u. 76.
30.	Segítséget, Tudást, Esélyt a Fiataloknak Egyesület	Mözs	Iskola u. 14.
31.	15. Textilesek Baráti Köre	Tolna	Tompa u. 1.
32.	16. Tolna Keresztény Jövőjéért Alapítvány	Tolna	Szekszárdi u. 12. II/18.
33.	Tolna – Mözsi Lovas Egyesület	Mözs	Petőfi u. 4.
34.	Tolna – Mözsi Székelyek Baráti Kör és Néptánc csoport	Tolna	Palé u. 48.
35.	17. Tolnai Sakk Egyesület	Tolna	Bajcsy-Zs. u. 73/A
36.	Tolna Város Önkéntes Tűzoltó Egyesülete	Tolna	Bajcsy-Zs. u. 11.
37.	Tolna Város Vöröskereszt Alapszervezete	Tolna	Deák F. u. 25.
38.	18. Tolna Városi Kispályás Labdarúgó Club	Tolna	Bercsényi u. 24.
39.	19. Tolna Városi Labdarúgó Utánpótlás	Tolna	Kápolna ltp. 34.

	Club		
40.	Tolna Városi Nyugdíjas Érdekszövetség	Tolna	Batthyány u. 25/1.
41.	20. Tolnai Borbarátok Klubja	Tolna	Kaszárnya u. 7.
42.	Tolnai Galamb és Kisállattenyésztők Egyesülete	Tolna	Festetich u. 31.
43.	Tolnai Horgászegyesület	Tolna	Kinizsi u. 28.
44.	Tolnai Katolikus Karitászcsoport	Tolna	Bercsényi u. 24.
45.	Tolnai Lövészklub	Tolna	Bercsényi. u. 26.
46.	Tolnai Német Nemzetiségi Baráti Kör	Tolna	Akácfasor u. 56.
47.	Tolnai Nyugdíjas Szabadidő Klub	Tolna	Deák F. u. 75/4
48.	Tolnai Öregdiák Egyesület	Tolna	Bajcsy-Zsilinszky u. 40.
49.	Tolnai Polgárőrség Közhasznú Egyesület	Tolna	Bányaköz 5.
50.	21. Vitál Sport és Szabadidő Egyesület	Tolna	Alkotmány u. 79.
51.	22. Tolnai SE	Tolna	Rákóczi u. 23.
52.	Tolnai Városvédő Egyesület	Tolna	Garay u. 18.
53.	TOVÁBB Szabadidős Társaság	Tolna	Szekszárdi u. 12.
54.	Városszépítő Alapítvány	Tolna	Lehel u. 19/B.
55.	23. Zafír Alapítvány	Tolna	Bercsényi u. 31.
56.	Zöldkert Óvoda Gyermekéért Alapítvány	Tolna-Mözs	Szent István u. 38.
57.	24. XXI. Század Gyermekéért Alapítvány	Tolna	Selyemgyár u. 5.

4.3-1. táblázat: Tolnai civil szervezetek jegyzéke

Kiemelt sportegyesületek:

1.	Fastron AC	Tolna	Mikszáth u. 34.
6.	Tanren Karate SE	Tolna	Sport u. 9.
5.	Tolna Kézilabda Club	Tolna	Sport u. 15/A
4.	Tolna Városi Futball Club és Szabadidős Társaság	Tolna	Városi sportpálya
2.	Tolna-Mözsi Futsal Sportegyesület	Mözs	Szent István u. 135.
3.	Tolna-Vízmű Kajak-Kenu Sport Egyesület	Tolna	Fürdőház u. 1.

4.3-2. táblázat: Kiemelt sportegyesületek**Önkormányzat alapítványai:**

1.	Tolna Város Kultúrájáért és Sportjáért Alapítvány	Tolna	Tompa u. 51.
2.	Tolnai Háló Közalapítvány	Tolna	Deák F. u. 75/1.
3.	Tolnai Tudásért Közalapítvány	Tolna	Bajcsy-Zsilinszky u. 40.

4.3-3. táblázat: Önkormányzat alapítványai**4.4 AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET**

Régészeti lelőhelyek jegyzéke

azonosító	név	hrsz
23036	Mözs - Icsei-dűlő VII.	0203/26, 0203/14, 0203/15, 0203/16, 0203/17
23186	Fehérvize-dűlő V., TO 03	0278, 0286, 0271/4, 0291/2
23187	Mözs - Szárazdomb	0242/5
23188	Mözs - Kakasdomb	0103/2, 097/5, 097/38, 097/39, 097/40, 097/41, 097/42, 097/43, 097/44, 097/37, 012/18, 012/13, 012/31, 012/11, 012/12, 012/9, 012/10, 012/14, 012/15, 012/16, 012/17
23376	Fürdőház u.	453/2, 427, 210/3
23421	Mözs - Icsei-dűlő IV.	0184/45, 0202/1, 0184/34, 0184/44
23826	Szekszárdi u. 6.	598, 589/1, 597, 595, 599, 600, 32/9, 596, 32/7, 32/8
23827	R. k. templom	589/1, 588, 607/3, 587
23829	Kossuth L. u. 13.	626, 630/4, 627, 625/2
23830	Posta	458, 54, 55, 56, 210/3
30716	Kenderföldek- dűlő, RM 18 és TO 01	0163/10, 0163/5, 0164/7, 0163/4, 0164/10, 0163/6, 0163/2
30717	Községi Csádés földek, TO 02	0163/15, 0182/4, 0279/6, 0278, 0163/7, 0163/6, 0182/2, 0271/1
30744	Tolna-Mözs, Községi-Csádés földek, TO 24, TO 25, TO 26	0279/4, 0271/2, 0279/5, 0278, 0271/4, 0271/3
30745	Mözs - M6- M56 27. lelőhely	096/3, 0292/4, 0292/13, 0294/1, 0332/1, 0291/1
30751	Mözs - M6- M56 32. lelőhely	0288/4, 0202/1, 0292/4, 0288/5, 0294/2, 0294/1, 0291/2, 0291/1
37479	Mözs - Béri-Balogh Ádám utca, Alkotmány utca, Deák Ferenc utc	607/6, 607/5, 641, 639/1, 638, 607/3, 589/1, 637, 58/2, 594, 593, 595, 590, 591, 47/4, 63, 64, 62, 68, 60, 61, 59
45849	Mözs - M6/34. lelőhely	0288/4, 0294/2, 0291/2
50935	Wosinszky és Ady utcák kertjei	866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873/1, 873/2, 874, 875, 852, 853, 855, 864, 863, 862, 861, 865, 880, 879, 876, 881, 878, 882, 877

50936	Csontosgödör	2274, 2273, 2272, 2279, 2276, 2275, 2283, 2280, 2281, 2277, 2278
50937	Malom (Gagarin) u. 12.	402/1, 400, 401
50938	Fürdőház u. 12.	453/2, 451, 452
50945	Selyemgyár	457/9, 457/4
50946	Selyemgyár és Fürdőház utca	412, 422, 423, 424, 425, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 433/3, 433/4, 452, 453/2, 457/9, 457/7, 457/8, 458, 210/1, 57, 53, 54, 55, 56, 427, 0262/1, 0262/2, 456, 464, 457/4, 474, 460, 461, 459, 462, 463, 465, 0262/3, 0263, 210/3, 52, 455
50947	Dunameder, "Töröktemplom"	0262/1, 0262/2, 427, 402/1, 453/2, 458, 457/9, 399, 400, 401, 412, 422, 423, 424, 425, 426, 428, 429, 430, 431, 432, 433/3, 433/4, 434, 449, 450, 451, 452, 210/1, 57, 53, 54, 55, 56, 456, 464, 457/8, 457/4, 474, 460, 461, 459, 462, 463, 465, 0262/3, 0263, 210/3, 457/7, 52, 402/2, 403/1, 404, 435, 447, 453/1, 455, 446
50948	Heiser-pusztá	0244/1, 0244/2, 0245
50949	Heiser-pusztá II.	0242/13
50953	Kőkút-dűlő	0218/5, 0218/21
50962	Mözs - Török csárda (Janicsárdomb)	0118/6, 0118/8, 0121/1, 0121/3, 0122/4, 0122/6, 0122/8, 0122/10, 0123, 0125/2, 0125/3, 0125/4, 0126, 0127/9, 0127/10, 0127/11, 0122/5, 0118/1
50968	Mözs - Vöröskereszt	0118/2
50971	Mözs - Kender-földek	0163/4
50972	Mözs - Csádés-dűlő	0271/2
50973	Mözs - Fehérvize-dűlő IV.	0279/4
50974	Mözs - Csádés-dűlő III.	0271/3, 0271/4
50975	Mözs - Úrbéri földek	0231/2, 0239, 0267/1, 0245/10, 0245/11, 0245/9
50976	Mözs - Úrbéri földek II.	0259/2, 0259/1
50979	Mözs - Káposztáskertek	0184/37, 0209/18, 0209/16, 0183/2, 0209/19, 0209/17, 0208/2, 0209/20
50982	Mözs - Icsei-dűlő	0184/32, 0184/44

50984	Mözs - Icsei-dűlő II.	0184/34, 0184/35, 0184/44
50986	Mözs - Icsei-dűlő III.	0184/45, 0202/2, 0202/1, 0203/25, 0184/32, 0184/44, 0203/26
50987	Mözs - Icsei-dűlő V.	0184/45, 0202/2, 0202/1, 0184/34, 0184/35, 0184/44, 0203/26, 0203/13, 0203/14, 0203/15, 0203/16, 0203/17
50988	Mözs - Icsei-dűlő VI.	0184/34, 0184/35
50995	Mözs - Icsei-dűlő VIII.	0184/45, 0184/36, 0184/37, 0202/2, 0202/1, 0203/11, 0184/35, 0203/12, 0203/13, 0203/14
50997	Mözs - Káposztáskertek II.	0202/2, 0208/3, 0203/10, 0202/1, 0203/11
50998	Mözs - Káposztáskertek III.	0210/16, 0209/26, 0213/2, 0209/25, 0213/1, 0209/24, 0202/1, 0210/17, 0210/13, 0210/4
51000	Mözs - Káposztáskertek IV.	0210/16, 0209/26, 0213/2, 0209/25, 0213/1, 0202/1, 0210/17, 0210/13, 0210/4
51005	Mözs - Sági-rétek	0288/4, 0202/1, 0288/5
51008	Mözs - Feketevíz-dűlő	0202/1, 0332/1, 0292/8, 0292/10, 0310/5, 0292/12, 0292/14, 0292/15, 0310/4, 0309/2, 0321, 0320
57198	Diósi-dűlő	01396, 01398/11, 01398/12, 063/10, 063/11
58366	Mözs, Icsei-dűlő	0184/36, 0184/37, 0183/1, 0183/2, 0208/2
58367	Icsei-dűlő, Mözs II.-homok-3. lelőhely	0184/19, 0184/37
59506	Mözs, Petőfi-dűlő	047, 049, 051/1, 046/1, 044, 032/3, 032/4
59507	Mözs, Kossuth-dűlő	038, 032/5, 032/4
59876	M6 RM-17 (Széles földek-dűlő 4.)	0125/14, 0125/8, 0125/6, 0125/7, 0125/9, 0125/5, 0125/10
62606	Mözs, Úrbéri-földek III.	0245/9, 0245/7
62610	Mözs, Úrbéri-földek IV.	0267/1
66548	Tolna-Mözs, Széles-földek 3. lelőhely	0127/9, 0127/8, 0127/7, 0127/6, 0127/10, 0127/11, 0127/12, 0127/2
66562	Tolna-Mözs, Ferenc József-dűlő 1. lelőhely	0126, 0127/6, 0127/4, 0127/5, 0125/1, 0127/3
66582	Tolna-Mözs, Ferenc József-	0125/1

	dűlő 3. lelőhely	
66604	Tolna-Mözs, Ferenc József-dűlő 2. lelőhely	0127/4, 0127/5
66614	Tolna-Mözs, Széles-földek 1. lelőhely	0126, 0125/4, 0127/15, 0125/5, 0127/14
72961	Tolna-Bogyiszló Sznyv. 1.	0218/14, 0218/13, 0218/12, 0222/28, 0222/27, 0222/26, 0222/29, 0222/30, 0222/31, 0222/25, 0222/32, 0222/33, 0222/34, 0222/35, 0222/68, 0220/3, 0222/65, 0222/67, 0222/66, 0222/2, 0222/6, 0222/15, 0222/21, 0222/13, 0222/12, 0222/14, 0222/22, 0222/9, 0222/10, 0222/11, 0225, 0222/7, 0235, 0221, 0226/13, 0222/20, 0222/19, 0222/5, 0222/17, 0222/16, 0222/18, 0222/23, 0223/3, 0223/2, 0226/12, 0222/8, 0223/1
78005	Tolna-Mözs, Sánci dűlő 3.	0118/2, 0122/7, 0122/6, 0123, 0125/1
87227	Malom utca 52.	412, 443, 439, 440, 444, 438, 437
87229	Deák Ferenc utca 90.	826/7, 770/1, 775, 774

4.4-1. táblázat: Régészeti lelőhelyek jegyzéke

Műemlékjegyzék

Törzsszám	Azonosító	cím	név	védelem	helyrajzi szám
11407	13567	Alkotmány út	Selyemgubóraktár műemléki környezete	Műemléki környezet	2788/1
8804	15908	Kossuth u. 31.	melléképület	Műemlék [tartozék]	589/1
11407	15909	Alkotmány u.	Selyemgubóraktár	Műemlék	2788/1
11407	15910	Alkotmány u.	szín	Műemlék	2788/1
4221	22696		Szentháromság-szobor ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	47/5, 47/6, 47/7, 183, 182, 970/17, 954/2

4222	22697		R. k. kálváriakápolna ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	2774/8, 2682/4, 2681/1, 2681/2, 2680, 2679, 2678/2, 2774/6, 2774/7, 2696, 2772, 2774/4, 826/5, 826/6, 826/7, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 2775
4224	22698		Nepomuki Szent János-szobor ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	210/3, 426, 427, 453/2, 457/7, 457/9, 458, 459, 460, 56
4223	22699		R. k. templom ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	588, 589/2, 590, 599, 587, 600, 607/3, 607/5, 607/6, 637, 638, 639/1, 584, 585, 636, 603, 602/1, 601
8804	22700		R. k. plébániaház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	584, 585, 587, 588, 590, 599, 600, 601, 602/1, 603, 607/3, 607/5, 607/6, 636, 637, 638, 639/1
4225	22701		Festetics-kastély ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	453/2, 457/7, 457/8, 457/9, 458, 460, 426, 428, 210/1, 210/3, 56
4226	22702		Szentháromság szobor ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	607/3, 607/5, 607/6, 826/5, 826/6, 826/7, 649/13, 649/5, 649/6, 646/6, 646/1, 645/2, 605, 602/2, 1201, 1200, 1199
4213	22703		R. k. templom ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	659/2, 659/3, 2, 3, 5, 614, 613, 612, 610, 609, 604, 659/1, 729, 728
4213	8788	MÖZS, Szent István u.	R. k. templom	Műemlék	1
4221	8781	Kaszárnya u.	Szent Sebestyén-szobor	Műemlék	47/2
4222	8782	Deák Ferenc u. 53.	R. k. kálváriakápolna	Műemlék	2773
4223	8784	Kossuth Lajos u. 30.	R. k. templom	Műemlék	589/1

4224	8783	Festetich u.	Nepomuki Szent János-szobor	Műemlék	210/1
4225	8786	Festetics u. 1.	Festetics-kastély	Műemlék	427
4226	8787	Szentháromság tér	Szentháromság szobor	Műemlék	607/1
8804	8785	Kossuth Lajos u. 30.	R. k. plébániaház	Műemlék	589/2, 589/1
11407	12048	Alkotmány út	Selyemgubóraktár és színház	Műemlék	2788/1
11561	12049	Bezerédj Pál tér 1.	Selyemgyár épületei	Műemlék	457/9

4.4-2. táblázat: Műemlékjegyzék